

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej

GMINA
GORZÓW ŚLĄSKI

GMINA
OLESNO

GMINA
RADŁÓW

GMINA
ZĘBOWICE

POWIAT
OLESKI

Raport diagnostyczny

**Portret partnerstwa
Samorządów Ziemi Oleskiej**

Raport diagnostyczny

Portret Partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej

Opracowanie

Związek Miast Polskich

Zespół autorski

Danuta Wesołowska, Małgorzata Zdebel

Kierownik projektu CWD

Jarosław Komża

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” poprzez bezpośrednie doradztwo ZMP w strategicznym planowaniu rozwoju 38 partnerstw samorządowych, ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa międzysamorządowego, wzmocnienie zdolności gmin i powiatów do podejmowania przemyślanej i celowej współpracy oraz planowania kompleksowych przedsięwzięć aktywizujących potencjał obszaru partnerstwa i budujących jego rozwój.

Dzięki współpracy Związku Miast Polskich, samorządów lokalnych i regionalnych oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, dla ponad 370 partnerskich gmin i powiatów z obszarów borykających się z problemami rozwojowymi przygotowywane są diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, a następnie strategie terytorialne oraz pakiety przedsięwzięć podnoszące jakość życia mieszkańców.

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” realizowany jest w okresie od września 2020 do marca 2022 roku w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

2021 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa

Gmina Gorzów Śląski

Gmina Olesno

Gmina Radłów

Gmina Zębowice

Powiat Oleski

Skład Rady Partnerstwa

Sylwester Lewicki, Burmistrz Olesna, Przewodniczący Rady Partnerstwa

Roland Fabianek, Starosta Powiatu Oleskiego

Stanisław Belka, Wicestarosta Powiatu Oleskiego

Artur Tomala, Burmistrz Gorzowa Śląskiego

Włodzimierz Kierat, Wójt Gminy Radłów

Zdzisław Szuba, zastępca Wójta Gminy Zębowice

Skład Grupy Roboczej

Małgorzata Pach, koordynator, gmina Olesno

Magdalena Skowronek, zastępca koordynatora, gmina Olesno

Joanna Lech, członek grupy, powiat oleski

Katarzyna Czarnecka, członek grupy, powiat oleski

Kamil Surowiec, członek grupy, gmina Gorzów Śląski

Michalina Stelmach, członek grupy, gmina Gorzów Śląski

Sylwia Kus, członek grupy, gmina Radłów

Joanna Fassa, członek grupy, gmina Zębowice

Maria Wróbel, członek grupy, gmina Zębowice

Spis treści

Nota metodyczna	9
1. Charakterystyka partnerstwa.....	11
1.1 Podstawowe informacje o partnerstwie	11
1.1.1. Ogólna charakterystyka powiatu i gmin partnerskich	16
1.1.2. Środowisko naturalne i dziedzictwo przyrodnicze	22
1.1.3. Dziedzictwo historyczno-kulturowe obszaru partnerstwa	29
1.2 Analiza powiązań funkcjonalnych oraz określenie wiodących funkcji na obszarze partnerstwa.....	40
1.2.1 Identyfikowanie powiązań funkcjonalnych na obszarze partnerstwa	40
1.2.2 Wiodące funkcje obszaru partnerstwa	70
1.2.3 Podsumowanie	75
1.3 Współpraca z kluczowymi partnerami instytucjonalnymi	78
1.4 Analiza aktualnych polityk rozwoju gmin/partnerów	84
2. Portret statystyczny obszaru partnerstwa – charakterystyka wskaźnikowa.....	89
2.1. Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym	89
2.1.1. Ogólna ocena pozycji konkurencyjnej partnerstwa SZO (MRL)	89
2.1.2. Wymiar gospodarczy.....	91
2.1.3. Wymiar społeczny	94
2.1.4. Wymiar środowiskowy	95
2.1.5. Analiza pozycji konkurencyjnej partnerstwa SZO w wybranych podobszarach	95
2.2. Analiza wskaźnikowa pogłębiona dla obszaru partnerstwa.....	98
2.2.1. Sytuacja demograficzna	98
2.2.2 Popyt na usługi (publiczne i rynkowe) oraz na infrastrukturę techniczną i społeczną w kontekście zmian demograficznych	118
2.2.3 Potencjał społeczny i ekonomiczny społeczności na terenie partnerstwa, potencjał ekonomiczny podmiotów prawnych, potencjał partnerów	125
2.2.4 Rynek pracy, potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki.....	148
2.2.5 Stan i jakość środowiska na obszarze oraz zagospodarowanie przestrzenne	158

2.2.6	Inne, specyficzne, szczególne dla partnerstwa	172
3.	Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa.....	182
3.1.	Potencjał obszaru partnerstwa.....	182
3.2	Bariery, problemy, deficyty obszaru partnerstwa.....	203
3.3	Determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa	210
3.4.	Kluczowe wyzwania, kierunki strategicznej interwencji i współpracy.....	220
	Spis rysunków.....	225
	Spis tabel	228

Rysunek 1 Położenie partnerstwa SZO na mapie Polski

Źródło: opracowanie własne ZMP

Nota metodyczna

Wprowadzenie

Nota metodyczna

Diagnoza w ramach projektu „Centrum Wsparcia Doradczego” (CWD) opracowana została w oparciu o bogaty zasób źródeł, z wykorzystaniem narzędzi badawczych i analitycznych dedykowanych diagnozie partnerstwa. Pełen zbiór obejmował 5 kategorii:

- ogólnodostępne dane, informacje i dokumenty o charakterze strategicznym, analitycznym, statystycznym (strategie, opracowania diagnostyczne, badania, raporty, sprawozdania, bilanse itd.).
- Monitor Rozwoju Lokalnego II (MRL II) – specjalnie przygotowane i zasilone danymi na potrzeby projektu CWD narzędzia – bazy danych. Służyły one głównie do analizy i oceny potencjału rozwojowego gmin i całego partnerstwa. Na system MRL II składają się:
  - ocena potencjału rozwoju partnerstw:
www.partnerstwa.monitorrozwaju.pl - baza umożliwi analizę potencjału rozwoju partnerstwa i gmin partnerstwa oraz przegląd podstawowych wskaźników rozwojowych w grupach porównawczych;
  - ocena potencjału rozwoju gmin: www.gminy.monitorrozwaju.pl - baza umożliwi analizę potencjału rozwoju gmin oraz przegląd podstawowych wskaźników rozwojowych;
  - ocena potencjału rozwoju gmin wg obszarów:
www.analazy.monitorrozwaju.pl - baza umożliwi pogłębioną analizę potencjału rozwoju gmin oraz przegląd podstawowych danych i wskaźników rozwojowych;
  - zasób danych społeczno-ekonomicznych, m.in. dane: POLTAX, ZUS, KRUS, dane i prognozy demograficzne, MPSiR, i inne;
- zestaw badań społecznych dedykowanych badaniu opinii trzech kluczowych kategorii mieszkańców obszaru partnerstwa:
  - badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży zwane dalej „Badaniami młodzieży”; w badaniu on-line prowadzonym za pomocą

dedykowanego systemu elektronicznego ZMP uczestniczyli uczniowie ostatnich klas szkół ponadpodstawowych, mieszkający na obszarze partnerstwa;

- badanie opinii mieszkańców gmin obszaru partnerstwa, zwane dalej „Badaniami mieszkańców”; badanie przeprowadzono online za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego ZMP wśród aktywnych internautów – mieszkańców gmin obszaru partnerstwa;
- badanie opinii lokalnych liderów, zwane dalej „Badaniami liderów”, skierowane do czterech kategorii liderów lokalnych.
- inne narzędzia analityczne i badawcze dedykowane pogłębieniu raportu:
  - „Badanie bilansu i popytu usług publicznych i prywatnych na terenie partnerstwa”, będące analizą przepływów usług pomiędzy gminami oraz lokalizacji centrów poszczególnych kategorii usług na terenie partnerstwa,
  - ankieta dotycząca przedsiębiorczości, diagnozująca warunki do rozwoju przedsiębiorczości w gminach obszaru partnerstwa;
- badania jakościowe:
  - spotkania Rady Partnerstwa,
  - spotkania i warsztaty z Grupą Roboczą,
  - wywiady indywidualne z przedstawicielami poszczególnych gmin.

1. Charakterystyka partnerstwa

1.1 Podstawowe informacje o partnerstwie

W skład partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej wchodzi cztery gminy: Olesno, Gorzów Śląski, Radłów, Zębowice oraz powiat oleski. Wszystkie gminy położone są w granicach administracyjnych powiatu oleskiego – jednego z jedenastu powiatów wchodzących w skład województwa opolskiego.

Łączna powierzchnia obszaru partnerstwa wynosi 607,75 km², przy czym powierzchnia dwóch gmin znajdujących się na liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją tj.: gminy Radłów oraz gminy Gorzów Śląski wynosi 270,85 km², co stanowi 44,57% obszaru partnerstwa. Partnerzy są powiązani terytorialnie (bezpośrednie sąsiedztwo) i funkcjonalnie, w szczególności gospodarczo i administracyjnie. Tworzą wspólnie lokalny rynek pracy i usług. Łączą ich dobrosąsiedzkie relacje i szczególne więzi wynikające z wieloletniej niesformalizowanej współpracy międzygminnej, kontaktów oraz wymiany wiedzy i doświadczeń między samorządowymi jednostkami organizacyjnymi tych gmin i powiatu oleskiego.

W partnerstwie tym są zatem gminy wiejskie i miejsko-wiejskie, o różnej wielkości i bardzo zróżnicowanym potencjale społeczno-ekonomicznym. Ich gospodarka opiera się w głównej mierze na rolnictwie, leśnictwie i szeroko pojętych usługach. Tradycje przemysłowe rozwija w dalszym ciągu jedynie gmina Olesno oraz – w mniejszym stopniu – Gorzów Śląski. Na terenie gminy Olesno znajduje się podstrefa Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Ponadto w Oleśnie znajduje się siedziba władz powiatu. To wszystko sprawia, że Olesno pełni ważne funkcje administracyjne i społeczno-gospodarcze – jest prawdziwym centrum obszaru partnerstwa ze wszystkimi jego atrybutami. Było także inicjatorem pogłębienia i sformalizowania współpracy partnerskiej pomiędzy czterema sąsiadującymi ze sobą, powiązanymi przestrzennie i funkcjonalnie gminami: Olesnem, Gorzowem Śląskim, Radłowem i Zębowicami wraz z powiatem oleskim.

Wyższą formą współpracy jednostek samorządu terytorialnego jest nawiązanie relacji partnerskich. Potwierdzeniem woli zawarcia partnerstwa był list intencyjny podpisany przez Partnerów we wrześniu 2020 roku. W jego treści znalazło się stwierdzenie, iż dotychczas współpraca przy rozwiązywaniu wspólnych problemów miała charakter incydentalny; biorąc pod uwagę współczesne wyzwania uznana ona została za niewystarczającą. Wolą partnerów jest ściśle współdziałanie dla wspólnego dobra mieszkańców obszaru partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej (SZO). W liście intencyjnym określono występujące na tym obszarze bariery rozwojowe

i problemy wymagające interwencji i rozwiązania oraz powiązane z nimi priorytety wspólnych działań (dziedziny o szczególnym dla partnerów znaczeniu).

Oto jego treść:

LIST INTECYJNY DOTYCZĄCY WSPÓŁPRACY POMIĘDZY:

GMINĄ OLESNO

POWIATEM OLESKIM

GMINĄ GORZÓW ŚLĄSKI

GMINĄ RADŁÓW

GMINĄ ZĘBOWICE

zawarty w Oleśnie w dniu 24.09.2020 r. pomiędzy:

Gminą Olesno reprezentowaną przez Burmistrza Olesna Sylwestra Lewickiego – Lidera Projektu, osobę upoważnioną do reprezentowania partnerstwa – koordynowania projektu ze strony partnerstwa,

Powiatem Oleskim reprezentowanym przez Starostę Oleskiego Rolanda Fabianka – Partnera Projektu,

Gminą Gorzów Śląski reprezentowaną przez Burmistrza Gorzowa Śląskiego Artura Tomalę – Partnera Projektu,

Gminą Radłów reprezentowaną przez Wójta Gminy Włodzimierza Kierata – Partnera Projektu,

Gminą Zębowice reprezentowaną przez Zastępcę Wójta Gminy Zdzisława Szubę – Partnera Projektu.

PREAMBUŁA

Partnerzy niniejszego porozumienia, poprzez jego zawarcie, wyrażają wolę współpracy dla osiągnięcia wspólnych celów w zakresie przystąpienia do pilotażowego projektu prowadzonego przez Centrum Wsparcia Doradczego (CWD), polegającego na „wzmocnieniu sprawności administracyjnej samorządów terytorialnych (gminnych i powiatowych), w tym przede wszystkim poprawie ich kompetencji do zarządzania strategicznego, rozwoju lokalnym oraz inicjowania i realizacji kompleksowych przedsięwzięć rozwojowych, w partnerstwie społeczno-gospodarczym i z innymi samorządami”. Partnerzy mają na celu dobro społeczności lokalnej, wzrost atrakcyjności obszaru jak również wykorzystanie doświadczenia i potencjału każdego z partnerów w tym zakresie.

§ 1.

Celem niniejszego listu intencyjnego jest nawiązanie stałej platformy współpracy pomiędzy gminą Olesno, powiatem oleskim, gminą Gorzów Śl., gminą Radłów, gminą Zębowice pn. „Partnerstwo samorządów Ziemi Oleskiej (SZO)”, na potrzeby wspólnego udziału w projekcie pn. „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” w zakresie:

- komponentu I, którego zakresem będzie doradztwo (animacyjne i strategiczne) w planowaniu strategicznym, kończące się produktami w postaci strategii terytorialnej oraz pakietu projektów, a po jego zakończeniu:
- komponentu II, którego zakresem będzie doradztwo (projektowe) dla wybranego projektu przygotowanego przez dane partnerstwo/a w ramach komponentu I.

§ 2.

Współpraca, o której mowa w § 1 niniejszego listu, obejmuje przede wszystkim działania na rzecz rozwiązania wspólnych problemów Partnerów, takich jak:

- niski stopień rozwoju gospodarczego Ziemi Oleskiej, w tym niedostateczne wsparcie istniejących i potencjalnych inwestorów, niedostatecznie przygotowana oferta inwestycyjna,
- niedostateczna infrastruktura ochrony środowiska (słabo rozwinięta sieć wodno-kanalizacyjna, zanieczyszczenie powietrza – niska emisja, problem

zagospodarowania odpadów, degradacja przestrzenna i społeczna obszarów zielonych),

- deficyty w polityce transportowej, w tym szczególnie w zakresie transportu zbiorowego,

- niewystarczająca liczba przedsięwzięć związanych z rewitalizacją obszarów problemowych,

- zbyt słabe mechanizmy współpracy pomiędzy poszczególnymi JST na obszarze - brak kompleksowego systemu zagospodarowania i promocji istniejącego potencjału turystycznego i przyrodniczego oraz infrastruktury turystycznej,

- niedostosowanie usług publicznych do trendów demograficznych (szczególnie osób z grupy 50+),

- pogłębiające się rozwarstwienie dochodowe mieszkańców, skutkujące niewystarczającą integracją społeczną,

- zbyt słabe wykorzystanie narzędzi informatycznych przez przedsiębiorców i mieszkańców w relacjach z jednostkami samorządowymi.

§ 3.

Strony przyjmują następujące priorytety w ramach wzajemnej współpracy:

- podjęcie wspólnych działań przez Partnerów dla rozwiązywania wspólnych problemów, co aktualnie ma charakter incydentalny;

- wypracowanie efektywnej i regularnej formuły spotkań i współpracy Partnerów oraz systemu wewnętrznej komunikacji przedstawicieli Partnerstwa, pozwalającej na lepszą współpracę w pozostałych obszarach działań JST;

- włączenie szeregu organizacji pozarządowych (stała współpraca), a także mieszkańców obszaru w proces planowania zmian i konkretnych rozwiązań projektowych, a w konsekwencji promocja idei współpracy i uzyskanie akceptacji społecznej dla projektowanych rozwiązań;

- poprawa zdolności planowania i realizowania działań wspólnych przez liderów i pracowników poszczególnych JST (podniesienie kompetencji do współpracy).

§ 4.

Osobą upoważnioną do reprezentowania Partnerstwa jest Sylwester Lewicki – Burmistrz Olesna.

§ 5.

Osobami odpowiedzialnymi za koordynację działań wynikających z niniejszego listu intencyjnego są przedstawiciele Partnerów:

Gminy Olesno – Lidera Projektu – Małgorzata Pach – Kierownik Wydziału ds. Europejskich i Promocji Gminy (...);

Powiatu Oleskiego - Partnera Projektu – Joanna Lech (...);

Gminy Gorzów Śl. – Partnera Projektu - Kamil Surowiec - Inspektor ds. inwestycji i funduszy zewnętrznych (...);

Gminy Radłów – Partnera Projektu – Sylwia Kus - Sekretarz Gminy Radłów (...);

Gminy Zębowice - Partnera Projektu - Zdzisław Szuba - Zastępca Wójta (...).¹

§ 6.

Niniejszy list intencyjny sporządzono w pięciu jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdego z Partnerów.

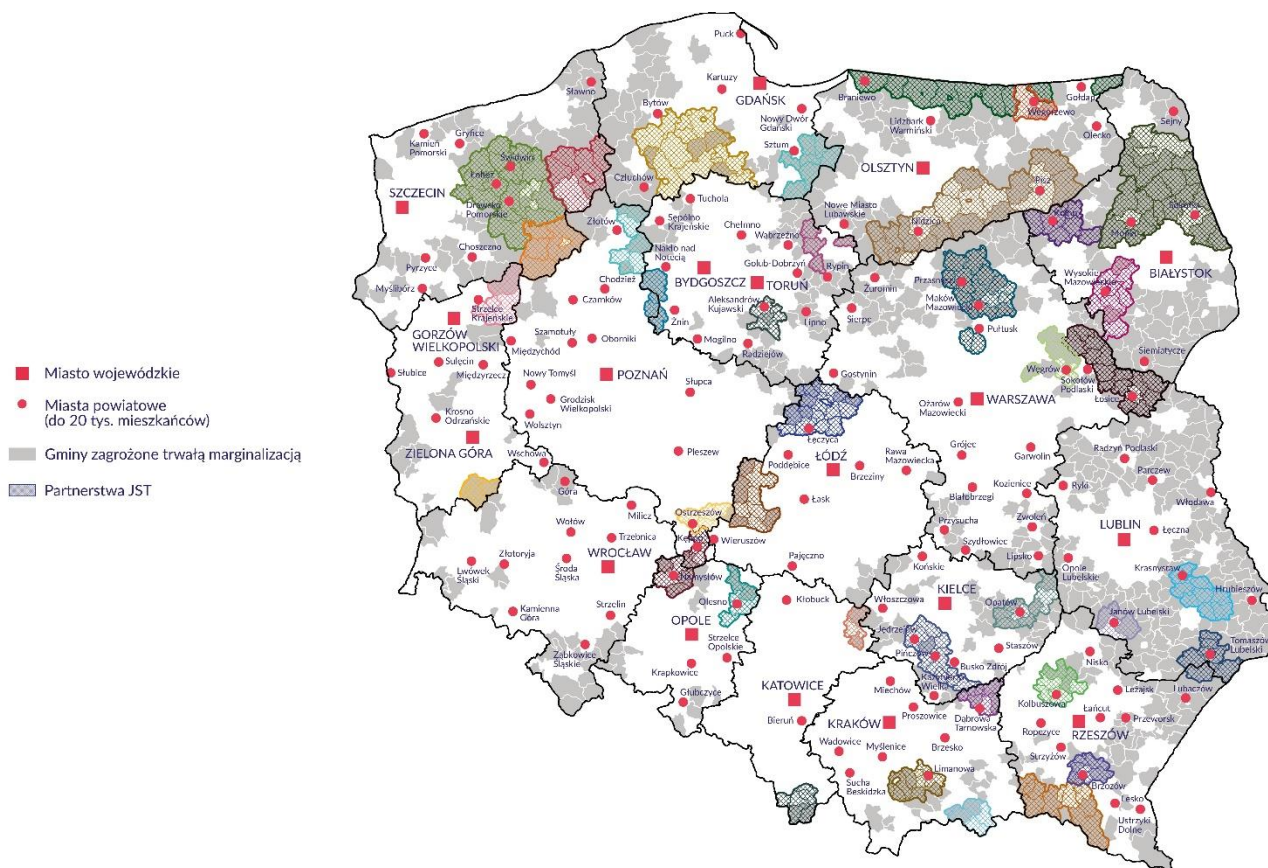
§ 7.

Postanowienia listu intencyjnego wchodzi w życie z dniem podpisania.

---

¹ W przytoczonej wersji „Listu intencyjnego dotyczącego współpracy” usunięto informacje zawierające dane osobowe osób wymienionych w dokumencie, zastępując je znakiem (...).

Rysunek 2 Partnerstwa w projekcie pilotażowym CWD

Źródło: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/ministerstwo-funduszy-i-polityki-regionalnej-zadba-o-rozwoj-malych-ojczyzn>

1.1.1. Ogólna charakterystyka powiatu i gmin partnerskich

Nazwa gminy	Olesno	
Typ gminy	miejsko-wiejska	
Liczba miejscowości	37	
Ludność (XII 2020 r.)	17 015	
Powierzchnia:	240,9 km ²	

Liderem i największą z gmin tworzących partnerstwo jest gmina Olesno. Jest to największa obszarowo jednostka samorządowa partnerstwa, o największym potencjale ludnościowym, społecznym i ekonomicznym.

Olesno jest gminą miejsko-wiejską, położoną w północno-wschodniej części województwa opolskiego. Zajmuje powierzchnię 240,9 km², z czego 15,1 km² przypada na miasto Olesno. Gmina jest czwartą co do wielkości z 71 gmin województwa opolskiego, zaś miasto Olesno jest siedzibą powiatu oleskiego liczącego ponad 60 tys. mieszkańców. Gminę cechuje dobre położenie logistyczne i komunikacyjne. Wyróżnia się terenami o wysokich walorach turystyczno-rekreacyjnych.

W gminie świetnie rozwinęło się rolnictwo i przetwórstwo żywności oraz usługi. Olesno znane jest też z przemysłu meblowego. Dobrze rozwinięte są: budownictwo drogowe, przemysł metalowy i włókiennictwo, a także usługi.

Podkreślić należy dominującą pozycję miasta Olesno na tle pozostałych jednostek osadniczych gminy, gdyż pełni ono rolę ośrodka lokalnego obsługującego ludność okolicznych terenów wiejskich. Gmina Olesno opiera swój rozwój na przedsiębiorczości, doświadczeniu oraz wiedzy mieszkańców, przy czym szczególny nacisk położono na usługi ekosystemowe.

Gmina leży na pograniczu Równiny Opolskiej i Wyżyny Woźnicko – Wieluńskiej. Sieć wodną tworzą rzeki: Stobrawa i Liswarta. Znajdują się tu także trzy zbiorniki wodne: Kucoby, Borki Wielkie i Stare Olesno. Elementem wyróżniającym obszar gminy Olesno wśród gmin opolskich jest wysoki udział lasów (42%), przewyższający znacznie wskaźniki lesistości województwa (26.2%) i kraju. Lasy te należą do kompleksu podlegających ochronie Lasów Stobrawsko-Turawskich.

Pod względem potencjału gospodarczego gmina Olesno należy do średnich w województwie opolskim. Aktualnie zarejestrowanych jest tu 2530 podmiotów gospodarczych. Olesno jest ważnym węzłem komunikacyjnym, przez który przebiega droga krajowa nr 11 Bytom – Lubliniec – Olesno – Kluczbork – Poznań – Kołobrzeg oraz drogi wojewódzkie nr 494 Częstochowa – Olesno – Bierdzany(Opole), nr 487 Olesno – Gorzów Śląski – Byczyna i nr 901 Olesno – Dobrodzień – Gliwice. Powiązania te wspomaga linia kolejowa Lubliniec – Olesno – Kluczbork – Poznań lub Wrocław. Gmina posiada znaczący potencjał do rozwoju gospodarczego, turystycznego, agroturystycznego.

Nazwa gminy	Gorzów Śląski	
Typ gminy	miejsko-wiejska	
Liczba miejscowości	15	
Ludność (XII 2020 r.)	7 030	
Powierzchnia	154,12 km ²	

Gmina Gorzów Śląski jest gminą miejsko-wiejską. Miasto Gorzów Śląski zajmuje obszar o powierzchni 18,68 km². Położenie gminy w regionie jest korzystne, Gorzów Śląski powstał bowiem na historycznym szlaku komunikacyjnym łączącym Wrocław z Krakowem. Gmina jest usytuowana w pobliżu granic czterech województw: opolskiego, wielkopolskiego, łódzkiego oraz śląskiego i dobrze skomunikowana z terenami sąsiednimi.

Gmina Gorzów Śląski leży na pograniczu dwóch jednostek geologicznych: monokliny przedsudeckiej i monokliny śląsko-krakowskiej. Budowa geologiczna gminy, zaznaczająca się w szczególności zdecydowaną przewagą utworów piaszczystych i piaszczysto-żwirowych genezy wodnolodowcowej i lodowcowej oraz piaskowców, mułowców, iłowców i iłów dolno- i środkowo-jurajskich stwarza warunki do prowadzenia eksploatacji surowców mineralnych dla potrzeb lokalnej gospodarki. Złoże piasków czwartorzędowych w Krzyżanowicach położone jest na północny zachód od miejscowości Krzyżanowice. Przedmiotem eksploatacji jest piasek dla celów budowlanych. Na terenie gminy występują także udokumentowane złoża torfu. Zlokalizowane są w obszarach zasobowych Prosna-Bezula i Prosna-Jelonki. Nie są jednak eksploatowane z uwagi na funkcję, jaką pełnią w obiegu przyrodniczym.

Gmina znajduje się na liście zagrożonych trwałą marginalizacją.

Nazwa gminy	Radłów	
Typ gminy	wiejska	
Liczba miejscowości	17	
Ludność (XII 2020 r.)	4182	
Powierzchnia	117 km ²	

Gmina Radłów jest gminą wiejską. Położona jest na historycznej drodze królewskiej Wrocław-Kraków, wiodącej przez rzekę Prosnę. Graniczy z gminami: Krzepice (od wschodu) i Przystajń (od południowego wschodu) położonymi w województwie śląskim, Rudniki (od północnego-wschodu), Gorzów Śląski (od północy) i Olesno (od południa). Przez teren gminy nie przebiega żadna linia kolejowa ani żadna droga krajowa. Natomiast gmina jest "otoczona" odcinkami kilku dróg krajowych o numerach: 42, 43, 45, 46 i 11. Ponadto w niewielkiej odległości biegną dwie drogi wojewódzkie - nr 487 i 494. Obie na niektórych odcinkach pokrywają się z granicą administracyjną gminy. Gmina nie ma połączeń kolejowych.

Głównym jej atutem są walory środowiska naturalnego. Około 38% jej powierzchni zajmują lasy - największe kompleksy leśne rozciągają się w obrębie miejscowości Kolonia Biskupska, Radłów, Nowe i Stare Karmonki. Na tym terenie znajdują się też pomniki przyrody, jak choćby dąb szypułkowy o wysokości 30 m, którego wiek oceniany jest na 250 lat. Do cennych okazów należy także klon jawor rosnący w parku przypałacowym w Biskupicach oraz jodła pospolita rosnąca na terenie Leśnictwa Sternalice. Za pomniki przyrody uznane są także bagna: Babrzysko i Krzyżówka znajdujące się również na terenie Leśnictwa Sternalice. Charakterystyczne dla gminy są przydrożne założenia alejowe wzdłuż ciągów Radłów - Karmonki Stare, Radłów - Kolonia Biskupska i Biskupice - Kościeliska. Tędy mogą prowadzić rowerowe wycieczki.

Gmina Radłów znajduje się na liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.

Nazwa gminy	Zębowice	
Typ gminy	wiejska	
Liczba miejscowości	9	
Ludność (XII 2020 r.)	3485	
Powierzchnia	96 km ²	

Gmina Zębowice jest gminą wiejską. Jest ona najmniejszą gminą partnerstwa. W jej krajobrazie dominują malownicze tereny położone wśród łąk i lasów. Stanowią one ponad 61% powierzchni gminy. Lasy tworzą zwarte, objęte ochroną kompleksy - obszar chroniony o nazwie Lasy Stobrawsko -Turawskie. Gmina ubogacona jest ponadto pięknymi zabytkami i pomnikami przyrody. Na terenie gminy używa się nazw dwujęzycznych, a język niemiecki jest urzędowym językiem pomocniczym.

Powiat oleski		
Liczba gmin	7	
Ludność (XII 2019 r.)	64 293	
Powierzchnia	974 km ²	

Powiat oleski graniczy od północy z województwem łódzkim, a od wschodu z śląskim. Granicę południową i zachodnią stanowią powiaty województwa opolskiego: strzelecki, opolski i kluczborski. Powierzchnia powiatu wynosi 974 km². W jego skład wchodzi 7 gmin: Olesno, Dobrodzień, Gorzów Śląski, Praszka, Radłów, Rudniki i Zębowice. Powiat ma dogodne połączenie drogowe i kolejowe z Opolem i sąsiednimi województwami (droga krajowa nr 11 w stronę Lublińca oraz nr 45 w stronę

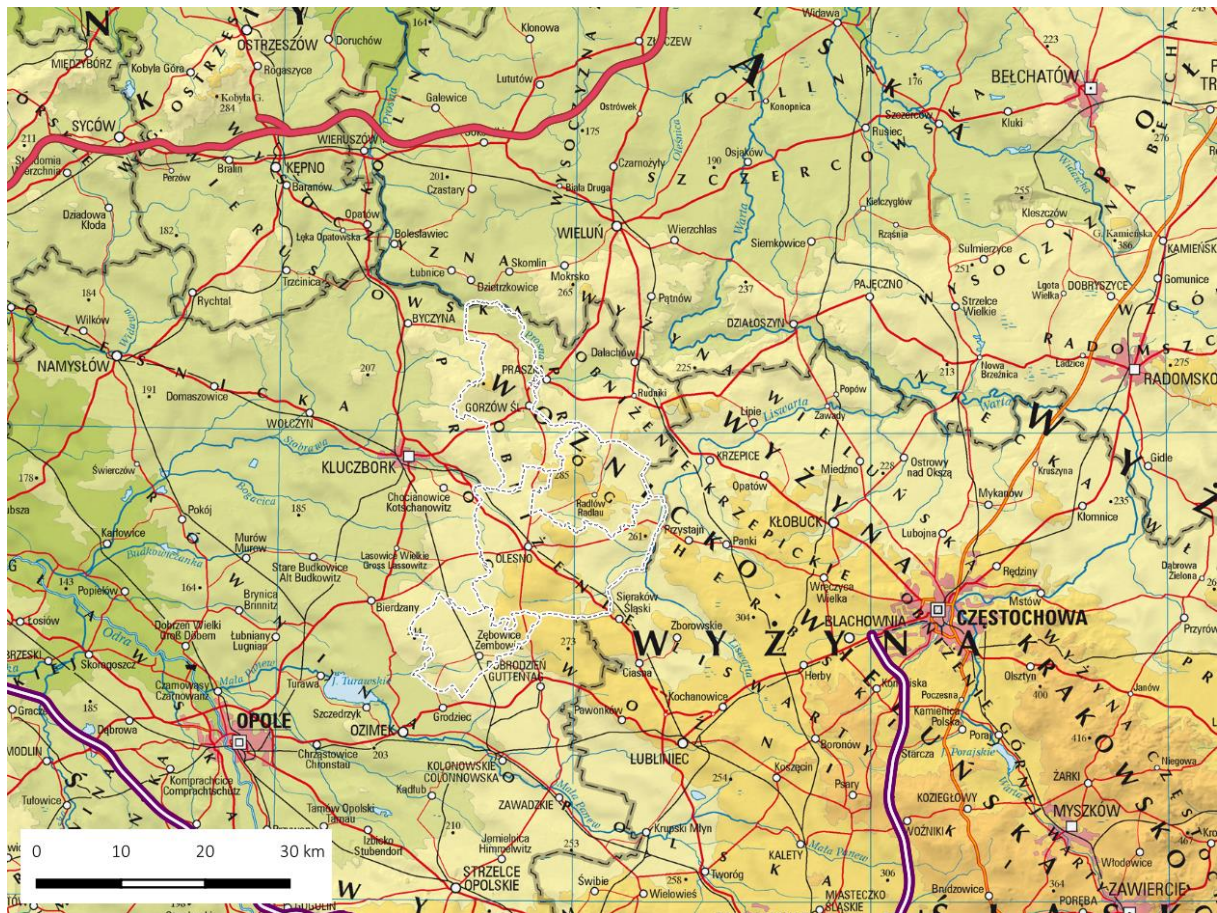
Wielunia). Lokalnym węzłem komunikacyjnym jest Olesno, również Dobrodzień i Gorzów Śląski – Praszka.

W powiecie oleskim zarejestrowanych jest ok. 3600 podmiotów gospodarczych. To w większości małe prywatne przedsiębiorstwa, przeważnie działalność gospodarcza osób fizycznych (ok. 90 % wszystkich podmiotów gospodarczych na terenie powiatu). Spółki prawa handlowego w sektorze prywatnym stanowią ok. 2 % podmiotów gospodarczych powiatu. Sektor publiczny to ok. 5 % wszystkich podmiotów gospodarczych powiatu. Małe firmy i osoby fizyczne prowadzą działalność w zakresie handlu i napraw, produkcji i budownictwa. Dominującymi dziedzinami gospodarki powiatu są: rzemiosło, usługi, stolarstwo meblowe, przemysł spożywczy i metalowy. Na terenie powiatu dobrze rozwinięte jest rolnictwo. ²

---

² Informacje do ogólnej charakterystyki powiatu oleskiego i gmin partnerskich zaczerpnięto m.in. z „Formularza informacyjnego partnerstwa zgłaszanego do udziału w projekcie „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego””.

Rysunek 3 Położenie obszaru partnerstwa na mapie Polski

Źródło: opracowanie własne ZMP

1.1.2. Środowisko naturalne i dziedzictwo przyrodnicze

1.1.2.1. Formy ochrony przyrody

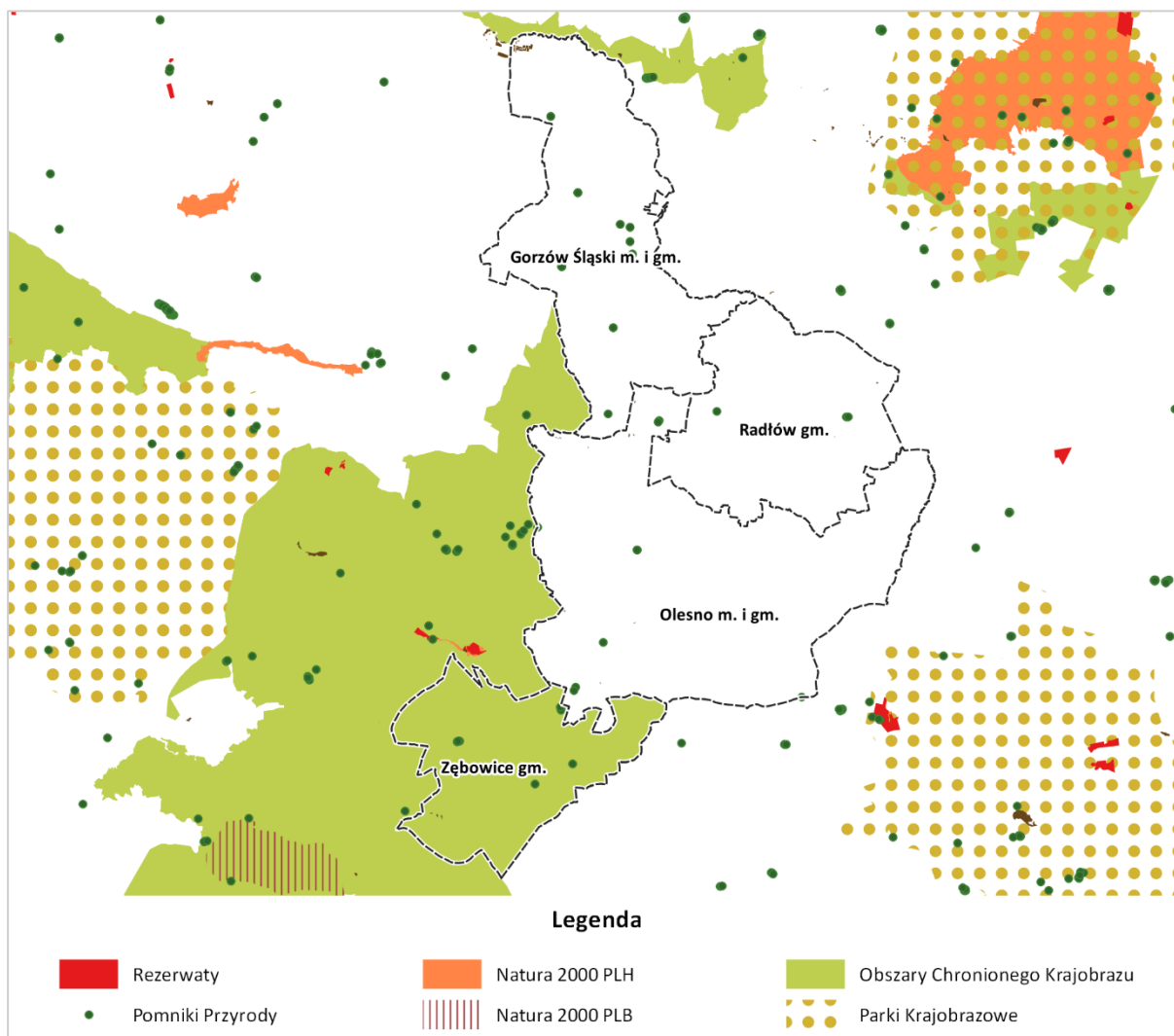
Pod względem rzeźby terenu powierzchnia powiatu oleskiego, jak i obszaru partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej (SZO) stanowi płaszczyznę lekko pofałdowanych nizin wznoszących się na wysokości 200-300 m n.p.m. Najwyższe wzniesienie na tym terenie znajduje się w okolicy Kościelisk, w gminie Radłów (285,3 m n.p.m.) i nosi nazwę Wzgórza Biskupickiego.

Ukształtowanie powierzchni i budowa geologiczna są wynikiem działania lodowca, o czym świadczą m.in. pozostawione na tym terenie głązy narzutowe. Zachowały się one do dzisiaj w miejscowościach Wichrów, Biskupice, Łomnica, Knieja.

Głównymi rzekami są: Stobrawa - biorąca swój początek w okolicach Wachowic i wpadająca do Odry jako jej prawy dopływ Proсна - ze źródłem w okolicach Biskupic oraz Liswarta - dopływ Warty.

Obszary te cechuje bogactwo flory i fauny. Na rządowej liście obszarów Natura 2000 znajduje się specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 pod nazwą: „Załęczański łąk Warty”. Obszary chronionego krajobrazu występują w południowo-zachodniej części partnerstwa, w gminie Zębowice. Ponadto na całym obszarze zlokalizowane są punktowo pomniki przyrody objęte ochroną prawną. W wielu miejscach znajdują się też stawy. Ich łączna powierzchnia na terenie powiatu oleskiego wynosi około 157,5 ha.

Rysunek 4   **Formy ochrony przyrody na obszarze Partnerstwa SZO**

Źródło: opracowanie Związku Miast Polskich na podstawie danych GDOŚ

Znaczną część powierzchni zajmują lasy, skupione w dużych kompleksach (Lasy Stobrawsko-Turawskie). Są to przeważnie bory sosnowe, urodzajne w runo leśne. Najważniejsze surowce mineralne występujące na tym terenie to: glinki ceramiczne, żwirki i piaski budowlane.

1.1.2.2. Gmina Gorzów Śląski

System przyrodniczy gminy tworzony jest przez przestrzenny układ form przyrodniczych, na który składają się:

- dolina Proсны – obszar ten obejmuje tereny wilgotne i podmokłe, łąki, szuwały, turzycowiska, zarośla wierzbowe oraz skupiska wierzbowe. Teren ten jest miejscem rozrodu wielu gatunków płazów oraz miejscem gniazdowania wielu gatunków ptaków,
- kompleks leśny na północny-wschód od Uszyc – niewielki kompleks lasów liściastych, w którym stwierdzono występowanie płatów łągu jesionowo-olszowego i olsu porzeczkowego. W jego najbliższym sąsiedztwie występują tereny niezalesione z wieloma dobrze wykształconymi zbiorowiskami łąkowymi i szuwarowymi,
- fragment kompleksu leśnego na północny-zachód od Kozłowic – obszar ten porastają w większości ponad 100-letnie drzewostany bukowe, występuje tu urozmaicona rzeźba terenu – wąwozy o znacznych spadkach terenu i głębokości,
- fragment kompleksu leśnego i podmokłych łąk na południe od Skrońska – niewielki kompleks leśny należący do gminy Gorzów Śląski i Olesno. Występują tu dojrzałe drzewostany dębu, buka i graba. Teren charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą. Stwierdzono tu występowanie roślin rzadkich i chronionych. Na północnym obrzeżu lasu znajduje się źródłisko z ciekawym zespołem roślinnym.

Gmina Gorzów Śląski charakteryzuje się dużą harmonią krajobrazu pomimo zachwianych mechanizmów ochrony i równowagi biologicznej. Obszary najbardziej przekształcone występują w okolicy Zdziechowic, Gorzowa Śląskiego i Kozłowic, na terenach użytkowanych rolniczo. Jednak znaczna ilość naturalnych elementów wzbogacających i wzmacniających ekosystemy polne (ciągi zadrzewień przydrożnych i śródpolnych) wpływa pozytywnie na harmonię krajobrazu i hamuje procesy degradujące (erozję, przesuszenie terenu, zubożenie gatunków ptaków oraz pogorszenie retencyjności). Analiza przestrzenna układu ekologicznego gminy wykazuje istnienie korytarzy ekologicznych – terenów stanowiących połączenie cennych przyrodniczo ekosystemów. Główną funkcją korytarzy ekologicznych jest zapewnienie ciągłości przestrzennej dla sąsiednich ekosystemów, zapobieganie ich izolacji, sprzyjanie migracji flory i fauny, wzmocnienie naturalnej odporności układu i magazynowanie najwartościowszych gatunków.

Na terenie gminy znajdują się prawnie chronione obszary i obiekty.

- Użytek ekologiczny Starorzecze Proсны 1 o powierzchni 19,3 ha. Użytek ten został objęty ochroną prawną już w 1996 r. Jest to obszar bagienny, częściowo na glebach torfowych, z licznymi kępami drzew i krzewów oraz pozostałością starorzeczy;

- Cztery obiekty uznane za pomniki przyrody ożywionej: sosna pospolita – oddział leśnictwa Tęczynów, platan klonolistny – Uszyce w parku dworskim, kłokoczka południowa – Gorzów Śląski oraz dąb szypułkowy – przy drodze Gorzów Śląski – Kozłowice.

1.1.2.3. Gmina Olesno

Krajobraz przyrodniczy gminy tworzą głównie pola uprawne, łąki oraz pastwiska. Lasy należą do kompleksu Lasów Stobrawsko-Turawskich, które występują w postaci dużych powierzchni leśnych przedzielonych terenami rolniczymi. Obszar przeznaczony na użytki rolne stanowi 51,6% powierzchni gminy – tj. 12 427 ha, natomiast lasy stanowią 43,3% tj. 10442 ha. Ochroną objętych jest siedem pomników przyrody (głazy narzutowe, drzewa lub grupy drzew), tyleż użytków ekologicznych i dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe „Pradolina i źródliska rzeki Stobrawa oraz tzw. Duży Park Miejski.

Na terenie Gminy Olesno ustanowiono następujące formy ochrony przyrody:

- użytek ekologiczny – Lęgowisko – bagno śródleśne w miejscowości Boroszków o powierzchni 1,64 ha,
- użytek ekologiczny – Tarzanisko – bagno śródleśne w miejscowości Boroszków o powierzchni 0,8 ha,
- użytek ekologiczny – Ostoja I – bagno śródleśne w miejscowości Wojciechów o powierzchni 0,25 ha,
- użytek ekologiczny – Torfowisko – bagno śródleśne w miejscowości Wojciechów o powierzchni 2,48 ha,
- użytek ekologiczny – Suchy Staw – bagno śródleśne w miejscowości Wachów o powierzchni 0,83 ha,
- użytek ekologiczny – Stawek – łąki śródleśne w miejscowości Wysoka o powierzchni 0,37 ha,
- użytek ekologiczny – Bagienko – bagno śródleśne w miejscowości Leśna o powierzchni 0,25 ha,
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy – Pradolina i źródliska rzeki Stobrawa – o powierzchni 15,3 ha – celem ochrony jest zachowanie w stanie niezmienionym źródlisk oraz górnego odcinka rzeki Stobrawa z dobrze wykształconymi zbiorowiskami łąkowymi i leśnymi wraz ze stanowiskami chronionych gatunków roślin i zwierząt stwierdzonych w granicach zespołu przyrodniczo-krajobrazowego,
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy – Duży Park Miejski o powierzchni 2,33 ha, utworzony w celu zachowania istniejących walorów przyrodniczych i ukształtowanych historycznie walorów krajobrazowych.

Wymieniony jako ostatni zespół przyrodniczo-krajobrazowy Dużego Parku Miejskiego stanowi przykład parku o dobrze zachowanym starodrzewie. Tworzą go ponad stuletnie okazy drzew oraz późniejsze nasadzenia. Obszar parku reprezentuje fragment krajobrazu naturalnego, w skład którego wchodzi rodzime gatunki drzew liściastych, a także krajobrazu kulturowego, związanego z historią jego powstania, w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów wspólnot religijnych: ewangelickiej i żydowskiej. Dzięki łączności poprzez korytarze ekologiczne z zadrzewieniami i lasami poza miastem park stanowi siedlisko występowania chronionych gatunków zwierząt.³

1.1.2.4. Gmina Radłów

Gmina leży w dorzeczu Proсны, która jest lewobrzeżnym dopływem Warty. Źródła Proсны znajdują się w pobliżu wsi Wołęcín. W dolinie rzeki napotkać można liczne stopnie wodne oraz stawy. Najwięcej stawów hodowlanych znajduje się w miejscowościach Sternalice, Kościeliska i Ligota Oleska. Największym zbiornikiem, który powstał w biegu rzeki jest zbiornik w Psurowie o powierzchni 4 ha. Pełni on przede wszystkim funkcję rekreacyjną, jest on bowiem chętnie odwiedzany przez wielbicieli wędkarstwa. Służy także nawadnianiu użytków rolnych. Przez teren gminy przepływa także rzeka Piskara oraz potoki Prąd (źródła w rejonie Rudy i Brzozówki) i Piaska (źródła w okolicach Biskupic).

Gmina leży w obszarze Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej w obrębie Progu Herbskiego i Obniżenia Liswarty-Proсны. Rzeźba terenu jest zróżnicowana. Najwyższy obszar to rejon Gór Ligockich (wysokość 270-275 m n.p.m., a najniższy - dolina Proсны (210-215 m n.p.m.). Spadki w obrębie zboczy wzgórz czy dolin różnych cieków wodnych osiągają poziom 12-15%.

Budowa geologiczna jest dość zróżnicowana. Teren gminy zbudowany jest w większości z różnych odmian iłów, piasków, piaskowców, glinów czy żwirów. Jedyne udokumentowane złoż piasków "Kościeliska" ma powierzchnię 0,69 ha i nie jest eksploatowane. Nie ma tu terenów górniczych i większych złóż surowców. Gmina charakteryzuje się wysokim poziomem lesistości - ponad 1/3 jej obszaru pokrywają lasy. Dominują bory mieszane, dąbrowy, w dolinie Proсны - ols porzeczkowy, a w obniżeniach rzecznych łągi olszowe lub jesionowo-olszowe. Dominującym gatunkiem jest sosna pospolita (ponad 90% drzewostanu). Lasy zostały

---

²m.in. nietoperzy: karlik i gacek, ssaków: wiewiórka pospolita, jeż zachodni oraz ptaków, m.in.: dzięcioł duży, dzięcioł zielony, dzięciołek, zięba zwyczajna, kowalik zwyczajny, sikora bogatka, modraszka, kos zwyczajny, dzwonec, grubodziób, kwiczoł, kapturka, pleszka, sroka zwyczajna, szpak, kulczyk zwyczajny, sierpówka, gawron, kawka, wrona siwa, szczygieł, mazurek, pełzacz ogrodowy, muchołówka szara, piegża zwyczajna, zaganiacz zwyczajny, drozd śpiewak oraz sporadycznie obserwowano puszczyka zwyczajnego.

podzielone na 3 obwody łowieckie między dzierzawiące je koła: "Grandel" i "Uroczyso" (z Olesna) oraz "Trop" (Kościeliska).

Na terenie gminy nie występują rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, narodowe, obszary chronionego krajobrazu ani obszary Natura 2000. Ochroną objęto natomiast dwa użytki ekologiczne - bagna śródleśne: Babrzysko oraz Krzyżówkę. Pierwsze z nich to zbiornik o powierzchni 0,7 ha, porośnięty wierzbami i brzoźami, wykorzystywany przede wszystkim przez dziki jako kąpielisko. Drugi zbiornik ma powierzchnię 0,15 ha, na którym występują przede wszystkim ptaki wodno-błotne. Za pomniki przyrody uznano kilka drzew z terenu gminy: dwie jodły pospolite w Leśnictwie Sternalice oraz klon jawor w parku pałacowym w Biskupicach.

1.1.2.5. Gmina Zębowice

Najbardziej zielona ze wszystkich gmin obszaru partnerstwa, położona malowniczo wśród lasów, w dorzeczu dwóch rzek: Małej Panwi i Stobrawy. Lasy zajmują 61% powierzchni gminy (5900 ha). Przeważa krajobraz roślinny borów, borów mieszanych i grądów. Nieco mniej jest ubogich dąbrów środkowoeuropejskich i grądów – te zlokalizowane są głównie w części północno-wschodniej.⁴

Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Stobrawsko – Turawskich jest jeszcze większy i obejmuje aż 87 % ogólnej powierzchni gminy. Poza zwartymi kompleksami leśnymi składają się nań m.in.: łąki śródleśne, rozległe wzniesienia kemowe, wydmy pruskowskie, torfowiska, użytki ekologiczne, pomnikowe drzewa, parki podworskie i wiejskie oraz aleje dębowe. Można w nich spotkać rzadkie okazy fauny jak bocian czarny czy wydra. Nie brakuje też zwierzyny pospolitej jak: sarny, jelenie, dziki i daniela oraz wielu gatunków roślin chronionych np. pomocnika baldaszkowego. Zębowickie lasy tradycyjnie stanowią cel wypraw grzybiarzy nie tylko z województwa opolskiego. Zasoby leśne administrowane są przez Nadleśnictwa: Olesno, Lubliniec i Turawa.

Przez teren gminy przebiega korytarz ekologiczny Bory Stobrawskie, który stanowi część Korytarza Południowo – Centralnego, jednego z głównych korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym. Korytarz ten biegnie na obszarze województwa opolskiego od Borów Stobrawskich po lasy nad Małą Panwią i dalej w kierunku Jury Krakowsko – Częstochowskiej.

Zębowice mają charakter typowo rolniczy. W gminie działają jedynie niewielkie zakłady rzemieślnicze, piekarnia i inni drobni przedsiębiorcy. Do dziś istnieje w Kadłubie Wolnym Wspólnota Leśna założona w 1605 roku przez rolników, którzy

---

⁴ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zębowice na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025, str. 47-50

wykupili się spod pańszczyzny. Wspólnota zarządzana jest przez rolników z Kadłuba Wolnego i w jej władaniu są lasy o powierzchni 443 ha. Nadzór nad gospodarką leśną pełni Nadleśnictwo Krasiejów.⁵

Użytki ekologiczne

- „Wodopój” – użytek o pow. 0,05 ha tworzy śródleśne oczko wodne;
- „Knieja” – zajmuje pow. 1,07 ha i stanowi bagno śródleśne w naturalnej sukcesji;
- „Łąka przy pomnikach przyrody” - płaty nieużytkowanej roślinności o pow. 1,38 ha.

Na terenie gminy Zębowice znajduje się siedem pomników przyrody. Są to pomnikowe okazy drzew. Ciekawostką przyrodniczą jest platan w parku zamkowym w Radawiu. Tereny zieleni urządzonej zlokalizowane są w większych miejscowościach. Stanowią je parki i zieleńce: park w Radawiu oraz park w Zębowicach (park z trzema alejami grabowymi).⁶

---

⁵ <http://powiatoleski.pl/230/gmina-zebowice.html>

⁶ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zębowice na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025, str. 47-50

Rysunek 5   Krajobraz gminy Zębowice

Źródło: zasoby Urzędu Gminy w Zębowicach

1.1.3. Dziedzictwo historyczno-kulturowe obszaru partnerstwa

1.1.3.1. Gmina Gorzów Śląski

Na północnych terenach dzisiejszej Opolszczyzny powstało w XII wieku szereg grodów kasztelańskich (Olesno, Byczyna, Namysłów), które pełniły m.in. funkcje obronne. W źródłach pisanych wspomina się o Gorzowie Śląskim jako grodzie kasztelańskim pod nazwą "Landsberg" po raz pierwszy w 1270 roku.

Według powszechnie przyjętej opinii, Gorzów został założony wcześniej tj. w 1241 roku. Twierdzenie to jednak nie ma żadnego pokrycia w zachowanych źródłach. Historycznie wiarygodnymi zapisami, wzmiankującymi o powstaniu grodu są średniowieczne dokumenty wydane przez Kurię Wrocławską. W świeckich źródłach pisanych, o kasztelańskim charakterze grodu świadczył dokument z 3 marca 1274 roku. Natomiast pierwszy dokument, w którym Gorzów wzmiankowany jest jako miasto, pochodzi z 1294 roku - wtedy to już figurował jako miasto, nie jest wiadome jednak, kiedy nim się stał.

O jego założeniu zdecydowała między innymi jedna z dróg łączyących Wrocław z Krakowem prowadząca przez Olkusz, Częstochowę, Gorzów, Kluczbork, Namysłów i Oleśnicę. W ciągu wieków Gorzów Śląski dzielił zmienne losy ziem śląskich – miasto

jako dobro prywatne wielokrotnie zmieniano właściciela. Początkowo znajdowało się pod władaniem książąt śląskich (kolejno w księstwie wrocławskim, głogowskim, oleśnickim, brzesko-legnickim), stając się później lennem króla czeskiego i cesarza niemieckiego.

Około 1400 r. miasto wróciło pod panowanie książąt opolskich i wkrótce potem stało się miastem prywatnym. Ostatni Piast Opolski, książę Jan II (zm. 1532) sprzedał Gorzów wraz z okolicznymi wsiami szlachcicowi Hansowi Frankenbergowi z Proślic koło Kluczborka. W latach 1469-1526 Gorzów dzielił losy całego Śląska. Ponad dwa wieki pozostawał w rękach rodziny Frankenbergów. W 1717 roku miasto nabył Adam Ozorowski z Pietrowic Wielkich koło Raciborza. W rodzinie Ozorowskich pozostawał Gorzów do 1764 r. W późniejszych latach miasto często stawało się przedmiotem różnych transakcji. W 1765 r. Gorzów należał do Eleonory Zofii von Reichenstein, w 1783 r. właścicielem miasta był Józef von Paczeński, a w 1789 r. Gorzów znalazł się w posiadaniu Leopolda Ozorowskiego. Po jego śmierci w 1805 r. żona sprzedała Gorzów Zofii von Osten-Sacken. Zmarła ona w 1811 r. pozostawiając Gorzów w spadku swojej córce Krystynie, księżniczce von Hohenlohe - Imgelfurgen. W posiadaniu tej rodziny Gorzów pozostawał do 1931 r., po czym został rozparcelowany.

Gorzów Śląski nigdy nie osiągnął szczególnego znaczenia - zawsze był miastem granicznym. W 1932 r. Górnośląskie Towarzystwo Ziemskie wykupiło od księcia 330 ha gruntów majątku gorzowskiego (z wyjątkiem lasów) z przeznaczeniem na ich parcelację i budowę zagród chłopskich. W wyniku parcelacji miasto rozbudowało się w kierunku południowym. Mieszkańcy okolicznych wiosek i samego Gorzowa w dużej mierze utrzymywali się z uprawy roli. Znamienna jest umowa z dnia 22.04.1841 r. gorzowskich hodowców trzody chlewnej z Tomaszem Kukłą. Zobowiązał się on paść i strzec trzodę gorzowskich rolników w ilości około 120 sztuk. O wskazanych w umowie godzinach Kukła wychodził na gorzowski rynek i trąbił w róg. Rolnicy wypuszczali wtedy na ulicę swoją trzodę, która biegła na rynek. Na pamiątkę tego niezwykłego zwyczaju Kukle ufundowano płaskorzeźbę w murze jednego z domów przy rynku gorzowskim, wmurowaną tam w 1941 r. i zachowaną do dziś.

W Gorzowie Śląskim, jak w każdym innym mieście od czasów lokacji istniało i rozwijało się rzemiosło oraz handel. Pierwsi rzemieślnicy pojawili się pod koniec XV wieku. Jako pierwszy powstał cech garncarzy. Garncarstwo rozwijało się dzięki zasobnym złożom gliny w Gorzowie i okolicach, które eksploatuje się do dziś. W 1630 r. założono cech szewski, ok. 1700 r. krawiecki, a w 1730 r. powstał cech niemiecki skupiający stolarzy, bednarzy, kowali i ślusarzy. Spis z 1831 r. mówi o 83 zakładach rzemieślniczych różnej wielkości. Wyroby rzemieślnicze znajdowały zbyt na targach i jarmarkach Wielkopolski oraz na targach gorzowskich odbywających się cztery razy w roku.

Rzemiosło gorzowskie zaczęło upadać z początkiem XIX w. na skutek konkurencji z szybko rozwijającymi się zakładami w dużych miastach. W pierwszej połowie XIX w.

w Gorzowie powstały huty żelaza. Obfitość lasów na tym terenie pozwalała na uzyskiwanie węgla drzewnego potrzebnego dla hut. Surowcem dla nich były miejscowe rudy darniowe leżące na małej głębokości. Największą hutą była „Paulina” znajdująca się w Więckowicach stanowiąca własność księcia ze Sławięcic. Od nazwy tej huty wywodzi się późniejsza nazwa kolei na trasie Olesno - Zawisna. Mniejsze huty znajdowały się w Krzyżanowicach, Zawisnie, Gorzowie nad Prosną - zarządzał nimi niejaki Gallinek. W Pawłowicach znajdowała się huta „Józefa”. Huty upadły z chwilą wprowadzenia do wytopu żelaza koksu. Śladami minionych lat są zachowane na terenie dzisiejszej gminy Gorzów Śląski obiekty architektury sakralnej, w tym drewnianej, a także dwory, pałace i parki oraz budynki mieszkalne.⁷

Nazwa, mowa, tożsamość narodowa i kulturowa mieszkańców

Nazwa miasta od wieków funkcjonowała w dwojakiej postaci: polskiej - Gorzów i niemieckiej - Landsberg. Wraz z napływem niemieckich osadników i założeniem grodu w XIII wieku w oficjalnym użytku utrwaliła się nazwa Landsberg, jednak w potocznym języku rodzimej ludności ciągle trwała stara słowiańska forma - Gorzów. Znamiennym jest, że obie nazwy - niemiecka i polska, w ciągu następnych wieków funkcjonowały równolegle, a miejskie pieczęcie w swej otoczce miały raz jedną, raz drugą nazwę.

Od wieków ziemi gorzowskiej sądzono być obszarem pogranicznym. Rzeka Proсна płynąca obrzeżem miasta stanowiła odwieczną, naturalną granicę, oddzielając najpierw Śląsk od Wielkopolski, później Prusy od Rzeczypospolitej, w latach 1815-1918 Prusy od Rosji, a do 1922 roku odrodzoną z zaborów Polskę od Rzeszy. Wówczas w użytku funkcjonowała niemiecka nazwa miasta - Landsberg in Oberschlesien. Po włączeniu miejscowości w 1945 roku do Polski przywrócono jej słowiańską nazwę Gorzów Śląski.

Ludność Gorzowa w epoce feudalnej była polska. Również wizytacja kanoniczna w 1679 roku stwierdza, że w kościele gorzowskim wygłaszano kazania wyłącznie w języku polskim. Jednakże pod koniec XIX wieku uwydatniają się duże postępy germanizacji w Gorzowie. Przyczyniły się do tego: napływ ludności niemieckiej, emigracja starych gorzowian, wynaradawianie się pod wpływem szkoły, urzędów, służb wojskowych i kościoła. Na początku XX wieku wzmógł się nacisk germanizacyjny. Znalazło to odbicie w wyborach do parlamentu Rzeszy w 1912 roku, w których to na postać wybrany został niemiecki obszarnik Meyer z Pawłowic. Podobnie było podczas powstań śląskich oraz w okresie plebiscytowym, kiedy to zdecydowaną większość stanowili Niemcy. Na mocy układów jałtańskich w 1945 roku Śląsk znalazł się w granicach Polski.

---

⁷ Na podstawie dokumentu: „Strategia rozwoju gminy Gorzów Śląski na lata 2016-2026 oraz Lokalny program rewitalizacji gminy Gorzów Śląski na lata 2016-2020”, str. 9 - 11

Gorzów podlegał wielowiekowym wpływom kultur ścierających się na pograniczu Czech, później Austrii, Polski i Prus. Miasto zamieszkiwała wieloreligijna ludność polska, niemiecka, żydowska i czeska. Patrząc jednak na całe wieki wspólnego życia kultur żydowskiej, protestanckiej i katolickiej Gorzowa to niekontrolowanych rozruchów bywało niezwykle mało. Ważniejsze jednak od tego jest istnienie namacalnych dowodów na poprawność współżycia.

Śladami minionych lat są zachowane zabytki architektury sakralnej, w tym drewnianej. Na zachód od rynku wznosi się kościół ewangelicki z lat 1855- 57, na północny zachód neogotycki kościół parafialny św. Trójcy z lat 1895- 97. Dziś już nieistniejąca synagoga powstała ze zbórki swych współwyznawców w latach 1864-1865. Stanęła obok gmachu dzisiejszego Urzędu Poczтового, lecz wskutek prześladowań hitlerowskich uległa zburzeniu w 1938 roku. Dziś śladów po mieszkańcach pochodzenia żydowskiego w Gorzowie już nie ma, poza zniszczonym cmentarzem żydowskim, który znajduje się na terenie szkoły średniej w Gorzowie Śląskim. Wciąż jednak słychać w mowie, a widać w tradycjach i obrzędach naleciałości z języka niemieckiego, w wielu domach język niemiecki jest żywy, przekazywany następnym pokoleniom. Obchodzony jest tzw. Polterabend, a w październiku w Pawłowicach organizowany jest Oktoberfest- czyli słynne „na Bajerach” święto piwa. Podobnie z brzmieniem języków zza wschodniej granicy - wciąż je słychać, ponieważ w czasach powojennych wielu obecnych mieszkańców gminy mających wschodnie korzenie tu właśnie znalazło miejsce do życia.

1.1.3.2. Gmina Olesno

Najstarsze wzmianki źródłowe o lokacjach na terenie ziemi oleskiej pochodzą z XII – XIII w. Do najstarszych miejscowości należą Borki (1193 r.), Olesno (1226 r.) i Wachów (1244 r.). Większość miast i wsi lokowana była w okresie od XIII do XIV w. na prawie niemieckim. Olesno na kartach historii pojawiło się w 1226 r., kiedy to biskup wrocławski Wawrzyniec wystawił dokument z okazji konsekracji kościoła grodowego. Przez ziemię oleską wiodły dwa ważne szlaki handlowe tzw. droga królewska (Via Regia) wiodąca z Hiszpanii do Rosji m. in. przez Wrocław, Kluczbork i Olesno oraz tzw. stary szlak bursztynowy wiodący z południa Europy przez Bramę Morawską do Bałtyku.

Położenie geograficzne ziemi oleskiej sprawiło, że od początku należała ona pod względem administracyjnym do Śląska Opolskiego, a władali nią książęta opolscy. W 1327 r. miasto przeszło pod panowanie czeskie, następnie, aż do 1532 r. znajdowało się pod berłem książąt piastowskich z linii opolsko-raciborskiej. Wraz z śmiercią ostatniego Piasta, księcia Jana Dobrego, ziemia oleska trafiła na ponad dwa stulecia pod panowanie Habsburgów.

Olesno i okolice czerpały korzyści z położenia geograficznego na skrzyżowaniu

ważnych szlaków handlowych. Miasta nie oszczędziły jednak klęski i kataklizmy. Znaczne zniszczenia zabudowy przyniosły pożary z pierwszej połowy XVII w., kiedy to spaliła się większość zabudowy miasta wraz z ratuszem i kościołami. W czasie trwania wojny trzydziestoletniej miasto narażone było na rabunki, kontrybucje, gwałty i zniszczenia dokonywane przez wojska przetaczające się przez jego teren. Zniszczoną zabudowę sukcesywnie odbudowywano w II połowie XVII w. Ratusz odbudowano w 1642 r., odbudowę kościoła pw. św. Michała zakończono w 1658 r., a w 1678 r. wybrukowane zostały rynek oraz jego boczne ulice. Początek XVIII w. przyniósł jedną z największych epidemii dżumy w mieście, z której ocalało około 10% całej populacji Olesna i okolicznych miejscowości.

Od 1801 r. w mieście działała pierwsza na Górnym Śląsku drukarnia.

W wyniku pruskiej reformy administracyjnej od 1816 r. Olesno stało się miastem powiatowym w ramach rejencji opolskiej, która wchodziła w skład prowincji śląskiej. Powstały nowe reprezentacyjne budynki, już w 1823 r. centrum oświetlono lampami gazowymi. W tym samym stuleciu założono parafię ewangelicką, a kościół na potrzeby wiernych wzniesiono w 1853 r. Był to także czas intensywnego rozwoju sieci drogowej.

W okresie I wojny światowej na terenie ziemi oleskiej nie było działań wojennych.

W latach 1919-1921 Olesno było rejonem działań powstańczych i walk plebiscytowych. W pobliżu Olesna w czerwcu 1919 r. miały miejsce przygotowania do wybuchu tzw. powstania oleskiego mającego poprzedzać wybuch I powstania śląskiego. W czasie III powstania śląskiego przez ziemię oleską przebiegał północny odcinek frontu. Pomimo tych wydarzeń w tym czasie powstało kilka znaczących obiektów: budynek sądu okręgowego (1913-1915) i budynek urzędu finansowego (1926) w Oleśnie, kościół parafialny pw. Bożego Ciała (1909-1913), okazały kościół parafialny pw. św. Franciszka z Asyżu w Borkach Wielkich (1906-1911), kościół parafialny pw. św. Katarzyny w Łomnicy (1916-1917), zabudowania w zespole dworsko-pałacowym w Boroszowie (1909-1912) oraz zabudowania w zespole pałacowo-parkowym w Sowczycach (1916-1918).

Zakończenie II wojny światowej przyniosło zmiany graniczne na niespotykaną dotąd skalę. Olesno i cały region, zniszczone przez żołnierzy radzieckich, weszło w skład państwa polskiego. Jego losy związane były początkowo (1945-1950) z województwem śląsko-dąbrowskim, z siedzibą władz wojewódzkich w Katowicach. Przez kolejne 25 lat z województwem opolskim, potem od 1975 z częstochowskim, a od 1999 r. Olesno weszło na powrót w skład województwa opolskiego. Miasto znalazło się w granicach utworzonego zgodnie z nowym podziałem administracyjnym powiatu oleskiego.

Śladami historii miasta i jego najważniejszych zabytków

Kościół odpustowy św. Anny - Pomnik Historii

Pątniczny kościół pw. św. Anny wyrosły wśród lasów gęsto okalających Olesno, jawi się jako jeden z najpiękniejszych kościołów drewnianych nie tylko na Śląsku, ale także w kraju. Jest najoryginalniejszym kościołem drewnianym spośród niemal 130 zachowanych drewnianych obiektów sakralnych na Śląsku. Od ponad 500 lat urzeka on swoją historią, architekturą i wyjątkowym klimatem. Jest jak drogocenny klejnot, skarb dany w depozyt Ziemi Oleskiej. Wrośnięta korzeniami pradawnej sosny „oleska róża zaklęta w drewno”, architektoniczna perła Opolszczyzny jest żywym pomnikiem wiary, miłości i estetycznej wrażliwości naszych przodków. Kościół położony jest przy ul. Gorzowskiej (kierunek: Wieluń).

Rysunek 6 Kościół pątniczny pod wezwaniem św. Anny w Oleśnie

fot. archiwum UM Olesno/autor Krzysztof Świtalski

Drewniany, o konstrukcji zrębowej, na podmurowaniu. Składa się z dwóch części: prostokątnego kościoła z 1518 roku i części centralnej, gwiazdzistej, dobudowanej w latach 1668 - 1670 przez mistrza ciesielskiego Marcina Snopka z Gliwic. Stanowi je pięć kaplic i przejście łączące z kościołem wcześniejszym. W kaplicach - cenne ołtarze barokowe z XVII i XVIII w., późnorenesansowy z początku XVII w. i regencyjny z początku XVIII w. W prezbiterium ołtarz główny z późnogotyckim tryptykiem z

początku XVI w. Późnorenesansowa ambona pochodzi z XVII w. W części zachodniej została nadbudowana wieża nad nawą, związana konstrukcyjnie z jej więźbą dachową.

Drewniana rzeźba św. Anny Samotrzeciej z przełomu XV/XVI w. otaczana jest wielkim kultem w Oleśnie i okolicy. W latach 1669-1670 mistrz ciesielski Marcin Snopek (Sempek) dobudował do istniejącego sanktuarium pięć kaplic o wystroju barokowym. Całość przypomina pięciopłatkową różę widniejącą w herbie miasta, stanowiąc unikatową perłę drewnianej architektury sakralnej nie tylko na Śląsku, ale i w kraju. Oleskie sanktuarium w XVII w. gościło w dzień odpustu ponad 10 tysięcy pielgrzymów „rywalizując” ze znanymi kościołami pątnicznymi. Mieszkał przy nim miejscowy pustelnik Wawrzyniec Chyłek.

Wotywne sanktuarium św. Rocha z 1710 r. to maleńki, drewniany kościółek odpustowy, pięknie wtopiony w krajobraz pól, w otoczeniu wiekowych drzew. Postawiony na wzgórzu przez oleśnian jako wotum wdzięczności za uratowanie miasta od straszliwej dżumy w 1708 r., w wyniku której nieomal nie wyginęli wszyscy jego mieszkańcy. Kościół o barokowym wystroju, w ołtarzu głównym z początku XVIII w. obraz patrona św. Rocha z najstarszą panoramą Olesna w tle. W podziemiach zostały pochowane ofiary dżumy.

Kościół parafialny Bożego Ciała z 1913 r. wzniesiony został na miejscu drewnianego kościółka Ciała Chrystusowego, zbudowanego po 1450 r. a przed 1478 r. z fundacji mieszczańskiej, jako protest przeciwko niemoralnemu trybowi życia oleskich augustianów. Kościółek przeniesiono do Gronowic, gdzie w 1995 r. spłonął. W neobarokowej, monumentalnej świątyni znajdują się piękne plafony sufitowe, ołtarz główny z obrazem "Komunii Apostołów", ołtarze boczne NMP i św. Józefa oraz bogato zdobiona ambona.

Kościół Ewangelicki z 1853 r., "Kościół fenigowy" usytuowany na skraju parku miejskiego został wybudowany za cenę 3 milionów fenigów-groszy, zebranych przez pierwszego pastora oleskiej gminy ewangelickiej, Leopolda Polko. Prośby o datki w wierszowanej formie tego charyzmatycznego duchownego znane były w całym ówczesnych Prusach.

Kolumna Maryjna z 1697 r. postawiona została przez oleskich mieszczan nękanych przez wojny, żywioły, kataklizmy i choroby.

Posąg św. Jana Nepomucena usytuowany na rynku w Oleśnie ufundowany został w 1753 r. przez Leopolda Ignacego Labora jako wotum wdzięczności za uzyskaną przez niego godność infułata dla oleskiego konwentu zakonników.

Kolumna morowa - tajemnicza kolumna na Wielkim Przedmieściu to dawny słup drogowy usytuowany przy ówczesnej bramie miejskiej. Jej zwieńczenie z XVII w.

o renesansowych cechach architektonicznych przypomina kapliczkę, przy której podróżni odprawiali modły. Nazywa się ją także kolumną morową. Ten unikatowy obiekt nie ma odpowiednika nie tylko w regionie, ale i w kraju, a może nawet i w Europie.

Siedem Źródeł to leśny staw, położony u północno-zachodnich granic Olesna. Znajduje się tu cudowne źródło, którego woda ma podobno właściwości lecznicze. Obok urządzono wiatę turystyczną i zasadzono dąb papieski, którego nasiona poświęcił sam Jan Paweł II. Od Sanktuarium św. Anny biegnie droga krzyżowa. W pobliżu sanktuarium św. Anny znajduje się leśne uroczysko zwane "Siedem Źródeł".

Dawniej do "Siedmiu Źródeł" szli po odpuście utrudzeni pielgrzymi, aby ugasić pragnienie, umyć swoje obolałe stopy i zaczerpnąć "cudownej wody", którą zabierali ze sobą wracając do swoich domostw. Obecnie miejsce to zostało przywrócone do użytku publicznego. Walory przyrodnicze tego terenu zadecydowały o wybudowaniu kapliczki z ujęciem wody źródlanej, wystawieniu wzdłuż leśnego traktu czternastu stacji drogi krzyżowej - „Oleskiej Kalwarii” i posadzeniu „dębu papieskiego” poświęconego przez Ojca Świętego Jana Pawła II.

Mury obronne - pozostałości obwarowań miejskich z XV w. rozebranych w XVII w., przy ulicy Lompy.

Cmentarz żydowski założony na początku XIX wieku, ogrodzony murem z cegły (wcześniej z kamienia) przy ul. Młyńskiej. W granicach cmentarza wytyczonego na planie prostokąta znajduje się kaplica przedpogrzebowa. Nagrobki na cmentarzu wykonane są w większości z piaskowca, a także z granitu i marmuru. Napisy na macewach są w języku hebrajskim i niemieckim. Kirkut to jedyna pozostałość po istniejącej niegdyś w Oleśnie zorganizowanej gminie żydowskiej. Zbudowana w latach 1887-1889 synagoga została spalona podczas kryształowej nocy w 1938 r.

Ratusz zbudowany został w latach 1820-21 na miejscu dawnego z 1640 r., który spłonął w 1722 r. W 1880 r. przyozdobiono jego fasadę kolumnowym portykiem zwieńczonym tympanonem. Jest on usytuowany w narożniku, przy wschodniej pierzei rynku. Budynek neoklasycystyczny z sześciokolumnowym portykiem, niegdyś zwieńczony wieżą z zegarem, obecnie zwieńczony trójkątnym spłaszczonym przyczółkiem. Częściowo spalony w styczniu 1945 r., po wojnie został odbudowany, ale już bez wieżyczki. Piwnice o sklepieniu łuku obniżonego. Dawna siedziba Muzeum im. Jana Nikodema Jaronia, obecnie mieści się w nim Urząd Stanu Cywilnego.

Oleskie Muzeum Regionalne - Punkt Informacji Turystycznej

Od 2005 roku siedzibą Oleskiego Muzeum Regionalnego jest XVIII – wieczna zabytkowa kamienica barokowa znajdująca się przy ulicy Jaronia. Muzeum zaprasza

do obejrzenia stałych ekspozycji: „Dzieje miasta Olesna”, „Obchody jubileuszu VIII wieków Olesna” i „Izba leśno-łowiecka”. Ponadto organizowane są tu liczne wystawy czasowe, a także Czwartkowe Spotkania Muzealne. Sklepek muzealny oferuje pamiątki związane z miastem.

Urząd Miejski w Oleśnie

Budynek administracyjny obecnej siedziby Urzędu Miejskiego i Starostwa Powiatowego w Oleśnie wybudowano w 1909 r. na skrzyżowaniu ulic Dworcowej i Powstańców Śląskich jako Powiatowy Urząd Stanów. Budynek miał liczne biura, mieszkanie dla starosty (urząd starosty pełnił wtedy Carlo von Deins), małą i dużą salę posiedzeń. Ta ostatnia ozdobiona była oprawionymi w otów zachowanymi do dzisiaj witrażowymi oknami ze scenami pracy żniwiarzy, drwali przed kościołem św. Anny, z motywem herbu powiatu, Olesna i Gorzowa. Do 1909 r. stare Starostwo mieściło się w budynku z połowy XIX w. przy ówczesnej ulicy Schönwalder Strasse, obecnie Kościuszki. W latach 2008-2009, na 100-lecie zabytku, dokonana została renowacja jego zewnętrznej elewacji.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe:

Zwyczaj Krzyżoki w Borkach Małych - dwunastu kawalerów przez okres Wielkiego Postu przygotowuje bramę z kilku tysięcy wydmuszek kurzych jaj. Zawieszają ją w centrum wsi w Wielką Sobotę w nocy. Nad ranem w wielkanocną niedzielę, między zachodem Księżycy a wschodem Słońca ruszają z chorągwiami i figurą Zmartwychwstałego w pola, by pieśnią błagać o urodzaj dla swoich ojców i sąsiadów – rolników. Krzyżoki kultywowane w Borkach Małych zostały wpisane na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego.

1.1.3.3. Gmina Radłów

Od XVIII wieku aż do 1945 roku obszar gminy Radłów należał do państwa pruskiego, a następnie niemieckiego. Wchodził w skład powiatu oleskiego i rejencji opolskiej. Charakterystyczne dla tego okresu było funkcjonowanie samorządu jednostkowego (jednowioskowego). Każda większa miejscowość tworzyła oddzielną wspólnotę samorządową. W 1945 roku włączono dawny Śląsk Opolski do państwa polskiego. Wprowadzono tutaj samorząd gminny wzorowany na przedwojennych polskich rozwiązaniach, ze zmianami wprowadzonymi przez nowe, komunistyczne władze. Po II wojnie światowej stopniowo ograniczano samorząd, aż do jego zniesienia w 1950 roku. Od 1973 roku ustanowiono większe gminy w obecnym kształcie terytorialnym. Ówczesnie ustanowiony podział gminny funkcjonuje do dziś, co stanowi dowód na to, że się sprawdził. Właśnie w 1973 roku powstała współczesna gmina Radłów.

Gminy początkowo stanowiły część administracji państwowej. W latach osiemdziesiątych XX wieku rozpoczęto wprowadzanie samorządu wiejskiego w postaci rad sołeckich. Od 1990 roku gminy funkcjonują według nowych norm prawnych ustalonych w ustawie z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym.

Do rejestru zabytków wpisano następujące obiekty zlokalizowane na terenie gminy Radłów:

- kościół parafialny rzymsko-katolicki pw. św. Jacka z 1830 r. w Biskupicach
- kościół filialny rzymsko-katolicki pw. św. Jadwigi z 1718 r. w Biskupicach
- XVIII-wieczny dwór w zespole parkowym w Biskupicach
- XIX-wieczny dwór w zespole parkowym w Psurowie wraz z oficyną dworską
- kościół parafialny rzymsko-katolicki pw. św. Mateusza w Sternalicach
- dwór w zespole folwarcznym w Sternalicach
- park w zespole dworskim z poł. XVIII w. w Biskupicach.

Ponadto do rejestru zabytków ruchomych zostało wpisane wyposażenie kościołów w Biskupicach i Sternalicach, jak również kościoła parafii rzymsko-katolickiej w Kościeliskach pw. Narodzenia NMP. Ponad 100 obiektów wpisano do gminnej ewidencji zabytków.

1.1.3.4. Gmina Zębowice

Pierwsze wzmianki pisane dotyczące miejscowości pochodzą z XIII wieku. Szczególnym wydarzeniem w historii gminy Zębowice był akt wykupienia się chłopów z miejscowości Kadłub Wolny z pańszczyzny i poddaństwa w 1605 r., co w epoce feudalnej było zjawiskiem bez precedensu. Wspólnota zarządzana była przez rolników z Kadłuba Wolnego, a w jej władaniu znajdowały się lasy o powierzchni 443 ha.

Śladami historii tej ziemi są obiekty drewnianej i murowanej architektury, zwłaszcza sakralnej oraz kompleksy pałacowo-parkowe w Radawiu i Zębowicach.

Szczególnie interesujące obiekty turystyczne to:

- zespół pałacowy w Radawiu z XIX wieku
- zespół pałacowy w Zębowicach z przełomu XVIII i XIX wieku
- drewniany kościół w Radawie - wzmiankowany z 1500r. obecny z XVIII wieku
- Plac Legnicki w Radawiu – miejsce kultu religijnego, powstałe w latach 1996-2003
- eklektyczne kamienice o charakterze miejskim
- zabytkowy most kolejowy na rzece Libawie – z początku XX wieku
- zabytkowe ruralistyczne układy przestrzenne wsi gminy Zębowice

- • barokowe i neogotyckie kapliczki, figury – z II połowy XVIII oraz XIX i XX wieku.

1.1.3.5. Powiat oleski

Utworzenie powiatu oleskiego w dzisiejszym kształcie nie było dziełem przypadku. Zdecydowały o tym tradycje kulturowe, związki polityczne i gospodarcze, a przede wszystkim utrzymujące się poczucie świadomości lokalnego organizowania życia i rozwiązywania jego istotnych problemów. Minione dwa ostatnie stulecia ukształtowały nie tylko granice terytorialne, ale także charakterystyczne dążenia, wyobrażenia i nadzieje współczesnych pokoleń.

Do połowy XIX w. powiat oleski był jednym z ważniejszych pod względem gospodarczym obszarów Górnego Śląska. Uważany był on za istotne ogniwo w ówczesnej strukturze administracyjnej i w życiu gospodarczym tego regionu. Atuty ekonomiczne to dobrze rozwinięte rolnictwo, rzemiosło i produkcja hutnicza.

Przetwórstwo i rzemiosło miało szansę rozwoju dzięki położeniu regionu. Wiele towarów wywożono bowiem poza granice do Królestwa Polskiego. Zamknięcie granicy z Kongresówką utrudniło ten handel. W II pół. XIX wieku awans ekonomiczny innych ośrodków Górnego Śląska, mających łatwiejszy dostęp do surowców, przyczynił się do ugruntowania rolniczego charakteru powiatu.

Olesno jako siedziba starostwa - prócz funkcji wynikających z jego organizacji - było i jest ważnym centrum administracji i życia kulturalnego.

Największym bogactwem Ziemi Oleskiej byli i są jej mieszkańcy - gospodarni, rzetelni, przywiązani do tradycji i obyczajów. Pomimo ciężkich doświadczeń, zawirowań historycznych ubiegłego stulecia oleśnianie - czerpiąc z doświadczeń minionych pokoleń - z większymi lub mniejszymi sukcesami budują swoją małą lokalną ojczyznę.

1.2 Analiza powiązań funkcjonalnych oraz określenie wiodących funkcji na obszarze partnerstwa

1.2.1 Identyfikowanie powiązań funkcjonalnych na obszarze partnerstwa

Powiązania funkcjonalne występujące na obszarze partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej zbadano w oparciu o:

- informacje wynikające ze sporządzonego bilansu usług publicznych i rynkowych (materiał przygotowany przez Grupę Roboczą i doradców partnerstw)
- wyniki ankiety dla mieszkańców, badania opinii liderów lokalnych, a także wyniki ankiety dla młodzieży
- dane zgromadzone w dokumentach strategicznych i raportach o stanie gminy przygotowanych i obowiązujących w poszczególnych gminach partnerstwa i powiecie oleskim.

1. Edukacja, wychowanie i opieka nad dzieckiem

Tabela 1 Bilans usług

Miejsce i sposób realizacji usługi (na terenie lub poza daną gminą)

W tabeli poniżej przeanalizowano przepływy osób związane z realizacją określonych usług: publicznych i rynkowych. Część tych usług dostępna jest na miejscu w danej gminie – korzystają z nich jej mieszkańcy lub mieszkańcy i osoby przyjezdne. Jednak w każdej gminie są i takie usługi, do których dostęp jest utrudniony lub ograniczony. W celu realizacji takich usług konieczny jest wyjazd do innych miejscowości, często poza obszar partnerstwa a nawet powiatu oleskiego.

Rodzaj usługi	Gminy /miejsowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości ⁸	Równowaga ⁹	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
Przedszkola	Część dzieci z gminy Gorzów Śląski dowożona jest do przedszkoli do Praszki.			Dominująca opcja na obszarze partnerstwa. GMINA Radłów: Większość mieszkańców korzysta z usługi na miejscu, tj. w gminie. Są jednostkowe przypadki korzystania z przedszkoli w miejscu pracy rodzica - głównie w placówkach na obszarze partnerstwa.	Do przedszkoli w gminie Gorzów Śląski dojeżdżają dzieci z gminy Praszka z miejscowości: Szyszków, Wygiełdów, Praszka. Do przedszkoli w gminie Zębówice dojeżdżają dzieci z gminy Ciasna (woj. śląskie).
Szkoły podstawowe	W nielicznych przypadkach uczniowie z gminy Gorzów			X	Do szkół podstawowych w gminie Gorzów Śląski dojeżdżają

⁸ Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości i niewielu mieszkańców innych miejscowości przyjeżdża do danej gminy

⁹ Występuje równowaga liczby mieszkańców wyjeżdżających po usługę i mieszkańców innych miejscowości przyjeżdżających po tę usługę do danej gminy

	Śląski dojeżdżają do szkół podstawowych w gminie Praszka.				uczniowie z gminy Praszka, z miejscowości: Szyszków, Wygietdów, Praszka.
Szkoły ogólnokształcące	Uczniowie dojeżdżają do gmin: Kluczbork, Olesno, Praszka, Wieluń, Opole, Dobrodzień.	X	x (Olesno)		Uczniowie z gminy Praszka dojeżdżają do szkół ogólnokształcących w gminie Gorzów Śląski
Technika	Uczniowie dojeżdżają do gmin: Kluczbork, Olesno, Praszka, Opole, Dobrodzień, Gorzów Śląski.	X (Gorzów Śl., Zębowice)		x (Olesno)	Gmina Praszka
Szkoły branżowe	Uczniowie dojeżdżają do gmin: Praszka, Olesno, Opole,	x (Zębowice)	X (Gorzów Śl. Olesno)		Gmina Praszka, Gmina Rudniki

	Gorzów Śląski, Dobrodzień.				
Szkoły specjalne	Uczniowie uczęszczają do placówek w gminach: Olesno, Uszyce, Praszka.	X (Gorzów Śl., Zębowice)	x (Olesno)		Gmina Gorzów Śląski
Szkoły policealne, Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji	Słuchacze dojeżdżają do szkół w gminach: Praszka, Opole, Wrocław.	x (Olesno, Zębowice)	X (Gorzów Śl.)		Gmina Praszka, Gmina Rudniki
Szkoły wyższe	Opole, Częstochowa, Katowice, Gliwice, Sosnowiec, Wrocław, Poznań, Warszawa, Kraków.	X			

Większość usług edukacyjno-opiekuńczych w przedszkolach i szkołach podstawowych świadczona jest na obszarze partnerstwa – pod tym względem obszar ten jest zasadniczo samowystarczalny. Wyjątek stanowi kształcenie specjalne; jest ono wprawdzie prowadzone w odpowiednich placówkach w Oleśnie i Uszycach, ale część dzieci objęta tą formą kształcenia uczęszcza do szkół poza obszarem partnerstwa (gmina Praszka).

Kształcenie na poziomie ponadpodstawowym prowadzone jest wyłącznie w ośrodkach miejskich: Oleśnie i Gorzowie Śląskim, lecz jedynie w Oleśnie stopień zaspokojenia potrzeb edukacyjnych młodych ludzi jest na tyle wysoki, że w większości przypadków nie są oni zmuszeni dojeżdżać do szkół poza obszarem partnerstwa (dotyczy zwłaszcza kształcenia technicznego). Mieszkańcy pozostałych gmin partnerstwa dojeżdżają do liceów ogólnokształcących, techników i szkół branżowych do Olesna lub Gorzowa Śląskiego bądź znacznie dalej poza obszar partnerstwa do szkół w Kluczborku, Praszce, Opolu, Dobrodzieniu, a nawet do sąsiedniego województwa (Wieluń).

Opieką przedszkolną w gminie Zębówice objęte są także dzieci z gminy Ciasna (województwo śląskie), a do szkół podstawowych i ponadpodstawowych w Oleśnie i Gorzowie śląskim uczęszczają również uczniowie z gmin: Praszka, Rudniki.

Aby podjąć studia trzeba wyruszyć jeszcze dalej. Najbliższym ośrodkiem akademickim jest Opole. Młodzież wybiera też uczelnie wyższe w Katowicach, Gliwicach, Sosnowcu, Wrocławiu, Poznaniu, Warszawie i Krakowie.

2. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Rodzaj usługi	Gminy /miejsowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości ¹⁰	Równowaga ¹¹	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
Podstawowa opieka zdrowotna	<p>Mieszkańcy gminy Gorzów Śląski korzystają z placówek POZ w gminach: Praszka, Kozłowice, Olesno</p> <p>Gmina Radłów: NZOZ- jeden ośrodek dostępny na terenie gminy. Większość mieszkańców korzysta z oferty</p>		X		teren Gminy Gorzów Śląski

¹⁰ Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości i niewielu mieszkańców innych miejscowości przyjeżdża do danej gminy.

¹¹ Występuje równowaga liczby mieszkańców wyjeżdżających po usługę i mieszkańców innych miejscowości przyjeżdżających po tę usługę do danej gminy

Rodzaj usługi	Gminy /miejsowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości ¹⁰	Równowaga ¹¹	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
	w gminach partnerstwa (Olesno, Gorzów Śląski) oraz sporadycznie poza obszarem partnerstwa w gminie Rudniki.				
Specjalistyczna opieka zdrowotna (w tym szpitale)	Gorzów Śl. - Olesno, Kluczbork Olesno - Opole, Wrocław, Poznań, Kraków Radłów - brak specjalistycznej opieki medycznej	X			

Rodzaj usługi	Gminy /miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości ¹⁰	Równowaga ¹¹	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
	<p>na terenie gminy. Mieszkańcy korzystają z tych usług w obrębie partnerstwa (ZOZ Olesno) oraz z oferty miasta wojewódzkiego.</p> <p>Zębówice: Olesno, Ozimek, Opole</p>				
Dzienne domy pobytu dla osób starszych	Praszka, Opole	X		X	Gmina Praszka

Rodzaj usługi	Gminy /miejsowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości ¹⁰	Równowaga ¹¹	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
<p>Całodobowe domy opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych</p>	<p>Mieszkańcy gminy Gorzów Śląski korzystają z tych usług opiekuńczych w miejscowościach: Klisiny, Kluczbork, Dobrzeń Wielki, Nysa, Borki Wielkie, Blachownia.</p> <p>Mieszkańcy gminy Zębówice korzystają z usług opiekuńczych na terenie miejscowości: Olesno,</p>	<p style="text-align: center;">x</p>	<p>Gmina Radłów: Większość osób starszych z terenu gminy pozostaje pod opieką najbliższych w wielopokoleniowych rodzinach. Czasem rodziny korzystają z pomocy sąsiedzkiej jako alternatywy pobytu w domach opieki. Na terenie gminy znajduje się jeden prywatny dom opieki. Przebywają tam głównie</p>		

Rodzaj usługi	Gminy /miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości ¹⁰	Równowaga ¹¹	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
	Dobrodzień, Kluczbork.		pensjonariusze spoza gminy.		
Placówki opiekuńcze dla dzieci i młodzieży	Gmina Gorzów Śl. - Sowczyce Gmina Radłów: brak na terenie gminy. Część mieszkańców korzysta z oferty partnerstwa, ale		X		

Rodzaj usługi	Gminy /miejsowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości ¹⁰	Równowaga ¹¹	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
	<p>większość poza partnerstwem.</p> <p>Gmina Zębowice: Dobrodzień, Olesno.</p>				

Wiele usług z zakresu opieki zdrowotnej świadczonych na obszarze partnerstwa ma ograniczony zasięg. Powoduje to, że większość mieszkańców korzystających z tych usług wyjeżdża poza obszar danej gminy, a w przypadku specjalistycznej opieki medycznej, w tym leczenia szpitalnego – poza obszar partnerstwa (głównie Opole). Wprawdzie w Oleśnie działa Szpital Powiatowy, jednak cierpi on – podobnie jak współpracujący z nim Szpital w Kluczborku – na niedobory kadrowe: brakuje specjalistów.

Dzienna i całodobowa opieka nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi jest dostępna jedynie w gminie Olesno. Podobnie opieka świadczona w placówkach opiekuńczych dla dzieci i młodzieży. Jest to z pewnością niewystarczająca oferta, dlatego część mieszkańców korzysta z usług zdrowotnych i opiekuńczych w placówkach poza obszarem partnerstwa (Praszka, Dobrodzień, Kluczbork). Stanowi to z pewnością sporą niedogodność i wskazuje na ograniczoną dostępność tych usług na tym obszarze.

3. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

Rodzaj usługi	Gminy /miejsowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości ¹²	Równowaga ¹³	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
Kino	Brak kin na obszarze partnerstwa. Kierunek wyjazdów: Gorzów Śl.: Opole, Częstochowa Kluczbork; Olesno: Opole, Wrocław, Poznań, Kraków; Radłów: Opole oraz Kluczbork; Zębowice: Opole, Lubliniec	X			
Teatr	Brak teatrów. Kierunek wyjazdów:	X			

¹² Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości i niewielu mieszkańców innych miejscowości przyjeżdża do danej gminy.

¹³ Występuje równowaga liczby mieszkańców wyjeżdżających po usługę i mieszkańców innych miejscowości przyjeżdżających po tę usługę do danej gminy

Rodzaj usługi	Gminy /miejsowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości ¹²	Równowaga ¹³	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
	Gorzów Śl.: Opole, Częstochowa, Kluczbork; Olesno: Opole, Wrocław, Poznań, Kraków; Radłów: Opole Zębowice: Opole				
Pozostałe wydarzenia z zakresu tzw. kultury wysokiej	Kierunek wyjazdów: Gorzów Śl.: Opole, Częstochowa, Kluczbork; Olesno: Opole, Wrocław, Poznań, Kraków; Radłów: Opole; Zębowice: Opole				
Wydarzenia kulturalne o charakterze masowym (pop-kultura)	Kierunek wyjazdów: Kluczbork, Olesno, Opole, Wrocław, Poznań, Kraków	X			

Rodzaj usługi	Gminy /miejsowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości ¹²	Równowaga ¹³	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
Imprezy i wydarzenia sportowe	Gmina Gorzów Śląski, Gmina Olesno, Gmina Kluczbork Gmina Zębowice: Opole, Dobrodzień, Olesno; Gmina Radłów: na terenie gminy - główne wydarzenie sportowe - rozgrywki piłki nożnej w lidze OZPN		X		Gminy Olesno, Praszka, Kluczbork, Rudniki
Powszechnie dostępne miejsca do uprawiania sportu i rekreacji indywidualnej	Gorzów Śląski: Kluczbork, Olesno; Radłów: teren gminy w małym wymiarze- większość na terenie partnerstwa (Olesno); Zębowice: Opole, Dobrodzień, Olesno, Tarnowskie Góry		X		

Większość instytucji kultury (kina, teatry, galerie) oraz znaczących wydarzeń kulturalnych, artystycznych, zwłaszcza w zakresie tzw. kultury wysokiej ma miejsce poza obszarem partnerstwa. Uczestnictwo w tych wydarzeniach, wyjście do kina, do teatru wiąże się z koniecznością dojazdu do Opola lub do sąsiedniego powiatu kluczborskiego, a także do innych ośrodków kulturalnych, takich jak Wrocław, Poznań czy Kraków.

Lepiej rozwinięta jest infrastruktura sportowa i rekreacyjna. Wydarzenia sportowe łączą lokalne społeczności. W masowych imprezach sportowych organizowanych na obszarze partnerstwa uczestniczą mieszkańcy sąsiednich gmin: Praszki, Kluczborka i gminy Rudniki, a mieszkańcy partnerskich gmin biorą udział w imprezach odbywających się u sąsiadów, w Kluczborku, w Dobrodzieniu. Najlepiej rozwinięta jest infrastruktura sportowa w Oleśnie, stąd mieszkańcy tej gminy na ogół korzystają z oferty sportu i rekreacji na miejscu.

Widoczne są ukształtowane przez lata relacje dobrosąsiedzkie: mieszkańcy gminy Zębowice poszukują określonych usług w gminie Dobrodzień lub Ozimek (edukacja, służba zdrowia, sport, gospodarka odpadami itp.) i nie mają takich więzi z inną gminą sąsiadującą z partnerstwem – Praszka. Gmina Gorzów Śląski – odwrotnie.

4. Usługi związane z gospodarką komunalną (gospodarka wodno-ściekowa, gospodarowanie odpadami)

Rodzaj usługi	Gminy /miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców wyjeżdża do innych miejscowości ¹⁴	Równowaga ¹⁵	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
Zaopatrzenie w wodę	gmina Radłów: wyłącznie z zasobów gminy. Woda dostarczana jest także do jednej miejscowości z terenu partnerstwa - m. Boroszów, gmina Olesno.			X	
Odbiór i oczyszczanie ścieków	gmina Radłów: usługa realizowana na terenie gminy przez lokalnego przedsiębiorcę oraz dwóch przedsiębiorców z terenu partnerstwa			X	

¹⁴ Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości i niewielu mieszkańców innych miejscowości przyjeżdża do danej gminy.

¹⁵ Występuje równowaga liczby mieszkańców wyjeżdżających po usługę i mieszkańców innych miejscowości przyjeżdżających po tę usługę do danej gminy.

Rodzaj usługi	Gminy /miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają	Większość mieszkańców wyjeżdża do innych miejscowości ¹⁴	Równowaga ¹⁵	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
	Gmina Zębowice: Ozimek (Antoniów)				
Odbiór odpadów komunalnych	Firma Remondis- Opole, PSZOK- umowa partnerska z Gminą Gorzów Śląski - lokalizacja na terenie gminy Gorzów. Wysypisko śmieci na terenie gminy Radłów w trakcie rekultywacji			X	

W zakresie usług komunalnych obszar partnerstwa jest w zasadzie samowystarczalny. Gminy prowadzą własną gospodarkę - utrzymują i rozbudowują sieci wodno-kanalizacyjne. Nawiązano współpracę w zakresie gospodarki odpadami. PSZOK zlokalizowany jest na terenie gminy Gorzów Śląski. Na terenie gminy Olesno funkcjonuje PSZOK, który obsługuje mieszkańców tej gminy.

5. Transport publiczny

Rodzaj usługi	Gminy/miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają w celu realizacji określonej usługi
Komunikacja autobusowa	<p style="text-align: right;">Gorzów Śląski: Kluczbork</p> <p style="text-align: center;">Radłów: realizowana przez podmioty spoza gminy Radłów</p> <p style="text-align: right;">Zębowice: Olesno, Dobrodzień, Opole</p>
Komunikacja kolejowa	<p style="text-align: right;">Ważniejsze połączenia kolejowe:</p> <p style="text-align: right;">Gorzów Śląski: Olesno, Kluczbork</p> <p style="text-align: right;">Radłów - brak</p> <p style="text-align: right;">Zębowice: Olesno, Ozimek, Opole</p>

Komunikacja kolejowa i autobusowa stała się usługą rynkową. Wraz z komercjalizacją usług przewozowych zlikwidowano część nierentownych połączeń, a dotychczasowe próby reaktywacji linii autobusowych nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Główne miejscowości obszaru partnerstwa są skomunikowane ze sobą, jak również z miastem wojewódzkim Opole i sąsiednimi powiatami liniami autobusowymi i w części także kolejowymi. Inaczej sytuacja przedstawia się na obszarach wiejskich – stopień skomunikowania ich jest dość niski, co powoduje znaczące ograniczenie dostępności innych usług dla mieszkańców. Część miejscowości nie ma żadnego połączenia komunikacją zbiorową. Obszar gminy Radłów nie ma połączenia kolejowego – mieszkańcy korzystają z komunikacji autobusowej.

6. Usługi administracyjne

Rodzaj usługi	Gminy/ miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają w celu realizacji określonej usługi	Większość mieszkańców gminy korzystających z tych usług wyjeżdża po nie do innych miejscowości ¹⁶	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/ miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
Usługi administracyjne szczebla podstawowego			X	Mieszkańcy danej gminy i przyjezdni
Usługi administracyjne szczebla powiatowego	Olesno	X		obszar partnerstwa
Usługi administracyjne szczebla wojewódzkiego	Opole	X		obszar partnerstwa

¹⁶ Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do innych miejscowości i niewielu mieszkańców innych miejscowości przyjeżdża do danej gminy.

Usługi administracyjne szczebla podstawowego świadczone są przez poszczególne gminy, zgodnie z ich kompetencjami. Usługi szczebla powiatowego realizowane są w stolicy powiatu – Oleśnie. Tu znajduje się Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Komenda Powiatowa Policji, Sąd Rejonowy i inne. Wojewódzkie ośrodki administracji samorządowej (Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego wraz z jego służbami) oraz państwowej (Opolski Urząd Wojewódzki wraz z jego służbami) znajdują się w Opolu. Wraz z rozwojem e-usług w administracji publicznej osobiste kontakty mieszkańców z organami administracji zostały ograniczone, jednak nadal wielu mieszkańców nie umie lub nie chce z nich korzystać, preferuje osobisty kontakt z urzędnikiem. Korzystanie z e-usług jest ograniczone lub utrudnione również z uwagi na niską jakość połączeń internetowych części obszaru partnerstwa. W tej sytuacji korzystanie z usług administracyjnych (e-usług) wymaga poprawy dostępności komunikacyjnej. W dobie pandemii deficyt w korzystaniu z e-usług nabiera szczególnego znaczenia.

7. Pakiet usług rynkowych dla mieszkańców

Rodzaj usługi	Gminy/miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają w celu realizacji określonej usługi	Większość mieszkańców gminy korzystających z tych usług wyjeżdża po nie do innych miejscowości ¹⁷	Równowaga ¹⁸	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
Usługi finansowe	Gorzów Ś.: Olesno, Kluczbork, Praszka, Gorzów Śląski Gmina Radłów: na terenie gminy filia banku BS w Zawadzkiem. Pozostałe banki (PKO, ING i in.) na	x	x (gminy Olesno i Zębowice)		

¹⁷ Większość mieszkańców gminy korzystających z tych usług wyjeżdża po nie do innych miejscowości i niewielu mieszkańców innych miejscowości przyjeżdża do danej gminy.

¹⁸ Występuje równowaga liczby mieszkańców wyjeżdżających po usługę i mieszkańców innych miejscowości przyjeżdżających po tę usługę do danej gminy.

Rodzaj usługi	Gminy/miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają w celu realizacji określonej usługi	Większość mieszkańców gminy korzystających z tych usług wyjeżdża po nie do innych miejscowości ¹⁷	Równowaga ¹⁸	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
	terenie partnerstwa w mieście powiatowym Gmina Zębowice: Dobrodzień, Olesno				
Handlowe (sieci handlowe)	Gorzów Śląski: Gorzów Śląski, Praszka, Kluczbork, Opole, Częstochowa, Katowice Olesno: Kluczbork, Opole, Wrocław, Poznań, Kraków Radłów: brak na terenie gminy czy partnerstwa -	X			gmina Praszka, gmina Kluczbork

Rodzaj usługi	Gminy/miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają w celu realizacji określonej usługi	Większość mieszkańców gminy korzystających z tych usług wyjeżdża po nie do innych miejscowości ¹⁷	Równowaga ¹⁸	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
	<p>głównie miasto wojewódzkie</p> <p>Zębówice: Olesno, Dobrodzień, Ozimek, Opole</p>				
Handlowe (targowiska)	<p>Gorzów Śl.: Praszka, Gorzów Śląski, Kluczbork</p> <p>Radłów: Olesno i w sąsiednich gminach spoza partnerstwa: Praszka, Krzepice</p> <p>Zębówice: Dobrodzień, Olesno, Ozimek</p>	X	x (Olesno)		

Rodzaj usługi	Gminy/miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają w celu realizacji określonej usługi	Większość mieszkańców gminy korzystających z tych usług wyjeżdża po nie do innych miejscowości ¹⁷	Równowaga ¹⁸	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
Usługi budowlane, remontowe, naprawcze	<p>Gorzów Śl.: Gorzów Śląski, Kluczbork, Olesno, Praszka, Rudniki, Strzelce Opolskie</p> <p>Radłów: głównie na terenie gminy i miejscowości partnerskich-jednoosobowe działalności usługowe</p> <p>Zębowice: Dobrodzień, Olesno</p>		X	x (Zębowice)	gminy Olesno, Praszka - do gminy Gorzów Śl.

Rodzaj usługi	Gminy/miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają w celu realizacji określonej usługi	Większość mieszkańców gminy korzystających z tych usług wyjeżdża po nie do innych miejscowości ¹⁷	Równowaga ¹⁸	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
Usługi typu "beauty" (fryzjer, kosmetyczka, spa itp.)	<p>Gorzów Śl.: Olesno, Kluczbork, Praszka, Gorzów Śląski</p> <p>Radłów: głównie na terenie miast partnerskich. Na terenie gminy pojedyncze usługi w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej prowadzonej w miejscu zamieszkania oraz część nierejestrowanej działalności związanej z tzw. usługami w miejscu zamieszkania potencjalnego klienta</p>		X		gmina Praszka

Rodzaj usługi	Gminy/miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają w celu realizacji określonej usługi	Większość mieszkańców gminy korzystających z tych usług wyjeżdża po nie do innych miejscowości ¹⁷	Równowaga ¹⁸	Większość mieszkańców i wielu przyjezdnych korzysta z usług na miejscu	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
	Zębowice: Opole, Olesno, Dobrodzień				

Pakiet usług rynkowych obejmuje usługi finansowe, handlowe, budowlane, remontowe i naprawcze oraz sektor usług związanych z urodą, pielęgnacją i dobrym samopoczuciem („Beauty”). Występuje równowaga liczby mieszkańców wyjeżdżających po tę usługę i mieszkańców korzystających z niej „na miejscu”, we własnej gminie. Aby kupić daną usługę mieszkańcy najczęściej udają się do większych ośrodków miejskich obszaru partnerstwa lub gmin sąsiednich. Korzystają także przeważnie z usług firm budowlanych, remontowych i instalatorskich z najbliższego otoczenia, lokalnie lub co najwyżej w skali subregionu.

8. Rynek pracy

PRACA	Gminy/miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają w związku z zatrudnieniem	Większość mieszkańców gminy wyjeżdża do pracy do innych miejscowości i niewielu mieszkańców innych miejscowości przyjeżdża do danej gminy	Równowaga	Większość mieszkańców pracuje „na miejscu”	Gminy/miejscowości, z których mieszkańcy przyjeżdżają do danej gminy
Wiodące zakłady pracy	<p>Gorzów Śl.: Praszka, Kluczbork, Olesno, Gorzów Śląski</p> <p>Olesno: Dobrodzień, Kluczbork, Opole</p> <p>Radłów: brak dużych zakładów produkcyjnych, bardzo słabo rozwinięty przemysł, głównie tereny rolnicze</p> <p>Zębowice: Dobrodzień, Olesno</p>	X (Gorzów Śl., Zębowice)	x (Olesno)		gmina Praszka

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez partnerów

Obserwowany jest intensywny, wielokierunkowy przepływ osób związany z zatrudnieniem. Większość mieszkańców gmin Gorzów Śląski i Zębowice wyjeżdża do pracy poza teren swojej gminy – część podejmuje pracę w gminie Olesno, a część znajduje zatrudnienie w gminach sąsiednich: Praszce, Dobrodzieniu i Kluczborku. Olesno jest miastem o najbardziej chłonnym rynku pracy na obszarze partnerstwa, co nie oznacza bynajmniej, iż większość mieszkańców gminy Olesno znajduje zatrudnienie we własnej gminie, a tym bardziej na obszarze partnerstwa. Problemy ze znalezieniem pracy na miejscu mają mieszkańcy pozostałych gmin: Gorzów Śląski, Radłów i Zębowice. W gminie Radłów najważniejszym działem gospodarczym jest produkcja rolnicza. Z oferty pracy na obszarze partnerstwa korzystają stosunkowo nieliczni mieszkańcy innych gmin – wyjątkiem jest gmina Praszka. Wciąż popularna jest emigracja zarobkowa, która z czasem przeradza się w stały pobyt za granicą.

Wyniki badania ankietowego mieszkańców¹⁹ wskazują, że większość ankietowanych ma dostęp do pakietu usług publicznych i rynkowych na terenie partnerstwa, na ogół we własnej gminie. Poruszając się zatem w granicach tego obszaru korzystają oni z następujących usług:

- usługi bankowe i finansowe
- zakupy żywności i podstawowych artykułów gospodarstwa domowego
- zakupy na targowiskach
- usługi budowlane, remontowe i naprawcze
- usługi rolnicze i obsługi rolnictwa
- edukacja podstawowa i opieka nad dzieckiem
- poszukiwanie pracy, doradztwo i pośrednictwo zawodowe
- usługi i doradztwo prawne
- podstawowa opieka zdrowotna
- usługi kosmetyki i pielęgnacji urody
- imprezy sportowe, mecze, zawody

Większość ankietowanych mieszkańców (65,7%) uważa, że obszar partnerstwa jest dobrym miejscem do życia i rozwoju, jedynie 23,3% jest przeciwnego zdania. Oceniając jednak jakość i dostępność konkretnych usług większość respondentów jest krytyczna: niemal 63% ankietowanych uważa ofertę handlową i usług rynkowych za deficyt gminy. Ponad 63% uważa, że oferta usług społecznych (zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych) jest słabą stroną gminy – jedynie 26,2% uznaje ją za mocną stronę, atut gminy. Podobnie oceniana jest oferta

---

¹⁹ Internetowe badanie mieszkańców przeprowadzono w lutym 2021 r. w ramach projektu pilotażowego Centrum Wsparcia Doradczego. Liczba respondentów: 328.

i infrastruktura kulturalna gminy. Najwięcej pozytywnych ocen zyskała oferta i infrastruktura sportowa oraz rekreacyjna: niemal 48% ankietowanych mieszkańców uznało ją za atut, a 40,7% za słabą stronę gminy.²⁰

Respondenci wskazują na ograniczoną dostępność komunikacyjną obszaru; mieszkańcy na ogół negatywnie oceniają komunikację i transport zbiorowy (ok. 70% ankietowanych), jedynie 10 % jest usatysfakcjonowanych poziomem usług komunikacyjnych na obszarze partnerstwa. Uważają oni, że skomunikowanie tak z większymi miastami, jak i z sąsiednimi miejscowościami jest niedostateczne. Aby uzyskać dostęp do ww. usług, aż 81,4% ankietowanych korzysta z prywatnego samochodu. Około 70% nigdy nie korzysta z publicznego transportu (kolej, autobus, bus itp.). Dzieje się tak również dlatego, że część miejscowości nie ma połączeń transportem zbiorowym – nie dociera tam ani autobus, ani pociąg. Istniejące połączenia (o ile są) są nieregularne, nierzadko o niedogodnych porach, a rozkład jazdy zmienia się zbyt często lub uzależniony jest od przewozów szkolnych. Widoczne są również deficyty infrastrukturalne gmin (brak lub niska jakość dróg). Wśród respondentów przeważa pogląd, iż lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem powinny być zrealizowane na obszarze partnerstwa w pierwszej kolejności – 55,2% wskazało, iż rozwiązanie tego problemu należy potraktować priorytetowo.

Respondenci wskazali także na pilną konieczność poprawy jakości i dostępności opieki zdrowotnej: podstawowej i specjalistycznej (niemal 63%). W dobie pandemii wzrasta zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi medyczne, rehabilitacyjne i usprawniające po przebytej chorobie.

Ponad 60% respondentów pracuje w gminie, w której mieszka, a kolejnych 12% na obszarze innej gminy z obszaru partnerstwa. Niewiele osób pracuje w Opolu lub w innej gminie poza obszarem partnerstwa. Ponad połowa realizuje swoje pasje, zainteresowania i hobby, a ponad 63% uprawia sport i wypoczywa lokalnie – na obszarze partnerstwa. Jednocześnie z ankiet wynika, iż oferta pracy, wysokość zarobków uznawana jest zdecydowanie za słabą stroną gminy, w której mieszkają ankietowani. Tak oceniają lokalny rynek pracy wszystkie grupy respondentów, bez

---

²⁰ Wskazanych przez mieszkańców deficytów jest wiele. Są to:

- możliwość kontynuowania nauki (70,35% negatywnych ocen)
- oferta handlowa i usług rynkowych dla mieszkańców i firm (62,79%)
- oferta i infrastruktura kulturalna i rozrywkowa (61,63%)
- oferta usług społecznych: zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych (63,37%)
- warunki do prowadzenia własnej firmy (53,49%)
- dostępność i ceny mieszkań (71,51%)

względu na wiek czy pozycję społeczną. Niedostateczne skomunikowanie obszaru zamieszkania ogranicza w istotny sposób możliwości realizacji potrzeb życiowych mieszkańców, w tym dostęp do regionalnego rynku pracy i ważnych usług (opieka zdrowotna, usługi edukacyjne, oferta kulturalna, sport, rekreacja, usługi rehabilitacyjne itp.).

Niemal połowa respondentów za słabą stronę/deficyt uznaje jakość i czystość środowiska naturalnego, a także jakość i zakres usług komunalnych (np. woda, gaz, parkingi, gospodarka odpadami).

1.2.2 Wiodące funkcje obszaru partnerstwa

1.2.2.1. Funkcja rolnicza

Historycznie Ziemia Oleska należała do najważniejszych regionów rolniczych Górnego Śląska. W gospodarce obszaru partnerstwa funkcja rolnicza, czy też szerzej - gospodarka rolno-leśna, była więc i jest nadal w naturalny sposób jedną z funkcji wiodących. Odpowiada jej współczesna struktura form zagospodarowania terenu, relatywnie niski poziom urbanizacji tego obszaru z przewagą zabudowy wiejskiej. Z informacji Starostwa Powiatowego w Oleśnie wynika, iż „średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi około 9 ha. W uprawach dominują zboża i mieszanki zbożowe, a w hodowli trzoda chlewna i produkcja mleka.”²¹

Warunki do prowadzenia działalności rolniczej współcześnie oceniane są przez samych mieszkańców bardzo różnie. Część ankietowanych mieszkańców uważa je za silną stronę (30,8%), część za słabą stronę gminy (22,1%). Pozostała grupa respondentów nie ma zdania na ten temat.²²

Praca we własnym gospodarstwie rolnym nie stanowi jednak na ogół jedyne źródła utrzymania. Co więcej, jak wynika z przeprowadzonym w ramach projektu CWD badania preferencji młodzieży²³, praca w gospodarstwie rolnym nie jest uznawana za atrakcyjną przez większość ankietowanych. Jedynie nieco ponad 27 % ankietowanych uznało pracę w rodzinnym gospodarstwie rolnym za atrakcyjną, a ponad 72 % uważa, że jest ona mało ciekawa lub zupełnie nieatrakcyjna. Badanie pokazało też, że niewiele osób młodych ludzi z obszaru partnerstwa chciałoby w przyszłości pracować w obecnym miejscu zamieszkania – zaledwie 15,5%.

---

²¹ <http://powiatoleski.pl/202/powiat-oleski.html>

²² Internetowe badanie mieszkańców przeprowadzono w lutym 2021 r. w ramach projektu pilotażowego Centrum Wsparcia Doradczego. Liczba respondentów: 328.

²³ Badanie przeprowadzono w styczniu 2021 r. wśród uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych, do których uczęszcza młodzież zamieszkała na obszarze partnerstwa.

Taki profil gospodarczy tego obszaru nie jest korzystny dla samorządowych budżetów. Dochody w dziale „Rolnictwo i łowiectwo” stanowią niktą i wciąż malejący odsetek dochodów budżetów gmin (w 2019 r. - Gorzów Śląski: 3,2%, Olesno: 1,1%, Zębówice: 1,2%, Radłów: 3,3%, Powiat Oleski: 0,1%).²⁴

1.2.2.2. Inne funkcje gospodarcze

Część partnerów jest zdania, że funkcja gospodarcza jest „piętą Achillesową” obszaru partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej. Poza kilkoma większymi zakładami wytwórczymi zlokalizowanymi w gminach Olesno i Gorzów Śląski (tu w mniejszym stopniu), na pozostałych terenach brak jest dużych podmiotów gospodarczych – znaczących pracodawców. Na całym obszarze dominują mikroprzedsiębiorstwa i małe zakłady.

Zdaniem partnerów jest to sytuacja niesatysfakcjonująca. Istnieje potrzeba dywersyfikacji działalności gospodarczej, która może spowodować korzystne zmiany na lokalnym rynku pracy, w szczególności powstanie nowoczesnych miejsc pracy o wysokiej jakości. Proces ten wymaga jednak stymulacji - odpowiednich bodźców i zachęt.

Potwierdzają to ankietowani mieszkańcy: ponad połowa respondentów (53,5%) stwierdza, że warunki do otwarcia i prowadzenia własnej firmy są słabą stroną ich gmin. Za priorytetowe działanie uznają oni stworzenie lepszych warunków i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości, zakładania własnych firm oraz samozatrudnienia (51,2%).

Podobnego zdania są ankietowani osiemnastolatki: 67% z nich uznało prowadzenie własnego biznesu za atrakcyjne, a około 63% docenia atrakcyjność pracy w firmie rodzinnej, lecz jedynie poza rolnictwem. Równie atrakcyjna jest dla nich praca w małej lub średniej firmie lokalnej (ok. 64% respondentów) bądź w dużej firmie zatrudniającej ponad 250 pracowników (ok. 56% respondentów). Największe preferencje zyskuje jednak praca w zagranicznej firmie – niemal 69% ankietowanych uważa ją za atrakcyjną lub bardzo atrakcyjną.

Na obszarze partnerstwa najliczniej reprezentowane są branże: metalowa, spożywcza i meblarska. Produkcja przemysłowa rozwija się głównie na terenach o najkorzystniejszych warunkach do inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Takie warunki stworzono na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Oleśnie. Wciąż istnieją tam wolne tereny, a gmina Olesno uzupełnia uzbrojenie kolejnych działek inwestycyjnych.

---

²⁴ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020

1.2.2.3. Lokalny rynek pracy

Obszar partnerstwa pełni także funkcję lokalnego rynku pracy, nie tylko dla mieszkańców powiatu oleskiego. Jedno z największych przedsiębiorstw - firma ORAS zatrudnia osoby zamieszkałe na Ziemi Oleskiej, jak i spoza jej terenu (powiat kłobucki). Na terenie Olesna działa w branży meblarskiej Spółdzielnia Pracy „Odrodzenie”, jeden z większych zakładów zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami.

Lokalny rynek pracy obszaru partnerstwa nie jest rynkiem konkurencyjnym. Potwierdzają to wyniki badania mieszkańców: 85,5% uznało rynek pracy i oferty pracy za słabą stronę swojej gminy. Niemal 80% uważa, że istotnym deficytem jest wysokość zarobków i płac. Perspektywa lepszej oferty i wyższych wynagrodzeń stanowi bardzo istotny czynnik, który skłania młodych ludzi do opuszczenia gminy, w której zamieszkują.

1.2.2.4. Funkcja handlowa

Jest ona dobrze rozwinięta na tych terenach i zaspokaja w znacznym stopniu bieżące potrzeby mieszkańców. Mimo to wielu z nich uznaje lokalną ofertę handlową i podaż usług rynkowych za deficyt, słabą stronę swojej gminy. Po części wynika to z faktu, iż aby dokonać części zakupów, m.in. niektórych artykułów przemysłowych, konieczny jest wyjazd do miasta, do Olesna lub do stolicy województwa.

Co istotne, oferta handlowa jest oparta częściowo o produkty lokalne. Jest to zasługą prężnie działającego Stowarzyszenia Klaster Dobrej Żywności „Oleski Koszyk”. Ziemia Oleska znana jest z wysokiej jakości produktów spożywczych (Spółdzielnia Mleczarska w Oleśnie) i innych unikalnych wyrobów wchodzących w skład „Oleskiego Koszyka”.

1.2.2.5. Kultura i funkcja kulturotwórcza

Obszar partnerstwa pełni ważną funkcję kulturalną i kulturotwórczą. Kalendarz imprez i wydarzeń kulturalnych jest bogaty. Wiele z nich ma charakter regionalny i ponadregionalny. Od kilkunastu lat odbywa się w Oleśnie Festiwal „Jazzobranie” – koncerty i warsztaty muzyczne z udziałem znakomitych artystów. Organizowane są tzw. kulturalne weekendy w Oleśnie.

W Oleśnie działają znane nie tylko w regionie opolskim Szkoła Muzyczna oraz Młodzieżowe Studium Muzyki Rozrywkowej. Fundacja Rozwoju Artystycznego prowadzi w Pałacu Pawłowice Ognisko Muzyczne „Fabryka Muzyki”, w którym kształcą się ponad 200 dzieci z Gorzowa Śląskiego, Praszki, Radłowa i Olesna.

1.2.2.6. Turystyka

Przez obszar partnerstwa przebiegają znane szlaki turystyczne. Na obszarze Ziemi Kluczborsko-Oleskiej promowany jest z powodzeniem przez Kluczborsko-Oleską

Lokalną Organizację Turystyczną KOLOT szlak kulinarny „Miodowo-mleczne smaki”. Turystyka kulinarna to szczególny typ turystyki, którego celem jest nie tylko poznanie lokalnych potraw i charakterystycznych dla danego regionu smaków, ale także kultury kulinarnej, miejscowych obyczajów i tradycji. Z uwagi na złożoną historię i przenikające się wpływy wielu kultur w gminach obszaru partnerstwa tradycja kulinarna jest tu wyjątkowo bogata: na stołach pojawiają się potrawy śląskie, czeskie, kresowe i staropolskie.

Ziemię Oleską i obszar partnerstwa można poznawać też wędrując szlakiem kościółków drewnianych. Szlak drewnianego budownictwa sakralnego to szlak turystyczny łączący Opole i Stare Olesno, którego główną atrakcją są drewniane kościoły pochodzące z XVII i XVIII wieku. Trasa ma długość 80 km i umożliwia zwiedzenie miejscowości, w których występują drewniane kościoły. Na obszarze partnerstwa znajduje się 13 drewnianych kościołów:

- 7 w gminie Olesno (Olesno, Borki Wielkie, Boroszów, Grodzisko, Sowczyce, Stare Olesno i Wachów)
- 4 w gminie Gorzów Śląski (Kozłowice, Jamy, Goła i Uszyce)
- po jednym w gminie Radłów (Biskupice) i w gminie Zębów (Radawie).

1.2.2.7. Zasoby leśne a funkcja rekreacyjna i rozwój turystyki

Ze względu na specyfikę tego obszaru, jego rolniczy i leśny charakter największe szanse rozwoju na tych terenach ma agroturystyka. Na obszarze partnerstwa działają z powodzeniem gospodarstwa agroturystyczne (miejscowości: Borki, Kucoby w gminie Olesno oraz gmina Radłów). Agroturystyka stanowi naturalne uzupełnienie funkcji rolniczej tego obszaru i z pewnością przedstawia sobą istotny potencjał rozwojowy.

Drogi leśne stanowią naturalne trasy pieszo-rowerowe. Korzystają z nich tak mieszkańcy, jak i turyści preferujący aktywne formy wypoczynku, niewymagające specjalistycznego sprzętu i dużych nakładów finansowych. Na terenie gminy Olesno znajduje się kilka oznakowanych tras rowerowych umożliwiających poznanie dziedzictwa kulturowego i kulinarnego tej ziemi (m.in. trasy niebieska, żółta, zielona, czerwona). Trasy te biegną w pobliżu obszarów cennych przyrodniczo i łączą obiekty o szczególnej wartości historycznej i estetycznej.

Funkcję turystyczną wspiera działalność samorządów i organizacji pozarządowych w zakresie sportu i rekreacji (funkcja rekreacyjno-sportowa). Baza do uprawiania sportu, wypoczynku i rekreacji jest dość dobrze rozwinięta w ośrodkach miejskich. Ich oferta kierowana jest do mieszkańców całego obszaru partnerstwa. Wszystkie szkoły ponadpodstawowe mają własne boiska i sale gimnastyczne.

Miejski stadion lekkoatletyczny i korty tenisowe w Oleśnie poddane zostały kompleksowej renowacji i modernizacji. Stadion wyposażony został w urządzenia zgodnie z wymogami rozgrywek o randze co najmniej wojewódzkiej (certyfikacja w toku). Obiekt ten oferuje obecnie możliwość organizacji zajęć sportowo-rekreacyjnych, ogólnodostępnych oraz dla uczniów wszystkich typów szkół. W planach jest modernizacja kompleksu basenów odkrytych i połączenie organizacyjne poprzez wspólny zarząd tych obiektów. Basen będzie pełnił funkcję zaplecza rekreacyjno-rehabilitacyjnego i treningowego.

Rysunek 7 Miejskie Centrum Sportu i Rekreacji w Oleśnie

fot. archiwum UM Olesno/autor Krzysztof Świtalski

W Gorzowie Śląskim znajduje się hala sportowa w zarządzie MGOK, boisko Orlik oraz boisko do gry w piłkę siatkową plażową. Pozostała infrastruktura sportowa mieści się w parku miejskim (skatepark). Boiska i hale sportowe znajdują się również na terenie pozostałych gmin.

Olesko-Kluczborska Organizacja Turystyczna „KOLOT” rozwija funkcję turystyczną m.in. na obszarze gmin partnerskich. Prowadzona jest działalność informacyjna i promocyjna – wydawane są mapy i przewodniki.

1.2.2.8. Funkcje administracyjne

Podkreślić należy szczególną pozycję miasta Olesno na tle pozostałych jednostek osadniczych, gdyż pełni ono rolę ośrodka lokalnego „obsługującego” ludność pozostałych gmin oraz okolicznych terenów wiejskich. Olesno jako miasto powiatowe pełni ważne funkcje administracyjne w skali całego powiatu i Subregionu Północnego Opolszczyzny. Tu mają swoją siedzibę ważne instytucje m.in. ZUS, KRUS, ARiMR, Sąd Rejonowy, PUP, Urząd Skarbowy, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej i in.

1.2.2.9. Ośrodek życia religijnego

Sanktuarium ku czci św. Anny w Oleśnie zwane „różą zaklętą w drewnie” jest jednym z najpiękniejszych kościołów drewnianych Górnego Śląska, a także jednym z najważniejszych kościołów odpustowych Diecezji Opolskiej. Jest on licznie odwiedzany przez pielgrzymów udających się na Jasną Górę do Częstochowy. W czasie odpustu w lipcu gromadzi się tu około 20 tysięcy wiernych. Odpust połączony jest z najważniejszą imprezą kulturalną gminy – Dniami Olesna.

1.2.3 Podsumowanie

Obszar partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej to zwarta struktura przestrzenna o układzie południkowym. W jego centrum znajduje się najsilniejsza gmina i najsilniejsze miasto - Olesno. Jest ono także stolicą powiatu oleskiego i głównym ośrodkiem życia gospodarczego (lokalizacja SSE) w otoczeniu terenów leśnych i rolniczych obszaru partnerstwa. Potencjał społeczno-gospodarczy, kulturalny, istniejąca infrastruktura oraz pełnione funkcje administracyjne wzmacniają pozycję miasta i czynią je głównym ośrodkiem życia gospodarczego, społecznego, kulturalnego i administracyjnego oraz ośrodkiem kształcenia ponadpodstawowego i leczenia specjalistycznego (ZOZ w Oleśnie, Szpital Powiatowy) tego obszaru. Z Olesnem powiązane są przestrzennie i funkcjonalnie pozostałe gminy partnerstwa. Olesno jest również ważnym węzłem komunikacyjnym, przez który przebiega droga krajowa nr 11 Bytom – Lubliniec – Olesno – Kluczbork – Poznań – Kołobrzeg oraz drogi wojewódzkie nr 494 Częstochowa – Olesno – Bierdzany(Opole), nr 487 Olesno – Gorzów Śląski – Byczyna i nr 901 Olesno — Gliwice.

W ciągu drogi ekspresowej S 11 powstanie obwodnica Olesna. Nowa trasa o długości 25 km, z dala od terenów zabudowanych, zapewni komfort ruchu tranzytowego, tworząc połączenie ponadregionalnej drogi tranzytowej łączącej województwa wielkopolskie, opolskie i śląskie. Realizacja inwestycji umożliwi również skomunikowanie z terenami inwestycyjnymi, wpływając na aktywizację gospodarczą terenów zlokalizowanych w sąsiedztwie drogi krajowej nr 11 oraz

w województwie opolskim.²⁵ Powiązania drogowe wspomaga linia kolejowa Lubliniec – Olesno – Kluczbork – Poznań, aczkolwiek komunikacja kolejowa ma obecnie marginalne znaczenie.

Bilans usług obszaru partnerstwa wskazuje na istotne ciężenie gmin ku Olesnu, jak również – w przypadku skrajnie położonych gmin Zębowice i Gorzów Śląski – ku gminom sąsiednim. Widoczne są ukształtowane przez lata relacje dobrosąsiedzkie: mieszkańcy gminy Zębowice poszukują określonych usług w gminie Dobrodzień lub Ozimek (edukacja, praca, służba zdrowia, sport, gospodarka odpadami itp.) i nie mają takich powiązań z inną gminą sąsiadującą z partnerstwem – Praszka. Gmina Gorzów Śląski – odwrotnie. Znakomitą większość usług można kupić lub zrealizować nie wyjeżdżając poza obszar Partnerstwa, ewentualnie w wielu przypadkach także w ww. sąsiednich gminach. Wyjątek stanowią określone usługi edukacyjne (edukacja na poziomie średnim i wyższym), kulturalne (galerie, muzea, kina, teatry itp.) oraz częściowo także specjalistyczne usługi w zakresie ochrony zdrowia. Obserwowany jest intensywny, wielokierunkowy przepływ osób związany z zatrudnieniem. Większość czynnych zawodowo mieszkańców gmin Gorzów Śląski i Zębowice wyjeżdża do pracy poza teren swojej gminy – część podejmuje pracę w gminie Olesno, a część znajduje zatrudnienie w gminach sąsiednich: Praszce, Dobrodzieniu i Kluczborku.

Olesno jest miastem o najbardziej chłonnym rynku pracy na obszarze partnerstwa, co nie oznacza bynajmniej, iż zachowana jest równowaga podaży miejsc pracy i popytu na nią. Problemy ze znalezieniem pracy na miejscu mają mieszkańcy pozostałych gmin: Gorzów Śląski, Radłów i Zębowice. Wysokiej jakości, dobrze płatne miejsca pracy w krajach UE, zwłaszcza za zachodnią granicą, nieustająco zachęcają do emigracji zarobkowej, choć oferta zatrudnienia na lokalnym rynku pracy staje się coraz bardziej atrakcyjna i konkurencyjna. Jednak zarówno mieszkańcy jak i liderzy środowisk lokalnych podkreślają istotny deficyt nowoczesnych miejsc pracy, konieczność pobudzania i rozwijania przedsiębiorczości lokalnej, zwiększenia zainteresowania inwestorów lokowaniem kapitału i tworzeniem miejsc pracy na obszarze partnerstwa. Praca za granicą w dalszym ciągu stanowi dla wielu rodzin jedno z głównych źródeł utrzymania. Emigracja zarobkowa dotyczy przede wszystkim mężczyzn i ma ona poważne skutki rodzinne oraz społeczne. Przyczynia się ona do poważnego osłabienia potencjału rozwojowego obszaru.

W gminie Radłów najważniejszym działem gospodarczym jest produkcja rolnicza. Z oferty pracy na obszarze partnerstwa korzystają stosunkowo nieliczni mieszkańcy innych gmin – wyjątkiem jest gmina Praszka.

Na podstawie bilansu usług trudno jest natomiast uchwycić istotne więzi funkcjonalne obszaru partnerstwa z Północnym Obszarem Funkcjonalnym, którego

---

²⁵ <https://www.s11-obwodnicaolesna.pl/>

obszar partnerstwa jest istotną częścią. Gmina Olesno jako jedyna w partnerstwie jest w widoczny sposób funkcjonalnie powiązana z powiatem kluczborskim i gminą Kluczbork, choć nie tylko ona, lecz cały powiat oleski (a zatem i partnerstwo) należy do Północnego Obszaru Funkcjonalnego, jednego z pięciu subregionów w województwie opolskim. Określone zostały cele rozwojowe do roku 2020²⁶ i realizowane były wspólne projekty infrastrukturalne.

---

²⁶ Strategia rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Kluczbork – Namysłów – Olesno na lata 2015-2020

http://www.powiatkluczborski.pl/aktualnosci/strat_of/Strategia_Rozwoju_OF_KNO_14_01_1_5.pdf

1.3 Współpraca z kluczowymi partnerami instytucjonalnymi

Wymiar instytucjonalny – stopień gotowości podmiotów na terenie partnerstwa do współpracy instytucjonalnej

We wrześniu 2020 r. gminy Gorzów Śląski, Olesno, Radłów i Zębowice wraz z powiatem oleskim podpisały list intencyjny w sprawie współpracy. Organem stanowiącym/decyzyjnym została powołana w niniejszym dokumencie Rada Partnerstwa składająca się z burmistrzów i wójtów partnerskich gmin. W skład Rady wchodzi również Starosta Powiatu Oleskiego.

W liście intencyjnym wskazano także osoby odpowiedzialne za koordynację działań określonych w tym dokumencie. Zgodnie z „Planem pracy partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej” osoby te stanowią trzon powołanej w grudniu 2020 r. Grupy Roboczej w projekcie pilotażowym CWD. Są one także współtwórcami niniejszego raportu diagnostycznego.

W ocenie partnerów istnieje wiele elementów łączących współpracujące samorzady: wspólna historia i tradycja, ale także współczesność - mieszkańcy migrujący za pracą, dokonujący zakupu usług, realizujący na obszarze partnerstwa istotne funkcje życiowe. Współpraca gmin oraz gmin i powiatu tego obszaru ma już dłuższą historię i tradycje. Jak wspomniano wyżej, samorzady te należą do Subregionu Północnego województwa opolskiego, w ramach którego realizowane były wspólne przedsięwzięcia i występowało o dofinansowanie do projektów.

Działalność w ramach Subregionu Północnego – najważniejsze wspólne działania

Powoli dobiegający końca unijny projekt pn. "Realizacja strategii niskoemisyjnych na obszarze Subregionu Północnego Województwa Opolskiego" jest największym projektem partnerskim realizowanym w województwie opolskim. Jego celem jest poprawa jakości środowiska oraz minimalizacja zanieczyszczenia poprzez inwestycje w ekologiczny transport publiczny oraz infrastrukturę ruchu rowerowego i pieszego na terenie powiatów: kluczborskiego, oleskiego i namysłowskiego.

W ramach projektu gmina Zębowice realizowała zadanie pn.: „Budowa ścieżki pieszo – rowerowej w ciągu drogi powiatowej nr 1737 O na odcinku Zębowice – Kadłub Wolny. (Przebudowa drogi powiatowej Nr 1737 O na odcinku Zębowice – Kadłub Wolny)”.²⁷ Powiat Kluczborski zakupił nowoczesne autobusy spełniające normy emisji spalin Euro 6. Nowe autobusy służą głównie do przewozu uczniów i pasażerów w gminach, z którymi PKS Kluczbork ma podpisane umowy, w tym także

---

²⁷ <http://www.zebowice.pl/download/attachment/10780/realizacja-strategii-niskoemisyjnych-na-obszarze-subregionu-polnocnego-wojewodztwa-opolskiego-informacja-z-dnia-01032018-rrtf.pdf>

w Gorzowie Śląskim, Radłowie i Zębolicach.

W gminie Olesno zbudowano ścieżkę rowerową po trasie byłej linii kolejowej Praszka-Olesno. Była to inwestycja realizowana wspólnie przez powiat oleski z gminami: Radłów, Olesno, Gorzów Śląski i Praszka. Powstała nowoczesna asfaltowa droga rowerowa o długości 23 km.²⁸

Ponadto w ramach wspierania rozwoju przedsiębiorczości w gminie Olesno w 2019 r. realizowano projekt „Wzmocnienie potencjału inwestycyjnego Subregionu Północnego poprzez uzbrojenie wyodrębnionej części oleskich terenów inwestycyjnych”. Projekt dotyczył uzbrojenia części oleskich terenów inwestycyjnych w sieć wodno-kanalizacyjną, w tym kanalizację deszczową, oraz budowy drogi wewnętrznej.²⁹

W partnerstwie najważniejsza jest wola współpracy. Są dziedziny, w których rozwijała się ona bardzo dobrze i takie, w których była mniej intensywna, ale mogłaby być rozwijana teraz i w dalszej przyszłości. Bogate doświadczenia zebrano w trakcie realizacji projektów infrastrukturalnych dotyczących przede wszystkim budowy i modernizacji dróg (współpraca gmin z powiatem - współfinansowanie inwestycji drogowych). Wspólnie z powiatem oleskim realizowane i finansowane są inwestycje drogowe. W ostatnich pięciu latach były to: przebudowa drogi w miejscowości Borki Małe i Borki Wielkie (wspólnie z gminą Olesno), przebudowa dróg w Oleśnie na osiedlu Walce (wspólnie z gminą Olesno), przebudowa drogi Knieja-Grodziec (wspólnie z gminą Zębolic), budowa drogi rowerowej „Paulinka” (wspólnie z gminą Olesno, Radłów, Gorzów Śl., Praszka). Gminy i Powiat łączą porozumienie w sprawie remontów dróg powiatowych krzyżujących się z gminnymi.

W minionych latach gminy partnerskie zawarły porozumienia, na mocy których dokonują wspólnie zakupów energii (Gorzów Śląski + Radłów + Powiat Oleski + Olesno). O wyborze takiej formuły wspólnych zakupów decyduje rachunek ekonomiczny. Podobnie jest w przypadku dostaw wody z gminy Radłów do wybranych miejscowości gminy Olesno (jest bliżej i taniej), czy możliwości korzystania z PSZOK w Gorzowie Śląskim (korzysta także gmina Radłów). Gminy Gorzów Śląski i Radłów wspólnie realizowały projekt, którego celem była budowa PSZOK. Głównym wnioskodawcą była Gmina Gorzów Śląski. PSZOK znajduje się na terenie Gorzowa Śląskiego i służy mieszkańcom obu gmin.

Przykładem dobrej współpracy są wspólne inicjatywy związane z funkcjonowaniem Kłastera Dobrej Żywności „Oleski Koszyk”, a także organizacja komplementarnych imprez np. „OK Food Festival” (gmina Olesno + powiat oleski). Te przedsięwzięcia wskazują na efektywną współpracę międzysamorządową (powiat + gminy) oraz międzysektorową (współpraca samorządów z przedsiębiorcami i organizacjami

---

²⁸ „Raport o stanie gminy Olesno 2019”. Str. 23

²⁹ „Raport o stanie gminy Olesno 2019”. Str. 29

pozarządowymi).

Partnerzy są zdania, że równie ważne są przedsięwzięcia miękkie tzn. takie, które scalają mieszkańców, które pozwalają się im lepiej poznać i rozwijać. Inicjatywy, które prowadzą do rozwoju zdrowia psychicznego i fizycznego. Przedsięwzięcia budujące wspólną markę, prorozwojowe. Słowem: wszelkie przedsięwzięcia prowadzące do rozwoju gospodarczego, społecznego i podnoszenia poziomu życia mieszkańców.

W badaniu ankietowym liderzy środowisk lokalnych zidentyfikowali czynniki sprzyjające współpracy i utrudniające współdziałanie/integrację jednostek samorządu terytorialnego.³⁰

Tabela 2 Najważniejsze czynniki wewnętrzne (zależne od samorządów) i zewnętrzne sprzyjające i hamujące współpracę samorządów

Czynniki sprzyjające współpracy i integracji		Czynniki utrudniające współpracę/integrację	
Wewnętrzne (zależne od samorządów)	Zewnętrzne (niezależne od samorządów)	Wewnętrzne (zależne od samorządów)	Zewnętrzne (niezależne od samorządów)
Infrastruktura sportowo-rekreacyjna i turystyczna	Podział administracyjny i kompetencyjny JST	Systemy komunikacji zbiorowej	Niepewność sytuacji politycznej, gospodarczej i pandemicznej
Infrastruktura drogowa	Warunki naturalne i geograficzne gmin w OP	Przeszłość, historia, tradycja, kultura	Wzrost różnorodności i indywidualizmu w społeczeństwie
Realna polityka i praktyka poszczególnych gmin i ich instytucji	Rozwój mediów społecznościowych, oparty na wiedzy i danych (big data)		Starzejące się społeczeństwo
Infrastruktura kultury	Rozwój nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych		Depopulacja terenów wiejskich i małych miast

³⁰ Badanie opinii liderów lokalnych przeprowadzono w lutym 2021 r. w ramach projektu pilotażowego CWD.

Czynniki sprzyjające współpracy i integracji		Czynniki utrudniające współpracę/integrację	
Sieć szkół i instytucji edukacyjnych	Przemiany rynku pracy i zmiany struktury rolnictwa		
Relacje między liderami i władzami JST OP			
Przeszłość, historia, tradycja, kultura			

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań liderów, luty 2021 r.

Zdaniem liderów lokalnych istnieje wiele czynników sprzyjających współpracy i integracji. Wiele z nich zależy od samorządów. Czynnikiem utrudniającym współpracę jest zdecydowanie mniej i mają one niższą rangę. Jeśli mają znaczenie, to z reguły są to czynniki niezależne od samorządów, wynikające z niepewnej sytuacji społeczno-gospodarczej i politycznej, a także związane z problemami demograficznymi.

Wymiar społeczny – samorządowe, pozasamorządowe i międzysektorowe formy współpracy na obszarze partnerstwa

Działalność w ramach LGD „Górna Prosna”

Lokalna Grupa Działania „Górna Prosna” powstała, aby tworzyć sprzyjające warunki rozwoju gospodarczego obszaru oraz wpływać na poprawę jakości życia i aktywizację społeczności lokalnej. Celem stowarzyszenia jest zrównoważony rozwój obszaru sprzyjający ograniczeniu migracji mieszkańców z terenu LGD. Obecnie gromadzi ono przedstawicieli czterech sektorów: administracji publicznej, przedsiębiorców i rolników, organizacji pozarządowych i mieszkańców z czterech gmin z powiatu oleskiego tj. Gorzowa Śląskiego, Praszki, Radłowa i gminy Rudniki. Siedziba LGD „Górna Prosna” znajduje się w Sternalicach w gminie Radłów. Granica obszaru LGD przebiega zgodnie z granicami administracyjnymi gmin. Elementem łączącym partnerów jest rzeka Prosna, niegdysiejsza granica

państwa polskiego, oraz związany z nią rozwój historyczny i społeczny tego obszaru.³¹

Działalność w ramach LGD „Dolina Stobrawy”

Obszar działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy” znajduje się w północnej części województwa opolskiego i obejmuje swoim zasięgiem pięć gmin: Byczyna, Kluczbork, Lasowice Wielkie i Wołczyn w powiecie kluczborskim oraz gminę Olesno w powiecie oleskim. Partnerstwo LGD łączy ze sobą w porównywalnym stopniu sektor społeczny, gospodarczy oraz mieszkańców obszaru. Sektor publiczny jest reprezentowany w LGD w niewielkim stopniu. Dzięki doświadczeniu nabytemu w latach wcześniejszych wszystkie cztery grupy traktują się partnersko, co wpływa pozytywnie na realizację wspólnych projektów. Partnerstwo realizując LSR będzie działało na rzecz poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy, przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, rozwoju ekonomii społecznej na obszarach miejskich i wiejskich poprzez realizację celu głównego: wzrost aktywności gospodarczej na obszarze LGD Dolina Stobrawy do 2022 roku. Cel główny będzie realizowany poprzez działania takie jak: podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej przez beneficjentów, tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa rolnego, podnoszenie wiedzy przedsiębiorców oraz kompetencji pracowników, wspieranie rozwoju rynku zbytu produktów i usług lokalnych oraz turystycznych.³²

Działalność w ramach LGD „Kraina Dinozaurów”

Obszar LGD „Kraina Dinozaurów” obejmuje siedem sąsiadujących ze sobą gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa opolskiego, z trzech powiatów: opolskiego – gminy Chrząstowice, Ozimek i Turawa, oleskiego – gminy Dobrodzień i Zębówice oraz strzeleckiego – gminy Kolonowskie i Zawadzkie. Członkowie Stowarzyszenia reprezentują lokalną społeczność. Znajdują się wśród nich przedstawiciele sektora publicznego (przedstawiciele gmin wchodzących w skład LGD, instytucje kultury), gospodarczego (mikro przedsiębiorcy, rolnicy, nadleśnictwa), społecznego (stowarzyszenia) i mieszkańcy, tak aby zapewnić reprezentatywność składu grupy. Celem głównym działań LGD jest wzrost konkurencyjności obszaru objętego LSR i ochrona środowiska. Celami szczegółowymi są: rozwijanie infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, rozwój

---

³¹ [O Nas - Lokalna Grupa Działania "Górna Prosna" \(gornaprosna.pl\)](http://O Nas - Lokalna Grupa Działania)

³² Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Dolina Stobrawy” 2016-2022

rynków zbytu i promocja produktów i usług lokalnych, rozwój przedsiębiorczości oraz poprawa stanu środowiska naturalnego.³³

Projekt "Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej dla Subregionu Północnego"

realizowany jest na terenie subregionu północnego województwa opolskiego tj. powiatu: kluczborskiego, oleskiego, namysłowskiego i brzeskiego w okresie od grudnia 2018 do grudnia 2021 r. Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej OWES dla subregionu północnego jest kontynuacją podejmowanych uprzednio działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej na tych terenach. Wspierane są różnorodne działania społeczne i gospodarcze mieszczące się w ramach ekonomii społecznej. Ze wsparcia korzystają głównie podmioty, które realizują cele społeczne za pomocą instrumentów rynkowych.³⁴

Samorządy gminne i powiatowy współpracują z organizacjami pożytku publicznego, które podejmują się wykonania określonych zadań publicznych w ramach konkursów ofert. Należą do nich m.in.: organizacja imprez sportowych, kulturalnych, jak również działania pn. „Czysta Ziemia, czyste powietrze”. Praktykowane jest także zlecanie zadań utrzymania terenów zielonych na terenie gminy organizacjom pozarządowym, uczniom warsztatów terapii zajęciowej. W Gminie Zębowice i Radłów inicjatywy oddolne służą głównie zaspokojeniu potrzeb lokalnych (np. przeznaczenie funduszy sołeckich na działalność poszczególnych sołectw), widoczny jest wśród społeczeństwa brak inicjatyw ponadlokalnych.

Ponadto za bardzo udane i cenne dla partnerstwa uznano następujące inicjatywy:

- OK Food Festival,
- Forum Ekonomiczne Kooperacja,
- cykl spotkań pod hasłem „Historia lokalna w powiecie oleskim”,
- coroczną edycję rocznika Powiatu Oleskiego poświęconego sprawom społeczno-historycznym budującym poczucie tożsamości mieszkańców.

---

³³ Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Kraina Dinozaurów” na lata 2014 -2020

³⁴ <https://pupkluczbork.pl/wydarzenie/375/-osrodek-wsparcia-ekonomii-spoecznej-dla-subregionu-polnocnego->

1.4 Analiza aktualnych polityk rozwoju gmin/partnerów

Lista obowiązujących dokumentów – strategii rozwoju gmin i powiatu partnerstwa:

- Strategia rozwoju gminy Gorzów Śląski na lata 2016-2026
- Strategia rozwoju gminy Olesno na lata 2014-2020
- Strategia rozwoju gminy Radłów na lata 2015-2025
- Strategia rozwoju gminy Zębowice (okres obowiązywania: 2015-2024)
- Strategia rozwoju Powiatu Oleskiego na lata 2016-2025

W strategiach rozwoju partnerów na plan pierwszy wysuwają się zagadnienia **rozwoju gospodarczego**. Partnerzy zwracają uwagę na **potencjały endogenne** obszaru. Gmina Olesno chce wykorzystywać swe walory dla rozwoju gospodarczego. Powiat oleski poświęca kwestiom gospodarczym priorytet pierwszy rozwoju „Innowacyjność i kooperatywność”, na który składa się pięć celów: inicjowanie i wspieranie tworzenia zintegrowanego układu w zakresie rozwoju gospodarczego (1.1), stymulowanie współpracy samorządów, instytucji, organizacji i podmiotów otoczenia biznesu (1.2), tworzenie warunków sprzyjających inwestowaniu (1.3), wsparcie rozwoju przedsiębiorstw (1.4) oraz promocja produktów lokalnych (1.5). Gmina Radłów - podobnie jak Olesno - stawia na swój potencjał wewnętrzny: aktywizację społeczną i gospodarczą mieszkańców. Gorzów Śląski chce postrzegać siebie jako gminę aktywną gospodarczo. Również gmina Zębowice stawia sobie za cel stymulowanie i wspieranie rozwoju gospodarczego. Atrakcyjność inwestycyjna i osadnicza jest celem Powiatu Oleskiego, natomiast rozwój infrastruktury jest szczególnie ważny w gminach Olesno i Radłów.

Zrównoważony rozwój jest celem gmin Gorzów Śląski, Radłów i Zębowice. Dbłość o ekologię, walory środowiskowe – choć wyrażana w różny sposób - przejawia się w dążeniach wszystkich partnerów. **Aktywizacja społeczna, budowa kapitału społecznego** jest celem strategicznym powiatu, gminy Gorzów Śląski i Zębowice.

Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom demograficznym i migracji stanowi jeden z celów strategicznych gminy Zębowice i powiatu oleskiego.

Gmina Olesno stawia na **wzrost jakości życia** mieszkańców. Dla gminy Zębowice ważne jest **wzmocnienie sytuacji finansowej**.

Tabela 3 Wizja rozwoju, priorytety i cele strategiczne rozwoju w dokumentach Partnerów

	Gorzów Śląski	Olesno	Radłów	Zębowice
WIZJA	<p>Gorzów Śląski gminą czystą, estetyczną i ekologiczną. Rozwijającą się w oparciu o turystykę, OZE i zrównoważone rolnictwo. Otwartą na nowych inwestorów i wspierającą rozwój istniejących firm. Stwarzającą atrakcyjne warunki do pracy i zamieszkania.</p>	<p>Gmina Olesno to atrakcyjna przestrzeń dla mieszkańców, podmiotów gospodarczych i społecznych, zarządzana przez kompetentne kadry administracji, z nowoczesną infrastrukturą.</p>	<p>Gmina Radłów gminą rozwijającą się w sposób zrównoważony, sprzyjający oddolnej aktywności mieszkańców zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej, oraz posiadającą infrastrukturę odpowiadającą na potrzeby mieszkańców.</p>	<p>Gmina Zębowice jest nowoczesna i zadbane, a systematyczny postęp uzyskiwany jest dzięki dbałości o zrównoważony rozwój we wszystkich sferach życia. Jest ona miejscem szacunku dla tradycji, środowiska i dorobku lokalnej społeczności, w którym stale podnoszony jest standard życia dzięki partycypacji społecznej i wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań</p>
Cel strategiczny nr 1	<p>Ekologiczna, czysta, zadbane przestrzeń gminy</p>	<p>Wykorzystanie walorów gminy dla jej rozwoju gospodarczego</p>	<p>Rozwój infrastruktury gminy odpowiadającej potrzebom jej mieszkańców</p>	<p>Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom demograficznym i migracji</p>
Cel strategiczny nr 2	<p>Gmina zintegrowana przestrzenie</p>	<p>Wzrost poziomu życia mieszkańców gminy</p>	<p>Aktywizacja społeczna i gospodarcza</p>	<p>Zrównoważony rozwój gminy</p>

	Gorzów Śląski	Olesno	Radłów	Zębowice
			mieszkańców gminy Radłów	
Cel strategiczny nr 3	Gmina aktywna gospodarczo	Rozwój infrastruktury technicznej, gospodarczej i społecznej gminy		Dbłość o tradycję i walory środowiskowe
Cel strategiczny nr 4	Gmina turystyczna	Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej		Stymulowanie i wspieranie rozwoju gospodarczego
Cel strategiczny nr 5	Gmina aktywna społecznie			Wspieranie partycypacji społecznej
Cel strategiczny nr 6				Wzmacnianie sytuacji finansowej gminy

Powiat Oleski

WIZJA - Powiat oleski jako atrakcyjny region z nowoczesną gospodarką i aktywnymi mieszkańcami

Priorytet: Innowacyjność i kooperatywność

Cele strategiczne:

- 1.1 Inicjowanie i wspieranie tworzenia zintegrowanego układu w zakresie rozwoju gospodarczego
- 1.2 Stymulowanie współpracy samorządów, instytucji, organizacji i podmiotów otoczenia biznesu
- 1.3 Tworzenie warunków sprzyjających inwestowaniu
- 1.4 Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw
- 1.5 Promocja produktów lokalnych

Priorytet: Potencjał intelektualny i mobilność zawodowa

Cele strategiczne:

- 2.1 Przeciwdziałanie procesom depopulacyjnym niekorzystnym dla rynku pracy
- 2.2 Racjonalne wykorzystanie istniejącego potencjału kapitału ludzkiego

Priorytet: Atrakcyjność osadnicza i inwestycyjna

Cele strategiczne:

- 3.1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego
- 3.2 Wsparcie procesów budownictwa mieszkaniowego i przemysłowego
- 3.3 Realizacja działań w zakresie ochrony środowiska
- 3.4 Rozwój powiązań transportowych oraz integracja systemu transportu zbiorowego

3.5 Sprawna administracja

Priorytet: Aktywność zawodowa i społeczna

Cele strategiczne:

4.1 Tworzenie powiatowej infrastruktury ochrony zdrowia dostosowanej do potrzeb społecznych i rynkowych

4.2 Rozwijanie systemu opieki senioralnej

4.3 Wspieranie rodzin w sytuacjach problemowych i profilaktyka

4.4 Wspieranie inicjatyw kulturalnych

4.5 Wykorzystanie potencjału turystycznego

4.6 Podnoszenie jakości usług edukacyjnych

Najczęściej występujące frazy:

- **atrakcyjny, nowoczesny obszar**
- **aktywni mieszkańcy**
- **zrównoważony rozwój**
- **nowoczesna infrastruktura odpowiadająca na potrzeby mieszkańców**
- **estetyka**

Źródło: opracowanie własne na podstawie ww. dokumentów strategicznych gmin i Powiatu Oleskiego

2. Portret statystyczny obszaru partnerstwa – charakterystyka wskaźnikowa

2.1. Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym

2.1.1. Ogólna ocena pozycji konkurencyjnej partnerstwa SZO (MRL)

Wskaźnik ogólny rozwoju partnerstwa³⁵ wyraża w syntetycznej formie stopień rozwoju całego obszaru partnerstwa. Obrazuje on siłę konkurencyjną i tendencje rozwojowe (pozytywne lub negatywne) partnerstwa w relacji do innych samorządów (w określonych **grupach porównawczych – GP**). Na tej podstawie można ocenić, czy partnerstwo ma przewagę w danej dziedzinie w stosunku do innych samorządów czyli jest w swojej grupie liderem, czy raczej jest w gronie osiągających średnie wartości lub nawet tych, którzy muszą pokonać mniejszy lub większy dystans dzielący je od liderów w danym obszarze.

W latach 2014-2019 ogólny wskaźnik rozwoju dla partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej (SZO) przyjmował wartości dodatnie. Oznacza to, że pozycja konkurencyjna partnerstwa, na którą składa się siła konkurencyjna poszczególnych gmin (w stosunku

---

²¹ Analizę porównawczą przeprowadzono za pomocą Monitora Rozwoju Lokalnego (MRL). Stopień konkurencyjności poszczególnych gmin określa się porównując je z innymi gminami pełniącymi podobną funkcję w strukturze osiedleńczej. I tak:

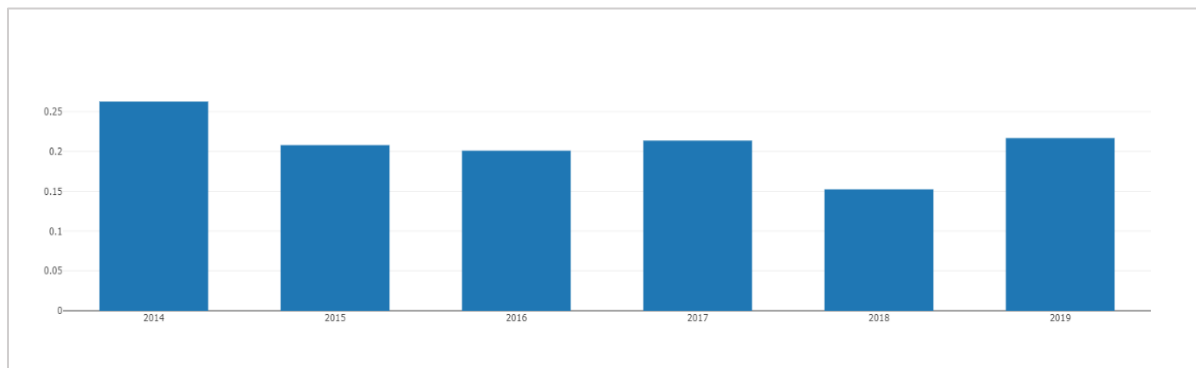
- gmina Olesno należy do grupy gmin miejsko-wiejskich o umiarkowanej funkcji rolniczej (I3),
- gmina Gorzów Śląski należy do grupy gmin miejsko-wiejskich o intensywnej funkcji rolniczej (H3),
- gmina Radłów należy do grupy gmin wiejskich o umiarkowanej funkcji rolniczej (I4),
- gmina Zębowice należy do grupy gmin wiejskich o gospodarce ekstensywnej (J4)

i w tych grupach gminy te są porównywane.

Wartością syntetyczną dla partnerstwa jest średnia odpowiednich wskaźników rozwoju gmin wchodzących w skład partnerstwa. Dla uwzględnienia różnicowania gmin w partnerstwie wartość syntetycznego wskaźnika dla partnerstwa jest średnią ważoną uwzględniającą liczbę mieszkańców poszczególnych gmin.

do innych gmin z odpowiedniej grupy porównawczej GP), była i jest dość silna. W 2019 r. uległa ona wzmocnieniu.³⁶

Rysunek 8   **Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa SZO w latach 2014-2019**

Źródło: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Nie oznacza to jednak, że wszystkie gminy partnerstwa cieszą się podobną przewagą konkurencyjną. Najlepszą pozycję ma gmina Olesno (wartość wskaźnika rozwoju >0), choć nieznacznie traci ona swą przewagę w swojej grupie GP (wskaźnik dynamiki <0). Gmina Gorzów Śląski, choć mniej konkurencyjna niż gmina Olesno ($0 < \text{wskaźnik rozwoju dla Gorzowa Śl.} < \text{wskaźnik rozwoju dla Olesna}$), powoli buduje swoją przewagę konkurencyjną (wskaźnik dynamiki >0).

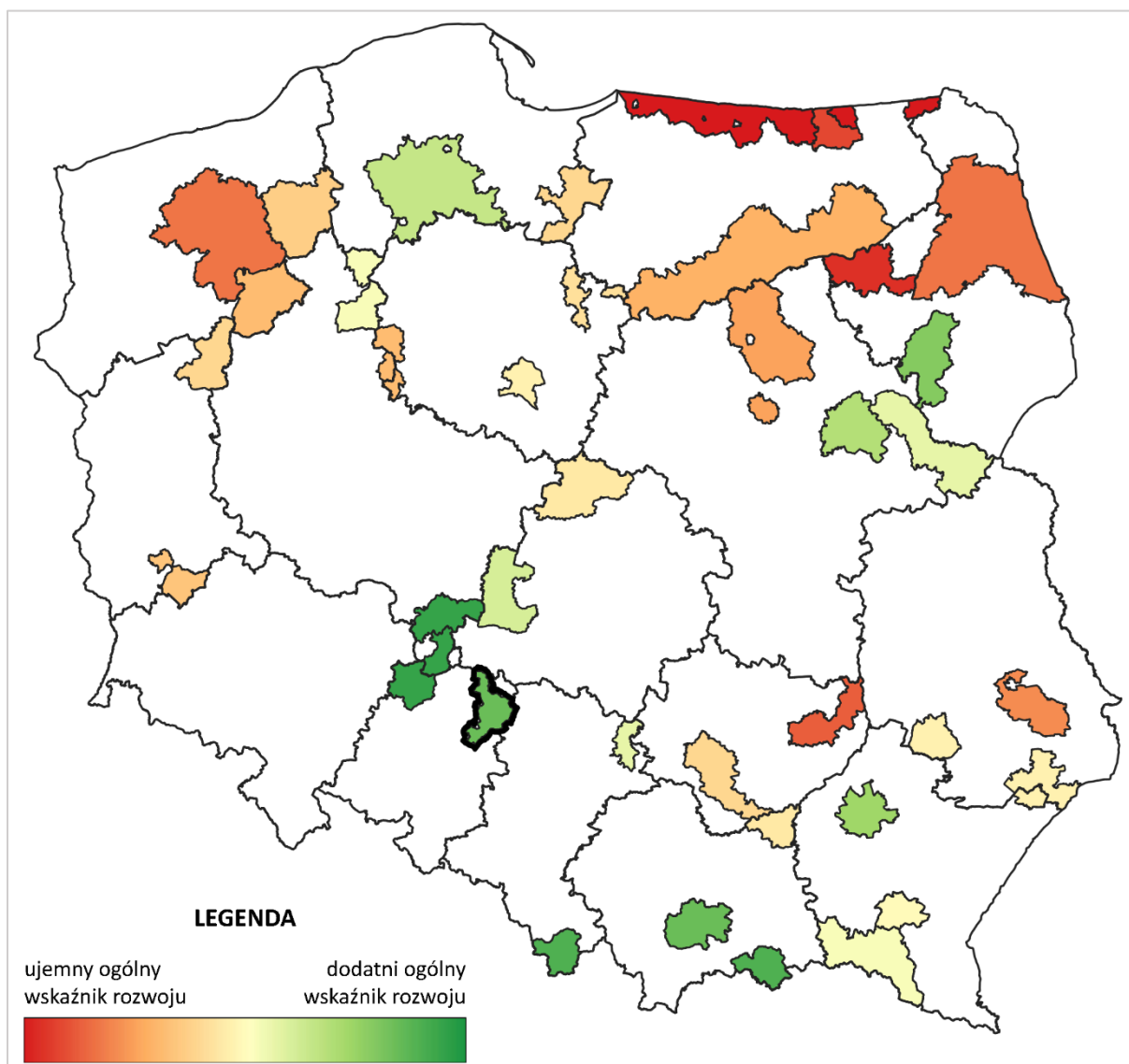
Gmina Radłów mieści się w swojej grupie porównawczej GP blisko wartości średniej dla tej grupy, ale jej przewaga konkurencyjna rośnie, w przeciwieństwie do gminy Zębówice, która traci pozycję i siłę konkurencyjną w stosunku do średniej w swojej grupie porównawczej.

W porównaniu do innych partnerstw uczestniczących w projekcie pilotażowym CWD partnerstwo Samorządów Ziemi Oleskiej wypada dobrze, co graficznie zobrazowano barwą zieloną o ciemnym odcieniu (barwą zieloną oznaczono te partnerstwa, dla których ogólny wskaźnik rozwoju przyjmuje wartości dodatnie, a barwą czerwoną oznaczono te, dla których wskaźnik ten jest ujemny).

---

³⁶ Jest możliwe obliczenie wartości tego wskaźnika również dla lat, w których partnerstwo formalnie jeszcze nie funkcjonowało. Wynika to z przyjętej metodologii obliczania tego wskaźnika, o czym mowa powyżej.

Rysunek 9 Wartości ogólnego wskaźnika rozwoju dla partnerstw uczestniczących w projekcie CWD

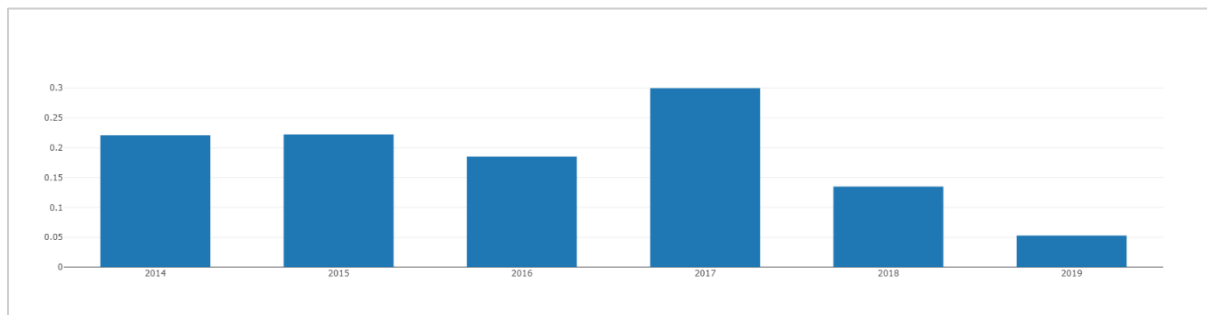

Źródło: opracowanie własne ZMP

2.1.2. Wymiar gospodarczy

Dodatknie wartości wskaźnika rozwoju partnerstwa w wymiarze gospodarczym wskazują na przewagę konkurencyjną partnerstwa, na którą składają się przewagi konkurencyjne (lub ich brak), jakie osiągnęły poszczególne gminy w swoich grupach porównawczych GP. Szczególnie pomyślny był rok 2017 – w kolejnych latach przewaga konkurencyjna partnerstwa w wymiarze gospodarczym systematycznie malała.

Rysunek 10 Wskaźnik ogólny rozwoju obszaru partnerstwa w wymiarze gospodarczym w latach 2014-2019

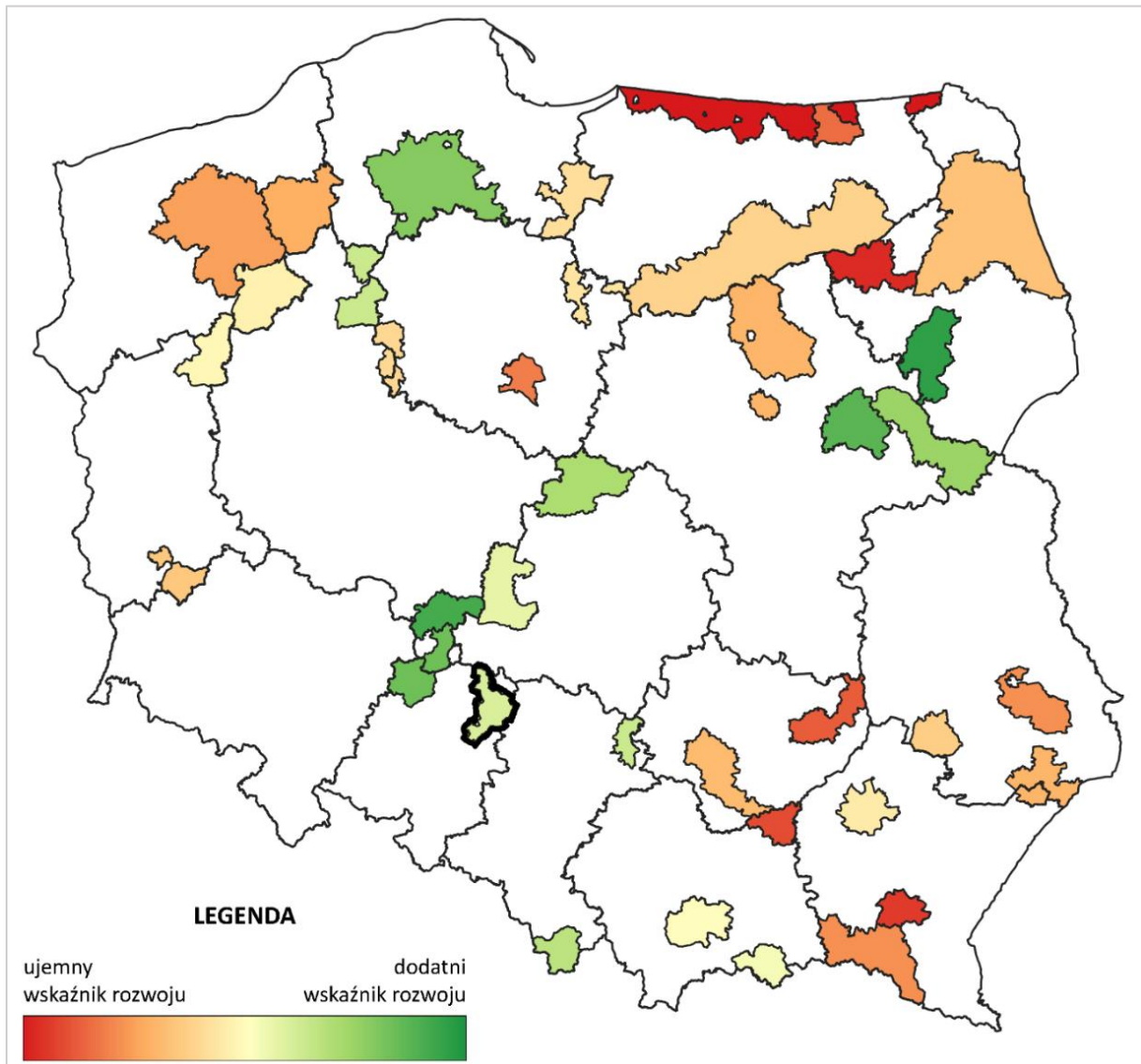

Źródło: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Bardziej wnikliwa analiza danych wskazuje na istotny fakt: na obecną przewagę konkurencyjną w wymiarze gospodarczym składa się w istocie silna i dość stabilna pozycja konkurencyjna Olesna w swojej grupie porównawczej. Pozostałe gminy mają słabą pozycję w stosunku do średniej w swoich grupach, a co gorsza - dystans w stosunku do tej średniej rośnie. Przewaga konkurencyjna Olesna zmalała w latach 2018-2019, co wpłynęło na spadek wartości wskaźnika rozwoju partnerstwa w wymiarze gospodarczym ogółem.

Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców mierzona liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców wskazuje na przewagę konkurencyjną partnerstwa SZO w relacji do innych gmin z grupy porównawczej; również wpływy do budżetu gminy z tytułu udziału w podatku PIT w przeliczeniu na 1000 mieszkańców są wyższe niż średnio w grupie porównawczej. O tej przewadze konkurencyjnej i tym razem decyduje silna pozycja gospodarcza Olesna; pozostałe gminy osiągają wartości niższe niż średnio w grupie porównawczej.

Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym dla partnerstw uczestniczących w projekcie CWD³⁷

Źródło: opracowanie własne ZMP

Czy ta przewaga konkurencyjna zostanie utrzymana w kolejnych latach? Rysuje się wizja mniej optymistyczna; partnerstwo SZO charakteryzuje się niższą niż średnio w GP dostępnością zasobów do prowadzenia działalności gospodarczej. Dotyczy to zarówno potencjalnych zasobów rąk do pracy (niekorzystna relacja liczby osób w wieku 10-24 w stosunku do liczby osób w wieku 50-64), jak i kwoty wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca (jest ona niższa niż średnio w GP). Na obszarze partnerstwa oddano do dyspozycji przedsiębiorców mniej niż

³⁷ Sposób interpretacji – jak wyżej dla ogólnego wskaźnika rozwoju (rysunek 9)

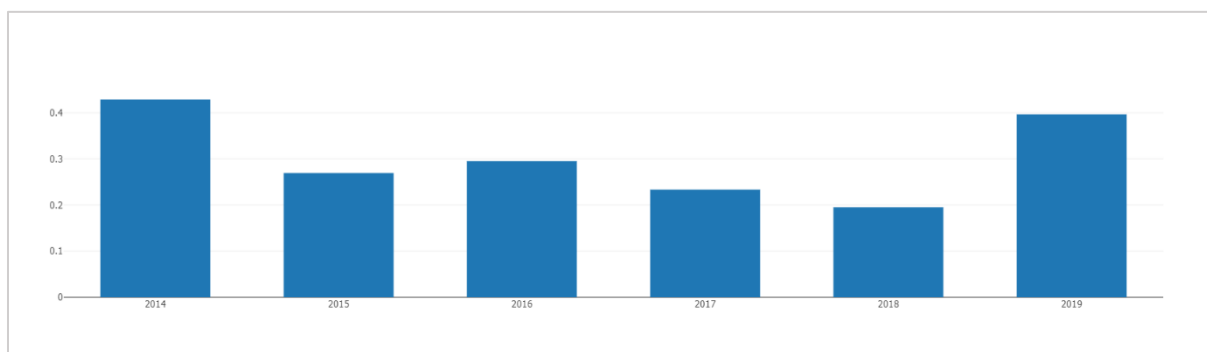
średnio w GP powierzchni komercyjnych (w relacji do liczby nowych podmiotów gospodarczych). Niższe są także dochody budżetów gmin z podatku od nieruchomości w przeliczeniu na 1000 osób w wieku produkcyjnym, niższy niż średnio w GP odsetek osób zatrudnionych w usługach. Dotyczy to także lidera w grupie – Olesna.

Sfera gospodarcza wymaga szczególnej uwagi i wsparcia, a warunki do prowadzenia działalności gospodarczej obecnie i w przyszłości – w kontekście zmian demograficznych - powinny stać się przedmiotem wnikliwej analizy partnerów.

2.1.3. Wymiar społeczny

Dodatnie wartości wskaźnika rozwoju partnerstwa w wymiarze społecznym wskazują na przewagę konkurencyjną partnerstwa, na którą składają się – podobnie jak w wymiarze gospodarczym - przewagi konkurencyjne, jakie osiągnęły poszczególne gminy w swoich grupach porównawczych.

Rysunek 12 Wskaźnik ogólny rozwoju partnerstwa w wymiarze społecznym w latach 2014-2019

Źródło: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

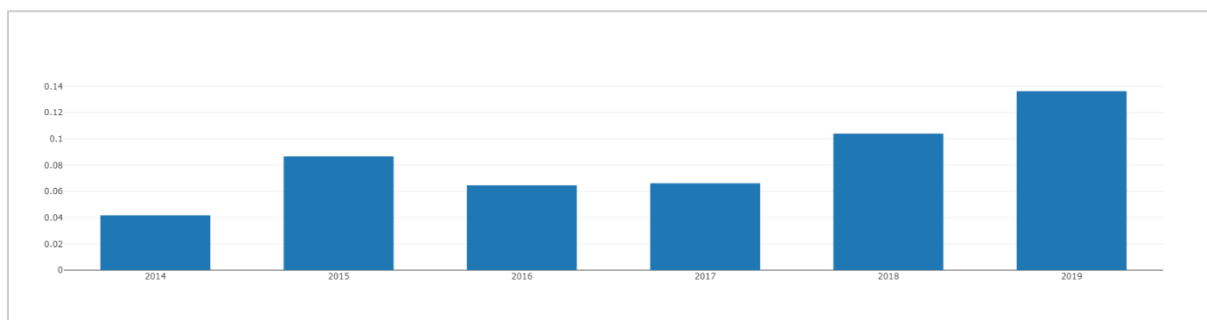
Pozycja konkurencyjna gmin Olesno, Gorzów Śląski i Radłów w wymiarze społecznym jest dość silna – gminy te powiększają swą przewagę nad innymi gminami w swoich grupach porównawczych. Wyjątkiem w partnerstwie jest gmina Zębówice, którą dzieli rosnący dystans w stosunku do średniej w swojej grupie porównawczej.

Wybrane, szczególnie ważne dla partnerstwa SZO aspekty siły konkurencyjnej w wymiarze społecznym przeanalizowane zostały w dalszej części tego rozdziału.

2.1.4. Wymiar środowiskowy

Dodatnie wartości wskaźnika rozwoju partnerstwa w wymiarze środowiskowym wskazują na przewagę konkurencyjną, na którą składają się – podobnie jak w pozostałych wymiarach - przewagi konkurencyjne, jakie osiągnęły poszczególne gminy w swoich grupach porównawczych.

Rysunek 13 Wskaźnik ogólny rozwoju partnerstwa w wymiarze środowiskowym w latach 2014-2019

Źródło: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Wszystkie gminy mają dobrą pozycję konkurencyjną w wymiarze środowiskowym w swoich grupach porównawczych. Liderem jest, jak i uprzednio, gmina Olesno, ale również gmina Gorzów Śląski – dotychczas bliska średniej w GP - poprawia swoją pozycję konkurencyjną, a gmina Radłów utrzymuje się na dotychczasowym poziomie. Pozycja konkurencyjna gminy Zębówice w wymiarze środowiskowym jest zbliżona do średniej, jednakże traci ona przewagę konkurencyjną w stosunku do innych gmin w swojej grupie porównawczej.

2.1.5. Analiza pozycji konkurencyjnej partnerstwa SZO w wybranych podobszarach

2.1.5.1. Sytuacja materialna mieszkańców

Zdaniem 80% ankietowanych osób zamieszkujących obszar partnerstwa (mieszkańcy, młodzież u progu dorosłego życia, lokalni liderzy) wysokość zarobków jest niezadowolająca i stanowi znaczący deficyt na tym terenie. Analiza wskaźnikowa potwierdza tę opinię. Przeciętne wynagrodzenie brutto w powiecie oleskim w 2019 r. wyniosło 4176,75 zł. Średnia płaca w GP była wyższa i wyniosła w tym samym okresie

4309,21 zł.³⁸

Średnia kwota wszystkich podlegających opodatkowaniu przychodów osiągniętych przez mieszkańców obszaru partnerstwa jest niższa niż w innych regionalnych ośrodkach miejskich np. w Kluczborku, Praszce czy w Opolu. W 2019 r. we wszystkich gminach partnerstwa największą grupę stanowiły osoby, których przychody nie przekraczały płacy minimalnej w tym okresie tj. 2250 zł. Jest też znacząca grupa osób, których przychody średnio wahały się pomiędzy 2250 a 4500 zł. Świadczy to o niskiej zamożności większej części mieszkańców obszaru partnerstwa. Atrakcyjne zarobki nie są zatem mocną stroną rynku pracy na obszarze partnerstwa.

Relatywnie niższe przychody mieszkańców mają niewątpliwie wpływ na sytuację materialną rodzin. Należy jednak zauważyć, iż zapotrzebowanie na usługi i świadczenia z zakresu opieki społecznej pozostaje na umiarkowanym poziomie. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i osób pobierających dodatki mieszkaniowe jest niższa niż średnio w GP. Dotyczy to partnerstwa jako całości, jak również poszczególnych gmin.

Wysokość przychodów mieszkańców ma również wpływ na wysokość dochodów budżetowych SZO (udział gmin we wpływach podatku dochodowego od osób fizycznych). Wpływy z PIT przypadające na jednego mieszkańca sytuują partnerstwo w granicach średniej w GP (w Oleśnie – powyżej średniej dla GP tej gminy); w poszczególnych gminach są one nieco wyższe lub nieco niższe niż średnio w odpowiednich GP.

2.1.5.2. Dostępność usług

Obszar partnerstwa charakteryzuje się relatywnie dobrą dostępnością usług edukacyjnych i wychowawczo-opiekuńczych. Liczne szkoły podstawowe i ponadpodstawowe, w tym placówki kształcenia zawodowego zapewniają młodzieży szeroką, konkurencyjną ofertę edukacyjną, w tym w zakresie kształcenia zawodowego. Nie zaspokajają one jednak w pełni aspiracji mieszkańców, o czym świadczą wyniki przeprowadzonej ankiety.

Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach jest stosunkowo wysoki, podobnie jak stosunek liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku od 3 do 6 lat, w relacji do średniej w GP. Świadczy to o dobrej ofercie w zakresie opieki nad dzieckiem do lat sześciu, w porównaniu do GP.

Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację, a także wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego (w przeliczeniu na jednego mieszkańca) stawiają partnerstwo na pozycji poniżej średniej w relacji do innych gmin z GP. Oznacza to, że w innych gminach z GP wydatki tego rodzaju są wyższe. Mimo to dostępność usług

---

³⁸ <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/indicators/461>

związanych ze sportem i rekreacją (mierzoną m.in. liczbą członków klubów sportowych na tysiąc mieszkańców) jest relatywnie wysoka, wyższa niż średnio w GP. Pewien deficyt występuje w zakresie opieki medycznej. Analiza porównawcza wykazała, iż liczba udzielanych porad lekarskich (na 1000 mieszkańców) jest niższa niż średnio w GP, jednak liczba lekarzy i łóżek szpitalnych okazuje się wyższa. Zakres i jakość usług dla mieszkańców i przyjezdnych są zróżnicowane. Wprawdzie liczba podmiotów świadczących usługi na rzecz mieszkańców i przyjezdnych jest wyższa niż średnio w GP, jednak liczba miejsc noclegowych i udzielonych noclegów w skali powiatu oleskiego jest niższa niż średnio w GP. Skala ruchu turystycznego jest relatywnie niewielka.

W ocenie części mieszkańców oferta usług społecznych i rynkowych, a także oferta kulturalna i rozrywkowa nie jest w pełni zadowalająca. Przez część respondentów oceniana jest jako słaba strona obszaru partnerstwa. W szczególności mieszkańcy oczekują lepszej i bardziej dostępnej opieki zdrowotnej, podstawowej oraz specjalistycznej.

2.1.5.3. Oferta mieszkaniowa i zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych

Oferta mieszkaniowa jest mało konkurencyjna, a podaż nowych lokali mieszkalnych stosunkowo niewielka. W latach 2018-2019 oddano do użytkowania zaledwie 84 mieszkania, najmniej w gminach Radłów i Zębówice, odpowiednio 7 i 4 mieszkania w ciągu 2 lat. Najwięcej mieszkań buduje się w gminie Olesno – w latach 2018-2019 oddano ich 59. Łączny zasób mieszkaniowy na obszarze partnerstwa w 2019 r. liczył 10 239 mieszkań.³⁹

Liczba mieszkań na tysiąc mieszkańców, jak również powierzchnia nowych mieszkań w przeliczeniu na osobę w wieku od 25 do 34 lat jest niższa niż średnio w GP (nie dotyczy to mieszkań komunalnych – tu sytuacja jest nieco lepsza). Ceny mieszkań są konkurencyjne: powierzchnia mieszkań, którą można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie jest większa niż średnio w GP, lecz nadal pozostaje wysoka lub wręcz zbyt wysoka dla wielu gorzej sytuowanych, a nawet średnio zamożnych mieszkańców. Ankietowani mieszkańcy nisko oceniają dostępność i ceny mieszkań.

2.1.5.4. Dostępność komunikacyjna

Należy też wskazać na czynniki powodujące ograniczoną dostępność obszaru partnerstwa. Łączna długość dróg powiatowych i gminnych na 100 km² powierzchni

---

³⁹ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020

jest niższa niż średnio w GP (ogółem oraz długość dróg utwardzonych). Istniejące drogi mają jednak relatywnie lepszą jakość: udział dróg o nawierzchni ulepszonej w łącznej długości dróg powiatowych i gminnych jest wyższy niż średnio w GP. Długość dróg rowerowych jest wyższa niż średnio w GP, choć z pewnością ich sieć wymaga dalszej rozbudowy.

Wskaźnik liczby samochodów osobowych na tysiąc mieszkańców przyjmuje wyższą wartość niż średnia w GP. Alternatywne rozwiązania komunikacyjne (bus-pasy, parkingi „parkuj i jedź”) są obecnie mało popularne w miastach, a na terenach wiejskich – z oczywistych powodów – nie znajdują zastosowania.

Niezwykle istotnym czynnikiem ograniczającym dostępność komunikacyjną obszaru partnerstwa jest niedostateczna ilość połączeń komunikacją zbiorową. Na obszarze tym zidentyfikowano liczne „biały plamy” w dostępie do komunikacji publicznej. Zagadnienie to omówione zostało szczegółowo w dalszej części analizy.

2.2. Analiza wskaźnikowa pogłębiona dla obszaru partnerstwa

2.2.1. Sytuacja demograficzna

2.2.1.1. Obecna sytuacja demograficzna obszaru partnerstwa

Według danych GUS w końcu 2019 roku obszar partnerstwa zamieszkiwały 32 824 osoby, co stanowiło około 51% mieszkańców powiatu oleskiego oraz zaledwie 3,3% ludności województwa opolskiego. Potencjał ludnościowy mierzony liczbą mieszkańców nie jest wysoki. Największą jednostką pod tym względem jest gmina miejsko-wiejska Olesno (niemal 54% mieszkańców obszaru partnerstwa), a najmniejszą gmina wiejska Zębówice (11,1%).

W latach 2016-2019 nastąpił nieznaczny spadek liczby mieszkańców (o ok.0,8%). Jest to stała tendencja; wyjątkiem na obszarze partnerstwa była gmina Olesno – w 2019 r. odnotowano tu niewielki przyrost liczby mieszkańców w stosunku do roku poprzedniego.⁴⁰

Zgodnie z ewidencją ludności prowadzoną przez gminy, 31 grudnia 2020 r. na obszarze czterech partnerskich gmin zameldowanych było łącznie 31 722 osoby.

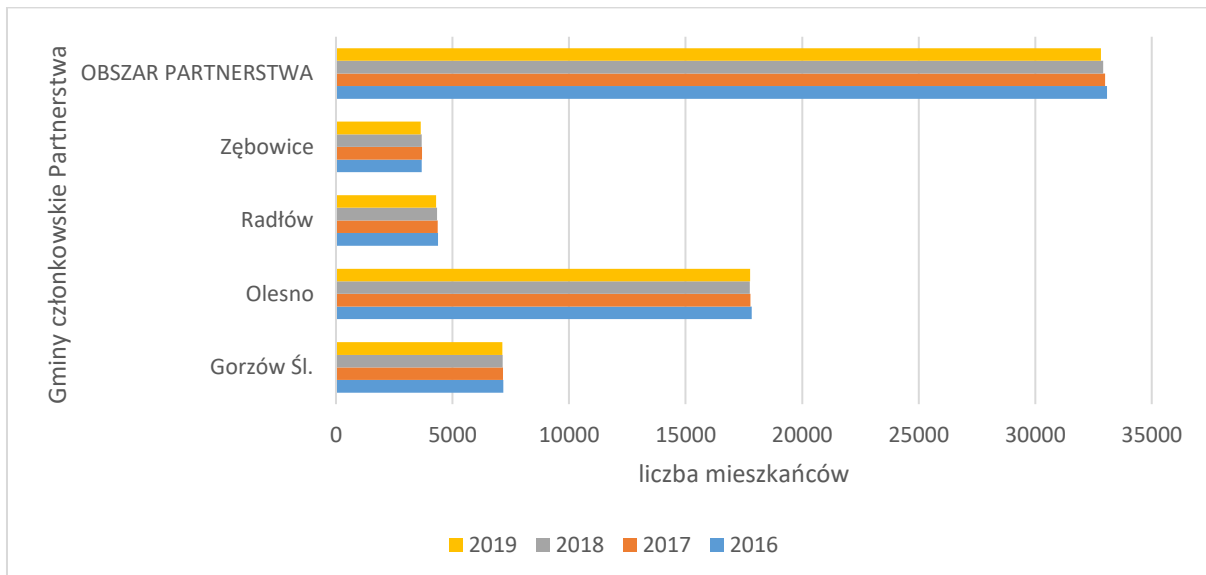
⁴⁰ Analiza sytuacji demograficznej przygotowana została w głównej mierze na podstawie danych statystycznych GUS. Liczba ludności wykazywana w statystyce publicznej i stanowiąca podstawę wyliczenia wielu wskaźników demograficznych nie jest równoznaczna z liczbą mieszkańców obszaru partnerstwa tj. osób faktycznie zamieszkujących na stałe ten obszar – odbiorców usług publicznych i rynkowych. Szerzej na ten temat na str. 100.

Tabela 4 Liczba mieszkańców obszaru partnerstwa w latach 2016-2019 (dane GUS) i na koniec 2020 r. (dane z ewidencji ludności gmin)

Gmina	Liczba mieszkańców				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gorzów Śl.	7185	7162	7147	7131	7030
Olesno	17841	17778	17754	17763	17 015
Radłów	4377	4360	4337	4299	4182
Zębowice	3683	3693	3676	3631	3495
OBSZAR PARTNERSTWA	33086	32993	32914	32824	31 722

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2017, 2018, 2019, 2020 oraz danych własnych z ewidencji ludności w gminach

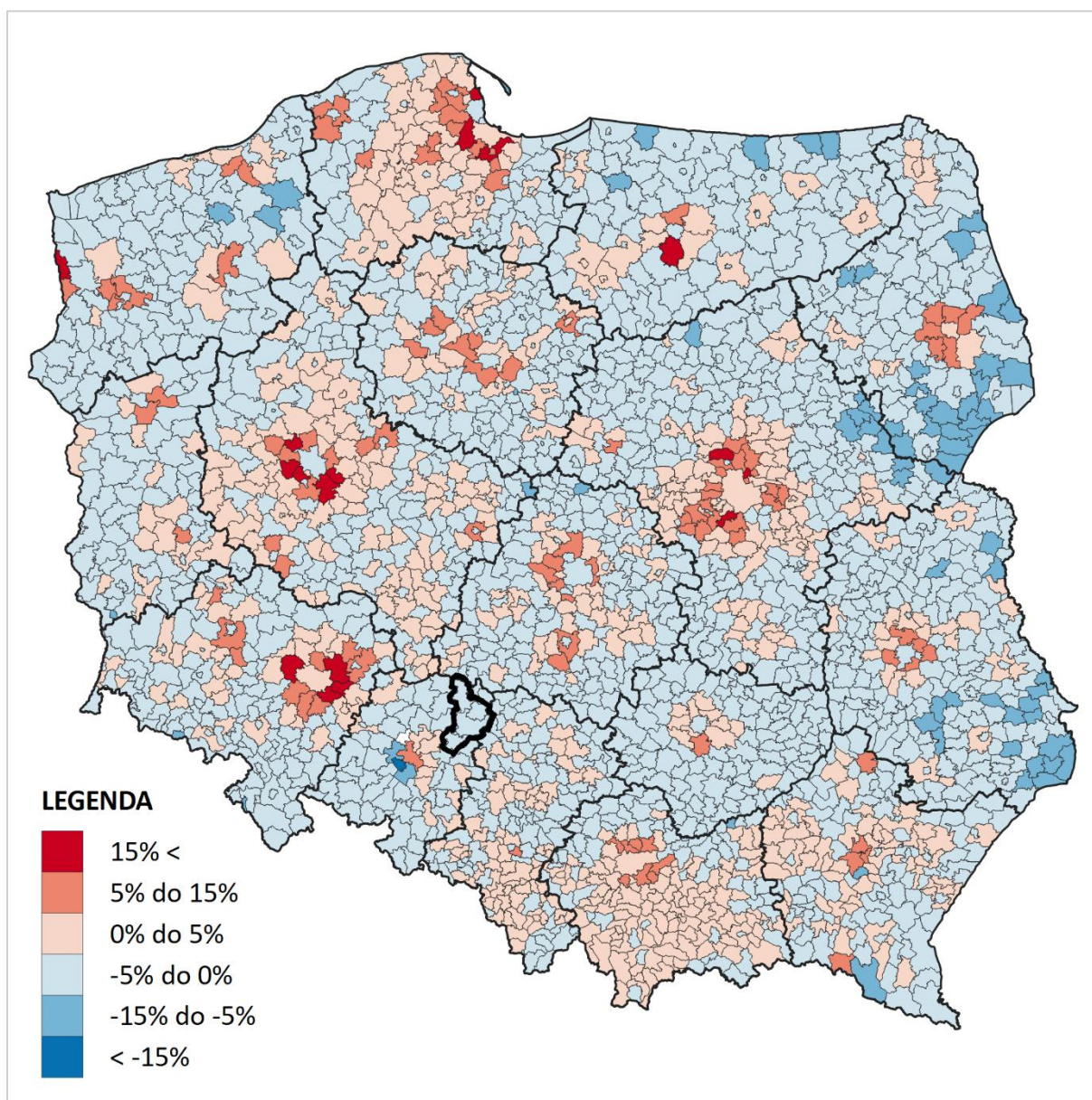
Rysunek 14 Zmiany liczby mieszkańców w latach 2016-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Statystycznego Vademecum Samorządowca (lata: 2017, 2018, 2019, 2020)

Gminy obszaru partnerstwa SZO należą do obszarów stosunkowo szybko wyludniających się (na rysunku 15 poniżej obszary te zaznaczono kolorem niebieskim). Spadek liczby ludności w latach 2014-2019 osiągnął wartości do -5% w stosunku do stanu początkowego (rysunek 15).

Rysunek 15 Zmiany liczby ludności w latach 2014-2019 w %

Źródło: opracowanie własne ZMP.

Nowe światło na zagadnienia demografii gmin partnerstwa rzuca informacja z partnerskich gmin o liczbie mieszkańców składających deklaracje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, zwane popularnie „deklaracjami śmieciowymi”. Zdaniem pracowników tych gmin, na podstawie informacji zawartych

w tych deklaracjach można wskazać rzeczywistą liczbę mieszkańców, która co do zasady jest znacząco niższa od tej, którą znajdujemy w statystyce publicznej.

Tabela 5 Aktualna liczba mieszkańców gmin partnerstwa - stan w dniu 31.12.2020 r.

Gmina	Liczba osób zameldowanych w gminie (na podstawie ewidencji gminnej)	Liczba osób zamieszkujących w gminie (wynikająca ze złożonych deklaracji)	Różnica [4=3-2]
1	2	3	4
Gorzów Śląski	7030	6300	-730
Olesno	17 015	13 210	-3 805
Radłów	4182	3285	-897
Zębowice	3495	2538	-957
Na obszarze partnerstwa	31 722	25 333	-6 389

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z gmin partnerstwa

Rzeczywista liczba mieszkańców obszaru partnerstwa jest znacząco niższa od tej, która wynika z ewidencji ludności prowadzonej w gminach, jak również z danych publikowanych przez GUS. Pod koniec 2020 roku wynosiła ona 25 333 i była o 6389 niższa od liczby osób zameldowanych. Zjawisko to, tak charakterystyczne dla terenów intensywnych migracji zagranicznych, zwłaszcza na Opolszczyźnie (wyjazdy bez wymeldowania z miejsca stałego pobytu w Polsce), było wielokrotnie badane i opisywane w literaturze przedmiotu. Ma ono poważne konsekwencje dla potencjału demograficznego i społecznego obszaru partnerstwa. Odsetek powracających z emigracji zagranicznej na stałe do rodzinnych gmin jest niewysoki, a motywacja do takiej decyzji relatywnie słaba, mimo znaczącej poprawy warunków życia i pracy w tych gminach.

Ponieważ ruchy migracyjne za granicę na stałe dotyczą w dużej mierze osób młodszych, aktywnych zawodowo, w wieku największej mobilności (25-34), zakładających rodziny, powodują one niekorzystne zmiany w strukturze wiekowej społeczności obszaru partnerstwa. Następuje ograniczenie liczebności i starzenie się populacji. Zjawisko to znajduje wyraz w dynamicznym przyroście udziału grupy mieszkańców w wieku starszym (65+) i malejącym udziale grupy mieszkańców do 18 roku życia. Zmienia się także na niekorzyść struktura ekonomicznych grup wieku. Wskutek migracji nasilają się problemy społeczne i rozluźniają się więzi rodzinne. Model wspierającej się wielopokoleniowej rodziny powoli odchodzi do przeszłości.

Należy pamiętać, że procesy te, widoczne na podstawie danych prezentowanych przez statystykę publiczną, mają w rzeczywistości ostrzejszy przebieg. Demograficzne starzenie się populacji obszaru partnerstwa jest nieuchronnym procesem – odsetek osób w wieku co najmniej 65 lat w ostatnim 10-leciu systematycznie rośnie. Jest on wyższy w gminach miejsko-wiejskich: Gorzów Śląski i Olesno, a niższy w gminach wiejskich: Radłów i Zębówice. Społeczności gmin miejsko-wiejskich starzeją się (w sensie demograficznym) zdecydowanie szybciej niż społeczności gmin wiejskich.

Liczba mieszkańców obszaru partnerstwa systematycznie maleje. Powodują to przede wszystkim migracje, ale wpływ na spadek liczby ludności ma też ujemny przyrost naturalny.

Sytuacja demograficzna ma wpływ na wszystkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego na obszarze partnerstwa.

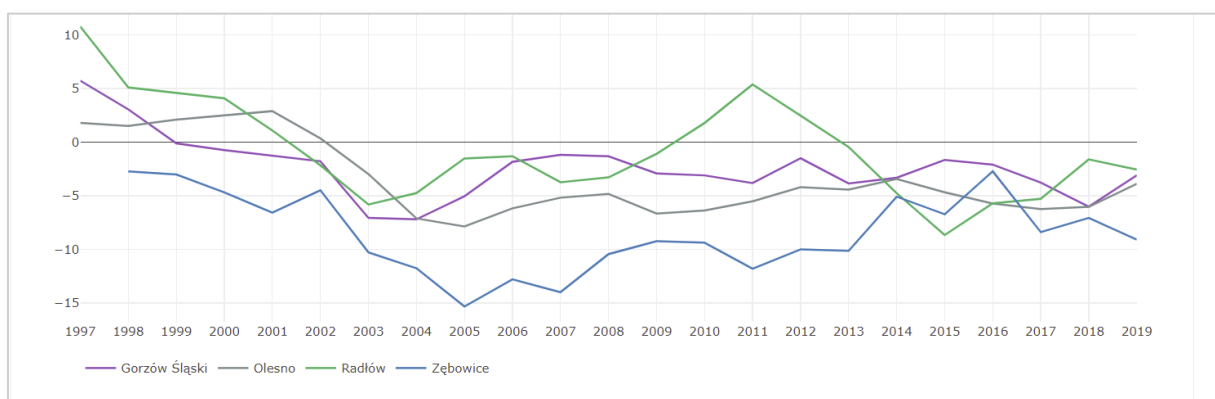
Tabela 6 Przyrost naturalny i saldo migracji w gminach obszaru partnerstwa w latach 2018-2019

Rok	obszar partnerstwa		Gorzów Śląski		Olesno		Radłów		Zębowice		Powiat Oleski	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Przyrost naturalny	-66	-20	-8	2	-46	-9	-9	1	-3	-14	-113	-91
Saldo migracji	-47	-95	-20	-12	4	-26	-11	-31	-20	-26	-119	-197

Źródło - opracowanie własne na podstawie: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019, 2020

Prezentowane na wykresach poniżej dane za lata 1997-2019 wskazują, że zjawisko to z różną intensywnością występuje od bardzo wielu lat.

Rysunek 16 Przyrost naturalny na 1000 ludności (średnie trzyletnie)

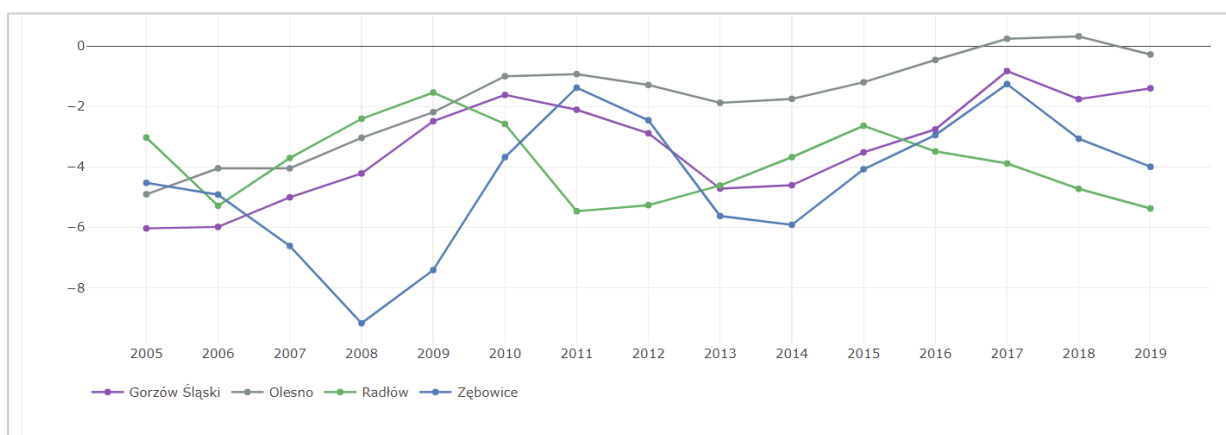

Źródło:

[https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=9&subarea=19&indicator=69&comparison_group\[\]=2145&comparison_group\[\]=2154&comparison_group\[\]=2156](https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=9&subarea=19&indicator=69&comparison_group[]=2145&comparison_group[]=2154&comparison_group[]=2156)

W roku 2019 ujemny przyrost naturalny odnotowano w dwóch gminach: Olesno i Zębowice (relatywnie wysoki wskaźnik zgonów na 1000 ludności). Wskaźnik urodzeń żywych wahał się od 9,29 na 1000 ludności w gminie Radłów do 10,24 w gminie Gorzów Śląski.⁴¹

Rysunek 17 Saldo migracji na 1000 osób - średnia 3-letnia

Źródło:

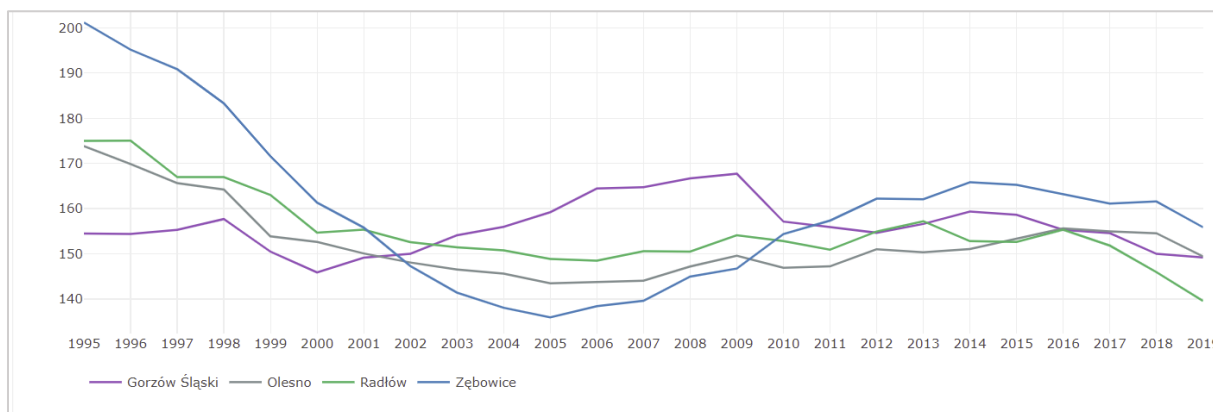
[https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=9&subarea=20&indicator=71&comparison_group\[\]=2145&comparison_group\[\]=2154&comparison_group\[\]=2156](https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=9&subarea=20&indicator=71&comparison_group[]=2145&comparison_group[]=2154&comparison_group[]=2156)

⁴¹ Dane o przyroście naturalnym – bdl.stat.gov.pl/BDL

Kierunki zmian liczby ludności obszaru partnerstwa w poszczególnych tzw. ekonomicznych grupach wieku:
maleje liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym,
rośnie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (60+ dla kobiet i 65+ dla mężczyzn). Tendencje te zostały zobrazowane na poniższych wykresach.

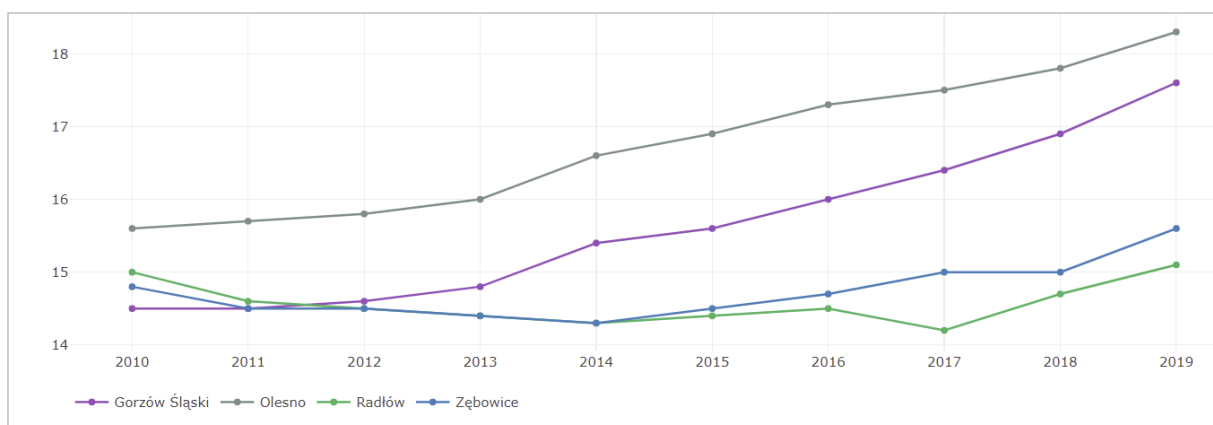
Rysunek 18 Liczba mieszkańców w wieku od 25 do 34 lat na 1000 mieszkańców

Źródło:

[https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=9&subarea=18&indicator=64&comparison_group\[\]=2145&comparison_group\[\]=2154&comparison_group\[\]=2156](https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=9&subarea=18&indicator=64&comparison_group[]=2145&comparison_group[]=2154&comparison_group[]=2156)

Rysunek 19 Wskaźnik starości w latach 2010-2019 (odsetek mieszkańców w wieku 65+)

Źródło:

[https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=9&subarea=18&indicator=63&comparison_group\[\]=2145&comparison_group\[\]=2154&comparison_group\[\]=2156](https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=9&subarea=18&indicator=63&comparison_group[]=2145&comparison_group[]=2154&comparison_group[]=2156)

Zmiany te następują dość powoli i choć z roku na rok są niewielkie, długofalowo powodują bardzo niekorzystne skutki w zakresie kapitału ludnościowego, społecznego oraz potencjału zasobów pracy rynku pracy. Następuje wzrost kosztów społecznych i obciążeń grupy aktywnej zawodowo. Zmiany demograficzne obniżają potencjał rozwojowy obszaru partnerstwa.

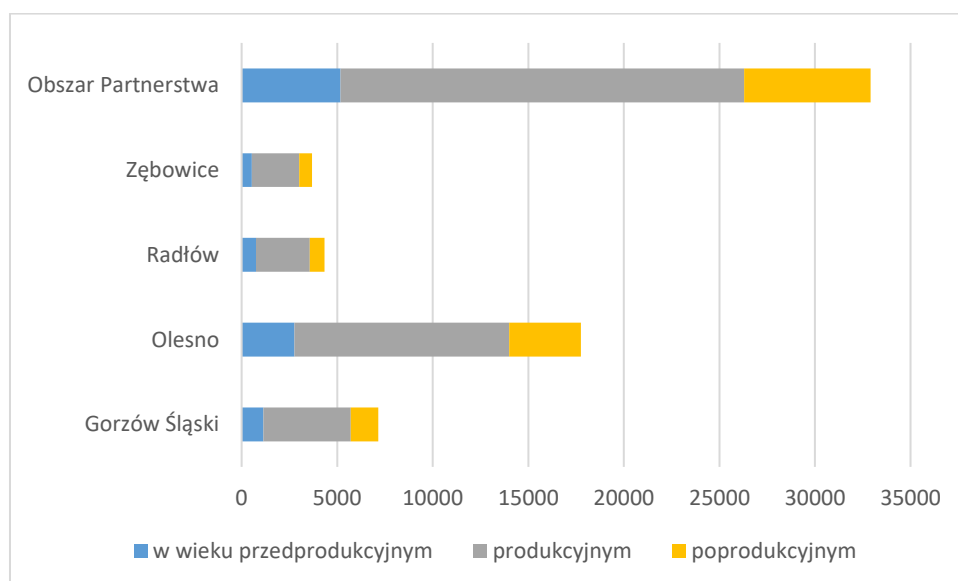
Tylko w 2019 r. nastąpił wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym o 2,5% w stosunku do roku 2018. W tym samym okresie nastąpił spadek liczby osób w wieku produkcyjnym o 1,1%. Są to znaczące zmiany. Grupa osób w wieku 65+ znacząco zwiększyła się zwłaszcza w gminach miejsko-wiejskich: Olesno i Gorzów Śląski.

Tabela 7   **Ludność obszaru partnerstwa i poszczególnych gmin wg ekonomicznych grup wieku w latach 2018-2019**

	obszar partnerstwa			Gorzów Śląski		Olesno		Radłów		Zębowice	
w latach	2018	2019	Dynamika 2019/2018 [%]	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Ludność w wieku											
• przedprodukcyjnym	5 168	5 153	99,7	1129	1 120	2759	2 768	744	735	536	530
• produkcyjnym	21 127	20 885	98,9	4575	4 531	11240	11 140	2827	2 781	2485	2 433
• poprodukcyjnym	6 619	6 786	102,5	1443	1 480	3755	3 855	766	783	655	668

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019, 2020 oraz portal GUS bdl.stat.gov.pl/BDL

Rysunek 20 Ludność obszaru partnerstwa wg ekonomicznych grup wieku w 2019 r.

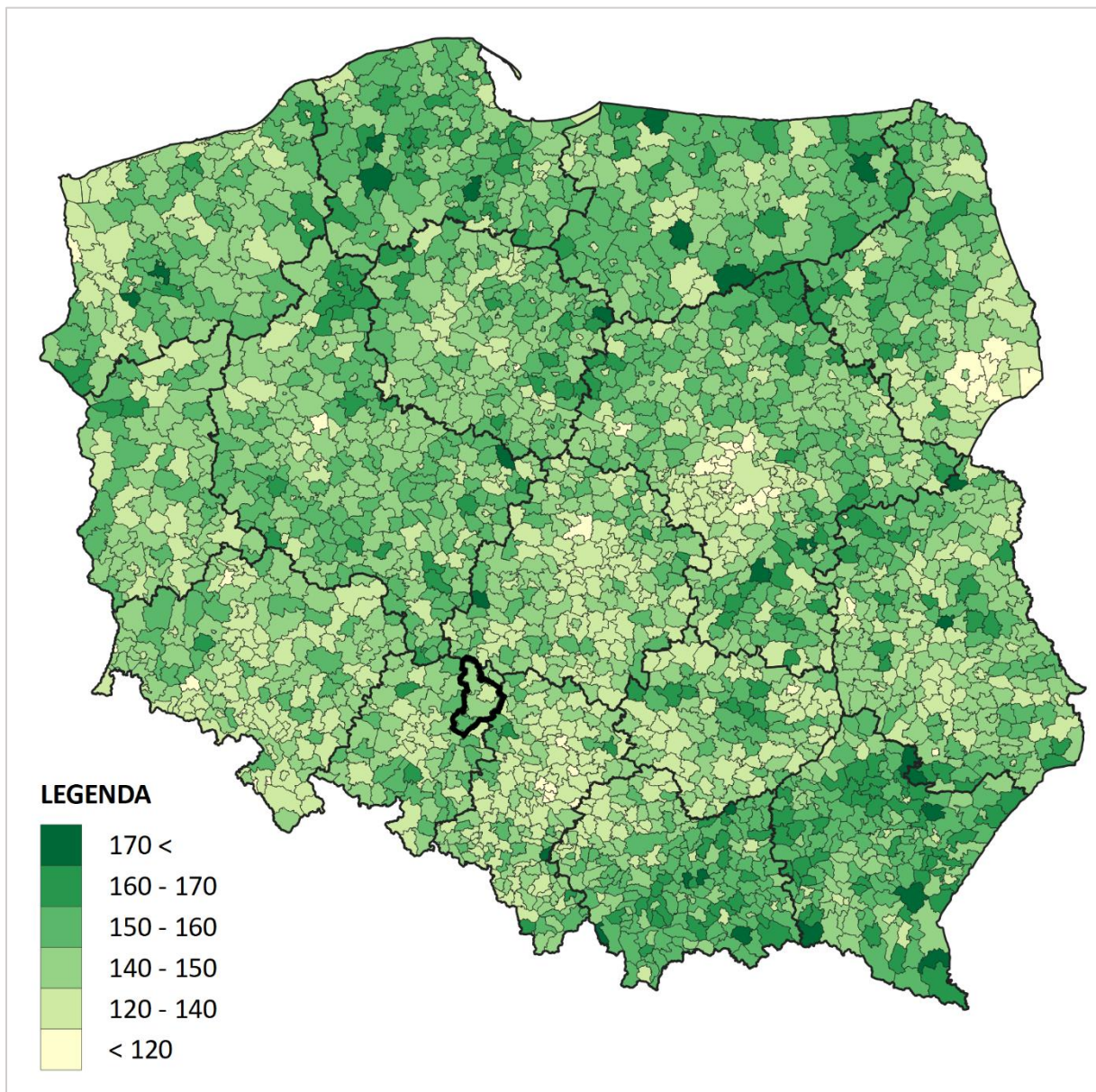

Źródło - opracowanie własne na podstawie: bdl.stat.gov.pl/BDL

Na obszarze partnerstwa zachodzą niekorzystne przemiany demograficzne obserwowane również w wielu innych częściach Polski (rysunek poniżej). Ich intensywność należy ocenić jako umiarkowaną i znaczną, w zależności od gminy.

Maleje grupa osób w wieku od 25 do 34 roku życia. Migracja mieszkańców w tym wieku – a jest wśród nich wiele rodzin z dziećmi – powoduje negatywne zmiany tak dziś, jak i w dalszej przyszłości. W gminach partnerstwa SZO liczebność grupy osób w tym wieku waha się od 120 do 160 na 1000 mieszkańców (rysunek 21). W porównaniu do innych gmin w Polsce jest to wartość stosunkowo niska.

Rysunek 21 Liczba osób w wieku 25-34 l. na 1000 mieszkańców w gminach w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne ZMP

2.2.1.2. Prognozy dla obszaru partnerstwa do roku 2030

Prognozy demograficzne GUS zakładają dalsze pogłębianie się negatywnych zjawisk demograficznych.: depopulację i dalsze starzenie się (w sensie demograficznym) społeczności gmin partnerstwa.

Tabela 8 Prognozy demograficzne dla obszaru partnerstwa do 2030 r.

gmina/cały obszar partnerstwa	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gorzów Śląski	7 185	7 159	7 133	7 102	7 070	7 036	7 004	6 969
Olesno	17 841	17 784	17 732	17 679	17 620	17 558	17 490	17 415
Radłów	4 377	4 362	4 349	4 334	4 320	4 305	4 288	4 270
Zębowice	3 683	3 666	3 649	3 633	3 616	3 601	3 583	3 565
obszar partnerstwa	33 086	32 971	32 863	32 748	32 626	32 500	32 365	32 219

gmina/cały obszar partnerstwa	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Gorzów Śląski	6 932	6 895	6 857	6 821	6 784	6 747	6 707
Olesno	17 337	17 260	17 180	17 104	17 020	16 933	16 844
Radłów	4 253	4 235	4 216	4 199	4 181	4 161	4 143
Zębowice	3 546	3 527	3 506	3 487	3 466	3 445	3 423

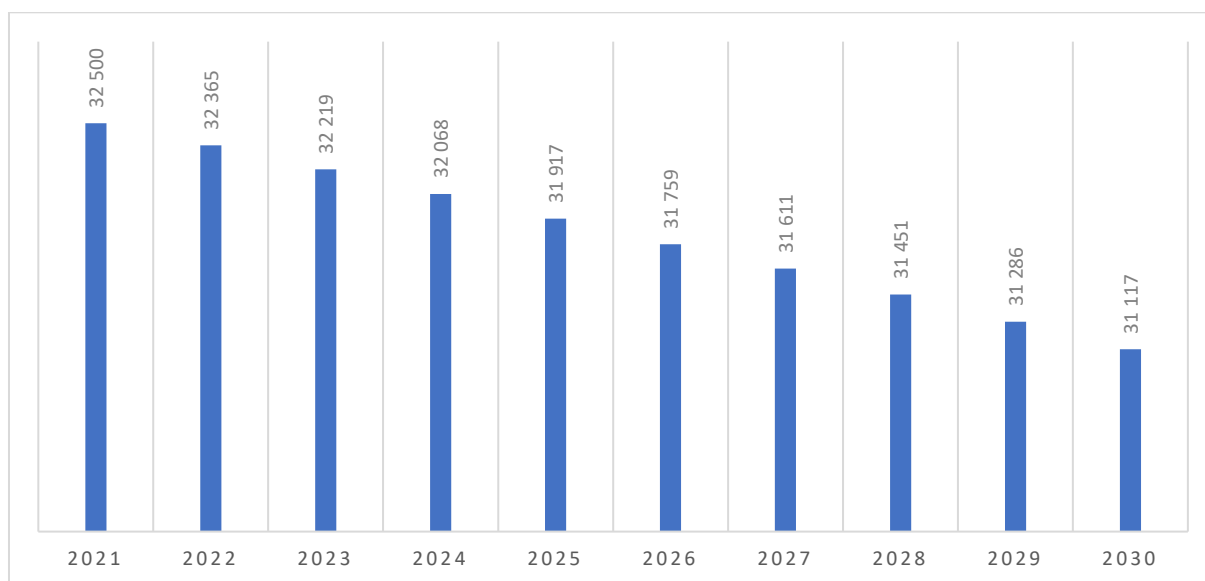
gmina/cały obszar partnerstwa	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
obszar partnerstwa	32 068	31 917	31 759	31 611	31 451	31 286	31 117

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>

Na podstawie prognozy GUS do 2030 r. należy wnosić, iż liczba mieszkańców obszaru partnerstwa będzie się systematycznie zmniejszać. Za 10 lat będzie wynosiła 95,7% prognozowanego stanu dla roku 2021. Postępujący proces depopulacji obrazuje rysunek 22.

Rysunek 22 Prognoza demograficzna dla obszaru partnerstwa do 2030 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>

Tabela 9 Prognoza liczby mieszkańców w grupach wieku do 2030 r.

Wiek	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Dynamika 2030/2021
Ogółem	32 626	32 500	32 365	32 219	32 068	31 917	31 759	31 611	31 451	31 286	31 117	95,7%
przedprodukcyjny	5 080	5 130	5 137	5 148	5 153	5 161	5 132	5 122	5 083	5 041	5 006	97,6%
produkcyjny	20 527	20 237	19 942	19 658	19 301	18 946	18 650	18 306	18 021	17 731	17 424	86,1%
mobilny	11 790	11 495	11 258	11 028	10 758	10 507	10 287	10 012	9 809	9 562	9 363	81,5%
niemobilny	8 737	8 742	8 684	8 630	8 543	8 439	8 363	8 294	8 212	8 169	8 061	92,2%
poprodukcyjny	7 019	7 133	7 286	7 413	7 614	7 810	7 977	8 183	8 347	8 514	8 687	121,8%
0-14	4 280	4 304	4 325	4 317	4 322	4 302	4 280	4 262	4 238	4 187	4 152	96,5%
15-59	20 194	19 881	19 508	19 212	18 839	18 504	18 178	17 873	17 576	17 321	17 015	85,6%
60+	8 152	8 315	8 532	8 690	8 907	9 111	9 301	9 476	9 637	9 778	9 950	119,7%

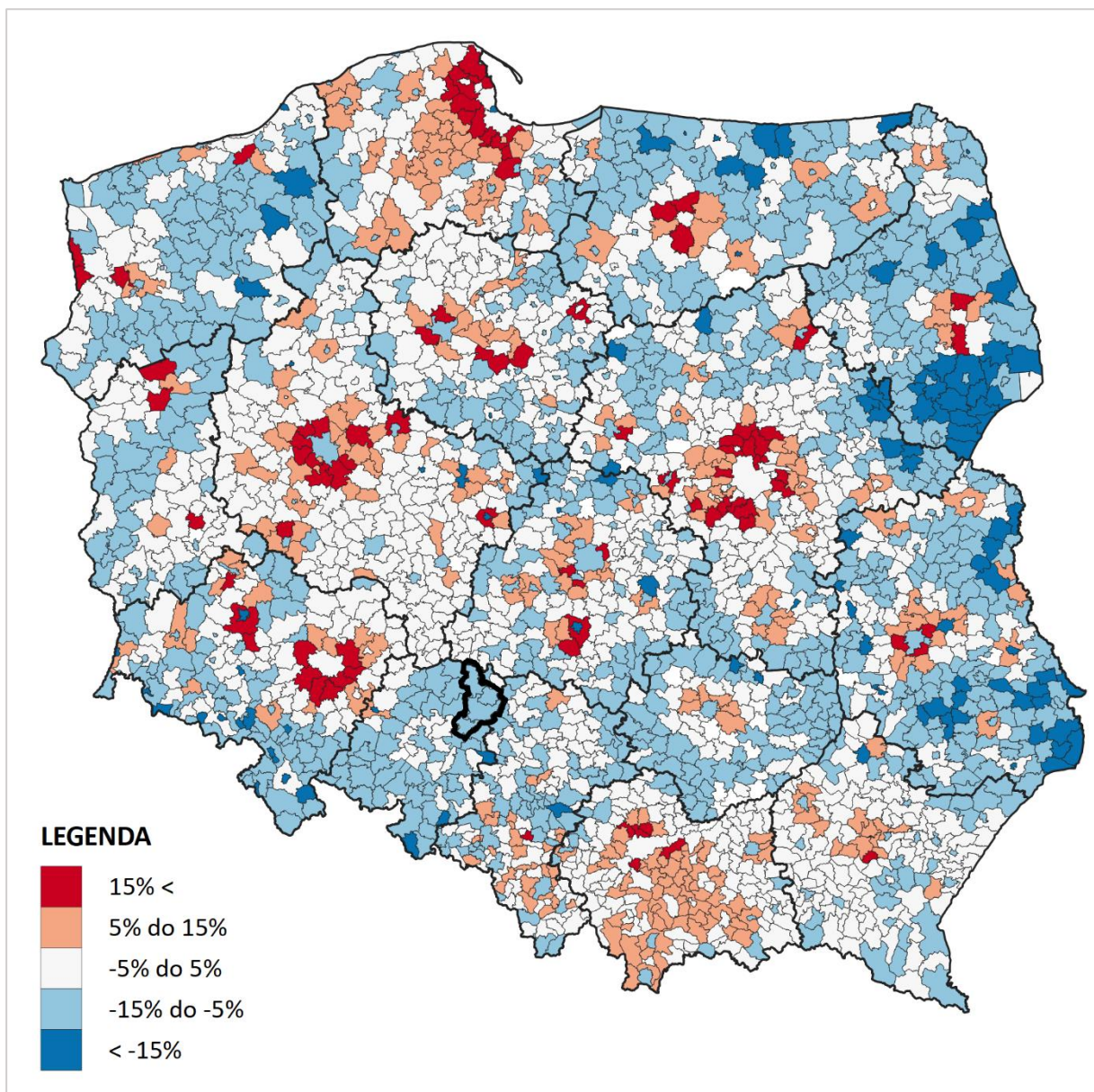
Wiek	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Dynamika 2030/2021
15-64	22 448	22 180	21 936	21 661	21 341	21 028	20 742	20 406	20 117	19 802	19 477	87,8%
65+	5 898	6 016	6 104	6 241	6 405	6 587	6 737	6 943	7 096	7 297	7 488	124,5%
80+	1 838	1 871	1 822	1 789	1 753	1 681	1 635	1 614	1 627	1 661	1 686	90,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>

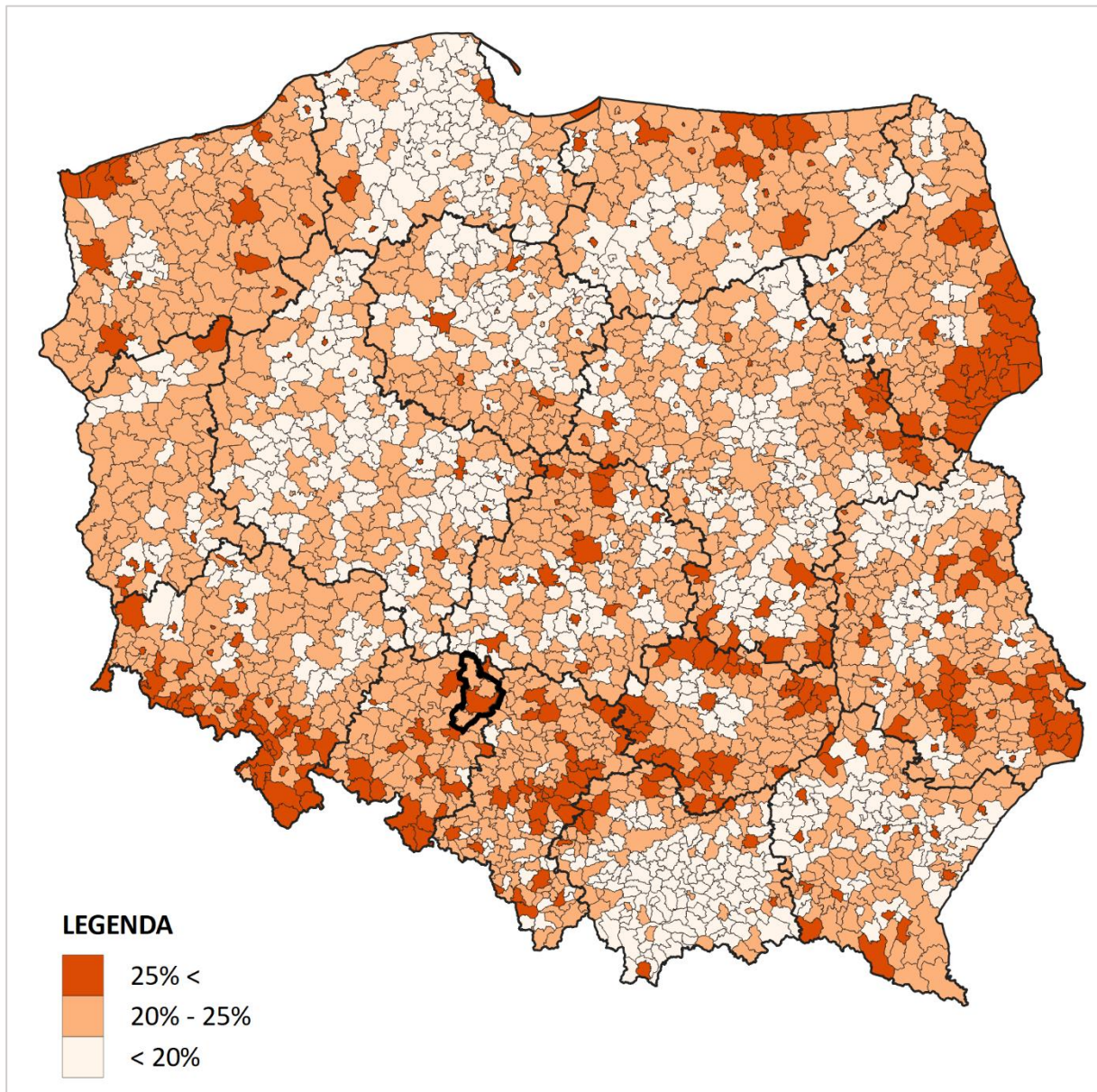
Zgodnie z prognozą GUS w ciągu najbliższych 10 lat największy spadek nastąpi w grupie osób w wieku produkcyjnym mobilnym: o 18,5 %. W tym samym czasie spodziewany jest wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym o niemal 22%, przy czym największy wzrost nastąpi w grupie 65+: o 24,5%. W 2030 r. na obszarze partnerstwa będzie mieszkało o 152 mniej młodych ludzi do 14 roku życia i aż 2866 mniej osób w wieku aktywności zawodowej (15-64), a jednocześnie grupa osób w wieku pomiędzy 65 a 80 rokiem życia powiększy się o 1472. Prognozowane zmiany liczby ludności zobrazowano na poniższych kartogramach (23, 24).

Rysunek 23 Prognoza GUS - zmiany liczby ludności w 2030 r. [%]

Źródło: opracowanie własne ZMP

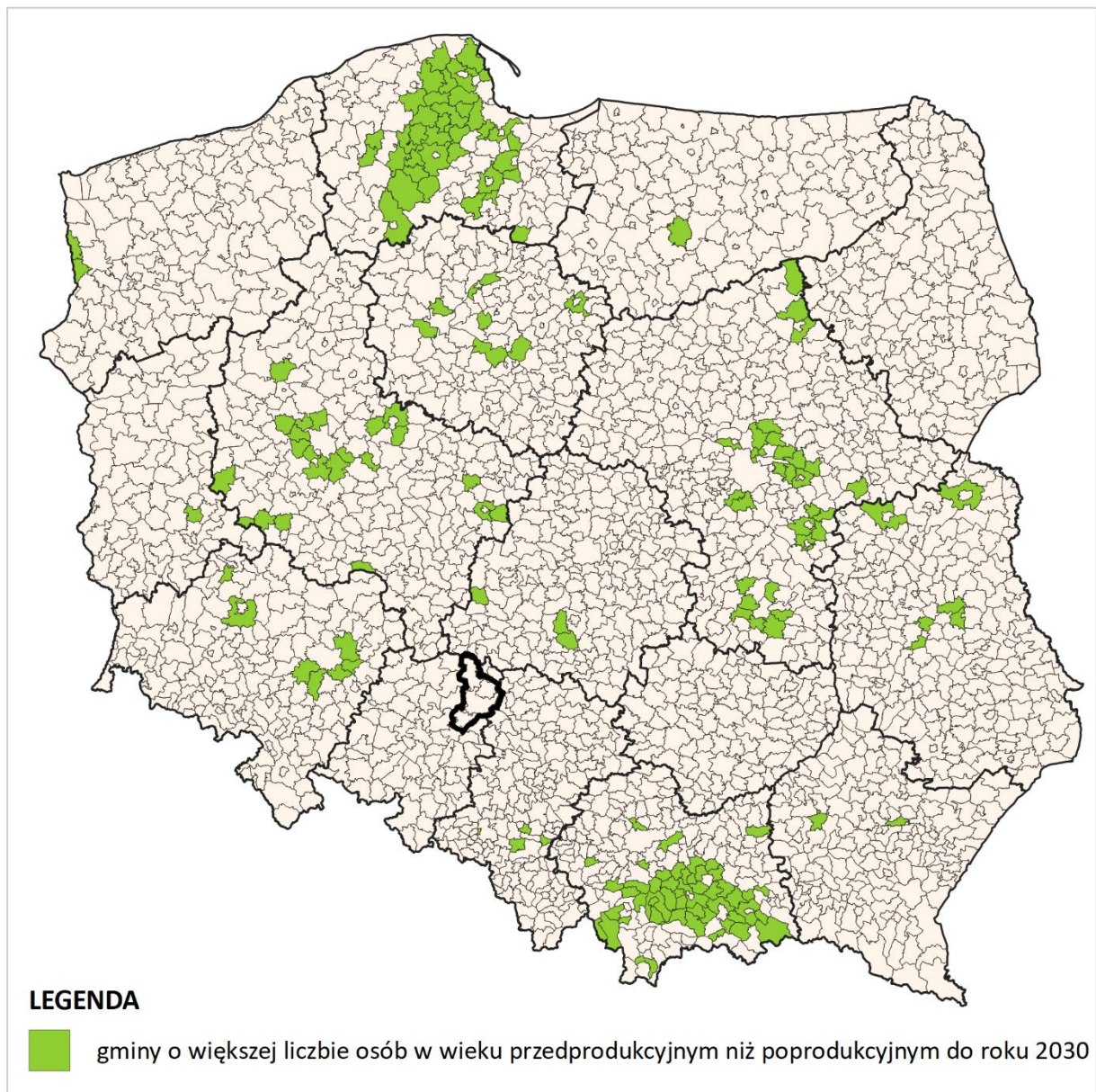
Rysunek 24 Prognoza GUS: odsetek osób powyżej 65 roku życia na 1000 mieszkańców w gminach w 2030 r. [%]

Źródło: opracowanie własne ZMP

Z prognozy przygotowanej przez GUS wynika, iż do roku 2030 nastąpi znaczący wzrost osób w wieku starszym (65+): powyżej 25% w gminie Olesno oraz od 20 do 25% w pozostałych gminach. Obszar partnerstwa SZO należy do tych obszarów w Polsce, w których negatywne zmiany demograficzne zachodzą ze szczególną intensywnością. Będzie to miało poważne konsekwencje dla przyszłego rozwoju obszaru partnerstwa, jak i pojedynczych gmin i całego powiatu oleskiego.

Rysunek 25 Podział gmin zgodnie z kryterium: relacja liczby osób w wieku przedprodukcyjnym do liczby osób w wieku poprodukcyjnym w 2030 r.

Źródło: opracowanie własne ZMP

Zgodnie z prognozą GUS, do 2030 r. gminy partnerstwa będą należały do grupy gmin, w których liczba osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety >60, mężczyźni >65) będzie wyższa niż liczba osób w wieku do 17 roku życia.

Reasumując: z prognozy GUS wynika, iż do roku 2030 będzie systematycznie malała liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (15-64), zwłaszcza mobilnym. Zmalałe także liczba mieszkańców najstarszych, powyżej 80 roku życia. Jednocześnie wzrosnie liczebność grupy mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, grupy osób, które przekroczyły 60 i 65 rok życia. Oznacza to systematyczne starzenie się populacji obszaru partnerstwa pod względem demograficznym i wzrost wyzwań oraz obciążeń z tym związanych. Z wieloma z nich będą musiały zmierzyć się samorządy.

Istotnym zmianom ulegnie zapotrzebowanie na usługi. Obserwowany obecnie stan względnego nasycenia usługami publicznymi i rynkowymi (równowaga podaży i popytu) może okazać się nietrwały. Obecna struktura sektora usług jest charakterystyczna dla społeczeństw względnie młodych, w których istnieje duże zapotrzebowanie m.in. na usługi edukacyjne dla dzieci i młodzieży, usługi opiekuńczo-wychowawcze (żłobki, przedszkola, szkoły i ogniska artystyczne itd.). Konieczne będą określone zmiany w profilu usług i zwiększenie ich dostępności dla osób starszych.

2.2.2 Popyt na usługi (publiczne i rynkowe) oraz na infrastrukturę techniczną i społeczną w kontekście zmian demograficznych

Zmiany demograficzne w istotny sposób wpływają na całokształt procesów społeczno-gospodarczych obszaru partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej, na sytuację ekonomiczno-finansową gmin i powiatu oleskiego. Systematycznie malejący potencjał demograficzny partnerstwa powoduje poważne zmiany w gospodarce, zaburza równowagę pomiędzy podażą i popytem na pracowników, powoduje spadek konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw i atrakcyjności inwestycyjnej tego obszaru.

Wpływa też znacząco na sytuację lokalnych samorządów. Bezpośrednio – przede wszystkim poprzez obniżenie kwoty należnego samorządom udziałów w podatku dochodowym i zwiększenie wydatków na cele społeczne oraz wzrost jednostkowych kosztów przystosowania, utrzymania i rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej i społecznej. Pośrednio – m.in. poprzez malejące wpływy z podatków i opłat wnoszonych przez przedsiębiorców, wzrost jednostkowych kosztów osobowych realizacji zadań przez samorządy.

Trudno wskazać takie dziedziny życia społecznego, które pozostają „niewrażliwe” na trendy demograficzne. Przeciwdziałanie skutkom negatywnych zmian demograficznych jest niezwykle trudne i kosztowne.

Kluczową rolę odgrywa rozpoznanie i zrozumienie istoty tych zjawisk oraz ich skutków, a następnie przygotowanie programu działań minimalizujących ich wpływ na potencjał rozwojowy partnerstwa. Stanowić on powinien istotny element strategii

rozwoju obszaru partnerstwa. Niezmiernie ważne jest współdziałanie z partnerami społecznymi i instytucjonalnymi w realizacji strategii i programów rozwojowych.

Zidentyfikowane zjawisko kryzysowe: depopulacja i starzenie się społeczeństwa

Tabela 10 Skutki zjawiska kryzysowego w przyszłości

Zmiany w poszczególnych sferach życia społeczno-gospodarczego	Skutki depopulacji i starzenia się społeczności obszaru partnerstwa w przyszłości
Zmiana popytu na usługi (publiczne i rynkowe)	Popyt na usługi będzie malał wraz ze zmniejszaniem się liczby mieszkańców - konsumentów usług i spadkiem ich dochodów. Jednostkowy koszt wszelkich usług, w tym usług publicznych będzie wzrastał. Będzie to stanowiło coraz większe obciążenie dla budżetów gminnych i budżetu powiatu. W sektorze niepublicznym będzie to powodowało spadek rentowności przedsiębiorstw (dotyczy m.in. handlu i usług oraz transportu), a w konsekwencji ryzyko rezygnacji z prowadzenia danej działalności. Dla części przedsiębiorców oferujących usługi rynkowe może oznaczać to zmianę profilu, a nawet w skrajnych przypadkach likwidację działalności.
Zmiana popytu na infrastrukturę techniczną	Popyt na infrastrukturę techniczną będzie rósł wraz ze wzrostem oczekiwań mieszkańców (w tym także co do jej jakości), jednak koszty utrzymania tej infrastruktury (w przeliczeniu na jednego mieszkańca) będą rosły i będą stanowiły coraz większe obciążenie dla budżetów gminnych oraz budżetu powiatu.

Zmiany w poszczególnych sferach życia społeczno-gospodarczego	Skutki depopulacji i starzenia się społeczności obszaru partnerstwa w przyszłości
Zmiana popytu na infrastrukturę społeczną	<p>Wraz z postępującym starzeniem się społeczności obszaru partnerstwa będzie rósł popyt na usługi opiekuńcze, rehabilitacyjne i opiekę zdrowotną dla systematycznie zwiększającej się grupy seniorów. Wzrośnie zapotrzebowanie na infrastrukturę (w tym placówki, sprzęt ogólnego zastosowania i sprzęt specjalistyczny) służącą zaspokojeniu potrzeb tej grupy osób (domy opieki, miejsca opieki ambulatoryjnej i szpitalnej). Zmieniać będą się także wymagania w stosunku do istniejącej infrastruktury, która powinna służyć mieszkańcom o ograniczonej dostępności (ułatwienia architektoniczne, gwarancja wysokiej jakości usług świadczonych dla osób z niepełnosprawnościami etc.).</p> <p>Jednocześnie zmienić się powinna oferta edukacyjna, kulturalna, rekreacyjna, dostosowana do potrzeb i oczekiwań starszego odbiorcy. W tym samym czasie zmaleje liczba dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. Część infrastruktury społecznej może okazać się zbędna lub nie będzie ona potrzebna w dotychczasowym zakresie. Dotyczy to szkół, przedszkoli i żłobków oraz innych placówek opiekuńczo-wychowawczych, kulturalno-oświatowych i sportowo-rekreacyjnych (całości lub części tych obiektów). Koszty utrzymania personelu i obiektów pozostaną na niezmiennym poziomie lub będą rosły, a korzystających będzie coraz mniej. Zajdzie potrzeba zmiany przeznaczenia niektórych obiektów (profilu działalności niektórych placówek) w części lub całości zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami mieszkańców.</p>
Zmiana potencjału społecznego	<p>Zmniejszanie się potencjału społecznego - starzenie się społeczności, odpływ potencjałów, brak kreatywnych liderów. Starzejące się społeczeństwo powoli pozostaje bez opieki, gdyż najbliższa rodzina mieszka daleko. Te obowiązki będzie przejmował w coraz większym stopniu samorząd miasta, a to oznacza systematyczny wzrost obowiązków i kosztów prowadzenia tego typu działań.</p>

Zmiany w poszczególnych sferach życia społeczno-gospodarczego	Skutki depopulacji i starzenia się społeczności obszaru partnerstwa w przyszłości
Zmiana potencjału ekonomicznego	<p>Coraz bardziej dotkliwy stanie się brak rąk do pracy (brak „zastępowalności pokoleń”). Oznacza to konieczność aktywizacji zawodowej osób w wieku poprodukcyjnym, a także stosowanie mechanizmów skłaniających te osoby do jak najdłuższej aktywności zawodowej.</p> <p>Ubóstwo części mieszkańców spowodowane znaczącym spadkiem dochodów z tytułu rent i emerytur. Spadek siły nabywczej i ograniczenie popytu na dobra i usługi, w tym te produkowane lokalnie, na obszarze partnerstwa. Ograniczenie produkcji i podaży dóbr i usług na lokalnym rynku – pogorszenie kondycji rodzimych wytwórców i usługodawców. Zmiana profilu wytwórczości zgodnie z ewoluującymi potrzebami mieszkańców.</p>
Rynek pracy i konkurencyjność lokalnej gospodarki	<p>Nikłe perspektywy rozwoju rynku pracy i spadek konkurencyjności lokalnej gospodarki w związku ze skutkami spadku potencjału ekonomicznego. Rynek pracy będzie coraz bardziej rynkiem pracownika, co może powodować wzrost wynagrodzeń i rozwój innych świadczeń dla pracowników, ale również wzrost kosztów działalności przedsiębiorców.</p> <p>Może to oznaczać również, że pracodawcy poszukiwać będą pracowników poza obszarem partnerstwa, organizować ich dowóz, stosować w coraz szerszym zakresie pozapłacowe mechanizmy wynagradzania i motywowania pracowników.</p> <p>W dalszej perspektywie, brak pracowników wykwalifikowanych i tych bez kwalifikacji, wymagających przyuczenia, będzie hamulcem rozwojowym dla gospodarki SZO.</p>

Zmiany w poszczególnych sferach życia społeczno-gospodarczego	Skutki depopulacji i starzenia się społeczności obszaru partnerstwa w przyszłości
Stan bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców	<p>Wzrośnie zapotrzebowanie i pojawi się większa presja społeczna na usługi w zakresie opieki i ochrony zdrowia mieszkańców.</p> <p>Model rodziny wielopokoleniowej, w której młodsza generacja sprawuje opiekę nad starszymi członkami rodziny okaże się coraz bardziej niewystarczający. Wzrośnie popyt na usługi medyczne, w tym geriatryczne, usługi rehabilitacyjne i poprawiające ogólną sprawność i kondycję, a także popyt na usługi opiekuńcze, w tym w formach zinstytucjonalizowanych. Pojawią się nowe formy opieki nad osobami niepełnosprawnymi, starszymi i niesamodzielnymi, które umożliwią będą tym osobom jak najdłuższe funkcjonowanie w ich środowisku, a ich opiekunom w rodzinom dłuższą aktywność zawodową.</p> <p>Konieczność zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego grupie najuboższych mieszkańców obszaru partnerstwa spowoduje wzrost wydatków w zakresie pomocy społecznej i większe zaangażowanie, a także znaczne dodatkowe obciążenia budżetów gmin.</p>
Zmiana sytuacji finansowej mieszkańców (dochody) i gmin/powiatu (podatki)	<p>Spadek dochodów mieszkańców - dla coraz większej grupy osób głównym źródłem utrzymania nie będzie już praca lecz emerytura, która jest znacząco niższa od dochodów z pracy. To spowoduje obniżenie poziomu życia, a nawet pauperyzację tej części społeczeństwa, która pobierać będzie najniższe emerytury.</p> <p>Będzie następował spadek dochodów gmin i powiatu a także wzrost wydatków samorządów w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Spowoduje to trudności w zrównoważeniu budżetu. Konieczne może okazać się ograniczenie wydatków, w tym wydatków inwestycyjnych. Może nastąpić także większe uzależnienie budżetów samorządowych od zewnętrznych źródeł finansowania.</p>

Zmiany w poszczególnych sferach życia społeczno-gospodarczego	Skutki depopulacji i starzenia się społeczności obszaru partnerstwa w przyszłości
Aktywność ekonomiczna	Malejąca aktywność ekonomiczna mieszkańców. Dotyczy to zwłaszcza tych osób, które poprzestaną na dochodach z emerytury. Wzrośnie presja i zainteresowanie zatrudnieniem osób w wieku emerytalnym, co wydłuży okres aktywności zawodowej części mieszkańców.
Aktywność społeczna, integracja społeczna i poczucie tożsamości lokalnej	Wzrośnie znaczenie tych form działalności, które skierowane są do mieszkańców starszych. Jednocześnie w związku z intensywną migracją ludzi młodych za pracę, zwłaszcza ludzi dobrze wykształconych, obszar partnerstwa cierpieć będzie na niedostatek liderów wywodzących się z młodszego pokolenia.
Współpraca z kluczowymi partnerami	Konieczna będzie intensyfikacja współpracy z partnerami instytucjonalnymi, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian demograficznych.
Stopień dostosowania infrastruktury i usług do potrzeb mieszkańców	Infrastruktura i usługi będą profilowane w większym stopniu pod kątem zmieniających się potrzeb mieszkańców. W szczególności będą one musiały spełniać standardy dostępności tj. umożliwiać dostęp osobom z różnymi ograniczeniami, nie tylko ruchowymi.

Zmiany w poszczególnych sferach życia społeczno-gospodarczego	Skutki depopulacji i starzenia się społeczności obszaru partnerstwa w przyszłości
Problemy środowiskowe	<p>Niskie dochody mieszkańców sprzyjają utrwalaniu niepożądanych – z punktu widzenia ochrony środowiska naturalnego – postaw mieszkańców i utrudniają wdrożenie ekologicznych rozwiązań (np. wymiany źródeł ciepła, OZE). Realizacja programów proekologicznych, już i dziś trudna i problematyczna, może napotkać większy opór społeczny – zmiany chroniące środowisko są kosztowne i nie zawsze powszechnie społecznie akceptowane. Promowanie i wdrażanie rozwiązań chroniących środowisko naturalne, w szczególności prowadzących do ograniczenia niskiej emisji – zastosowania alternatywnych metod ogrzewania budynków mieszkalnych napotyka też na bariery mentalne. Są to wieloletnie przyzwyczajenia, głęboko zakorzenione zwłaszcza u osób starszych. Bez względu na spodziewane trudności wdrażanie przyjaznych środowisku programów ograniczenia niskiej emisji jest nieuchronną koniecznością. Nie sposób je zrealizować bez przemyślanych form wsparcia, również ze strony samorządów</p>

2.2.3 Potencjał społeczny i ekonomiczny społeczności na terenie partnerstwa, potencjał ekonomiczny podmiotów prawnych, potencjał partnerów

2.2.3.1. Potencjał społeczny

Na terenie powiatu oleskiego istnieje 261 organizacji pozarządowych, lecz jedynie 182 organizacje działają aktywnie (ok. 70%). Znaczącą grupę stanowią stowarzyszenia kultury fizycznej (64 organizacje, w tym 24 aktywne) i ochotnicze straże pożarne (również 64). Tradycje ochotniczych straży pożarnych są bardzo żywe nie tylko na terenach wiejskich, a członkostwo w OSP jest wyróżnieniem i nobilitacją. Warto podkreślić, że wszystkie OSP na terenie partnerstwa są aktywne.

Tylko 8% organizacji pozarządowych posiada status organizacji pożytku publicznego.

Tabela 11 Organizacje pozarządowe z siedzibą w powiecie oleskim w 2020 r.⁴²

typ organizacji	ogółem	aktywne	nieaktywne	posiadające status OPP
Inne niż stowarzyszenia kultury fizycznej wpisane do KRS	105	73	32 w tym: • nieaktywne: 14 • brak kontaktu lub informacji o stanie aktywności: 18	21
Ochotnicze Straże Pożarne	64	64	0	0
Stowarzyszenia kultury fizycznej	64	24	40 w tym: • nieaktywne: 3	0

⁴² Bez organizacji ogólnopolskich

typ organizacji	ogółem	aktywne	nieaktywne	posiadające status OPP
			<ul style="list-style-type: none"> • brak kontaktu lub informacji o stanie aktywności: 37 	
Stowarzyszenia zwykłe	14	13	1	0
Fundacje	14	8	<p>6</p> <p>w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak kontaktu lub informacji o stanie aktywności: 5 • w likwidacji: 1 	0
OGÓŁEM	261	182	79	21

Źródło: dane Starostwa Powiatowego w Oleśnie

W gminie Radłów działają cztery Ludowe Zespoły Sportowe (LZS), osiem jednostek OSP (trzy z nich z powodzeniem aplikują o środki zewnętrzne), a także siedem stowarzyszeń na bazie Odnowy Wsi, z tego trzy prężnie działają aplikując o środki zewnętrzne dla swojej miejscowości.

W gminie Zębowice istnieją dwa Ludowe Zespoły Sportowe (Zębowice, Radawie), cztery jednostki OSP (Zębowice, Kadłub Wolny, Knieja, Radawie) oraz trzy Stowarzyszenia Rozwoju Wsi (Zębowice, Kadłub Wolny, Radawie).

Aktywność mieszkańców w radach konsultacyjnych i innych społecznych organach doradczych jest niewielka. Są one tu mało popularne. W gminach partnerstwa nie zostały dotąd powołane fakultatywne organy konsultacyjne. Wyjątkiem jest gmina Olesno, gdzie działa Rada Seniorów. Również jedynie Olesno zdecydowało się na wprowadzenie budżetu obywatelskiego (od 2018 r.). W gminach Radłów i Zębowice funkcjonują natomiast tzw. fundusze sołeckie. Rozdział środków finansowych następuje proporcjonalnie do liczby mieszkańców poszczególnych sołectw.

Frekwencja wyborcza

O aktywności społecznej mieszkańców świadczy również frekwencja wyborcza. Frekwencja w wyborach przeprowadzonych na przestrzeni ostatnich dwóch lat była niska. Do urn wyborczych przychodziło na ogół nie więcej niż połowa uprawnionych do głosowania. Frekwencja była znacznie niższa niż średnio w Polsce.

Tabela 12 Frekwencja w głosowaniach w gminach w latach 2019-2020

	Gmina Olesno	Gmina Gorzów Śląski	Gmina Radłów	Gmina Zębowice
Wybory do Parlamentu Europejskiego 2019	34,19	28,94	24,11	21,76
Wybory do Sejmu i Senatu 2019	48,22	44,13	39,05	34,96
Wybory Prezydenckie 2020 – I tura	52,04	47,47	45,18	42,48
Wybory Prezydenckie 2020 – II tura	54,26	51,47	47,89	46,67

Źródło:

<https://sejmsenat2019.pkw.gov.pl/sejmsenat2019/pl/frekwencja/Koniec/sejm/pow/160800>

<https://wybory.gov.pl/index/?language=pl&tab=wybory&accessibility=off>

Frekwencja wyborcza w Polsce:⁴³

---

⁴³ <https://wybory.gov.pl/index/?language=pl&tab=wybory&accessibility=off>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Frekwencja_wyborcza

- Wybory prezydenckie 2020 64,51% (I tura), 68,18% (II tura)
- Wybory parlamentarne 2019 61,74%
- Wybory do Parlamentu Europejskiego 2019 45,68%

2.2.3.2. Potencjał ekonomiczny społeczności na terenie partnerstwa Sytuacja materialna mieszkańców

Sytuacja materialna mieszkańców jest w dużej mierze uzależniona od wysokości osiąganych przez nich dochodów. W 2019 roku średni miesięczny dochód w przeliczeniu na jednego podatnika - mieszkańca obszaru partnerstwa nie był wysoki. Wyniósł on 2984,49 zł i był niższy niż w sąsiednich gminach : Kluczborku (3362,99 zł) i Praszce (3379,27 zł), a także znacznie niższy niż w Opolu (4457,73 zł). Do obliczenia średniego dochodu na jednego podatnika przyjmuje się wszystkie opodatkowane dochody mieszkańców, bez względu na źródło ich pozyskania: ze stosunku pracy, z tytułu umów cywilnoprawnych, z tytułu prowadzenia własnej działalności gospodarczej, otrzymywane emerytury i renty etc.⁴⁴

W poszczególnych gminach przychody i dochody mieszkańców były bardzo zróżnicowane. Najwyższe w gminie Olesno – średni dochód na podatnika wyniósł w 2019 r. 3331,92 zł.

W pozostałych gminach był on znacznie niższy: w gminie Gorzów Śląski 2604,28 zł, w gminie Zębowice 2738,19 zł, a najmniej w gminie Radłów 2264,44 zł.

Posługiwanie się kategoriami „dochody”, „średni dochód” (dochód w przeliczeniu na jednego podatnika – mieszkańca obszaru partnerstwa) daje obraz siły nabywczej społeczności tego obszaru. Generalnie nie jest ona wysoka. Kategoria „średni dochód” niewiele mówi jednak o faktycznym dobrostanie materialnym mieszkańców, o ile nie zostanie uwzględnione rozwarstwienie i zróżnicowanie wysokości dochodów. Znacznie więcej cennych informacji w tym zakresie przynosi analiza liczebności grup podatników – osób otrzymujących określone przychody, wyodrębnionych zgodnie

z kryterium wysokości osiąganych przychodów w relacji do płacy minimalnej w danym roku (do analizy przyjęto rok 2019).

Duża grupa osób osiągała w 2019 r. przychody w przedziale od 2250 zł do 4500 zł (odpowiednio jedno- i dwukrotność wynagrodzenia minimalnego). Liczba osób osiągających wyższe przychody jest relatywnie niewielka. Znaczącą grupę stanowią osoby o bardzo niskich dochodach tj. te, których średniomiesięczne przychody nie przekroczyły płacy minimalnej.

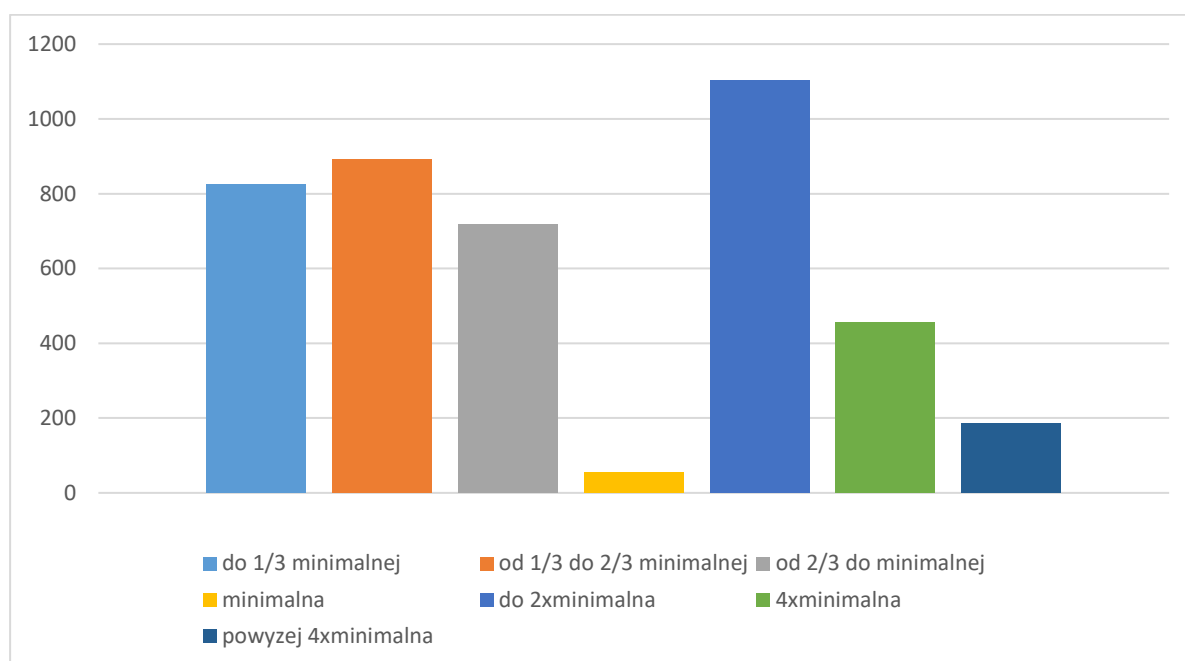

<https://sejmsenat2019.pkw.gov.pl/sejmsenat2019/pl/frekwencja/pl>

⁴⁴ Dane POLTAX dotyczą osób odprowadzających podatki z tytułu osiąganych przychodów.

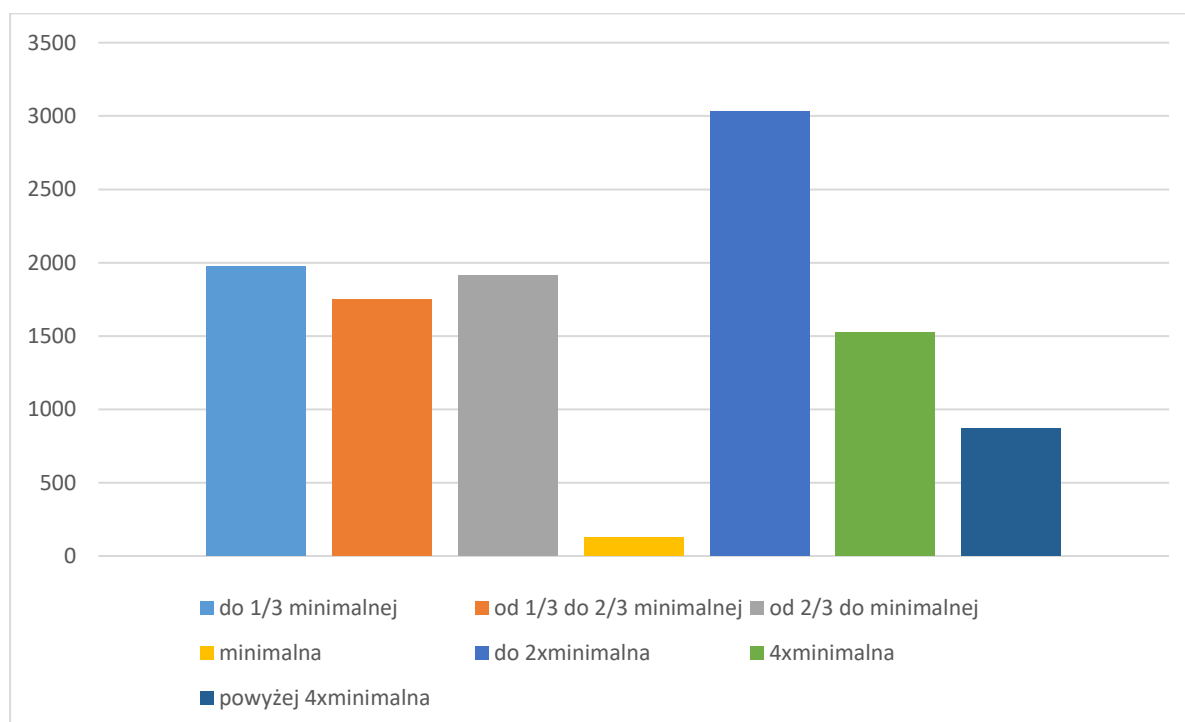

Rysunek 26 Gorzów Śląski - liczba podatników wg wysokości przychodów w 2019 r.

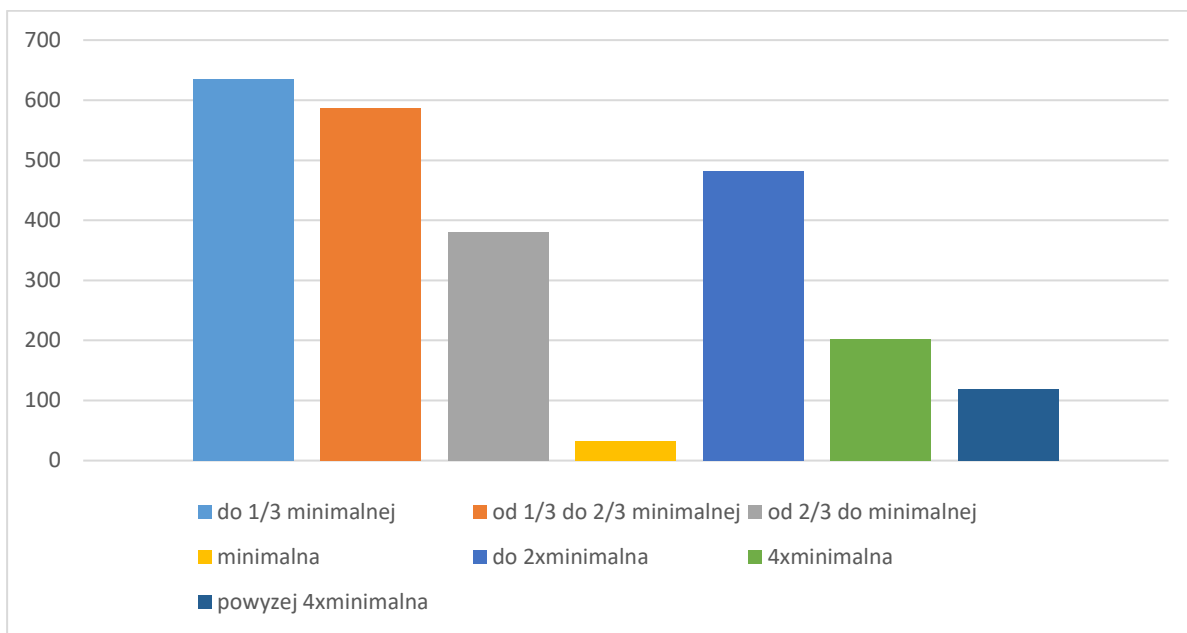
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych POLTAX

Rysunek 27 Olesno - liczba podatników wg wysokości przychodów w 2019 r.

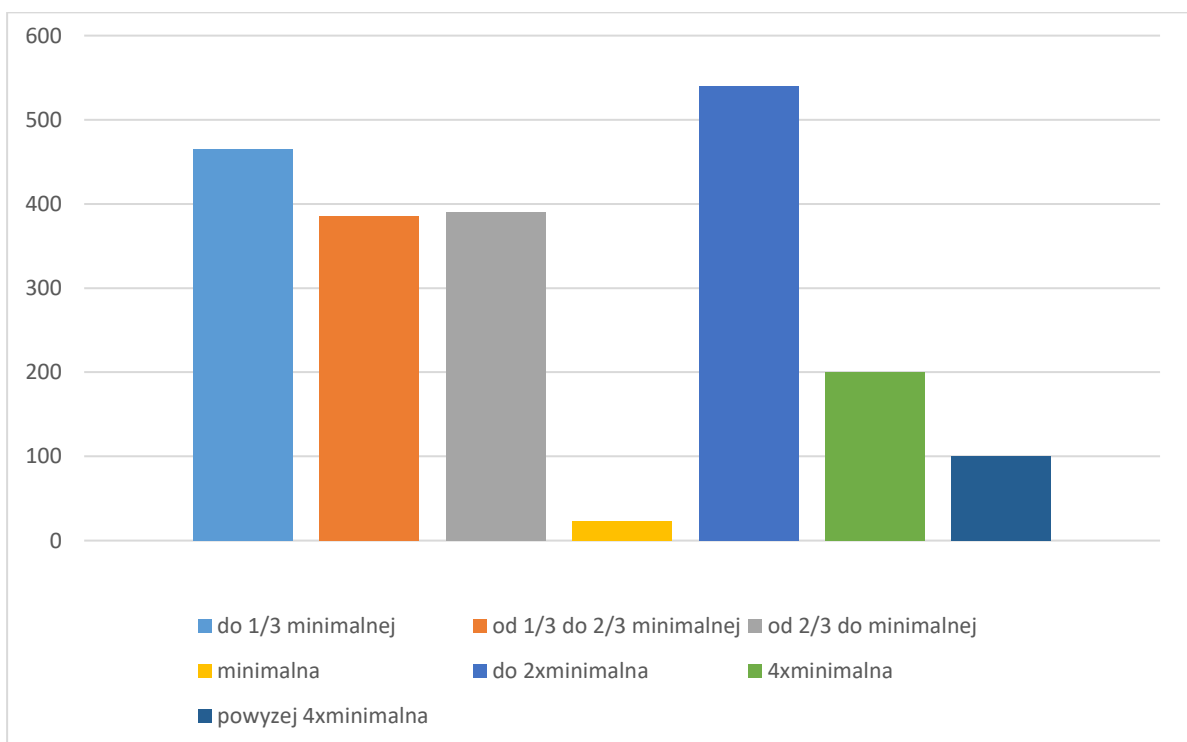
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych POLTAX

Rysunek 28 Radłów - liczba podatników wg wysokości przychodów w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych POLTAX

Rysunek 29 Zębówice - liczba podatników wg wysokości przychodów w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych POLTAX

W 2019 roku we wszystkich gminach największą grupę stanowiły osoby, których przychody nie przekraczały płacy minimalnej 2250 zł. Jest też znacząca grupa osób, których przychody średnio wahały się pomiędzy 2250 a 4500 zł. Świadczy to o niskiej zamożności większej części mieszkańców obszaru partnerstwa.

Najmniej liczebną grupę stanowią osoby, których średnie przychody przekroczyły dwukrotność (i odpowiednio czterokrotność) płacy minimalnej tj. 4500 zł. Widoczny jest duży dystans, który dzieli gminy partnerstwa od gmin sąsiednich i ośrodka wojewódzkiego, gdzie mieszkańcy osiągają znacząco wyższe przychody.

Tabela 13 Wysokość dochodów mieszkańców gmin partnerstwa w 2019 r.⁴⁵

NAZWA GMINY	STRUKTURA WG WYSOKOŚCI PRZYCHODÓW	LICZBA PODATNIKÓW	DOCHÓD
GORZÓW ŚL.	do 1/3 minimalnej	826	1 125 270
	od 1/3 do 2/3 minimalnej	893	12 597 600
	od 2/3 do minimalnej	718	15 858 018
	minimalna	55	1 372 297
	do 2xminimalna	1104	39 246 972
	4xminimalna	457	30 312 909
	powyżej 4xminimalna	185	31 930 387
	RAZEM LICZBA PODATNIKÓW/RAZEM DOCHODY	4238	132 443 453

⁴⁵ dla porównania podano również analogiczne dane dla Kluczborka, Praszki i Opola

NAZWA GMINY	STRUKTURA WG WYSOKOŚCI PRZYCHODÓW	LICZBA PODATNIKÓW	DOCHÓD
	średni miesięczny dochód na podatnika	2604,28	
OLEŚNO	do 1/3 minimalnej	1976	3 235 774
	od 1/3 do 2/3 minimalnej	1751	24 553 167
	od 2/3 do minimalnej	1914	42 069 744
	minimalna	126	3 157 534
	do 2xminimalna	3030	108 735 375
	4xminimalna	1521	102 776 844
	powyżej 4xminimalna	868	162 722 433
	RAZEM LICZBA PODATNIKÓW/RAZEM DOCHODY	11 186	447 250 871
	średni miesięczny dochód na podatnika	3331,92	
RADŁÓW	do 1/3 minimalnej	635	739 550
	od 1/3 do 2/3 minimalnej	587	8 329 667
	od 2/3 do minimalnej	380	8 428 952
	minimalna	33	824 819

NAZWA GMINY	STRUKTURA WG WYSOKOŚCI PRZYCHODÓW	LICZBA PODATNIKÓW	DOCHÓD
	do 2xminimalna	482	16 884 345
	4xminimalna	203	13 317 061
	powyżej 4xminimalna	120	17 778 284
	RAZEM LICZBA PODATNIKÓW/RAZEM DOCHODY	2440	66 302 678
	średni miesięczny dochód na podatnika	2264,44	
ZĘBOWICE	do 1/3 minimalnej	465	576 113
	od 1/3 do 2/3 minimalnej	385	5 409 631
	od 2/3 do minimalnej	390	8 676 920
	minimalna	23	574 633
	do 2xminimalna	540	19 056 212
	4xminimalna	200	13 392 289
	powyżej 4xminimalna	101	21 448 144
	RAZEM LICZBA PODATNIKÓW/RAZEM DOCHODY	2104	69 133 942
	średni miesięczny dochód na podatnika	2738,19	

NAZWA GMINY	STRUKTURA WG WYSOKOŚCI PRZYCHODÓW	LICZBA PODATNIKÓW	DOCHÓD

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych POLTAX za 2019 r.

W trudnej sytuacji są także młodzi ludzie do 26 roku życia. Ich zarobki średnio są znacznie niższe, ale też od 2019 r. nie są one opodatkowane.

Tabela 14 Średnia wysokość miesięcznych przychodów i dochodów podatników - mieszkańców obszaru partnerstwa w 2019 r.⁴⁶

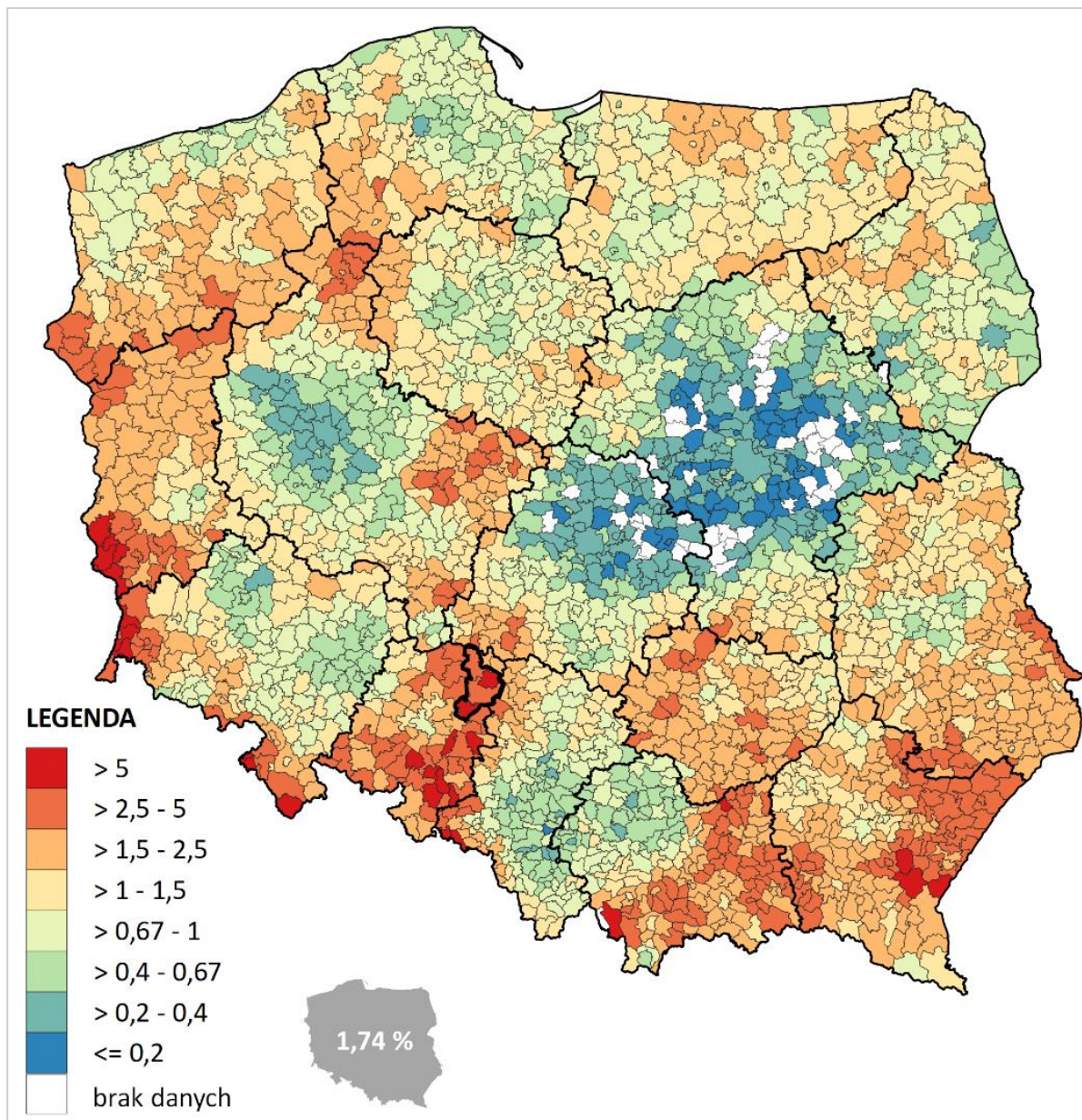
Partnerstwo SZO	LICZBA PODATNIKÓW	PRZYCHÓD [zł]	DOCHÓD [zł]	NALEŻNY PODATEK [zł]
	19 968	1 659 947 560	715 130 944	57 054 914
średni miesięczny przychód i dochód w przeliczeniu na jednego podatnika – mieszkańca obszaru partnerstwa [zł]	-----	6927,53	2984,49	-----

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych POLTAX

Spora grupa mieszkańców osiąga dochody z pracy za granicą – obszar partnerstwa należy do tych regionów w Polsce, w których odsetek tych podatników przekracza pięciokrotność wartości średniej dla kraju, która wynosi 1,74%.

⁴⁶ bez osób do 26 roku życia

Rysunek 30   **Udział podatników z dochodami zagranicznymi
w liczbie podatników ogółem**

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych z systemu POLTAX

Sytuacja finansowa gmin partnerstwa – możliwości finansowania rozwoju

Analiza dochodów i wydatków bieżących gmin partnerstwa SZO wskazuje na stabilną sytuację finansową tego obszaru jako całości. Ulegała ona w kolejnych latach 2016-2019 stopniowej poprawie: dochody bieżące rosły, zwiększała się także nadwyżka operacyjna (brutto i netto, po pomniejszeniu o spłatę długu). Wzrost kwoty nadwyżki operacyjnej tj. kwoty, którą można przeznaczyć na wydatki majątkowe, w tym

inwestycyjne, jest zjawiskiem pozytywnym i pożądanym. Im większa część dochodów bieżących pozostaje w dyspozycji samorządu, tym więcej środków można przeznaczyć na wydatki majątkowe. Taka sytuacja wystąpiła globalnie tj. w skali partnerstwa. Jednak o możliwościach zwiększania wydatków majątkowych – kwot przeznaczonych na cele inwestycyjne, prorozwojowe można orzekać wyłącznie w skali budżetów poszczególnych partnerów samorządowych.

Należy podkreślić, iż sytuacja finansowa poszczególnych gmin jest bardzo zróżnicowana, istnieją też duże różnice w możliwościach finansowania rozwoju.

Tabela 15 Podstawowe wskaźniki dotyczące sytuacji finansowej partnerstwa SZO ogółem w latach 2015-2019

Wyszczególnienie - gminy	2015	2016	2017	2018	2019
dochody bieżące [mln zł]	91,8	108	116,2	123,1	137,2
wydatki bieżące [mln zł]	83,3	98,3	106,8	112,5	123,5
nadwyżka operacyjna (NO) [mln zł]	8,4	9,7	9,4	10,6	13,7
spłaty długu [mln zł]	7,3	5,3	5,2	5,7	6,5
NO pomniejszona o spłatę długu na 1 mieszkańca [zł]	13,58	201,22	189,35	193,73	303,56
Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO pomniejszonej o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących pomniejszonych o dotacje i środki na zadania bieżące	0,01	0,08	0,07	0,07	0,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie

<https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=4219&area=10&subarea=65>

Wyszczególnienie – Powiat Oleski	2015	2016	2017	2018	2019
dochody bieżące [mln zł]	52,7	55,6	55,6	58,4	63,2
wydatki bieżące [mln zł]	50,6	53,1	51,8	54,4	59,2
nadwyżka operacyjna (NO) [mln zł]	2,1	2,5	3,8	4,0	4,0
spłaty długu [mln zł]	1,0	1,1	1,0	1,7	1,3
NO pomniejszona o spłatę długu na 1 mieszkańca [zł]	16,82	21,51	43,76	36,16	41,31
Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO pomniejszonej o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących pomniejszonych o dotacje i środki na zadania bieżące [w %]	2,53	3,13	6,37	5,08	5,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z budżetów gmin i powiatu oleskiego

Dochody własne gmin rosły w latach 2010-2019. Podwojeniu uległy dochody własne gmin wiejskich: Zębówic i Radłowa. Mniejszy, ale również znaczący wzrost (na poziomie 50-65%) zanotowały gminy miejsko-wiejskie: Gorzów Śląski i Olesno. W 2019 r. dochody własne gminy Olesno były niemal siedmiokrotnie wyższe niż w gminach wiejskich i ponad trzykrotnie większe niż w gminie Gorzów Śląski, przy czym od roku 2014 dynamicznie wzrastały tylko dochody własne najsilniejszej z gmin partnerstwa. W pozostałych gminach przyrost tej kwoty był relatywnie niewielki. Również w przeliczeniu na jednego mieszkańca dochody własne gminy Olesno znacząco różnią się od dochodów pozostałych gmin. W 2019 r. Olesno zajmowało pod tym względem pierwszą pozycję w powiecie oleskim. Pozostałe gminy partnerstwa zajęły ostatnie miejsca w tym rankingu: Gorzów Śląski na miejscu piątym, Radłów – szóstym, a Zębówice na miejscu siódmym w powiecie.⁴⁷

Wskaźnik dochodów własnych powiatu oleskiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2019 r. sytuuje go na jedenastym, ostatnim miejscu wśród powiatów województwa opolskiego.⁴⁸

---

⁴⁷ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020. Gminy Olesno, Gorzów Śląski, Radłów, Zębówice.

⁴⁸ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020. Powiat Oleski.

Tabela 16 Dochody własne gmin partnerstwa w latach 2010-2019 oraz dynamika

gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	dynamika
Gorzów Śl.	6 111 893	6 745 594	8 754 571	8 451 950	8 889 534	9 285 832	8 657 679	9 092 527	9 953 189	10 357 120	69%
Olesno	19 463 867	19 336 663	19 771 625	21 413 106	22 598 646	23 447 072	25 557 276	27 328 876	29 230 087	32 221 990	66%
Radłów	2 424 933	2 751 727	3 331 428	3 774 386	4 772 709	4 366 687	3 974 391	4 059 166	4 351 013	4 832 531	99%
Zębowice	2 007 760	2 160 241	2 371 934	2 643 202	3 120 048	3 283 158	3 894 611	4 385 619	3 680 839	4 400 885	19%

Źródło:

[https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=2154&area=10&subarea=113&indicator=513&comparison_group\[\]=2151&comparison_group\[\]=2162&comparison_group\[\]=2160](https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=2154&area=10&subarea=113&indicator=513&comparison_group[]=2151&comparison_group[]=2162&comparison_group[]=2160)

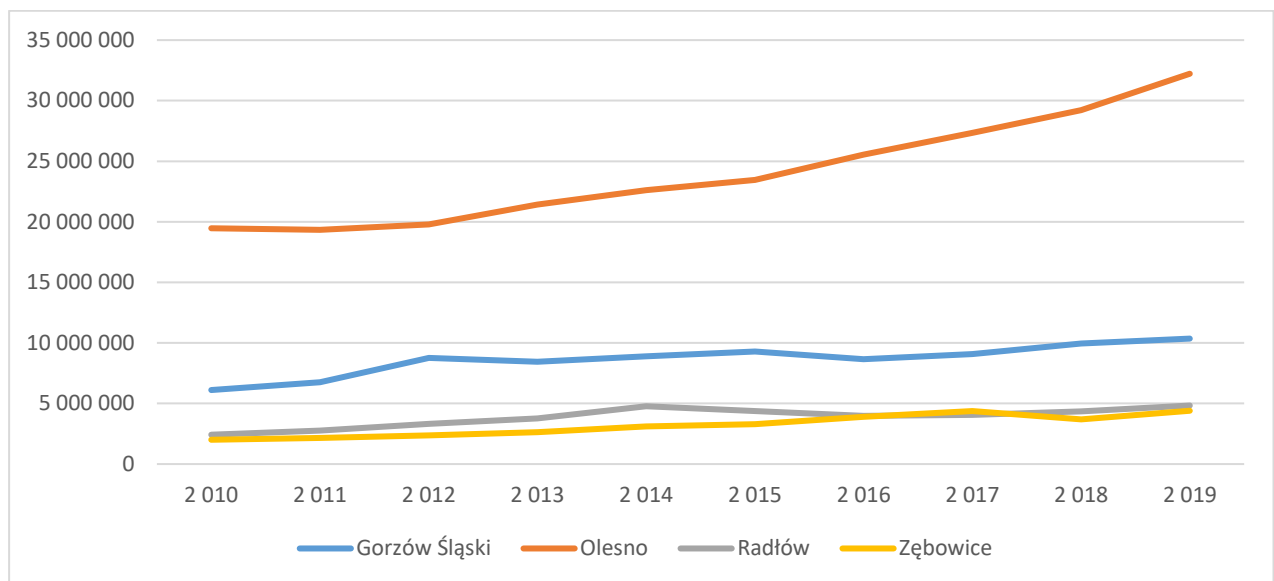
Tabela 17 Dochody własne w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2010-2019 oraz dynamika

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	dynamika
Gorzów Śląski	873,7	979,95	1223,04	1192,11	1275,55	1308,92	1233,29	1300,57	1434,24	1486,04	70%
Olesno	1299,55	1129,19	1182,44	1235,63	1399,28	1364	1441,64	1560,2	1706,44	2002,17	54%
Radłów	539,47	629,52	768,31	880,65	1094,27	994,76	986,97	942,4	1006,7	1324,26	45%
Zębowice	522,78	589,13	634,72	723,68	860,87	885,32	1059,49	1226,57	1002,08	1212,04	32%

Źródło:

[https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=2154&area=10&subarea=61&indicator=510&comparison_group\[\]=2151&comparison_group\[\]=2160&comparison_group\[\]=2162](https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=2154&area=10&subarea=61&indicator=510&comparison_group[]=2151&comparison_group[]=2160&comparison_group[]=2162)

Rysunek 31 Wzrost dochodów własnych gmin partnerstwa w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie

[https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=2154&area=10&subarea=113&indicator=513&comparison_group\[\]=2151&comparison_group\[\]=2162&comparison_group\[\]=2160](https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=2154&area=10&subarea=113&indicator=513&comparison_group[]=2151&comparison_group[]=2162&comparison_group[]=2160)

Na wykresie powyżej zobrazowano wzrost dochodów własnych gmin partnerstwa w ciągu 10 lat. Widoczna jest nie tylko duża różnica w zakresie nominalnej kwoty tych dochodów, ale również ich zróżnicowana dynamika.

Jeszcze większe dysproporcje występują w zakresie kwoty dotacji pozyskanych na zadania inwestycyjne w ostatnich 10 latach. Jest to nieuniknione i wynika z różnicy wielkości gmin, zakresu zadań i wielkości budżetów (potencjału ekonomiczno-finansowego). Gmina Olesno pozyskała w latach 2010-2019 łącznie ponad 43 mln zł, gmina Gorzów Śląski niemal 11 mln zł, niewiele mniej gmina Zębowice: 9,8 mln zł. W tym samym okresie gmina Radłów pozyskała dotacje na łączną kwotę 4,1 mln zł.

Szczegółowe dane znajdują się w tabeli poniżej, a dynamikę tego zjawiska obrazuje poniższy wykres.

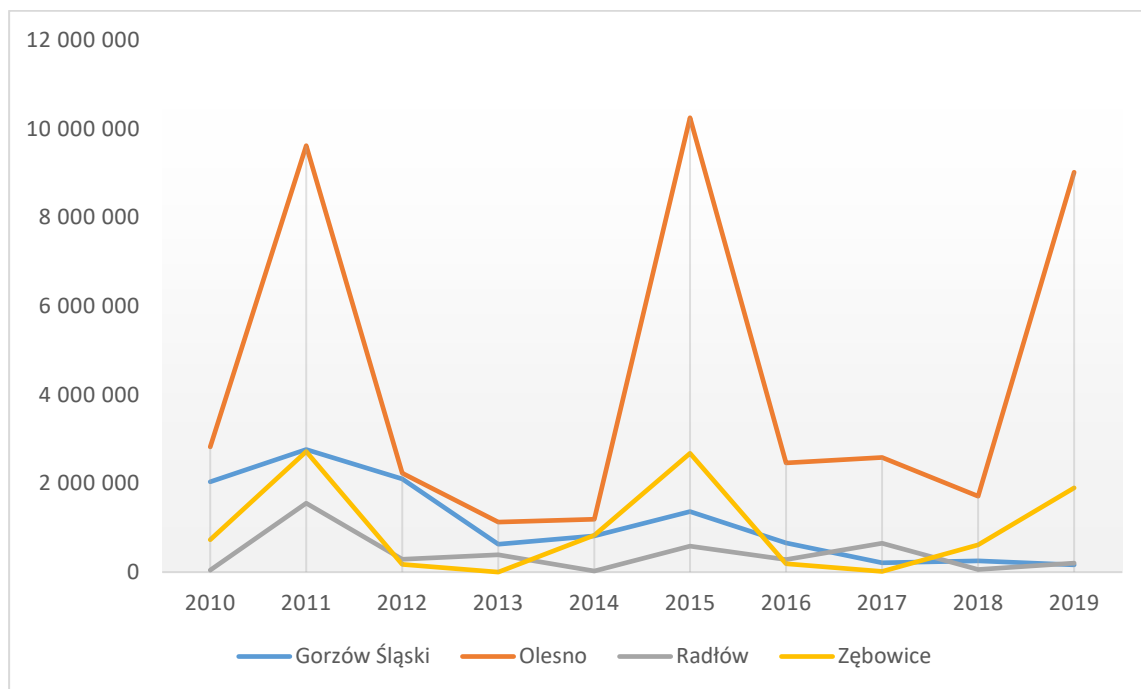
Tabela 18 Kwota dotacji na zadania inwestycyjne w latach 2010-2019

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Suma
Gorzów Śląski	2 035 464	2 765 240	2 105 248	631 071	813 137	1 361 980	654 487	212 070	256 257	164 088	10 999 044
Olesno	2 827 259	9 619 480	2 230 207	1 128 133	1 189 982	10 248 768	2 461 190	2 586 392	1 710 453	9 019 849	43 021 714
Radłów	47 042	1 554 112	290 754	392 040	24 125	587 529	280 518	652 856	61 605	203 239	4 093 820
Zębowice	727 181	2 719 390	171 122	0	831 740	2 681 324	189 421	14 394	617 809	1 897 598	9 849 979

Źródło:

[https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=2154&area=10&subarea=117&indicator=537&comparison_group\[\]=2151&comparison_group\[\]=2160&comparison_group\[\]=2162](https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=2154&area=10&subarea=117&indicator=537&comparison_group[]=2151&comparison_group[]=2160&comparison_group[]=2162)

Rysunek 32 Kwota dotacji na zadania inwestycyjne w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie:

[https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=2154&area=10&subarea=117&indicator=537&comparison_group\[\]=2151&comparison_group\[\]=2160&comparison_group\[\]=2162](https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=2154&area=10&subarea=117&indicator=537&comparison_group[]=2151&comparison_group[]=2160&comparison_group[]=2162)

Liderem w pozyskiwaniu dotacji na zadania inwestycyjne w latach 2010-2019 była gmina Olesno. W pozostałych gminach wartość pozyskanych dotacji na zadania inwestycyjne była znacznie mniejsza, jednak i tak były to kwoty znaczące w niewielkich budżetach tych jednostek. Widoczny jest skokowy przyrost kwoty pozyskanych środków w latach 2011, 2015 i 2019. Nie dotyczy to jednak wszystkich partnerów: np. w 2019 r. gminy Gorzów Śląski i Radłów w niewielkim stopniu korzystały ze wsparcia w postaci dotacji na inwestycje.

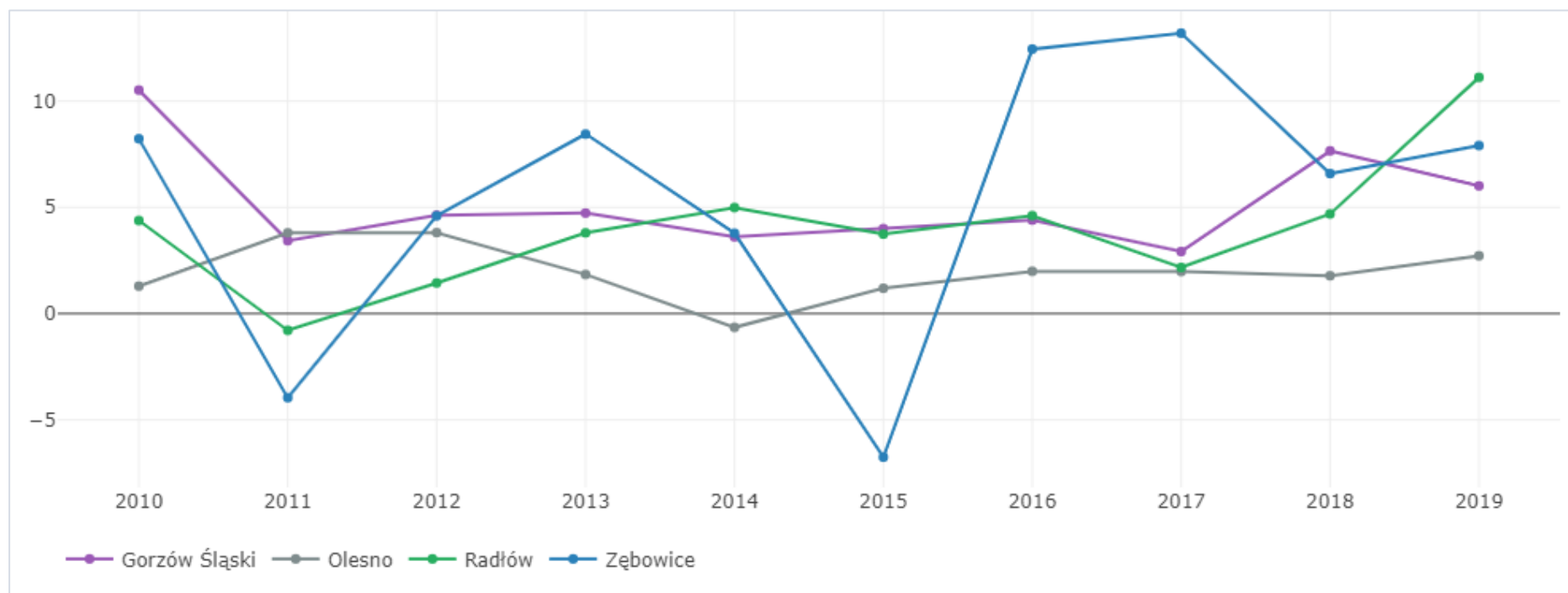
Równoważenie elementów budżetu i zdolność finansowania rozwoju w gminach partnerstwa SZO

Z punktu widzenia zdolności do finansowania rozwoju lokalnego istotne jest kształtowanie się poziomu nadwyżki operacyjnej (różnicy między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi). Z jednej strony jest to wymóg ustawy, a z drugiej jedna z determinant zwiększania zdolności spłaty i obsługi zadłużenia. Zatem uzyskana nadwyżka operacyjna może zostać przeznaczona na spłatę długu

i/lub finansowanie zadań majątkowych w zależności od potrzeb gminy. Na tej podstawie należy stwierdzić, że pożądanym jest wzrost poziomu nadwyżki operacyjnej zarówno brutto, jak i nadwyżki operacyjnej netto (pomniejszonej o spłaty zadłużenia). Wartość wyniku operacyjnego netto informuje bowiem o wysokości środków finansowych, które mogą zostać przeznaczone na wydatki majątkowe. Jest to szczególnie istotne dla oceny zdolności do finansowania nowych inwestycji przez poszczególnych członków partnerstwa.

Dokonując analizy z punktu widzenia nadwyżki operacyjnej, uzasadnione jest zwrócenie uwagi na relację nadwyżki operacyjnej netto do dochodów bieżących. Tym samym uzyskano wartość porównawczą sytuacji u poszczególnych członków partnerstwa.

Rysunek 33 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej pomniejszonej o spłatę długu do kwoty dochodów bieżących

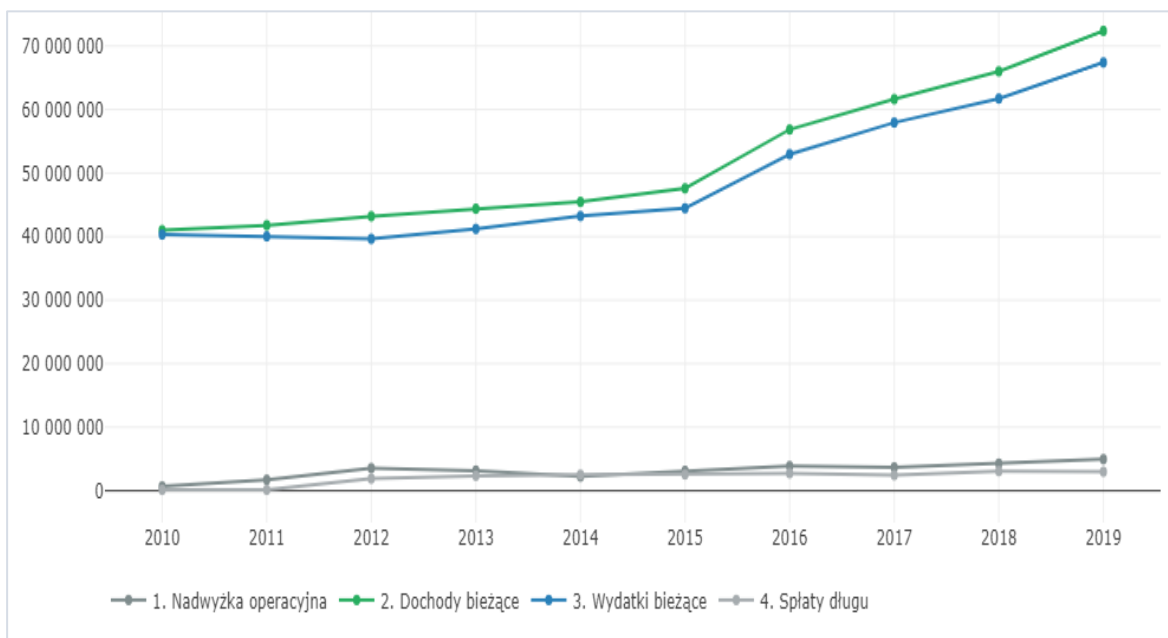
Źródło:

[https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=4219&area=10&subarea=65&indicator=586&comparison_group\[\]=2151&comparison_group\[\]=2160&comparison_group\[\]=2162](https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=4219&area=10&subarea=65&indicator=586&comparison_group[]=2151&comparison_group[]=2160&comparison_group[]=2162)

Z zaprezentowanych danych wynika, że wszystkie gminy w partnerstwie nie tylko uzyskały dodatnie wartości nadwyżki operacyjnej netto w relacji do dochodów bieżących, ale również te wartości charakteryzowały się stabilnością. Na tej podstawie należy ocenić, że poszczególni członkowie partnerstwa posiadali możliwość przeznaczenia środków własnych pozostających po spłacie długu na inwestycje. Ujemny poziom nadwyżki operacyjnej w analizowanym okresie został zidentyfikowany w gminie Zębówice w 2011 i 2015 roku, jednak było to zdarzenie incydentalne i począwszy od 2016r. wartość wskaźnika osiąga wartości dodatnie. Najniższy poziom wskaźnika osiąga gmina Olesno, jednak należy zauważyć, że jest to gmina z najwyższą wartością budżetu, a zatem spłaca relatywnie wyższe raty kapitałowe zadłużenia (rozchody z tytułu spłaty długu).

Pozytywnym aspektem jest fakt, że wszyscy członkowie partnerstwa, w tym także powiat oleski uzyskują wartości nadwyżki operacyjnej brutto (przed spłatą długu) do dochodów bieżących powyżej 5%, co pozwala wnioskować o stabilności sytuacji finansowej w analizowanych latach.

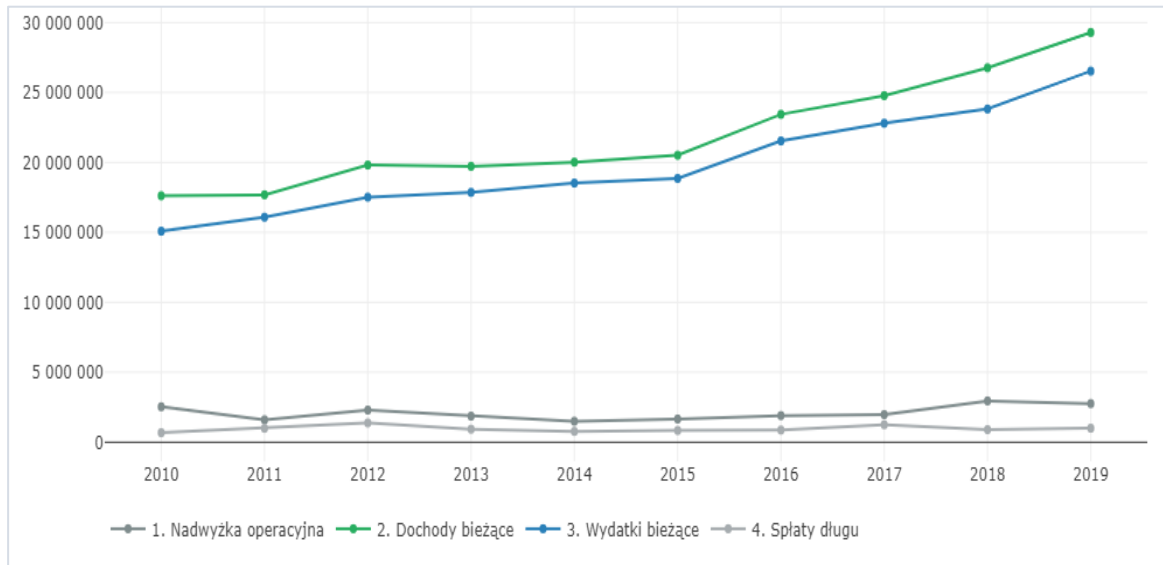
Rysunek 34 Równoważenie elementów budżetu w latach 2010-2019 - gmina Olesno

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=4219&area=10&subarea=65>

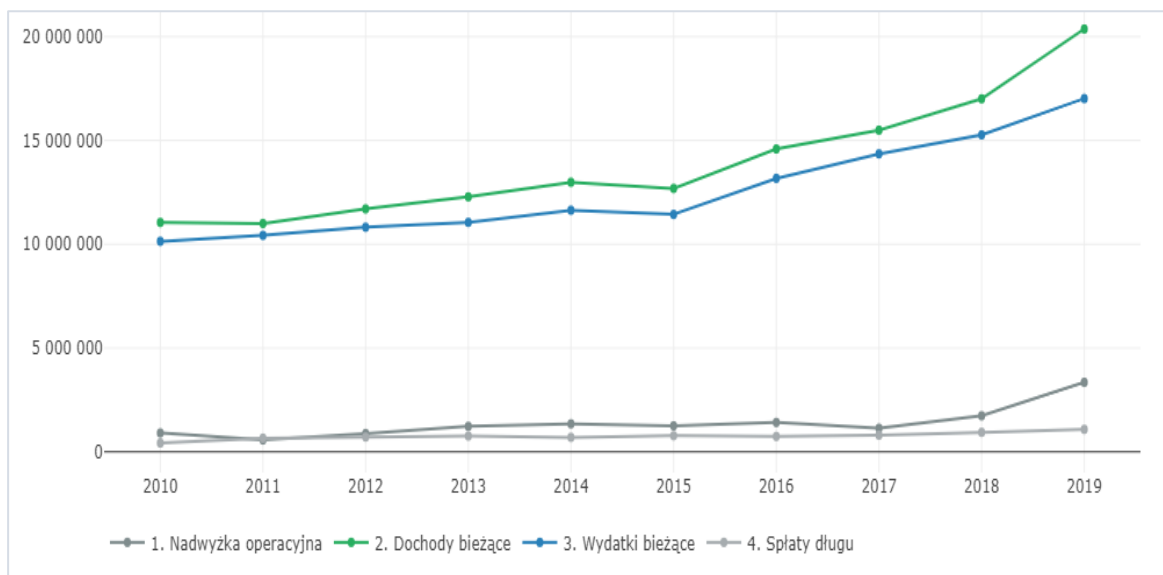

Rysunek 35 Równoważenie elementów budżetu w latach 2010-2019 – gmina Gorzów Śląski

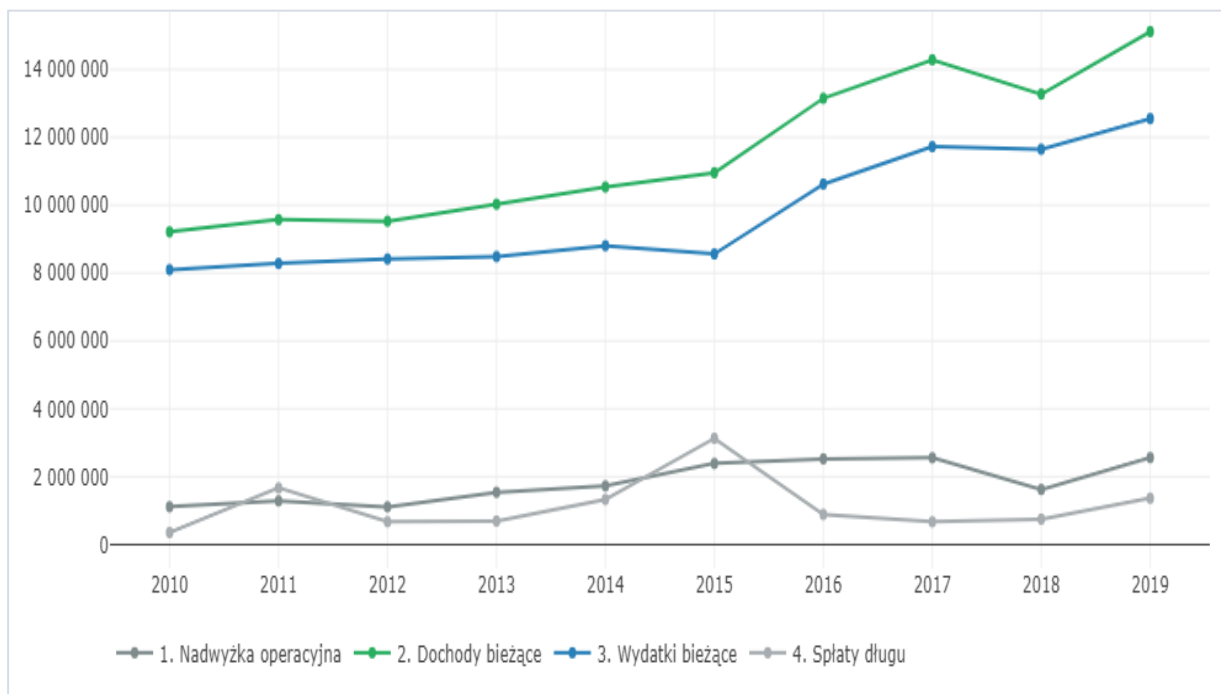
Źródło: <https://analizy.monitorrozwaju.pl/dashboard?city=2160&area=10&subarea=122>

Rysunek 36 Równoważenie elementów budżetu w latach 2010-2019 – gmina Radłów

Źródło: <https://analizy.monitorrozwaju.pl/dashboard?city=2160&area=10&subarea=122>

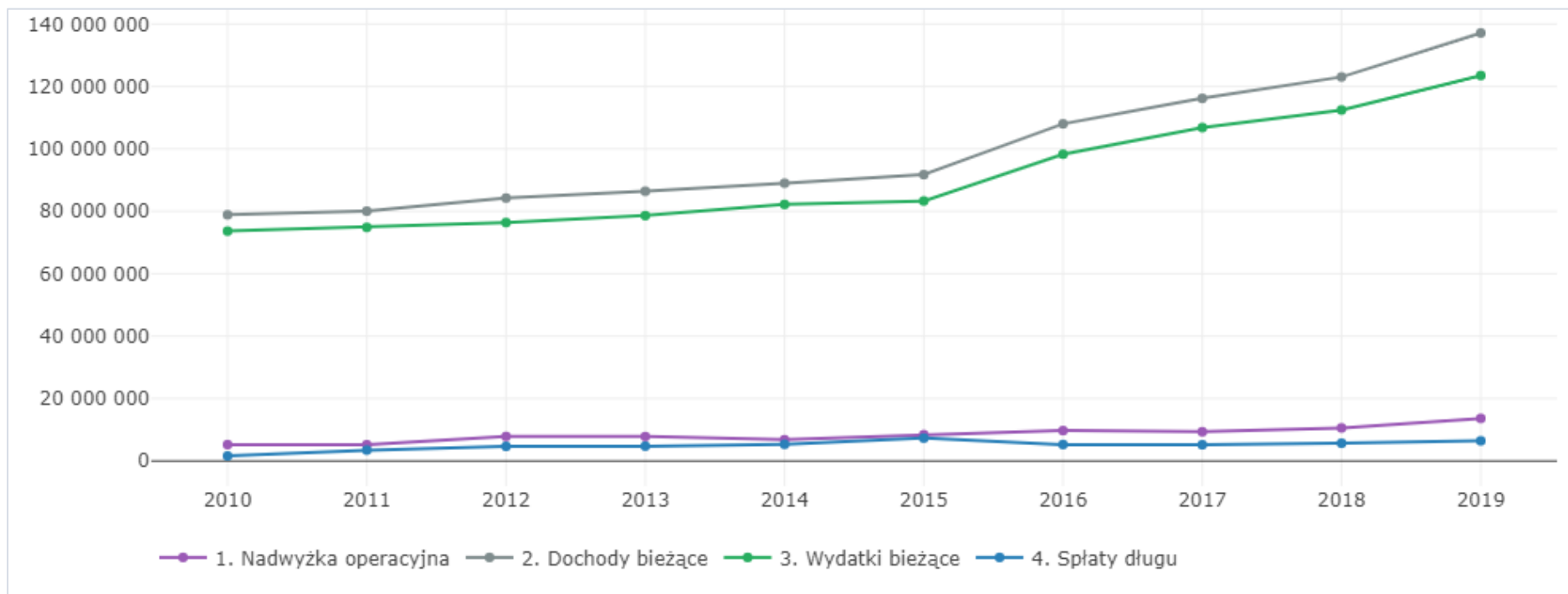
Rysunek 37 Równoważenie elementów budżetu w latach 2010-2019 – gmina Zębówice

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=2162&area=10&subarea=122>

Od roku 2011 najwyższą i systematycznie rosnącą nadwyżkę operacyjną wykazuje gmina Olesno. Relatywnie wysoką i także rosnącą nadwyżkę operacyjną ma gmina Radłów.

Rysunek 38 Wysokość nadwyżki operacyjnej, dochodów i wydatków bieżących oraz spłaty długu w gminach partnerstwa w latach 2010-2019

Źródło: <https://analizy.monitorrozwaju.pl/dashboard?city=4219&area=10&subarea=65>

W żadnej z tych gmin wysokość kwoty, którą można przeznaczyć na wydatki majątkowe (wydatki inwestycyjne) – od 2,5 do 5 mln zł – nie jest na tyle wysoka, by możliwe było prowadzenie kapitałochłonnych inwestycji bez wsparcia ze środków zewnętrznych. Nadwyżka operacyjna netto budżetu powiatu oleskiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest znacząco niższa niż w gminach partnerstwa. Znacznie mniej korzystna jest też relacja kwoty nadwyżki operacyjnej pomniejszonej o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących pomniejszonych o dotacje i środki na zadania bieżące. Ma to duży wpływ na możliwości finansowania przedsięwzięć prorozwojowych przez powiat oleski.

2.2.4 Rynek pracy, potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

2.2.4.1. Podmioty gospodarki narodowej na obszarze partnerstwa

W 2019 roku na obszarze partnerstwa funkcjonowało 3048 podmiotów gospodarki narodowej – około połowy wszystkich podmiotów z terenu powiatu oleskiego.

W stosunku do roku 2018 nastąpił wzrost ich liczby o 78 (tj. o 3%). Od roku 2002 liczba podmiotów gospodarczych systematycznie rosła.

Tabela 19 Podmioty gospodarki narodowej na obszarze partnerstwa w latach 2018-2019 wg klas wielkości

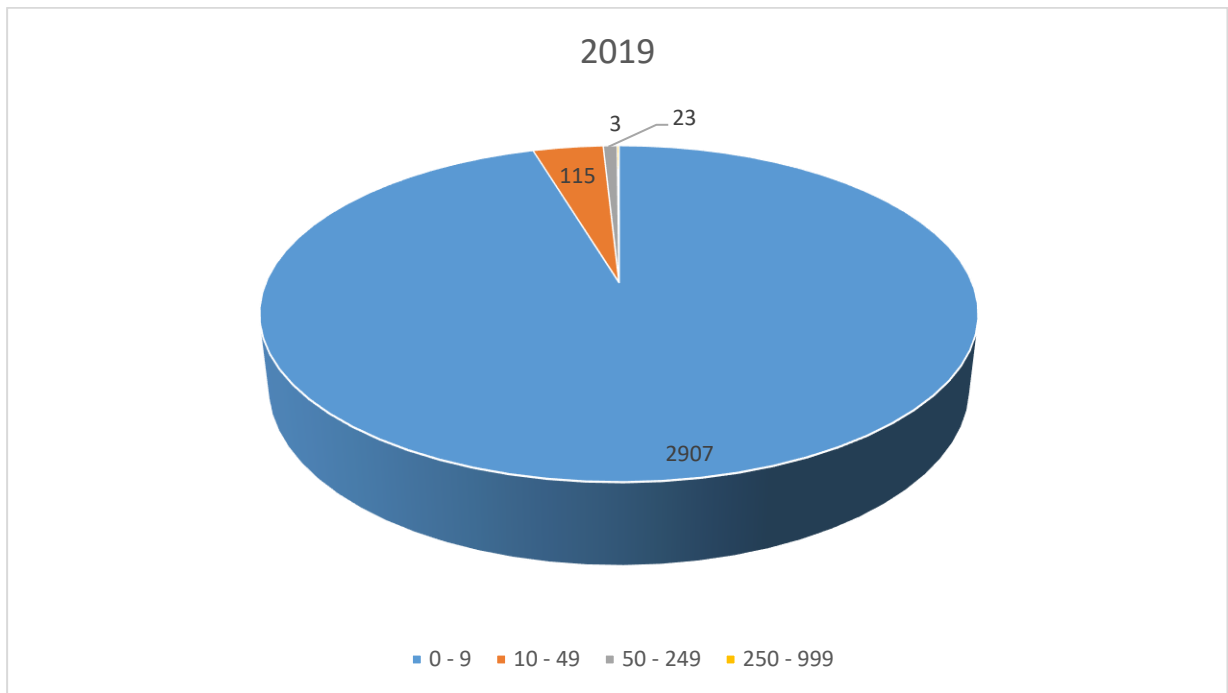
Liczba pracowników	obszar partnerstwa			Gorzów Śląski		Olesno		Radłów		Zębowice	
	2018	2019	2019 / 2018	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
0 - 9	2830	2907	103%	430	453	1895	1934	300	307	205	213
10 - 49	116	115	99%	24	23	74	74	12	12	6	6
50 - 249	20	23	115%	1	3	19	20	0	0	0	0
250 - 999	4	3	75%	1	0	3	3	0	0	0	0
Ogółem	2970	3048	103%	456	479	1991	2031	312	319	211	219

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające nie więcej niż 9 osób – w 2019 r. było ich 2907 (95% ogółu). Niezbyt liczna jest grupa małych przedsiębiorstw: 115.

Podmiotów zatrudniających co najmniej 50 osób jest 26, w tym tylko 3 klasyfikowane jako duże. Zakłady wytwórcze zlokalizowane są na terenie gmin Olesno i Gorzów Śląski.

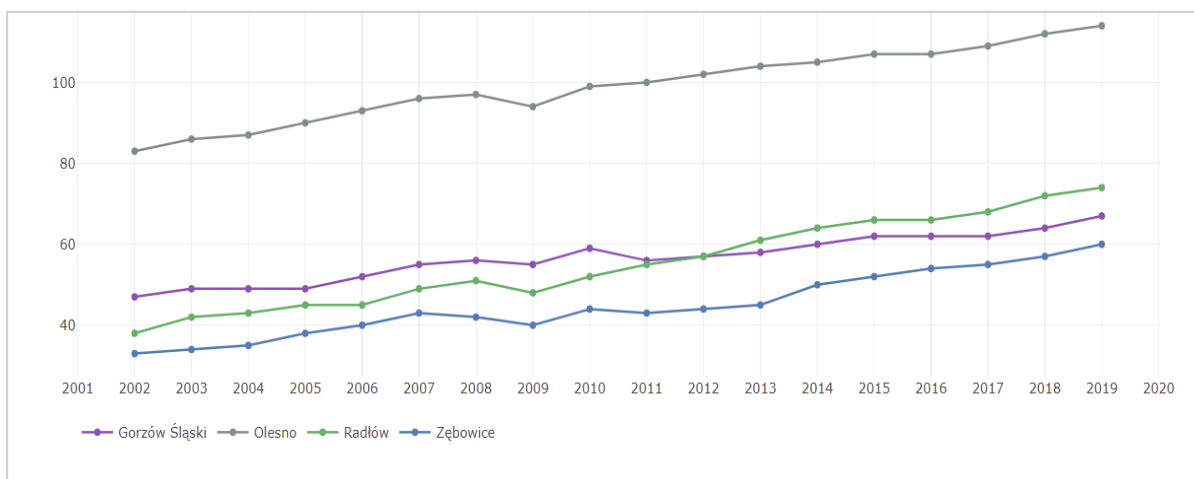
Rysunek 39 Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych od wielu lat dowodzi rosnącej aktywności ekonomicznej mieszkańców.

Rysunek 40 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w latach 2002-2019

Źródło: [https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=2&comparison_group\[\]=2145&comparison_group\[\]=2154&comparison_group\[\]=2156](https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=2&comparison_group[]=2145&comparison_group[]=2154&comparison_group[]=2156)

Pod względem liczby zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarczych zdecydowanym liderem jest gmina Olesno: w 2019 roku na 1000 mieszkańców przypadało w tej gminie 114 podmiotów. W pozostałych gminach wskaźnik ten ma wartość znacznie niższą:

Gorzów Śląski: 74   Radłów: 67   Zębówice: 60.

W 2019 roku średnia dla obszaru partnerstwa wynosiła 93 podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców – rok wcześniej było to odpowiednio 90 podmiotów. Lata 2002-2019 były latami rozwoju dla lokalnego rynku pracy w partnerstwie i dla lokalnej przedsiębiorczości w szczególności. Nieznaczne pogorszenie odnotowano jedynie w okresie światowego kryzysu finansowego 2009-2011, ale w kolejnych latach sytuacja uległa poprawie. Zasadniczy zwrot przyniósł rok 2020. Dostęp do danych za rok 2020 pozwoli stwierdzić, jaki wpływ miała pandemia na lokalny rynek pracy i kondycję przedsiębiorstw, czy trend wzrostu liczby podmiotów gospodarczych został zahamowany, a jeśli tak, to w jakim stopniu. Wiadomo już, że spowolniła ona procesy inwestycyjne na obszarze SSE w Oleśnie.

2.2.4.2. Tereny przemysłowe na obszarze partnerstwa

Znajdują się one wyłącznie na terenie gminy Olesno i gminy Gorzów Śląski. Brak terenów inwestycyjnych jest bolączką gmin Radłów i Zębówice.

Specjalna Strefa Ekonomiczna w gminie Olesno

Tereny inwestycyjne gminy Olesno zostały włączone do Katowickiej SSE w grudniu 2016 roku. Proces uzbrajania terenów dla przyszłych inwestorów przebiegał w trzech etapach:

Etap I – uzbrojenie terenów o powierzchni 5 ha, podzielonych na 3 działki. Na tych terenach od lat funkcjonują z sukcesem lokalne firmy.

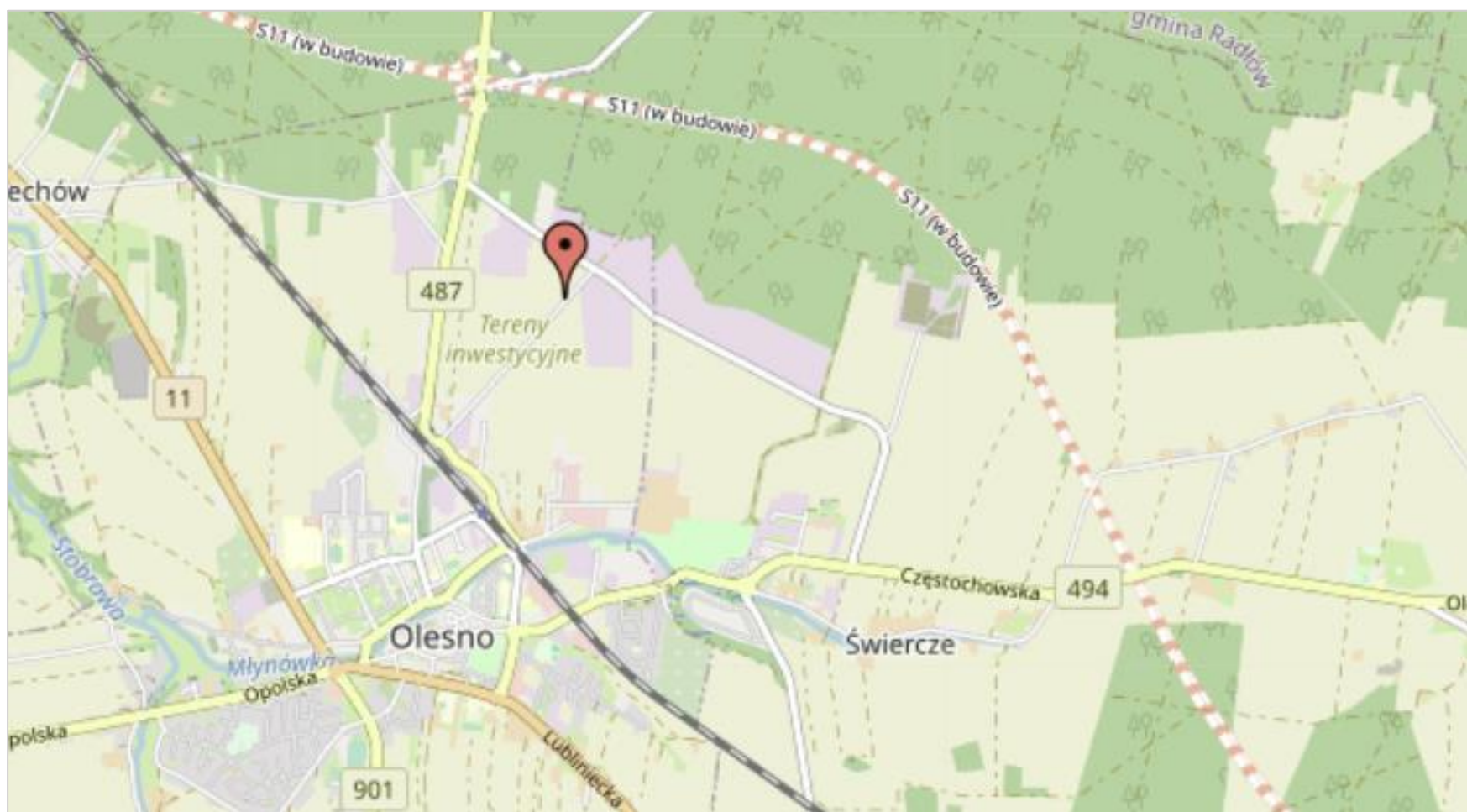
Etap II – etap ten właśnie się kończy. Uzbrojono 7 działek inwestycyjnych o łącznej powierzchni 10 ha – 6 spośród nich już zostało sprzedanych. Ostatnia, siódma działka została obecnie wystawiona do sprzedaży. Trzech inwestorów podjęło starania o uzyskanie pozwolenia na budowę. Pandemia spowodowała spowolnienie tempa procesów inwestycyjnych.

Etap III – do uzbrojenia przeznaczono obszar o powierzchni 20 ha (ok. 15 działek inwestycyjnych). Proces ten potrwa 2 lata. Obszar inwestycyjny jest już odpowiednio skomunikowany (droga), przygotowano pas pod infrastrukturę kanalizacyjną. Po jej wybudowaniu działki wystawione zostaną do sprzedaży i będą miały szansę znaleźć nabywców. Jak informuje Urząd miejski w Oleśnie „w planach inwestycyjnych (na rok 2021) jest też doprowadzenie do kolejnych obszarów sieci kanalizacji sanitarnej w obrębie oleskich terenów inwestycyjnych przy ulicy Leśnej w Oleśnie i Świerczu a także skomunikowanie ulicy Targowej i Rolniczej z ulicą Leśną.”⁴⁹

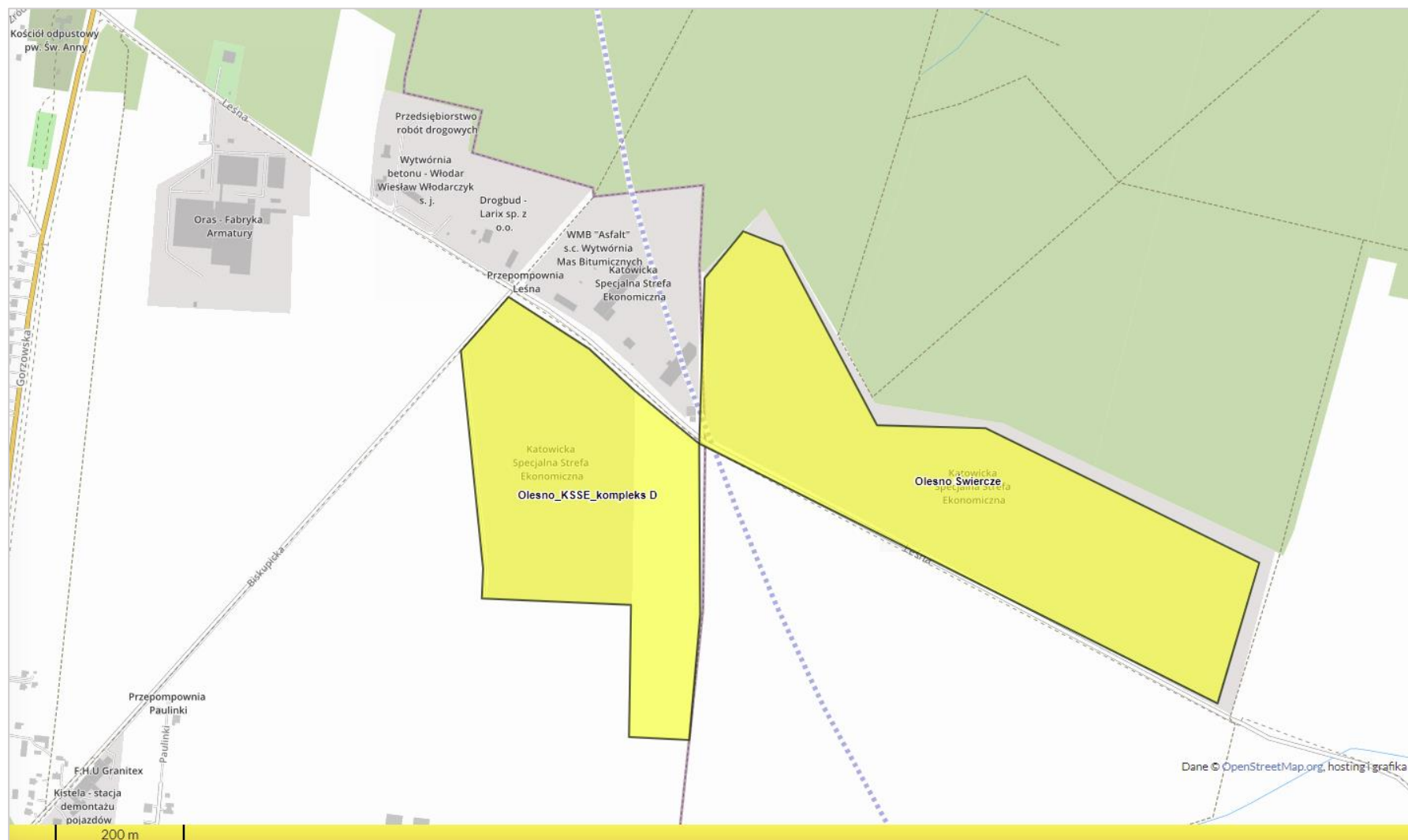
⁴⁹ <https://olesno.pl/9436/aktualnosc.html>

Rysunek 41 Lokalizacja terenów inwestycyjnych w gminie Olesno

Źródło: <http://www.investin.olesno.pl/pl/tereny-inwestycyjne/lokalizacja/>

Rysunek 42 Lokalizacja terenów inwestycyjnych w gminie Olesno (2)

Źródło: <http://mapa.coi.opolskie.pl/>

W gminie Olesno obowiązuje uchwała w sprawie zwolnień z podatku od nieruchomości w ramach pomocy de minimis dla przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje na terenie tej gminy. Ponadto inwestorzy korzystają z ulg związanych z lokalizacją inwestycji na terenie specjalnej strefy ekonomicznej.

Urząd Miejski w Oleśnie informuje, iż „wszyscy nowi przedsiębiorcy, którzy zainwestowali już w Oleśnie lub zamierzają to zrobić, mogą liczyć na pomoc i opiekę inwestycyjną, zarówno w wymiarze finansowym jak i administracyjnym. Z myślą o mieszkańcach Olesna jak i całego regionu, którzy tu właśnie znaleźli pracę, otwarto już kolejne 3 oddziały przedszkolne i dodatkowy oddział w Żłobku miejskim.

Najważniejszym wydarzeniem i krokiem milowym na drodze do dalszego dynamicznego rozwoju miasta jest rozpoczęcie budowy obwodnicy miasta, która na wiele dziesięcioleci rozwiąże wiele problemów komunikacyjnych Olesna. Dzięki właśnie temu rozwiązaniu obszar oleskich terenów inwestycyjnych przy ulicy Leśnej zostanie bezkolizyjnie włączony w sieć dróg krajowych i autostrad poprzez węzeł komunikacyjny oddalony zaledwie o 800 metrów.”⁵⁰

2.2.4.3. Najważniejsze zakłady przemysłowe – najwięksi pracodawcy na obszarze partnerstwa

branża spożywcza

- **Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Oleśnie** przerabia dziennie 40 tys. litrów mleka skupowanego od rolników z okolic Olesna. Produkty: mleko, masło, śmietana, śmietanka, maślanka, Śmietankówka. Klientami są sieci handlowe i odbiorcy hurtowi.⁵¹

branża budowlana

- **Cerpol-Kozłowice sp. z o.o.** jest częścią Grupy Lode, jednego z czołowych producentów materiałów budowlanych w naszej części Europy. Produkty: pustaki ceramiczne.⁵²

---

⁵⁰ <https://olesno.pl/9436/aktualnosc.html>

⁵¹ Źródło: http://coi.opolskie.pl/wp-content/uploads/2015/11/FOOD_PL.pdf

⁵² Źródło: http://coi.opolskie.pl/wp-content/uploads/2015/11/BUDOWLANY_PL.pdf

przemysł metalowy

- **Aludesign** w Gorzowie Śląskim specjalizuje się w projektowaniu, budowie form i produkcji oraz obróbce detali odlewanych ciśnieniowo z aluminium. Produkty: formy do odlewu aluminium, elementy do form. Klientów znajduje w branży motoryzacyjnej, medycznej, oświetleniowej i meblarskiej.⁵³
- **Metal-tech** w Gorzowie Śląskim wytwarza komponenty m.in. dla przemysłu maszynowego i dla branży automotive. Są one wykonywane metodą obróbki skrawaniem.
- **Oras Olesno** jest jednym z głównych producentów i dystrybutorów armatury sanitarnej w Europie. Produkty: baterie łazienkowe, zestawy natryskowe. Klientami firmy są branże wyposażenia wnętrz i budowlana.⁵⁴ Firma planuje dalsze, bardzo ambitne inwestycje w Oleśnie. Planowana jest budowa nowych hal produkcyjnych (galwanizerni oraz szlifierni-polerni) o pow. 4500 m² oraz stopniowa wymiana parku maszynowego. Inwestycje te spowodują wzrost zatrudnienia o kilkadziesiąt osób - pracowników różnej specjalności.⁵⁵

branża meblarska

- **AKIMO Mebel** w Oleśnie specjalizuje się w produkcji mebli skórzanych i zestawów wypoczynkowych. Produkty: meble klasyczne i nowoczesne.⁵⁶
- **Bomar Meble** w Oleśnie produkuje meble z drewna bukowego i dębowego. Realizuje projekty pod indywidualne zamówienia, wykonuje zabudowę barów, hoteli i restauracji. Produkty: stoły, ławy, krzesła.⁵⁷
- **P.P.U.H. REBE sp. z o.o.** projektuje i buduje stoiska ekspozycyjne na targi w całej Europie. Klientami tego przedsiębiorstwa są firmy i agencje reklamowe.⁵⁸

---

⁵³ Źródło: http://coi.opolskie.pl/wp-content/uploads/2015/11/METALOWY_PL.pdf

⁵⁴ Źródło: j.w.

⁵⁵ Źródło: <https://olesno.pl/9436/aktualnosc.html>

⁵⁶ Źródło: http://coi.opolskie.pl/wp-content/uploads/2015/11/MEBLE_PL.pdf

⁵⁷ Źródło: http://coi.opolskie.pl/wp-content/uploads/2015/11/MEBLE_PL.pdf

⁵⁸ Źródło: http://coi.opolskie.pl/wp-content/uploads/2015/11/MEBLE_PL.pdf

Ponadto w Oleśnie zainwestowały także firmy:

- **Wisem** – firma lokalna, wiodący w kraju producent wypełnień z włókien poliestrowych i pianki poliuretanowej. Wypełnienia te mają zastosowanie przede wszystkim w przemyśle: meblarskim, odzieżowym oraz budownictwie.
- **Beth Polska** – producent systemów odpylania dla przemysłu
- **WMB „Asfalt” s.c.** Wytwórnia Mas Bitumicznych – firma lokalna z Olesna

2.2.4.4. Zasoby pracy

Poziom bezrobocie

Bezrobocie w powiecie oleskim utrzymuje się na relatywnie niskim poziomie. Według danych US w Opolu stopa bezrobocia wyniosła na koniec grudnia 2020 r. 4,8%⁵⁹ (w województwie opolskim odpowiednio 6,7%, a w kraju 6,1%)⁶⁰. Powiat oleski (w tym obszar partnerstwa) znajduje się w grupie powiatów o najniższym bezrobociu w skali województwa – na koniec grudnia 2020 r. niższą stopę bezrobocia odnotowano jedynie w Opolu (rysunek 37, poniżej).

Z danych PUP w Oleśnie wynika, że niewielki odsetek zarejestrowanych bezrobotnych poszukuje pracy – zaledwie 14 spośród 607 osób bezrobotnych na koniec grudnia 2020 r. Wskazuje to na znikome rezerwy zasobów pracy na obszarze partnerstwa. Potencjalni inwestorzy poszukiwać będą pracowników także poza obszarem partnerstwa. W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabiera kwestia dogodnego skomunikowania otwierających się dla inwestorów terenów w gminie Olesno.

Współczynnik bezrobocia⁶¹ w gminach (stan w dniu 31.12.2020r.) przyjmuje niskie wartości:

- Gorzów Śląski 3,28%
- Olesno 2,78%
- Radłów 2,33%
- Zębowice 3,18%

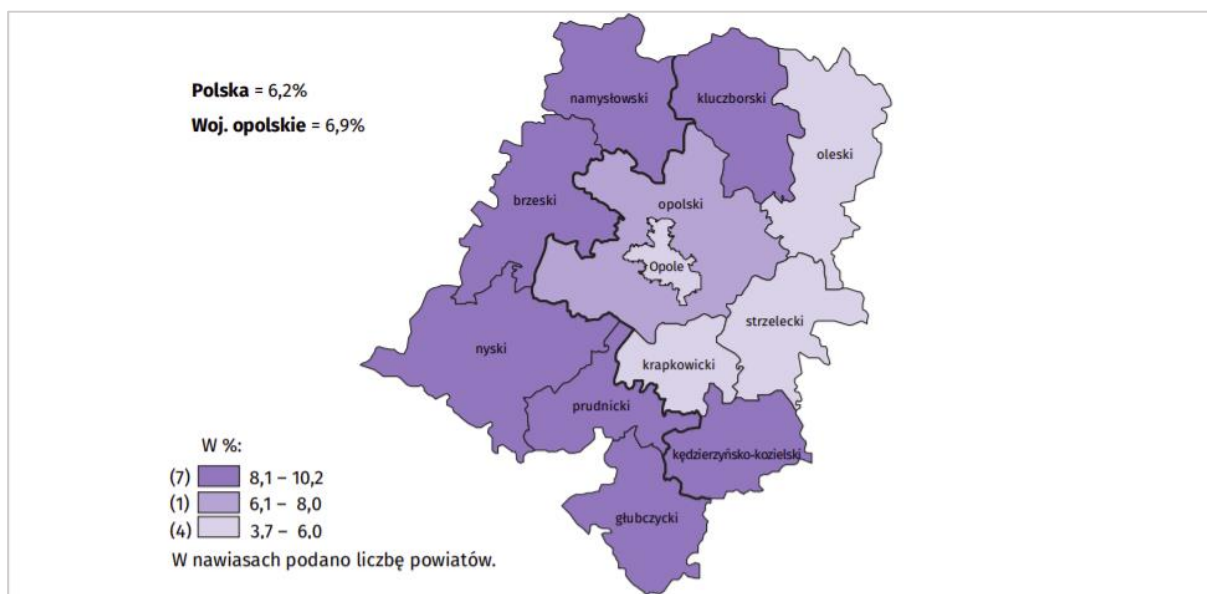
---

⁵⁹ Wzrost o 0,1% w stosunku do listopada 2020 r.

⁶⁰ Urząd Statystyczny w Opolu, Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa opolskiego w grudniu 2020 r., str. 26

⁶¹ Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym ogółem

Rysunek 43 Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2020 r.

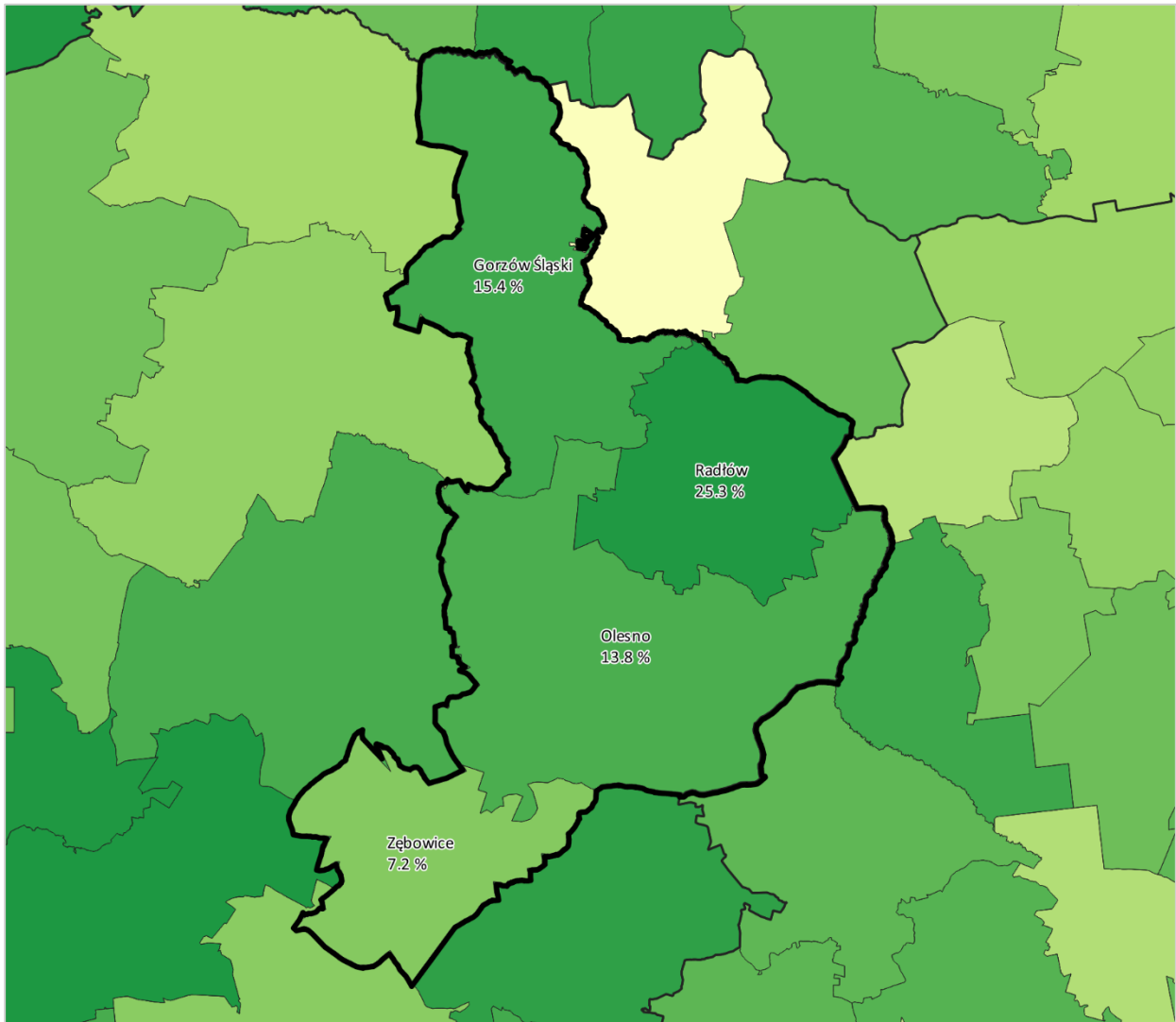

Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej Nr 12/2020 województwa opolskiego w grudniu 2020 r.

[file:///C:/Users/U%C5%BCytkownik/Downloads/kom_12_2020.pdf]

Na rysunku 44 przedstawiono graficznie informację POLTAX o wzroście liczby otrzymanych przez mieszkańców formularzy PIT-11 [%]. Ich liczba świadczy o aktywności ekonomicznej mieszkańców danej gminy bez względu na miejsce zatrudnienia. Dodatnia różnica w latach 2015-2019 może świadczyć o większej aktywności ekonomicznej mieszkańców. W badanym okresie sytuacja taka miała miejsce, z różnym natężeniem, na całym obszarze partnerstwa SZO.

Rysunek 44 Zmiana liczby otrzymanych PIT-11 w gminie ogółem – różnica w latach (2015-2019) w%

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych z systemu POLTAX

Institucje otoczenia biznesu

Institucje otoczenia biznesu i wsparcia inwestycji o zasięgu lokalnym, regionalnym i ogólnokrajowym działające na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i inwestycji na obszarze partnerstwa:

- Cech Rzemiosł Różnych w Oleśnie
- Oleski Inkubator Przedsiębiorczości w Oleśnie
- Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki – www.ocrg.opolskie.pl
- Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A. – www.paiz.gov.pl
- Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.: www.ksse.com.pl
- Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego: www.opolskie.pl

- Wojewódzki Urząd Pracy: www.wup.opole.pl
- Politechnika Opolska: www.po.opole.pl
- Narodowe Centrum Badań i Rozwoju: www.ncbr.gov.pl
- Loża Opolska BCC – www.bcc.org.pl
- Izba Gospodarcza Śląsk – igsilesia.pl
- Opolska Izba Gospodarcza – oig.opole.pl
- Izba Rzemieśnicza w Opolu – <http://www.izbarzem.opole.pl/>
- Park Naukowo – Technologiczny w Opolu : www.pnt.opole.pl
- Firmy zajmujące się rekrutacją pracowników: Manpower, Randstat, HAYS, Adecco

Znakomita większość instytucji otoczenia biznesu znajduje się poza obszarem partnerstwa. Wyjątek stanowią Cech Rzemiosł Różnych oraz Oleski Inkubator Przedsiębiorczości w Oleśnie, lokalnie działające oddziały banków i firm ubezpieczeniowych czy też lokalne firmy szkoleniowe.

2.2.5 Stan i jakość środowiska na obszarze oraz zagospodarowanie przestrzenne

2.2.5.1. Uwarunkowanie przestrzenne rozwoju obszaru partnerstwa

Struktura przestrzenna gminy Olesno charakteryzuje się wysokim udziałem terenów zalesionych, dużym rozdrobnieniem jednostek osadniczych oraz dobrze rozwiniętą siecią dróg w układzie powiązań zewnętrznych i wewnętrznych. Miasto Olesno wyróżnia się w zabudowie przestrzennej obszaru partnerstwa ze względu na wielkość, liczbę mieszkańców, centralne położenie, pełnione różnorodne funkcje, a także walory urbanistyczno-architektoniczne. Stanowi także centralny ośrodek gospodarczy tego obszaru.

Z analizy stanu zagospodarowania przestrzennego i uwarunkowań rozwojowych miasta i wiejskich jednostek osadniczych wynika, że nie istnieją żadne istotne bariery przestrzenne rozwoju — jedyne ograniczenia tkwią w czynnikach demograficznych i gospodarczych. We wszystkich jednostkach osadniczych gminy Olesno dopuszcza się lokalizację nowej zabudowy, którą wyznaczą miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego — miasto Olesno posiada znaczne tereny rozwojowe wyznaczone w planie miejscowym, które mogą być uzupełniane w miarę narastania potrzeb. Znacznie gorzej przedstawia się sytuacja w pozostałych gminach, w których stopień pokrycia obszaru miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego jest niewielki.

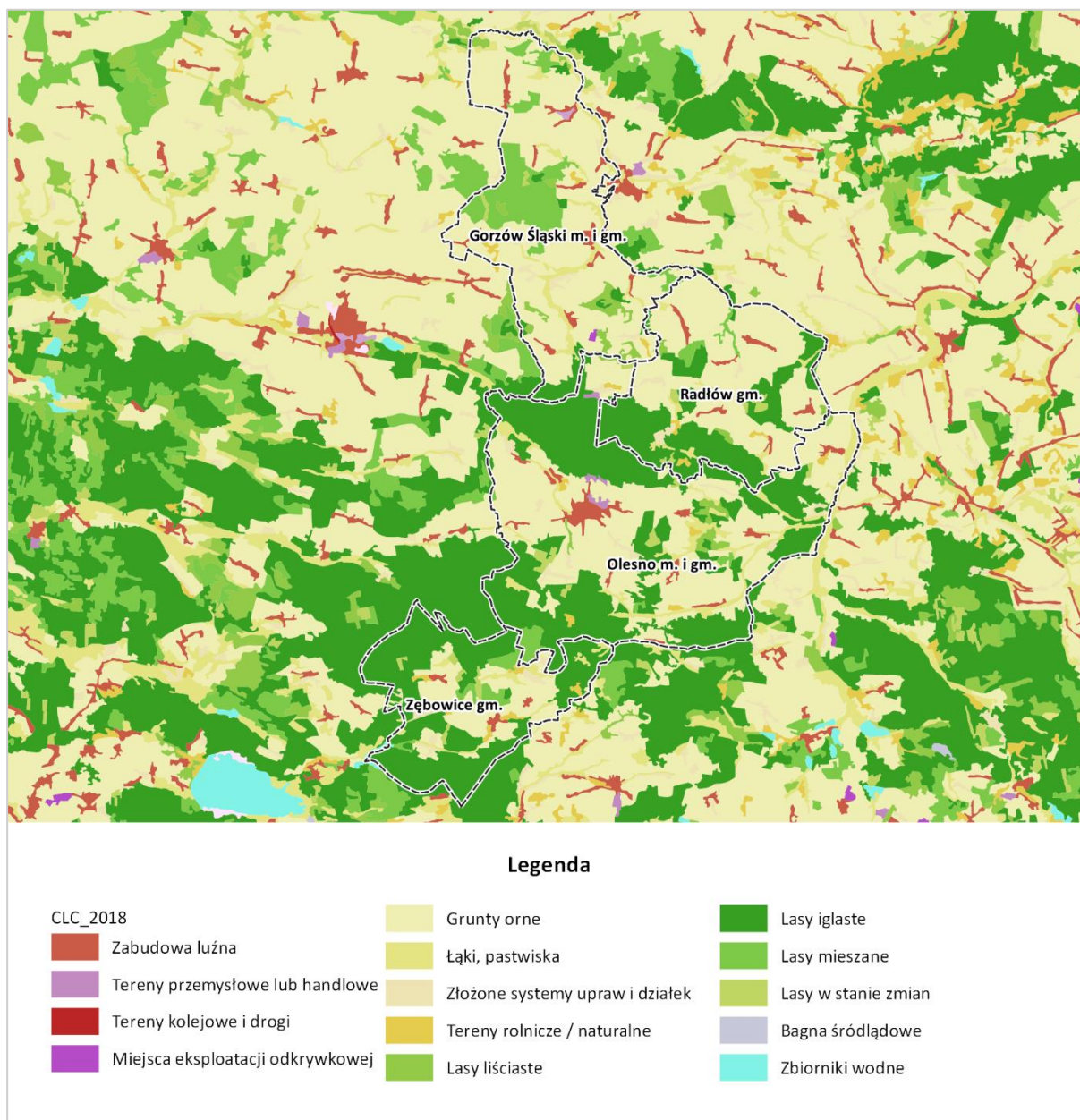
W skład gminy Gorzów Śląski wchodzi 14 sołectw. Pod względem funkcjonalno-przestrzennym gmina charakteryzuje się przeważającym udziałem rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Wpływ na kształtowanie się systemu osadniczego miał przede wszystkim układ komunikacyjny, dlatego sieć osadnicza gminy skupiona jest

głównie przy ciągach komunikacyjnych w postaci pasm zabudowy.

Obszar gminy Radłów stanowią przede wszystkim tereny otwarte, użytkowane rolniczo oraz lasy. Zabudowa koncentruje się w 12 wsiach i kilku przysiółkach. Jest to głównie zabudowa zagrodowa związana z działalnością rolniczą. Na terenie gminy istnieją również niewielkie zespoły zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i pojedyncze budynki wielorodzinne. Usługi publiczne koncentrują się w miejscowości gminnej.

W skład gminy Zębówice wchodzi 9 sołectw. Gmina charakteryzuje się zabudową rozproszoną, o której świadczy fakt, że obok małej liczby sołectw, istnieje tutaj wiele przysiółków. Miejscowościami o największej intensywności zabudowy są Zębówice, Radawie i Kadłub Wolny.

Rysunek 45 Sposoby zagospodarowania terenów na obszarze partnerstwa

Źródło: opracowanie własne ZMP

Przeważająca część obszaru partnerstwa ma zatem charakter rolniczy - przeważają grunty orne, łąki i pastwiska, a około 1/3 powierzchni zajmują lasy. Większość zabudowy mieszkaniowej zlokalizowana jest wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Poza obszarami miejskimi w centrum Olesna i Górzowa Śląskiego zabudowa ma na ogół charakter rozproszony. Miejscowości rozdzielone są terenami rolniczymi i lasami.

Tabela 20 Lesistość [w % powierzchni gminy]

Gmina	Lesistość [%]
Gorzów Śląski	22,0
Olesno	42,1
Radłów	34,6
Zębowice	61,3

Źródło:

[https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=12&subarea=34&indicator=100&comparison_group\[\]=2145&comparison_group\[\]=2154&comparison_group\[\]=2156](https://monitor.teonite.net/city_comparison?city=2148&area=12&subarea=34&indicator=100&comparison_group[]=2145&comparison_group[]=2154&comparison_group[]=2156)

Stopień urbanizacji i gęstość zaludnienia są stosunkowo niewielkie – większe w gminach miejsko-wiejskich, zwłaszcza w Oleśnie, a znacznie poniżej średniej dla kraju i dla województwa na obszarach wiejskich gmin Radłów i Zębowice.

Tabela 21 Porównanie gęstości zaludnienia w gminach obszaru partnerstwa w 2019 r. [osoby/km²]

Gorzów Śląski	Olesno	Radłów	Zębowice	powiat oleski	województwo opolskie	Polska
46	74	37	38	66	106	123

Źródło - opracowanie własne na podstawie: BDL

Stopień pokrycia obszaru partnerstwa miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

W gminach Olesno i Zębowice obowiązuje studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla części obszarów tych gmin. W gminie Radłów jest obowiązujące

studium, jednak brak jest planów zagospodarowania przestrzennego. W gminie Gorzów Śląski planami pokrytych było zaledwie 0,16% powierzchni tej gminy.

2.2.5.2. Środowisko - stan powietrza

Jak podaje Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu, „głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w całym województwie opolskim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), z komunikacji (emisja liniowa) oraz z działalności przemysłowej (emisja punktowa). Głównymi lokalnymi źródłami zanieczyszczeń są kominy domów ogrzewanych indywidualnie. Odpowiadają one za 96,3% emisji benzo(a)pirenu, 83,5% emisji pyłu PM_{2,5} oraz 66,6% emisji pyłu PM₁₀.”⁶²

Prowadzony od wielu lat przez WIOŚ w Opolu monitoring stanu powietrza na terenie województwa opolskiego wykazuje powtarzające się przekroczenie dopuszczalnego poziomu pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz PM_{2,5}, a także benzo(a)pirenu. Z tego powodu obszarowi województwa opolskiego przyznano klasę C, wymagającą poprawy jakości powietrza i dalszego dostosowywania do zaleceń zawartych w naprawczym programie ochrony powietrza⁶³. Dotyczy to także gmin z obszaru partnerstwa – w skali roku zanieczyszczenie powietrza szkodliwymi pyłami zawieszonymi oraz benzo(a)pirenem, jednym z najgroźniejszych składników smogu, zwanym „cichym zabójcą”, przekracza dopuszczalne normy.

W ogólnej ocenie stan powietrza na obszarze partnerstwa jest niezadowalający. Liczba dni z przekroczeniami wartości dobowej PM₁₀ w 2018 roku na znacznym obszarze wahała się pomiędzy 36 a 70. Dotyczyło to gmin: Olesno, Radłów i Zębówice.

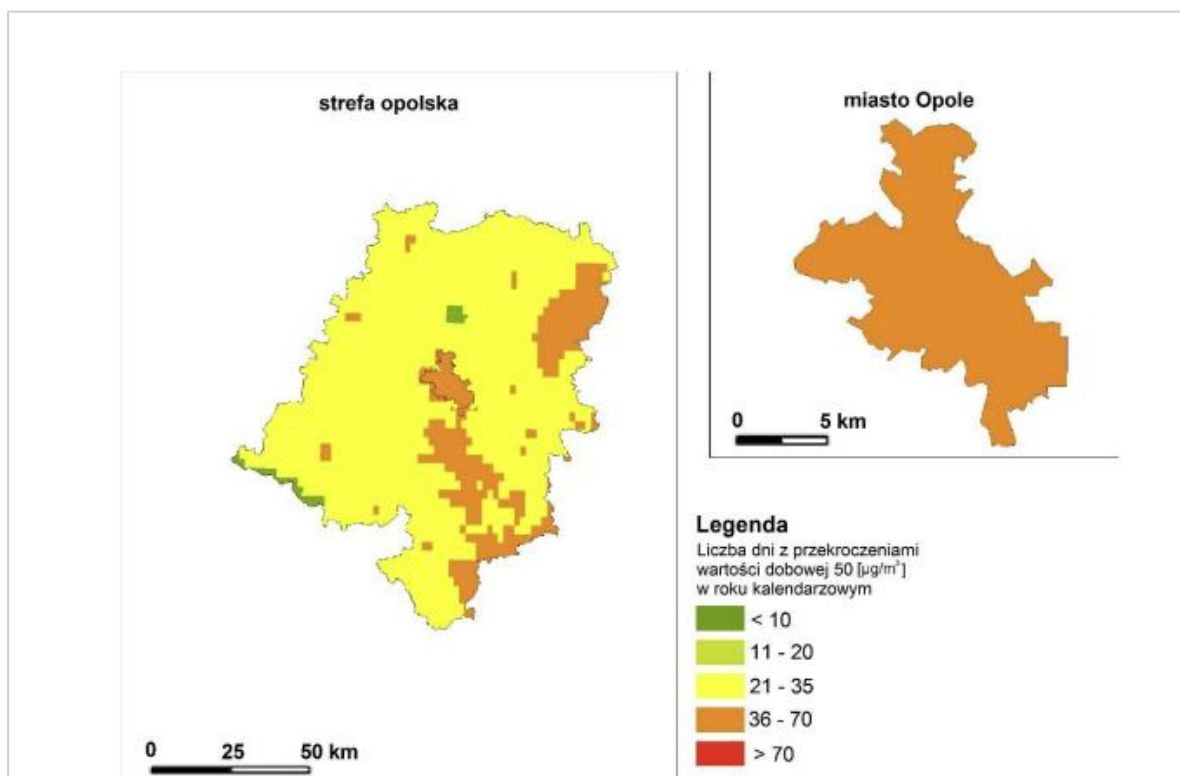
---

⁶² Roczna ocena jakości powietrza w województwie opolskim, WIOŚ Opole 2020, s. 33

[Roczna ocena jakości powietrza w województwie opolskim. Raport za 2019r \(1\).pdf](#)

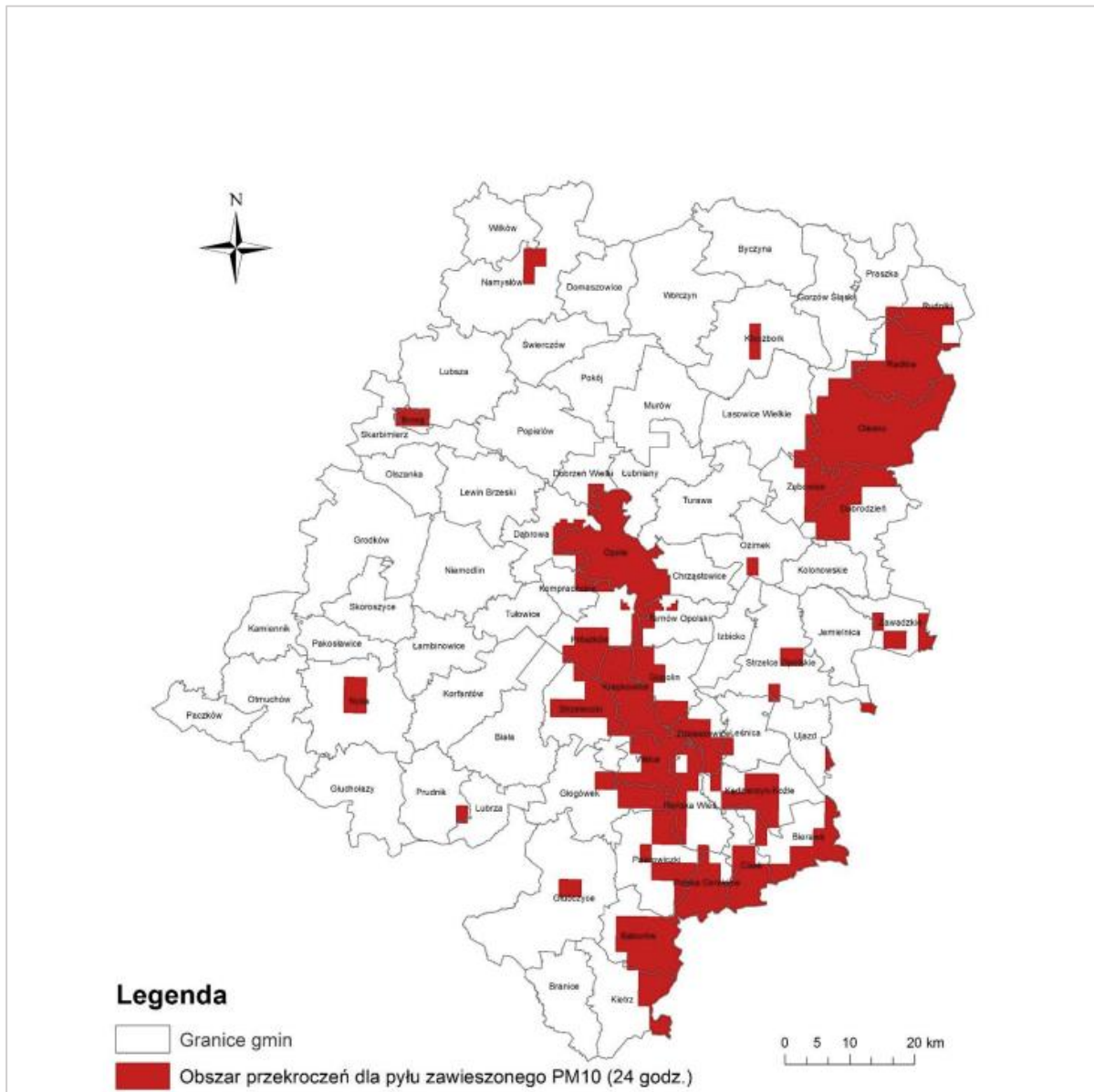
⁶³ Aktualny „Program ochrony powietrza dla województwa opolskiego” przyjęto uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego w lipcu 2020 r. Program powstał w oparciu o wyniki opracowanej w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie opolskim, raport wojewódzki za rok 2018”. Program ten zastąpił poprzedni POP z 2018 r.

Rysunek 46 Rozkład przestrzenny liczby dni z przekroczeniem wartości średniodobowej pyłu PM10 powyżej 50 µg/m³ na obszarze województwa opolskiego w 2018 roku

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie opolskim w roku 2018 – raport wojewódzki za rok 2018, WIOŚ w Opolu, str. 59

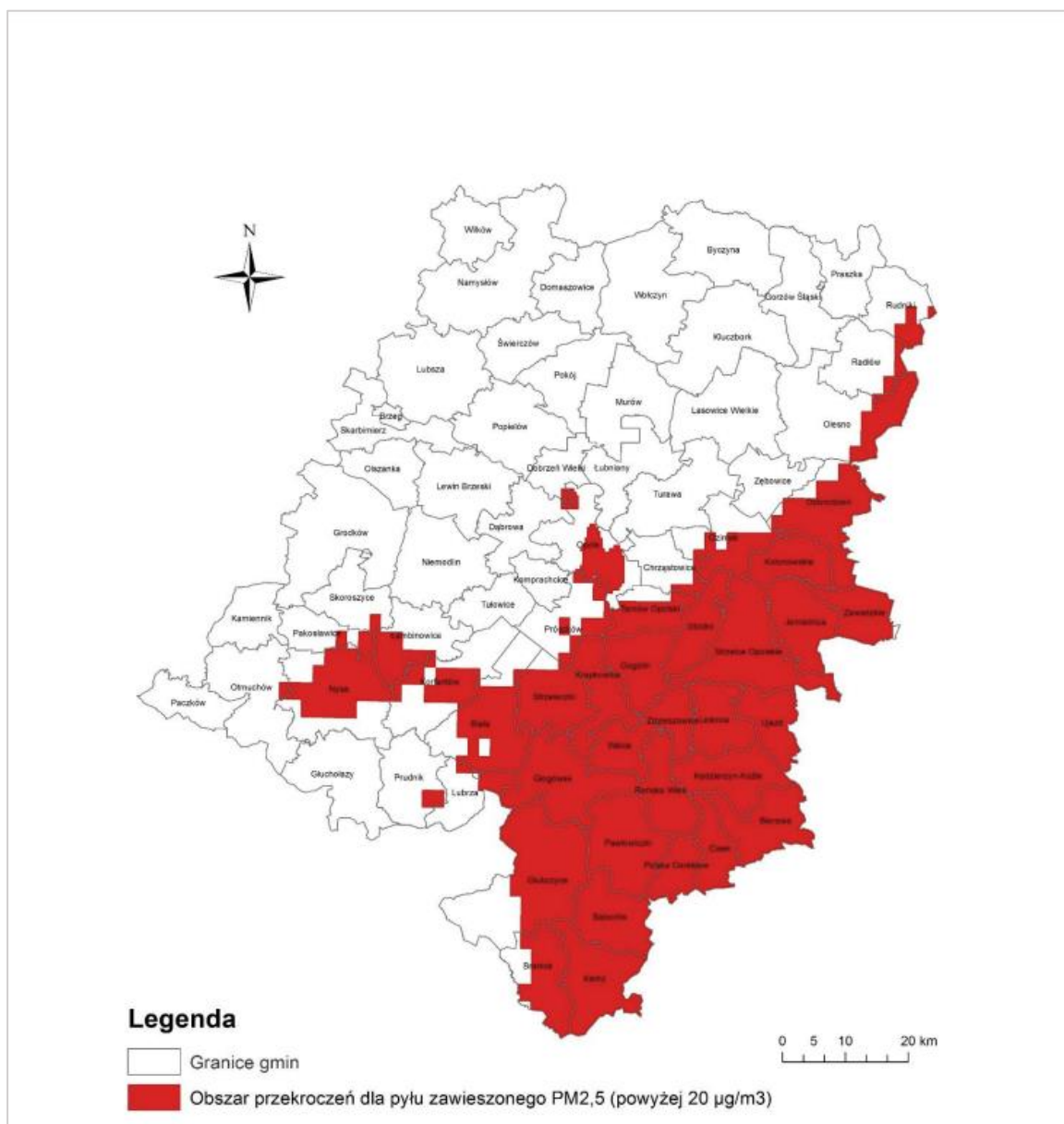
Rysunek 47 Obszary przekroczeń uzyskane w ocenie jakości powietrza za rok 2018 dla pyłu PM10

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie opolskim w roku 2018 – raport wojewódzki za rok 2018, WIOŚ w Opolu, str. 61

Zdaniem WHO pył zawieszony PM 2,5 jest najbardziej szkodliwy spośród wszystkich zanieczyszczeń atmosferycznych. Przekroczenia dopuszczalnych wartości pyłu PM 2,5 dotyczyły w 2018 r. wschodnich krańców gmin Olesno i Radłów.

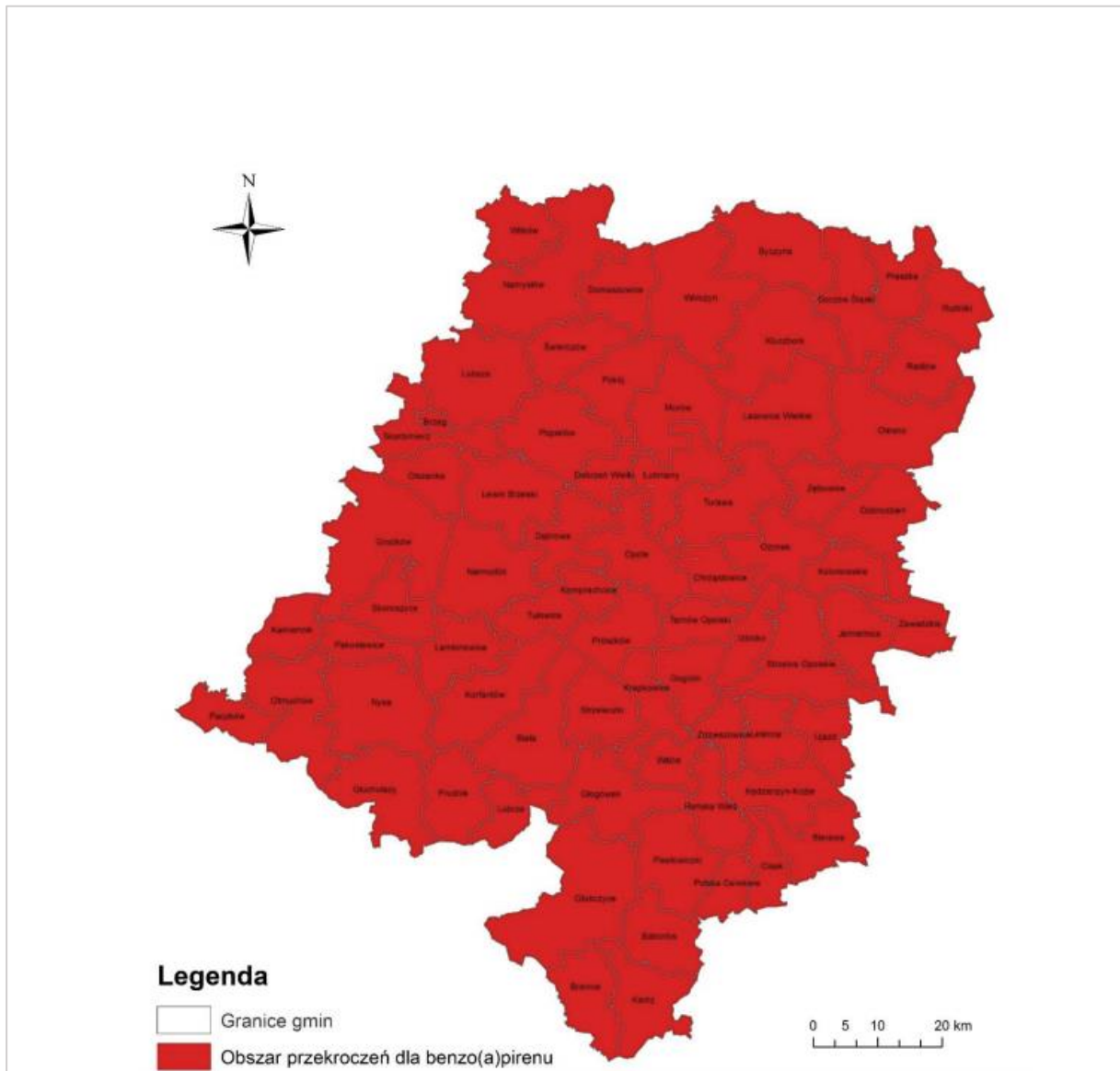
Rysunek 48 Obszary przekroczeń uzyskane w ocenie jakości powietrza za rok 2018 dla pyłu PM_{2,5}

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie opolskim w roku 2018 – raport wojewódzki za rok 2018, WIOŚ w Opolu, str. 67

W całym województwie opolskim występują przekroczenia pyłu BaP, a zatem dotyczą one punktowo także obszaru partnerstwa, szczególnie rejonu Olesna. Źródłem powstawania B(a)P jest m.in. niepełne spalanie paliw stałych w niskich temperaturach 300-600°C w indywidualnych, niskosprawnych kotłach grzewczych, jak również spalanie odpadów w instalacjach do tego nieprzeznaczonych.

Rysunek 49 Obszary przekroczeń uzyskane w ocenie jakości powietrza za rok 2018 dla pyłu BaP

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie opolskim w roku 2018 – raport wojewódzki za rok 2018, WIOŚ w Opolu, str. 79

Podsumowanie oceny przeprowadzonej przez WIOŚ w Opolu w latach 2018-2019

Ocena jakości powietrza za rok 2018, uwzględniająca kryteria ustanowione w celu ochrony zdrowia i ochrony roślin wykazała:

- dla pyłu zawieszonego PM₁₀ – strefie opolskiej, w tym obszarowi partnerstwa przyznano klasę C, wymagającą poprawy jakości powietrza i dalszego

dostosowywania do zaleceń zawartych w naprawczym programie ochrony powietrza POP, z uwagi na występowanie na terenie tej strefy obszarów, na których odnotowano przekroczenia średniodobowej wartości dopuszczalnej z ponadnormatywną częstością;

- dla benzo(a)pirenu – całe województwo, w tym obszar partnerstwa zakwalifikowano do klasy C, wymagającej poprawy jakości powietrza i dalszego dostosowywania do zaleceń zawartych w naprawczym programie ochrony powietrza POP, z uwagi na występowanie na jego terenie obszarów, na których odnotowano przekroczenia rocznej wartości docelowej;
- dla pyłu PM_{2,5} – strefie opolskiej, w tym obszarowi partnerstwa przyznano klasę C dla poziomu dopuszczalnego, wymagającą poprawy jakości powietrza i dalszego dostosowywania do zaleceń zawartych w naprawczym programie ochrony powietrza POP, z uwagi na występowanie na terenie tej strefy obszarów z przekroczeniami wartości dopuszczalnej.

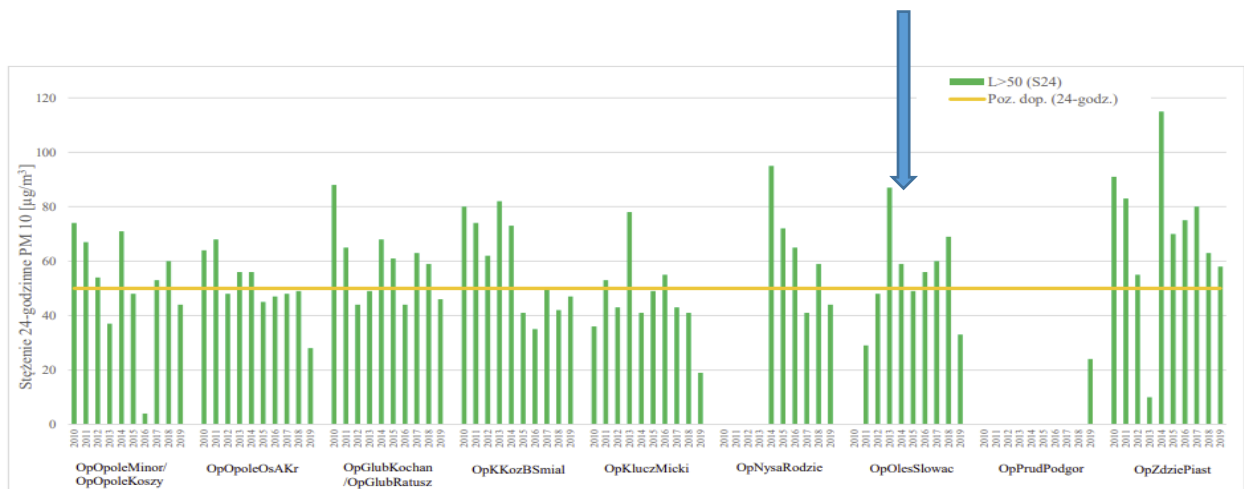
Uzyskany wynik oceny jakości powietrza za rok 2018 nie odbiega w istotny sposób od wyników poprzednich ocen. Głównym problemem na terenie województwa opolskiego już od wielu lat było i jest przekroczenie wartości docelowej benzo(a)pirenu oraz średniodobowej wartości dopuszczalnej pyłu PM₁₀. Ponadto, poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM_{2,5} jest przekraczany w strefie opolskiej, w tym także w części obszaru partnerstwa.

Ocena jakości powietrza wykonana za 2019 rok nie przyniosła znaczących zmian w ocenie jakości powietrza. Nie wykazała ona przekroczeń dla kryterium ochrony zdrowia ludzi dla następujących zanieczyszczeń: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu, ozonu (klasyfikacja podstawowa), pyłu zawieszonego PM_{2,5}, ołowiu, arsenu, kadmu i niklu oraz dla kryterium ochrony roślin: dla dwutlenku siarki, tlenków azotu i ozonu (klasyfikacja podstawowa). W przypadku pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz benzo(a)pirenu obie strefy województwa zostały ponownie zakwalifikowane do klasy C.⁶⁴

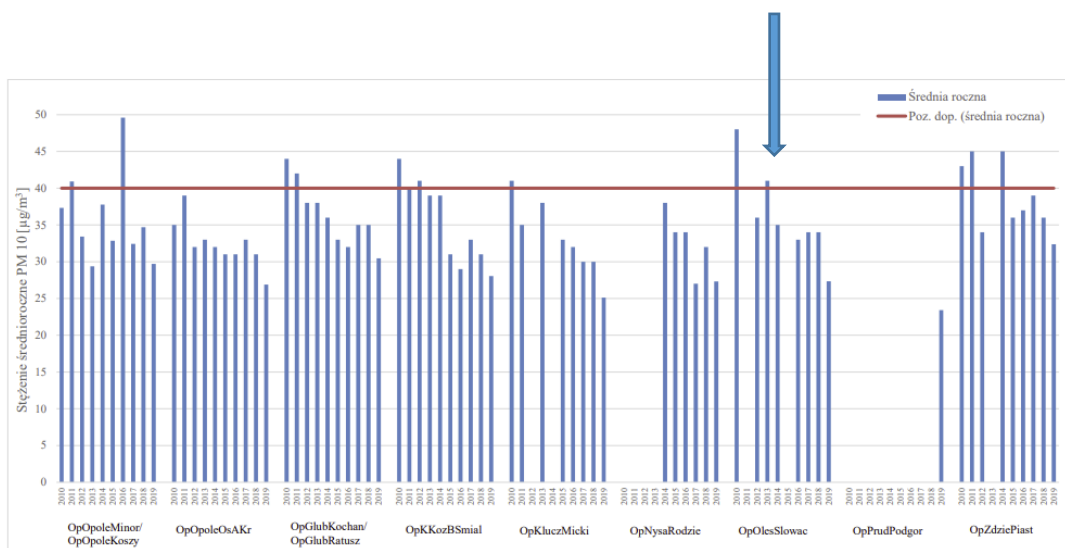
⁶⁴ j.w., s. 86

Rysunek 50 Przebieg 24-godzinne stężenia pyłu PM10 na poszczególnych stanowiskach pomiarowych województwa opolskiego na tle poziomu dopuszczalnego w latach 2010-2019

Źródło: WIOŚ w Opolu, [Ocena jakości powietrza za rok 2019.pdf \(pios.gov.pl\)](#), str. 57

Rysunek 51 Stężenie średnioroczne pyłu PM10 na poszczególnych stanowiskach pomiarowych na tle poziomu dopuszczalnego w latach 2010-2019

Źródło: WIOŚ w Opolu, [Ocena jakości powietrza za rok 2019.pdf \(pios.gov.pl\)](#), str. 58

Głównym emitentem zanieczyszczeń pyłowych jest sektor komunalno-bytowy. Odpowiada on w największym stopniu za zanieczyszczenia pyłowe i emisję benzo(a)pirenu. Udział sektora komunalno-bytowego w emisji pyłu PM10, pyłu

PM_{2,5} oraz B(a)P w strefie opolskiej wynosi 97% w stosunku do całkowitej emisji powierzchniowej w województwie.⁶⁵

Niska emisja jest w okresie grzewczym bardzo poważnym problemem. Zagroza zdrowiu i życiu mieszkańców. Jest niezwykle uciążliwa: obniża jakość i komfort życia. Czyni spustoszenia w środowisku naturalnym i obniża atrakcyjność obszaru partnerstwa jako miejsca do zamieszkania, przyczyniając się do migracji mieszkańców na tereny bardziej czyste i przyjazne człowiekowi.

Przeciwdziałanie zanieczyszczeniu powietrza

Partnerzy podejmują różnorodne działania, by ograniczyć emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Gmina Olesno przystąpiła do realizacji projektu pn. „**Wymiana źródeł ciepła na bardziej ekologiczne w gminie Olesno**”. Projekt ten obejmuje likwidację i wymianę wysokoemisyjnych źródeł ciepła na bardziej ekologiczne rodzaje ogrzewania. Planowane działania mają umożliwić osiągnięcie poziomów stężeń substancji w powietrzu określonych w przepisach krajowych i prawodawstwie UE. Dotyczy to przede wszystkim pyłów drobnych o średnicy poniżej 10 µm, a pośrednio także benzo(a)pirenu, dla których na terenie gminy Olesno występują przekroczenia wartości dopuszczalnej lub docelowej.

Następuje likwidacja wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach opalanych głównie paliwem stałym. W projekcie przewidziano podłączenie 33 budynków mieszkalnych do sieci gazowej oraz wymianę dotychczasowych źródeł na kotły gazowe (49 budynków) oraz pompy ciepła (32 budynki, w tym 28 przy wsparciu paneli PV).

Likwidacja źródła ciepła w budynku użyteczności publicznej przy ulicy Pieloka 21 w Oleśnie

Projekt ten obejmuje likwidację wysokoemisyjnego źródła ciepła w budynku, który stanowi siedzibę gminy Olesno oraz powiatu oleskiego i podłączenie tego budynku do sieci gazowej wraz z częściową wymianą instalacji CO oraz dociepleniem stropodachu pod nieogrzewanym poddaszem.

Są gminy, które zadeklarowały chęć przystąpienia do programu „STOP SMOG” - wśród nich jest również gmina Olesno. Program wspiera wymianę bądź likwidację źródeł ciepła i termomodernizację jednorodzinnych budynków mieszkalnych osób ubogich energetycznie. Jego celem jest zmniejszenie zapotrzebowania na energię dostarczaną na potrzeby ich ogrzewania i podgrzewania wody użytkowej. Do

---

⁶⁵ Za: Roczna ocena jakości powietrza w województwie opolskim w roku 2018 – raport wojewódzki za rok 2018, WIOŚ w Opolu, str. 35

głębokiej termomodernizacji przeznaczono 80 budynków w gminie Olesno. Działania prowadzone będą w latach 2022-2025.

Program „Czyste powietrze”

Od 2019 r. w Urzędzie Miejskim w Oleśnie działa stały punkt konsultacyjny, w którym urzędnicy pomagają przygotować wniosek o dofinansowanie pod kątem spełnienia wymagań określonych w tym programie. Właściciele lub współwłaściciele jednorodzinne budynku mieszkalnego lub wydzielonego w budynku jednorodzinny lokal mieszkalny mogą otrzymać dofinansowanie wymiany starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy. Z dotacji można także sfinansować w części przeprowadzenie niezbędnych prac termomodernizacyjnych budynku. Z pomocy przy wypisaniu wniosku i rozliczaniu wniosków skorzystało do tej pory ponad 200 osób, udzielono ponad 150 konsultacji telefonicznych.

W gminie Radłów zaobserwowano wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców i zainteresowania wymianą tradycyjnych pieców. Zdecydowano się na autorskie rozwiązanie: w porozumieniu z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu postanowiono wdrożyć program wymiany nieekologicznych źródeł ogrzewania. Mieszkaniec, który składa wniosek do WFOŚiGW może otrzymać dodatkową dotację z budżetu gminy, pod warunkiem, że docelowym nośnikiem energii cieplnej będzie energia elektryczna, pelet lub ekogroszek. Ponadto gmina podpisała porozumienie z WFOŚiGW w Opolu na prowadzenie punktu konsultacyjnego programu „Czyste powietrze”. Jeszcze w tym roku mieszkańcy otrzymają w tym punkcie pomoc w wypełnianiu wniosku o dofinansowanie; za pośrednictwem Urzędu Gminy będzie można też złożyć stosowny wniosek. Przedsięwzięcia ograniczające szkodliwą niską emisję podejmuje także powiat oleski. W latach 2021-2022 nastąpi wymiana źródeł ciepła wraz z zastosowaniem OZE w budynkach pięciu szkół ponadpodstawowych z terenu powiatu oleskiego (m.in. Olesno i Gorzów Śl.) oraz wykonanie niezbędnych prac termomodernizacyjnych. W ramach inwestycji zlikwidowanych zostanie 6 kotłów węglowych, zainstalowanych zostanie 6 kotłów gazowych, 1 kocioł na pelet oraz pompy ciepła. Wszystkie te działania, jakkolwiek celowe i potrzebne, nie rozwiązują, a zaledwie przybliżają partnerstwo do rozwiązania problemu zanieczyszczenia powietrza spowodowanego przez sektor bytowo-komunalny. Nieodzowne są bardzo intensywne działania o znacznie większej skali.

Program LIFE

Program ten ma wspierać samorządy gminne i powiatowe w realizacji działań naprawczych, określonych w programie ochrony powietrza dla regionu opolskiego. Przewiduje się, że realizacja wszystkich zaplanowanych działań pozwoli na wyeliminowanie w roku prognozy problemu występowania przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w strefach

województwa opolskiego. W ramach tego programu planuje się zatrudnienie specjalisty z zakresu doradztwa energetycznego w gminie Olesno. Do programu przystąpiły również gminy Zębowice i Radłów; tu także zostanie zatrudniony specjalista – doradca energetyczny.

Ograniczenie skutków zmian klimatycznych

Niepokojącym zjawiskiem będącym następstwem zanieczyszczenia powietrza są zmiany klimatu, które są i będą jednym z największych zagrożeń środowiskowych, społecznych i ekonomicznych. Ocieplenie się klimatu nie podlega wątpliwości. Obserwacje wskazują na wzrost globalnych średnich temperatur powietrza i oceanów, powszechne topnienie śniegu i lodu oraz podnoszenie się poziomu mórz. Naukowcy dowodzą, że ocieplenie można w większej części przypisać emisji gazów cieplarnianych związanej z działalnością człowieka.

Potrzeba natychmiastowych działań adaptacyjnych odczuwalna jest zarówno w dużych ośrodkach miejskich, jaki i w mniejszych. Prowadzona na potrzeby opracowania „Miejskiego Planu Adaptacji do Zmian Klimatu dla Miasta i gminy Olesno” diagnoza wykazała, że za podstawowe cechy obserwowanych zmian na badanym obszarze można uznać wzrost średniej temperatury powietrza, temperatury maksymalnej i minimalnej oraz wzrost częstości występowania wysokich wartości temperatury powietrza (dni gorące, upalne, w tym fale upałów), a także intensywnych opadów i okresów bezopadowych. Za najwrażliwsze obszary uznano m.in. sektor gospodarki wodnej (obciążenie deszczami nawalnymi) i bioróżnorodność, której komponenty (tereny zielone, parki, obszary chronione i obiekty przyrodnicze, korytarze ekologiczne, inne obszary o wysokich walorach przyrodniczych) są w wysokim stopniu wrażliwe na długotrwałe okresy bezopadowe, szczególnie okresy bezopadowe z wysoką temperaturą.⁶⁶ Opisane problemy można odnieść do całego obszaru partnerstwa, ze względu bliskość położenia gmin partnerskich.

W 2020 roku z powodu suszy ucierpiało wiele gospodarstw rolnych na obszarze gmin Radłów i Zębowice. Rolnicy, którzy ponieśli straty w związku z suszą mogli starać się o rekompensaty z ARiMR (tzw. „wnioski suszowe”). W gminie Zębowice wszyscy poszkodowani rolnicy, a w gminie Radłów część rolników takie rekompensaty finansowe otrzymała. Wyznaczone tereny suszowe nie obejmowały jednak obszaru całej gminy, a tym bardziej nie przewidywano działań, które mogłyby ograniczyć skutki upalnych lat z niewielką ilością opadów atmosferycznych.

---

⁶⁶ Plan adaptacji do zmian klimatu dla miasta i gminy Olesno do roku 2030

W 2020 r. gmina Olesno jako jedyna na obszarze partnerstwa przyjęła „Miejski plan adaptacji do zmian klimatu”.⁶⁷ Dokument ten określa cele i kierunki działań w zakresie adaptacji do zmian klimatu w gminie Olesno do roku 2030. Plan ma charakter kompleksowy - wskazano w nim konkretne działania, terminy oraz podmioty odpowiedzialne za ich wdrożenie.

Brak jest podobnych dokumentów w pozostałych gminach, celowe byłoby przygotowanie podobnego planu dla obszaru Partnerstwa SZO.

2.2.6 Inne, specyficzne, szczególne dla partnerstwa

2.2.6.1. Sieciowa infrastruktura komunalna

Jako jeden z istotnych deficytów obszaru partnerstwa wskazywany został słaby rozwój gminnej infrastruktury sieciowej: wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, a także infrastruktury internetu szerokopasmowego na niektórych obszarach partnerstwa SZO.

Wielu mieszkańców nie ma dostępu do sieci kanalizacyjnej, a część z nich nie korzysta z wody dostarczanej wodociągiem. Na terenie partnerstwa nie występuje sieć ciepłownicza. Niedorozwój lub po prostu brak sieci gazowniczej powoduje, że ogrzewanie gazowe nie może się ona stać alternatywą dla tradycyjnych, nieekologicznych źródeł ogrzewania. Ma to negatywny wpływ na środowisko naturalne i jakość życia mieszkańców.

---

⁶⁷ <https://olesno.pl/download/attachment/28612/plan-adaptacji-do-zmian-klimatu-dla-miasta-i-gminy-olesno-do-roku-2030.pdf>

Tabela 22 Zaopatrzenie w wodę, odprowadzania ścieków i gospodarka odpadami w 2019 r.

	Gmina Gorzów Śląski	Gmina Olesno	Gmina Radłów	Gmina Zębowice	Na obszarze partnerstwa
Oczyszczalnie ścieków	1	3	1	0	5
Ludność korzystająca z oczyszczalni	4101	9339	800	0	14 240
Nieczystości ciekłe bytowe odebrane w ciągu roku [m ³]	1203,2	48 661,8	2868,0	3,9	52 736,9
Zbiorniki bezodpływowe	1234	1753	720	417	4124
Oczyszczalnie przydomowe	62	530	109	255	956
Odpady komunalne [t] w ciągu roku	1723	5424	852	789	8788
W tym z gospodarstw domowych [t]	1573	4368	817	652	7410

Źródło: opracowanie własne na podstawie – Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020 oraz dane własne gminy Radłów

Kryterium: odsetek ludności korzystającej z instalacji: wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej

Tabela 23 Pozycja gmin partnerstwa w Powiecie Oleskim i w województwie opolskim w 2019 r.

Gmina	Sieć wodociągowa		Sieć kanalizacyjna		Sieć gazowa	
	Pozycja w powiecie	Pozycja w województwie	Pozycja w powiecie	Pozycja w województwie	Pozycja w powiecie	Pozycja w województwie
Gorzów Śl.	7	69	4	54	3	39
Olesno	1	5	3	50	1	18
Radłów	5	63	6	68	4	45
Zębowice	2	27	7	70	5	51

Źródło: opracowanie własne na podstawie – Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020

Odsetek ludności zamieszkującej gminy obszaru partnerstwa, korzystającej z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej jest niski, tak w relacji do innych gmin powiatu oleskiego, jak i województwa opolskiego.

Dotyczy to szczególnie sieci kanalizacyjnej. Biorąc pod uwagę powyższe kryterium wszystkie gminy lokują się w ostatniej trzydziestce, a gminy Radłów i Zębowice należą do tych gmin regionu opolskiego, w których odsetek ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej jest najmniejszy – odpowiednio 68 i 70 miejsce wśród 71 opolskich gmin. Na obszarze partnerstwa znajdują się aż 4124 zbiorniki bezodpływowe i jedynie 956 przydomowych oczyszczalni ścieków. Gmina Zębowice nie posiada własnej oczyszczalni ścieków.

Gospodarka ściekami nie spełnia współczesnych kryteriów i oczekiwań mieszkańców. System zagospodarowania nieczystości ciekłych, w którym znaczącą rolę odgrywa nadal gromadzenie ich w zbiornikach bezodpływowych, stanowi także poważne zagrożenie dla środowiska naturalnego, które postrzegane jest jako jeden z najważniejszych walorów, zasobów i potencjałów obszaru partnerstwa, który należy otoczyć ochroną.

Analizując dostęp do sieci wodociągowej niższą pozycję, tak w relacji do gmin powiatu, jak i w województwie, zajmują gminy Gorzów Śląski oraz Radłów. Dostęp do sieci gazowej jest również poważnie ograniczony: wszystkie gminy zajmują pozycje w środku lub na końcu listy opolskich gmin. Nie ma zaopatrzenia w ciepło sieciowe. Szczególnie trudna sytuacja występuje w gminie Radłów, w której odsetek mieszkańców korzystających z ww. infrastruktury sieciowej jest najniższy. Gmina dysponuje jedynie 1,6 km sieci kanalizacyjnej oraz 73,81 km sieci wodociągowej. Z sieci kanalizacyjnej korzystają zaledwie 93 gospodarstwa domowe. Przyczyną tego stanu rzeczy jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura komunalno-bytowa i wysokie koszty budowy infrastruktury dla rozproszonej zabudowy wiejskiej, na terenach słabo zurbanizowanych.

W gminie Zębowice nie ma Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych – funkcjonuje tylko tzw. mobilny PSZOK.

2.2.6.2. Dostęp do internetu

Systematycznie poprawia się dostęp do sieci światłowodowej i do internetu szerokopasmowego. Sytuacja w poszczególnych gminach partnerstwa przedstawia się następująco:⁶⁸

Gorzów Śląski – w bieżącym roku pojawiła się możliwość zwiększenia dostępności internetowej. Cztery miejscowości na terenie gminy są już podłączone do sieci światłowodowej, obecnie rysuje się możliwość podłączenia kolejnych dzięki współpracy z firmą prywatną. W bieżącym roku wszystkie szkoły i wszystkie przedszkola uzyskają dostęp do światłowodu.

Podobna sytuacja ma miejsce w **Gminie Radłów**, która podjęła współpracę w tym zakresie z gminą Gorzów Śląski. Planuje się, że światłowód zostanie podłączony do wszystkich trzech szkół. Do rozstrzygnięcia pozostaje możliwość równoczesnego podłączenia miejscowości zlokalizowanych na trasie światłowodów do szkół. Obecnie dostępność do szybkiego internetu uzależniona jest od ograniczonych możliwości technicznych istniejącej sieci. To powoduje, że miejscowości bardziej oddalone mają

---

⁶⁸ Na podstawie informacji przekazanych przez członków Grupy Roboczej partnerstwa SZO.

znacznie słabszy internet. Mieszkańcy miejscowości Ligota Oleska i Nowe Karmonki pozbawieni są dostępu do internetu.

Olesno – na terenie gminy Olesno sytuacja jest generalnie dobra, jedynie miejscowości Leśna i Kucoby pozostają bez dostępu do Internetu. Siecią światłowodową objęte jest jednak tylko miasto Olesno.

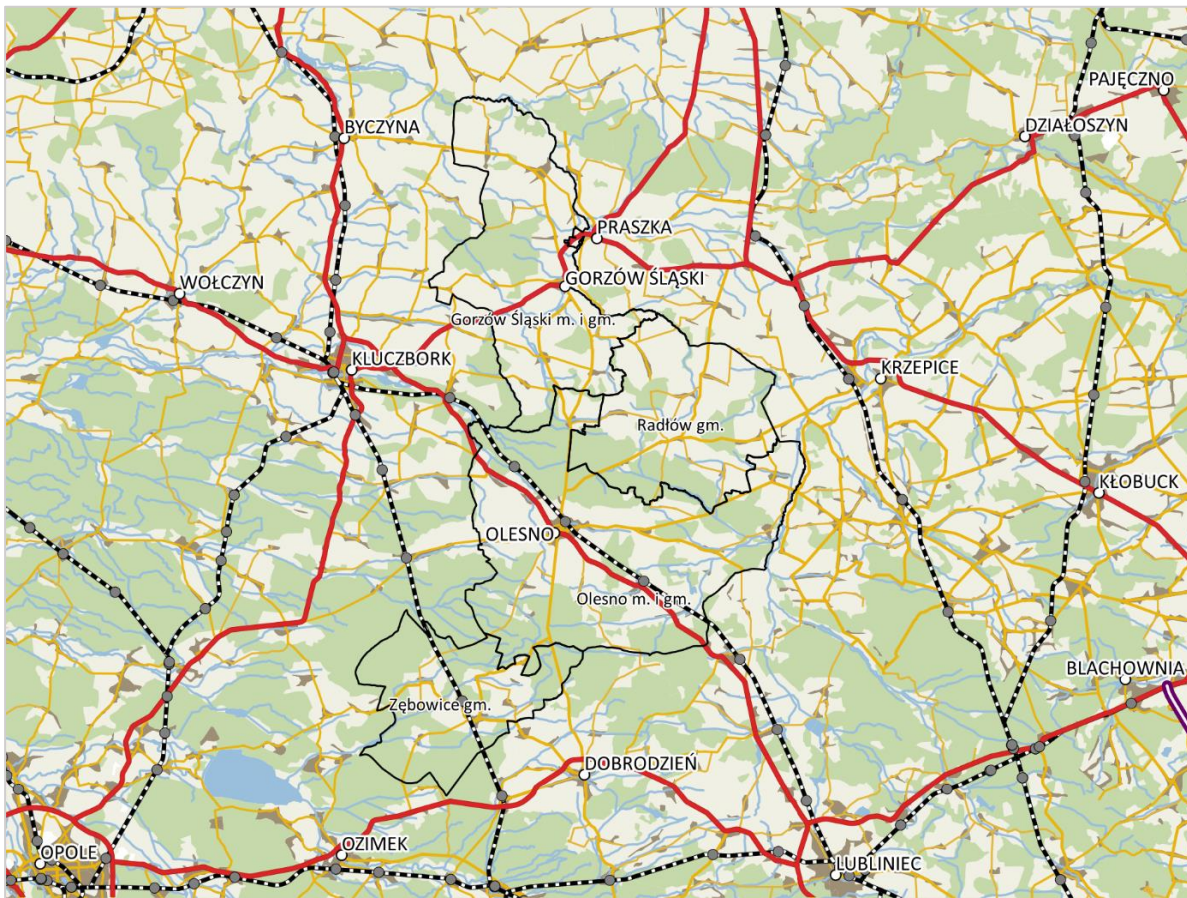
Zębowice – dostawcą Internetu jest głównie firma Orange. Światłowód jest w części gminy, jest też możliwość korzystania z Internetu mobilnego.

2.2.6.3. Dostępność komunikacyjna obszaru partnerstwa

Sieć połączeń drogowych na tym obszarze jest dość dobrze rozwinięta. Znacznie słabiej rozwinięta jest sieć połączeń kolejowych: mieszkańcy gmin Gorzów Śląski i Radłów nie mają bezpośredniego połączenia kolejowego. W gminach Zębowice i Radłów kolej nie funkcjonuje – torowiska i dawna stacja kolejowa są nieużytkowane. Nic zatem dziwnego, że ankietowani mieszkańcy wskazywali, że z komunikacji kolejowej korzystają bardzo rzadko.

Rysunek 52 Sieć komunikacyjna na obszarze partnerstwa w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne ZMP

Bardzo poważnym problemem jest ograniczona dostępność transportowa dużej części obszaru partnerstwa. Transport publiczny od dawna nie dociera do wszystkich miejscowości, co spowodowało powstanie tzw. białych plam komunikacyjnych.

Firmy transportowe typu PKS (teren ten obsługuje PKS Kluczbork oraz firma prywatna ABX) nie osiągają zysków z transportu osób na tym terenie, nie jest to dla nich opłacalne. Nawet tam, gdzie autobusy docierają, rozkład jazdy nie zawsze odpowiada potrzebom mieszkańców, a część przewozów ma charakter okresowy (np. tylko w trakcie roku szkolnego).

Radłów – komunikacja przez centrum gminy jest drożna w „zwykłych” warunkach, niepandemicznych. Komunikacja publiczna została powiązana z transportem szkolnym – obecnie transport publiczny został zaburzony z uwagi na COVID 19. Problemem jest brak ciągłości transportowej, dotyczy to całej gminy Radłów. Wykluczenie komunikacyjne dotyczy w większym stopniu miejscowości na obrzeżach gminy. Miejscowości: Kościeliska, Sternalice, Wichrów, Biskupice i Nowe Karmonki są całkowicie wyłączone z komunikacji zbiorowej.

Zębowice – w gminie zapewnione są jedynie dojazdy do szkół oraz do Olesna i do Opola. Transport szkolny jest zorganizowany odrębnie i nie jest łączony z transportem publicznym. Przez gminę przebiega trasa Lubliniec – Olesno oraz droga w kierunku Opola. Autobusy nie dojeżdżają do miejscowości Knieja i Łąka. W miejscowościach Siedliska i Poczółków przystanki są znacznie oddalone; aby do nich dotrzeć, trzeba pokonać około 2 km. Połączenia są dostępne tylko w godzinach porannych i popołudniowych. Jedynie z miejscowości Radawie i Zębowice można wyjechać autobusem w stronę Opola. Gdyby mieszkańcy chcieli się dostać np. do Olesna, w pierwszej kolejności trzeba byłoby dojechać do Zębowic. Dostęp do większych miast w subregionie np. do Kluczborka jest bardzo utrudniony.

Gorzów Śląski – komunikacja publiczna dociera do miejscowości: Pawłowice, Kozłowice, Gorzów Śląski, Uszyce, Dębina – czyli miejscowości w obrębie dróg krajowej i wojewódzkiej. Pozostałe sołectwa są wyłączone z transportu publicznego. Przez każdą miejscowość przebiega transport szkolny. Dodatkowo przez miejscowości przy drogach wojewódzkiej i krajowej odbywa się transport publiczny; linie te obsługiwane są przez PKS Kluczbork i ABX (przejazdy co godzinę na trasie Gorzów-Olesno, przejazdy przez Rudniki).

PKS Kluczbork kursuje na trasie Wieluń – Praszka. Przejazdy w godzinach popołudniowych i wieczornych możliwe są tylko ABX-em. Firma ABX prowadzi kursy na liniach do Olesna i Opola (przewozy co godzinę), ale obsługuje wyłącznie przystanki zlokalizowane przy drodze krajowej.

Budzów, Goła, Jamy, Jastrzegowice, Kobyla Góra, Krzyżanowice, Nowa Wieś, Pakoszów, Skrońsko, Uszyce, Zdziechowice to miejscowości, do których dociera jedynie transport szkolny, z uprzejmości kierowcy zabierają także innych mieszkańców.

W obecnych warunkach komunikacja publiczna, autobusowa jest często nierentowna, stąd brak zainteresowania firm przewozowych rozszerzeniem oferty. Ograniczona, uboga i mało atrakcyjna oferta przewozowa spowodowała spadek zainteresowania mieszkańców korzystaniem z publicznego transportu. Mieszkańcy odzwyczaili się i wyjeżdżając poza gminę korzystają najczęściej z własnego samochodu, z transportu przez rodzinę lub znajomych.

Olesno – gmina jest najlepiej skomunikowaną ze wszystkich gmin partnerstwa. Komunikacja publiczna funkcjonuje w oparciu o siatkę stałych połączeń z i do miasta Olesno. Tylko miejscowość Kucoby jest białą plamą komunikacyjną (brak połączeń również z Olesnem).

Reasumując, **powiat oleski** cechuje niski stopień skomunikowania z miastami i powiatami ościennymi środkami transportu publicznego – istnieje niewielka liczba regularnych połączeń zewnętrznych tj. poza obszar powiatu środkami komunikacji zbiorowej. Na obszarze partnerstwa znajduje się 21 miejscowości, które nie są obsługiwane przez komunikację zbiorową – najwięcej w gminie Gorzów Śląski. To „białe plamy” na komunikacyjnej mapie tego obszaru. Komunikacja zbiorowa to najczęściej przewozy szkolne lub kursy dostosowane do potrzeb uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych i wyższych: w określonych porach i tylko w okresie nauki szkolnej. W dobie pandemii ograniczono liczbę tych kursów, gdyż szkoły działają już od dłuższego czasu w formule pracy zdalnej.

Tabela 24 Liczba przystanków autobusowych i kolejowych na obszarze partnerstwa w 2019 r.

Dane dot. komunikacji zbiorowej	Gmina Gorzów Śląski	Gmina Olesno	Gmina Radłów	Gmina Zębowice	Na obszarze partnerstwa	W powiecie	Odsetek [8=7:6]
1	2	3	4	5	6	7	8
Liczba przystanków autobusowych	62	55	23	19	159	468	34%
Liczba przystanków kolejowych	0	3	0	0	3	---	---
Miejscowości bez dostępu do komunikacji zbiorowej	11- Budzów, Goła, Jamy, Jastrzygowice, Kobyła Góra, Krzyżanowice, Nowa Wieś, Pakoszów, Skrońsko, Uszyce, Zdziechowice	1 (Kucoby)	5 Kościeliska, Wichrów, Nowe Karmonki, Sternalice, Biskupice)	4 Poczołków, Knieja, Łąka, Siedliska	21`	---	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez partnerów oraz BDL

Sytuację pogarsza niezadowalający stan części infrastruktury drogowej, a także słabo rozwinięta sieć dróg rowerowych, które – poza funkcją rekreacyjną i turystyczną – mogłyby być częściej wykorzystywaną alternatywą dla innych form przemieszczania się na obszarze partnerstwa w drodze do pracy, szkoły, centrów handlowych. Długość dróg rowerowych na obszarze partnerstwa wynosi obecnie niemal 42 km. To około 74% wszystkich dróg rowerowych w powiecie Oleskim. Najwięcej tego typu dróg ma gmina Olesno: 27,1 km. W dalszym ciągu jest to niewystarczający zasób.

Tabela 25 Długość dróg rowerowych [km] - stan w 2019 r. i plany na przyszłość

Drogi rowerowe w km	Gmina Gorzów Śląski	Gmina Olesno	Gmina Radłów	Gmina Zębowice	Na obszarze partnerstwa	W powiecie	%
Długość istniejących dróg rowerowych	10	27,1	2,8	2	41,9	56,6	74,0%
Długość dróg planowanych do budowy	3	16,56	b.d.	15	--	50	--
Drogi rowerowe na 100 km ²	6,51	11,25	2,4	2,09	---	5,81	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez partnerów oraz BDL

3. Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa

3.1. Potencjał obszaru partnerstwa

W trakcie prac nad raportem diagnostycznym (I-II 2021 r.) przeprowadzono cykl badań ankietowych skierowanych do różnych grup respondentów z obszaru partnerstwa. Byli to:

- mieszkańcy gmin partnerstwa (ankieta internetowa skierowana do ogółu mieszkańców)
- młodzież – uczniowie ostatnich klas szkół ponadpodstawowych zamieszkujący obszar partnerstwa
- liderzy środowisk lokalnych: liderzy administracji (burmistrzowie, wójtowie), przedsiębiorcy, liderzy społeczni.

Wszyscy respondenci oceniali m.in. dostępność usług i ofert pracy, a także atrakcyjność i konkurencyjność obszaru partnerstwa wskazując jego mocne i słabe strony. Na pytanie, czy obszar ten jest dobrym miejscem do życia i rozwoju udzielono następujących odpowiedzi:

Tabela 26 Ocena obszaru partnerstwa w przeprowadzonych badaniach

	Ogół mieszkańców	Młodzież	Liderzy środowisk lokalnych
Tak	65,7%	51,5%	82,6%
Nie	23,3%	28,2%	17,4%
Trudno powiedzieć (brak zdania)	11,%	20,3%	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Generalnie oceny we wszystkich ankietowanych grupach są dość wysokie: większość mieszkańców uważa, że obszar partnerstwa jest dobrym miejscem do życia

i rozwoju. Nieco bardziej krytyczna jest młodzież, lecz i w tej grupie połowa ankietowanych podziela ten pogląd. Obszar partnerstwa jest najwyżej oceniany w grupie liderów środowisk lokalnych i jednocześnie w tej grupie jest najmniej ocen negatywnych.

Wyniki badania mieszkańców⁶⁹

Większość ankietowanych (65,7%) stwierdziła, że obszar partnerstwa SZO jest **dobrym miejscem do życia i rozwoju**. Jego atutami są:

- bezpieczeństwo
- estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych
- atrakcyjność turystyczna, przyrodnicza i kulturowa
- oferta oraz infrastruktura sportowa i rekreacyjna.

Dla mieszkańców bardzo ważne są więzi oraz tradycje rodzinne, relacje z przyjaciółmi i znajomymi. Wysoko cenią lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historię swojej małej ojczyzny.

Dostrzegają również słabe strony obszaru, na którym mieszkają. Sytuację na lokalnym rynku pracy większość ocenia jako niezadowolającą, tak w zakresie ofert pracy, jak i wysokości zarobków. Wiele osób jest zdania, że oferta handlowa i usług rynkowych dla mieszkańców i firm również jest deficytem obszaru partnerstwa.

Słabych stron wymieniono więcej. Należą do nich m.in.:

- dostępność i ceny mieszkań
- oferta i infrastruktura kulturalna i rozrywkowa
- oferta usług społecznych (zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych)
- możliwość kontynuowania nauki, kształcenia się
- jakość i zakres usług komunalnych.

Negatywnie oceniano komunikację i transport zbiorowy, skomunikowanie z sąsiednimi miejscowościami i większymi miastami. W głosach ankietowanych mieszkańców wybrzmiewa niezadowolenie z ograniczonej dostępności komunikacyjnej poszczególnych gmin.

Większość usług dostępna jest i realizowana na miejscu, w gminie lub, rzadziej, w innej gminie z obszaru partnerstwa. Trudno jednoznacznie orzec, czy jest to wybór, czy konieczność wynikająca z ograniczonej dostępności komunikacyjnej części terenów.

---

⁶⁹ W ankiecie wzięło udział 328 mieszkańców ze wszystkich gmin partnerstwa.

Na miejscu w gminie realizowana jest też zdecydowana większość życiowych aktywności, jednak tylko 60% ankietowanych pracuje w gminie, w której mieszka. Do miejsca pracy trzeba więc często dojechać do innej gminy z obszaru partnerstwa lub spoza tego obszaru. Do Opola dojeżdża tylko 8% ankietowanych.

W stolicy województwa lub w innej gminie spoza obszaru partnerstwa mieszkańcy bywają rzadziej, a powodami wyjazdów są na ogół:

- nauka w szkołach, doksztalcanie: kursy, szkolenia
- usługi lekarza specjalisty oraz specjalistyczne zabiegi
- usługi z zakresu tzw. kultury wysokiej (teatr, koncerty, wystawy itp.)
- większe zakupy w sieciach handlowych, hurtowniach lub zakupy artykułów przemysłowych, odzieży, AGD itp.

Aby gdzieś dojechać, trzeba mieć własny samochód. Autobusem lub pociągiem jeździ się rzadko, sporadycznie albo wcale. Częściej rowerem.

Co mówią młodzi ludzie o swojej gminie, o atrakcyjności obszaru partnerstwa SZO, swoich planach życiowych i potrzebach oraz o zaufaniu do innych ludzi z najbliższego otoczenia⁷⁰

Ponad 51% młodych respondentów uważa, że jest to dobre miejsce do życia i do rozwoju, 28% jest odmiennego zdania.

Do mieszkania w gminie zachęcają (czynniki wiążące z gminą):

- więzi rodzinne (81,07%)
- relacje z przyjaciółmi, znajomymi (79,13%)
- bezpieczeństwo (69,90%)
- jakość i czystość środowiska naturalnego (59,22%)
- sentyment, lokalny patriotyzm, historia (57,77%)
- estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych (57,28%)
- to z czego znana jest gmina, lokalne produkty, kultura, wyroby, usługi (48,54%)
- warunki do prowadzenia własnego gospodarstwa rolnego (44,17%)
- oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna (43,69%)

---

⁷⁰ Odpowiedzi udzieliło łącznie 309 osób - uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych z terenu Partnerstwa, w tym 206 osób mieszkających na tym obszarze. Prezentowane wyniki odnoszą się do wypowiedzi młodzieży zamieszkującej obszar Partnerstwa.

Czynniki skłaniające do opuszczenia gminy:

- wysokość zarobków i płac (76,21%)
- oferty pracy, rynek pracy (72,33%)
- możliwość kontynuowania nauki, kształcenia się (58,74%)
- komunikacja i transport zbiorowy (58,25%)
- oferta usług społecznych (zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych) (50,49%)
- warunki do otwarcia i prowadzenia własnej firmy (50%)
- dostępność i ceny mieszkań (47,09%)
- skomunikowanie z większymi miastami (40,29%)

Ankietowani młodzi ludzie za mniej istotne uważają:

- budowanie lokalnego patriotyzmu, tożsamości, dumy z lokalnej historii, kultury, integrowanie wokół lokalnych wartości (10,19%)
- poprawę bezpieczeństwa (15,05%)
- warunki prowadzenia i wsparcie dla rozwoju gospodarstw rolnych (17,48%)
- lepszą promocję miejscowości i regionu, budowanie marki, prestiżu, dobrych skojarzeń (17,96%)
- podniesienie jakości i poszerzenie usług komunalnych (czystość, woda, odpady komunalne itp.) (21,84%)

Gdzie chcą mieszkać, gdzie chcą pracować?

23,79% respondentów chciałoby w przyszłości mieszkać w tej samej miejscowości, w której mieszka obecnie, a na obszarze partnerstwa łącznie ok. 32%. Na emigrację poza województwo opolskie zdecydowałoby się 39,32%, w tym 16,5% za granicę. To niemało. A zatem, mimo iż obszar partnerstwa jest uznawany za dobre miejsce do życia i rozwoju (51%), wybór przyszłego miejsca zamieszkania i pracy pada często na inne miejscowości. Należy sądzić, że zdaniem młodych ludzi są one jeszcze bardziej atrakcyjne, niemałą rolę odgrywa też naturalna w tym wieku ciekawość świata i chęć odmiany.

W przyszłości chcieliby pracować w innej miejscowości poza województwem opolskim (25,73%) lub za granicą (18,45%). Na obszarze partnerstwa chciałoby pracować tylko 24,75% respondentów. Za najbardziej atrakcyjną uznawana jest praca w firmie zagranicznej lub własna działalność gospodarcza (pozarolnicza). Jednak mimo iż własna firma jawi się jako coś atrakcyjnego, jedynie 38,88% respondentów rozważa jej prowadzenie w przyszłości. Uważają, że wybierając prowadzenie własnego biznesu kluczowe jest posiadanie dobrego pomysłu (49,51%) a także posiadanie odpowiedniej wiedzy i doświadczenie w zawodzie (40,29%). Atrakcyjna wydaje się również praca najemna w małej lub średniej firmie lokalnej.

Sektory/branże (przemysł, administracja, organizacje pozarządowe, handel, sektor IT, budownictwa itd.) oceniane są bardzo różnie. Dla jednych są atrakcyjne, a inni uznają je za mało pociągające. Zdania są bardzo podzielone.

Za mało atrakcyjne uznawane jest prowadzenie własnego gospodarstwa rolnego lub praca w nim.

Około 65% ceni sobie pracę możliwie jak najbliżej miejsca zamieszkania (do 30 minut dojazdu).

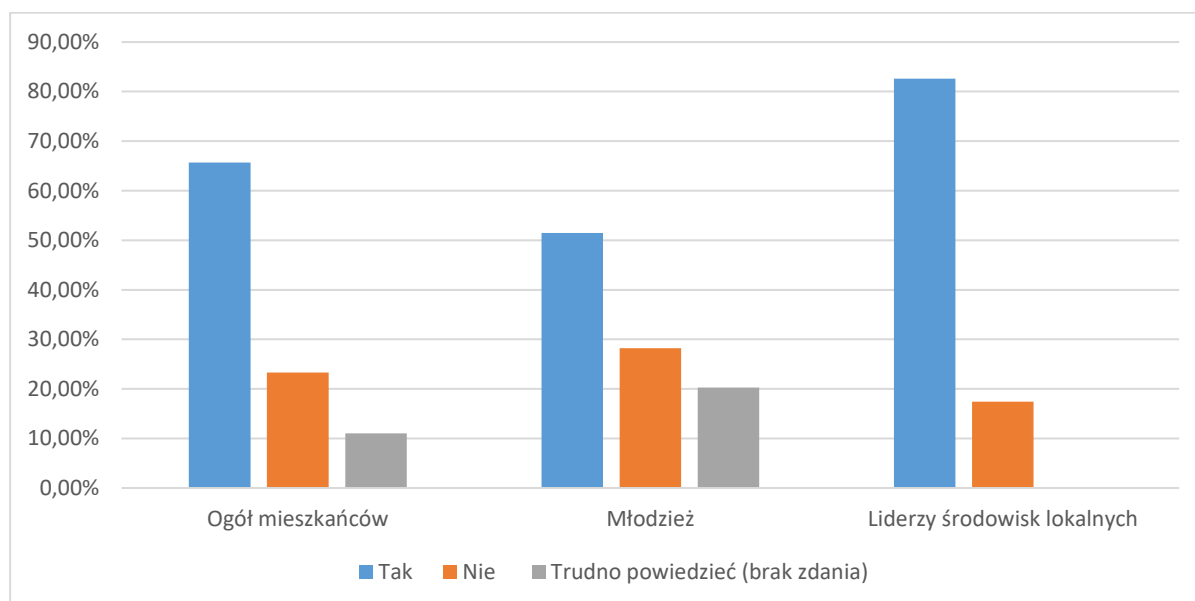
Ranking zaufania

Młodzi ludzie ufają przede wszystkim rodzinie, w mniejszym stopniu znajomym, bliskim sąsiadom, osobom, z którymi się uczą lub pracują, nauczycielom. Pozostałe grupy społeczne cieszą się jeszcze mniejszym zaufaniem u młodych ludzi. Spora grupa młodzieży nie ufa kapłanom, społecznikom, lokalnym mediom.

Co jest dla nich ważne w życiu

Najważniejszym aspektem życia jest rodzina, małżeństwo i dzieci, a także dobrobyt, stabilność finansowa i niezależność ekonomiczna. Ważni są znajomi i przyjaciele. Ankietowani młodzi ludzie cenią sobie też spokojne życie bez konfliktów i kłopotów. Czas wolny spędzają często w swojej lub w sąsiedniej miejscowości lub w jeszcze innym miejscu.

Rysunek 53 Ocena obszaru partnerstwa w przeprowadzonych badaniach – czy obszar ten jest dobrym miejscem do życia i rozwoju?

Źródło: opracowanie własne

Potencjał społeczno-gospodarczy obszaru partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej jest obecnie sumą potencjałów gmin wchodzących w skład partnerstwa. Poszczególne gminy przedstawiają sobą odmienne byty nie tylko pod względem administracyjnym i zarządczym. W pierwszej kolejności ich status (gmina miejsko-wiejska i gmina wiejska), a następnie obszar, potencjał demograficzny, społeczny, warunki środowiskowe i profil gospodarczy, sytuacja finansowa oraz siła konkurencyjna silnie je różnicują.

W zamieszczonej w rozdziale II analizie porównawczej potencjału rozwojowego poszczególnych partnerów badano go w relacji do innych porównywalnych jednostek samorządowych (grupa porównawcza – GP). Dobrą pozycją konkurencyjną charakteryzuje się południowa i południowo-zachodnia część obszaru partnerstwa tj. gminy Olesno i Zębowice, każda w stosunku do swojej grupy porównawczej gmin. Ogólny wskaźnik rozwoju sytuuje je na dobrej pozycji w regionie, jednak obie gminy tracą przewagę konkurencyjną. Trudniejsza sytuacja panuje w części północnej tego obszaru tj. w gminach Gorzów Śląski i Radłów. Są to gminy, które dzieli dystans w stosunku do innych gmin z ich GP, a co gorsza – dystans ten rośnie.

W wymiarze gospodarczym dobrą pozycję konkurencyjną ma gmina Olesno, jednak traci ją na rzecz innych gmin w GP. Pozostała część obszaru partnerstwa w tym wymiarze sytuuje się gorzej niż średnia w odpowiednich grupach porównawczych.

Mocną stroną obszaru partnerstwa jest wymiar społeczny – gminy wypadają lepiej niż średnia w grupach porównawczych, choć powoli tracą przewagę konkurencyjną (tj.

inni poprawiają swoją pozycję). W wymiarze środowiskowym lepiej niż średnia w GP wypadają gminy Olesno i Radłów. Powiększają też swoją przewagę konkurencyjną.

O dynamice dalszego rozwoju obszaru partnerstwa decyduje w dużym stopniu wykorzystanie wewnętrznych (endogennych) zasobów, w tym tych, które do tej pory wykorzystywane były w niedostatecznym stopniu, oraz produktów o największym potencjale i perspektywach rozwojowych.

W poniższej tabeli przedstawiono najważniejsze zasoby obszaru partnerstwa oraz produkty powiązane z tymi zasobami. Szczególną uwagę poświęcono produktom najpełniej wykorzystującym lokalne zasoby, a także produktom, które mają największy potencjał i perspektywy rozwoju (endogenne potencjały obszaru partnerstwa).

Tabela 27 Najważniejsze zasoby obszaru partnerstwa i produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych

Najważniejsze zasoby		Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
Ludzie, ich wiedza, kompetencje i umiejętności	<ul style="list-style-type: none"> wiedza i doświadczenie w produkcji dobrej żywności – lokalni producenci artykułów spożywczych talenty muzyczne: „Wind band” - młodzieżowy big band działający przy Szkole Muzycznej w Oleśnie talenty sportowe - kluby sportowe w Oleśnie: lekkoatletyczny, piłkarski aktywni emeryci Fundacja Rozwoju Artystycznego FABRYKA MUZYKI w Gorzowie Śląskim 	<ul style="list-style-type: none"> Oleski Koszyk Dobrej Żywności oferta agroturystyczna oferta atrakcyjnego, czynnego spędzania czasu wolnego twórczość artystyczna oryginalne inicjatywy społeczne inicjatywy i wydarzenia artystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> produkty wytwarzane przez członków Klastra "Oleski Koszyk" np. pieczywo od "Marcina", masło z OSM w Oleśnie, biały twaróg, miody od państwa Siejów, dania inicjatywy i wydarzenia artystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> produkty składające się na „Oleski Koszyk” twórczość artystyczna „Wind Bandu” „Olesno Zaksie” inicjatywy i wydarzenia artystyczne

Najważniejsze zasoby		Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
<p>Środowisko naturalne:</p> <p>gleby, flora i fauna,</p> <p>rzeki i zbiorniki wodne,</p> <p>surowce naturalne,</p> <p>obszary chronione</p> <p>rozlewiska Piekliko i Wilcza Woda (Leśna)</p>	<ul style="list-style-type: none"> rozległe obszary leśne o wysokich walorach krajobrazowych: Lasy Stobrawsko-Turawskie krajobrazy nizinne, urokliwe zakątki obszary chronionego krajobrazu 2 zbiorniki wodne w gminie Zębowice działki budowlane w gminie Zębowice pomost w gminie Radłów jako obiekt obserwacyjny rzeka Proсна, źródło Proсны przestrzeń do rekreacji 	<ul style="list-style-type: none"> produkty rolne, dobrej jakości żywność drewno, grzyby, owoce runa leśnego życie w zgodzie z naturą - „Natura ma żyć swoim życiem” obserwacja przyrody bez ingerencji w środowisko zawody wędkarskie 	<ul style="list-style-type: none"> produkty rolne, dobrej jakości żywność drewno, grzyby, owoce runa leśnego 	<ul style="list-style-type: none"> prozdrowotna oferta wypoczynku i rekreacji na leśnych trasach rowerowych i ścieżkach spacerowych produkty rolne i leśne dobrej jakości żywność

Najważniejsze zasoby		Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
Lokalne firmy	<ul style="list-style-type: none"> • lokalne firmy spożywcze produkujące dobrą żywność • firmy w SSE • pozostałe firmy z branży metalowej, meblarskiej i in. 	<ul style="list-style-type: none"> • produkty branży metalowej, spożywczej, meblarskiej • rośliny i akcesoria ogrodnicze • OK Food Festival • Forum Ekonomiczne Kooperacja, Targi Gospodarcze 	<ul style="list-style-type: none"> • produkty branży metalowej, spożywczej, meblarskiej • rośliny i akcesoria ogrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> • armatura łazienkowa • meble • rośliny ogrodnicze • akcesoria ogrodowe • produkty branży metalowej • żywność
Lokalne stowarzyszenia i organizacje mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • Stowarzyszenie Klaster Dobrej Żywności "Oleski Koszyk" - inicjatywa ponad 20 lokalnych producentów żywności oraz samorządu powiatowego • LGD Górna Proсна • LGD Kraina Dinozaurów 	<ul style="list-style-type: none"> • dobra żywność, produkty lokalne • Oleska Śmietankówka • swojskie ciasta • karp • wędzone ryby 	<ul style="list-style-type: none"> • dobra żywność, produkty lokalne • Oleska Śmietankówka • OK Food Festival - prezentacja, promocja i 	<ul style="list-style-type: none"> • produkty pod marką „Oleski Koszyk” • działania wspierające dialog z mieszkańcami

Najważniejsze zasoby		Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
	<ul style="list-style-type: none"> • LGD Dolina Stobrawy • LGR Opolszczyzna • Grupa Tenisa Ziemnego • LZS (piłka nożna) • OSP, w tym grupy drużyny pożarnicze • Koła Gospodyń Wiejskich • KOLOT • OKS Olesno 	<ul style="list-style-type: none"> • certyfikowane produkty spożywcze np. kołocz śląski • treningi i rozgrywki sportowe • materiały informacyjne dla turystów: przewodniki, mapy itp. • działania promujące agroturystykę 	degustacja produktów + wydarzenia kulturalne	<ul style="list-style-type: none"> • Forum Ekonomiczne „Kooperacja” • produkty turystyczne
Infrastruktura, obiekty	<ul style="list-style-type: none"> • Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna w Oleśnie położona w pobliżu budowanej nowej S 11 	<ul style="list-style-type: none"> • nieruchomości przeznaczone na cele inwestycyjne (prowadzenie 	<ul style="list-style-type: none"> • nieruchomości przeznaczone na cele inwestycyjne (prowadzenie 	<ul style="list-style-type: none"> • nieruchomości przeznaczone na cele inwestycyjne

Najważniejsze zasoby		Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
	<ul style="list-style-type: none"> • Obiekty zabytkowe adaptowane na cele mieszkalne i użytkowe: <ul style="list-style-type: none"> ○ Gorzów Śląski, ul. Wojska Polskiego 1- adaptacja budynku na cele mieszkalne i użytkowe ○ Gorzów Śląski, ul. Wojska Polskiego 19 - adaptacja budynku na cele mieszkalne i użytkowe ○ Zdziechowice 16, pałac w zespole parkowym - adaptacja budynku na cele społeczne i użytkowe. 	<p>działalności gospodarczej)</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaadaptowane do nowych celów budynki/obiekty zabytkowe 	<p>działalności gospodarczej)</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaadaptowane do nowych celów budynki/obiekty zabytkowe 	<p>(prowadzenie działalności gospodarczej)</p>
Infrastruktura drogowa	<ul style="list-style-type: none"> • sieć dróg krajowych, powiatowych i gminnych • ścieżki rowerowe i pieszo-rowerowe 	<ul style="list-style-type: none"> • połączenia komunikacyjne wewnętrzne i zewnętrzne • trasy komunikacyjne i rekreacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> • połączenia komunikacyjne wewnętrzne i zewnętrzne 	<ul style="list-style-type: none"> • ścieżki leśne jako baza do utworzenia sieci ścieżek pieszo-rowerowych

Najważniejsze zasoby		Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
			<ul style="list-style-type: none"> trasy komunikacyjne i rekreacyjne 	<p>dla celów rekreacji</p> <ul style="list-style-type: none"> obwodnica Olesna (droga S 11)
Infrastrukturalna kulturalna	<ul style="list-style-type: none"> ośrodki kultury i biblioteki we wszystkich gminach Państwowa Szkoła Muzyczna I Stopnia w Oleśnie 	<ul style="list-style-type: none"> Jazzobranie Olesno Przegląd Orkiestr Dętych w Radłowie Ogólnopolski Festiwal Muzyki Poetyckiej w Oleśnie imprezy kulturalno- sportowe, zajęcia sportowe (zumba, trampoliny, gry i sekcje gier w tenisa 	<ul style="list-style-type: none"> lokalna oferta kulturalna i edukacyjna coroczne dożynki w gminach wiejskich 	

Najważniejsze zasoby		Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
		stołowego, badmintona) oraz inne zajęcia organizowane na obszarze partnerstwa <ul style="list-style-type: none"> • imprezy kulturalno-rekreacyjne w amfiteatrze przy parku miejskim w Gorzowie Śląskim 		
Infrastruktura do uprawiania sportu i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> • Miejskie Centrum Sportu i Rekreacji w Oleśnie "Oleska Laguna" - kryta pływalnia i stadion piłkarski i lekkoatletyczny ze sztuczną nawierzchnią, boisko Orlik • hala sportowa w zarządzie MGOK, boisko Orlik, boisko do gry w piłkę siatkową plażową w Gorzowie Śląskim 	Oleskie Uliczne Biegi Pokoju (24 edycje)	<ul style="list-style-type: none"> • Mistrzostwa Polski w maratonie 2020 • rozgrywki sportowe • imprezy o randze co najmniej wojewódzkiej • oferta zajęć sportowo-rekreacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • oferta rekreacji na pływalni „Oleska Laguna” • Miejski stadion lekkoatletyczny w Oleśnie po kompleksowe

Najważniejsze zasoby	Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
	<ul style="list-style-type: none"> • stadion sportowy z bieżnią w Gorzowie Śląskim • stadion w Dziechowicach wraz z zapleczem sanitarnym • boisko sportowe w Uszycach • park miejski ze skateparkiem z infrastrukturą sportową, amfiteatrem w Gorzowie Śląskim • hala sportowa przy Publicznej Szkole Podstawowej w Zębowicach • boisko wielofunkcyjne (koszykówka, siatkówka, piłka ręczna) w Zębowicach • boisko do piłki nożnej LZS w Zębowicach • boisko do piłki nożnej LZS Radawie • siłownia zewnętrzna przy Publicznej Szkole Podstawowej w Zębowicach i w Radawiu • siłownia zewnętrzna w Kadłubie Wolnym 		<p>ogólnodostępnych dla szkół wszystkich typów szkół – goście mile widziani</p> <p>j renowacji i modernizacji, wyposażony w urządzenia zgodnie z wymogami rozgrywek o randze wojewódzkiej (certyfikacja w toku)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Treningi i zawody tenisowe na korcie tenisowym w Oleśnie

Najważniejsze zasoby	Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
			<ul style="list-style-type: none"> • oferta rehabilitacji i odnowy biologicznej (m.in. po COVID 19) • uwaga: w planach – modernizacja kompleksu basenów odkrytych i połączenie organizacyjne (wspólny zarząd) ww. obiektów.

Najważniejsze zasoby		Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
				Basen będzie pełnił funkcję zaplecza
Instytucje	<ul style="list-style-type: none"> instytucje samorządowe i rządowe Centrum Ochrony Bioróżnorodności Ekologicznej w gminie Olesno 	<ul style="list-style-type: none"> usługi publiczne świadczone przez samorząd dla mieszkańców, przyjezdnych, przedsiębiorców itp. oferta pomocy rodzinie oferta pomocy osobom niepełnosprawnym 	<ul style="list-style-type: none"> usługi publiczne świadczone przez samorząd dla mieszkańców, przyjezdnych, przedsiębiorców itp. oferta pomocy rodzinie oferta pomocy osobom niepełnosprawnym 	<ul style="list-style-type: none"> e-usługi wspólne partnerskie, gminno-samorządowe projekty i inwestycje giełdy kooperacyjne giełdy pracy

Najważniejsze zasoby	Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
Dziedzictwo kulturowe, tradycje i symbole	<ul style="list-style-type: none"> • Zabytkowe kościoły, kapliczki • Muzeum Regionalne w Oleśnie • drewniane budownictwo sakralne, w tym m.in. Kościół Św. Anny w Oleśnie oraz kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Radawiu • dziedzictwo kulinarne 	<ul style="list-style-type: none"> • Szlak drewnianych kościółków • odpust w kościele Św. Anny • Zwyczaj „Krzyżoki”, • Szlak pielgrzymkowy 	<ul style="list-style-type: none"> • "Oleska róża zaklęta w drewno" • coroczne dożynki w gminach wiejskich • odpust w kościele św. Anny połączony z Dniami Olesna • system ścieżek rowerowych łączących kościółki na szlaku drewnianej architektury sakralnym

Najważniejsze zasoby		Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
Historia, wydarzenia historyczne	<ul style="list-style-type: none"> szlak solny z Moraw do Olesna szlak architektury drewnianej szlak "via regna" Siedem Źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> spotkania "Historia lokalna w powiecie oleskim" szlaki historyczne obiekty architektoniczne 		<ul style="list-style-type: none"> spotkania "Historia lokalna w powiecie oleskim"
Poczucie tożsamości	<ul style="list-style-type: none"> tożsamość i wspólnota, życie duchowe mieszkańców całego powiatu więzi i tradycje rodzinne lokalny patriotyzm, wspólne dziedzictwo i historia 	<ul style="list-style-type: none"> Śląsko-niemiecka tradycja – wielokulturowość Pomnik Elsy jako element i symbol łączący mieszkańców różnych narodowości 		

Najważniejsze zasoby	Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
Niewykorzystane obiekty i przestrzenie	wolne działki w SSE w Oleśnie	oferta inwestycyjna	<ul style="list-style-type: none"> • nieruchomości inwestycyjne • nowe zakłady pracy, nowe miejsca pracy • nowe specjalizacje
Zasoby do rozwoju turystyki i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> • obszary leśne • Ośrodek Wypoczynkowy ANPOL w Starym Oleśnie • stadnina koni w Borkach Wielkich • kompleks basenów odkrytych • stadion lekkoatletyczny z kortami i innymi urządzeniami • basen kryty "Laguna" 	<ul style="list-style-type: none"> • oferta wypoczynku • oferta aktywnego wypoczynku i rekreacji • zawody sportowe o randze co 	<ul style="list-style-type: none"> • oferta aktywnego wypoczynku i rekreacji • zawody sportowe o randze co najmniej wojewódzkiej

Najważniejsze zasoby		Najważniejsze produkty powiązane z zasobami, generujące największe korzyści społeczne i gospodarcze	Produkty najpełniej wykorzystujące zasoby	Produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych
		najmniej wojewódzkiej	najmniej wojewódzkiej	<ul style="list-style-type: none"> • basen i pozostałe obiekty sportowo-rekreacyjne będą współtworzyć potencjał turystyczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych mieszkańców, wypowiedzi liderów, członków Grupy Roboczej.

3.2 Bariery, problemy, deficyty obszaru partnerstwa

W toku prac nad raportem zdefiniowane zostały następujące bariery oraz problemy i deficyty rozwojowe obszaru partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej:

1. depopulacja i starzenie się społeczeństwa
2. niski stopień dostępności komunikacyjnej
3. zanieczyszczone powietrze
4. niski stopień rozwoju gospodarczego
5. niedorozwój infrastruktury komunalnej
6. niska aktywność społeczna mieszkańców

Zidentyfikowano zarówno przyczyny problemów, jak i ich skutki.⁷¹

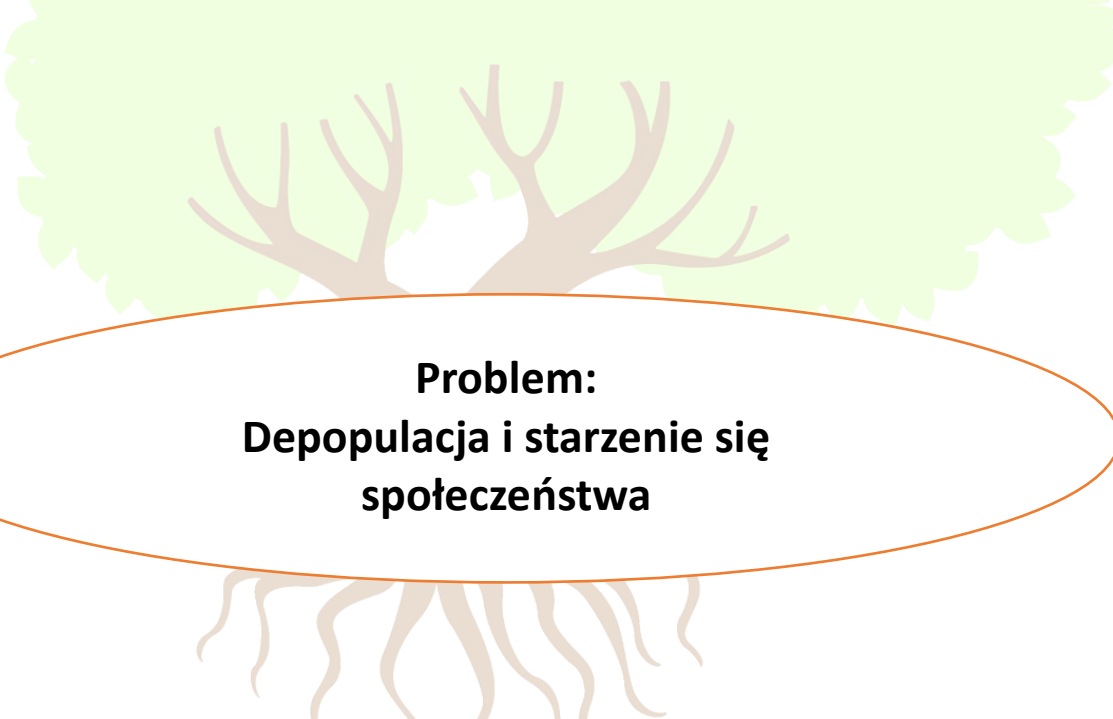
Problemy i deficyty rozwojowe prowadzą do obniżenia atrakcyjności i konkurencyjności obszaru partnerstwa. Powodują one migracje mieszkańców do miejsc, które oferują miejsca pracy wysokiej jakości i lepsze warunki życia. Za główny problem obszaru partnerstwa należy zatem uznać obniżenie jego atrakcyjności i konkurencyjności oraz niezadowalającą jakość życia - zwłaszcza w relacji do innych konkurencyjnych obszarów na terenie kraju.

---

⁷¹ W procesie identyfikacji problemów i barier rozwojowych, ich przyczyn i skutków zastosowano technikę „drzewo problemów”.

SKUTKI

- Brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy – brak rąk do pracy barierą dalszego rozwoju gospodarczego
- Konieczność wydłużenia okresu aktywności zawodowej
- Zmiany w popycie na usługi (publiczne i rynkowe) oraz na infrastrukturę techniczną i społeczną (przedszkola, szkoły, domy opieki dla seniorów, leczenie, oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna itd.)
- Obniżenie potencjału społecznego
- Rosnąca liczba osób z niepełnosprawnościami
- Zmiany w modelu funkcjonowania rodziny wielopokoleniowej – przejście funkcji opiekuńczej przez organizacje, instytucje lub przedsiębiorców prywatnych
- Pogłębiające się rozwarstwienie dochodowe mieszkańców – niewystarczająca integracja społeczna

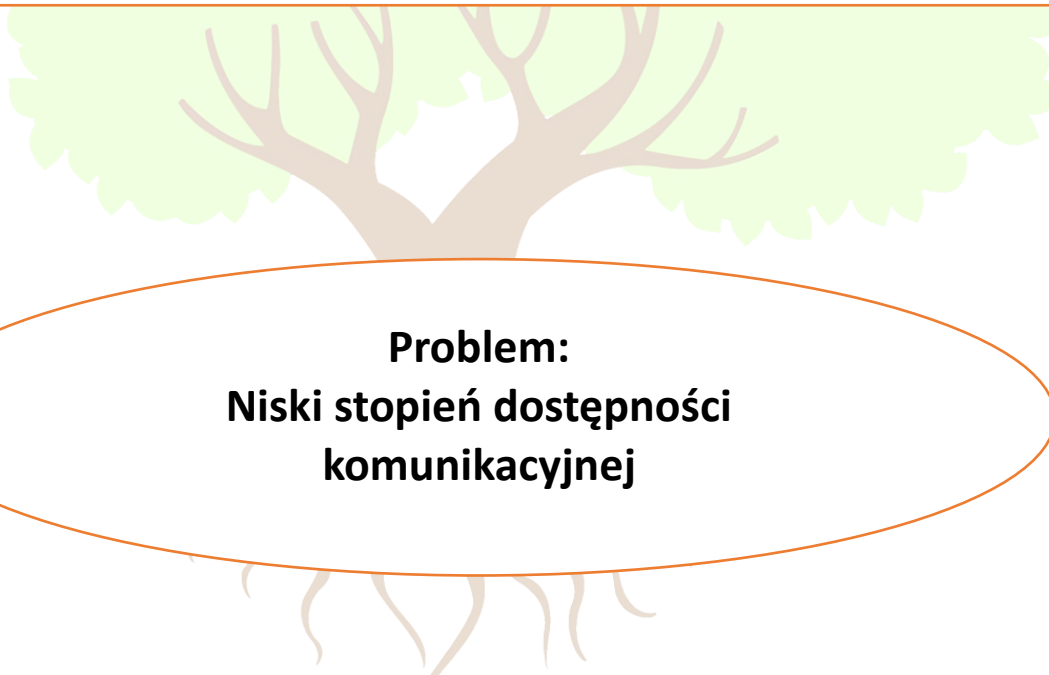
Problem: Depopulacja i starzenie się społeczeństwa

PRZYCZYNY

- Niski przyrost naturalny
- Migracje
- Wydłużenie czasu trwania życia
- Niska atrakcyjność i konkurencyjność obszaru Partnerstwa
- Niewystarczająca liczba przedsięwzięć związanych z rewitalizacją obszarów problemowych

SKUTKI

- **OBNIŻENIE ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU PARTERSTWA**
- **MIGRACJA MIESZKAŃCÓW, ZWŁASZCZA MŁODYCH DO MIEJSC O LEPSZEJ LOKALIZACJI, LEPIEJ SKOMUNIKOWANYCH, Z LEPSZĄ DOSTĘPNOŚCIĄ USŁUG**
- Utrudniona komunikacja z gminami ościennymi, z miastem powiatowym i wojewódzkim oraz z innymi większymi ośrodkami, gdzie można korzystać z usług niedostępnych na terenie danej gminy lub dojechać do pracy.
- Mieszkańcy nie mogą zaspokoić swoich podstawowych potrzeb w zakresie: bytowym, zdrowotnym, społecznym lub jest to znacząco utrudnione.
- Dla części z nich jedynym sposobem komunikacji z innymi miejscowościami jest przejazd własnym samochodem.
- Konieczność zakupu kolejnych samochodów w rodzinie.
- Ogólne niezadowolenie społeczne – uwięzienie w swojej gminie, rozgoryczenie, sentymentalny powrót do dawnych, „lepszych” czasów.

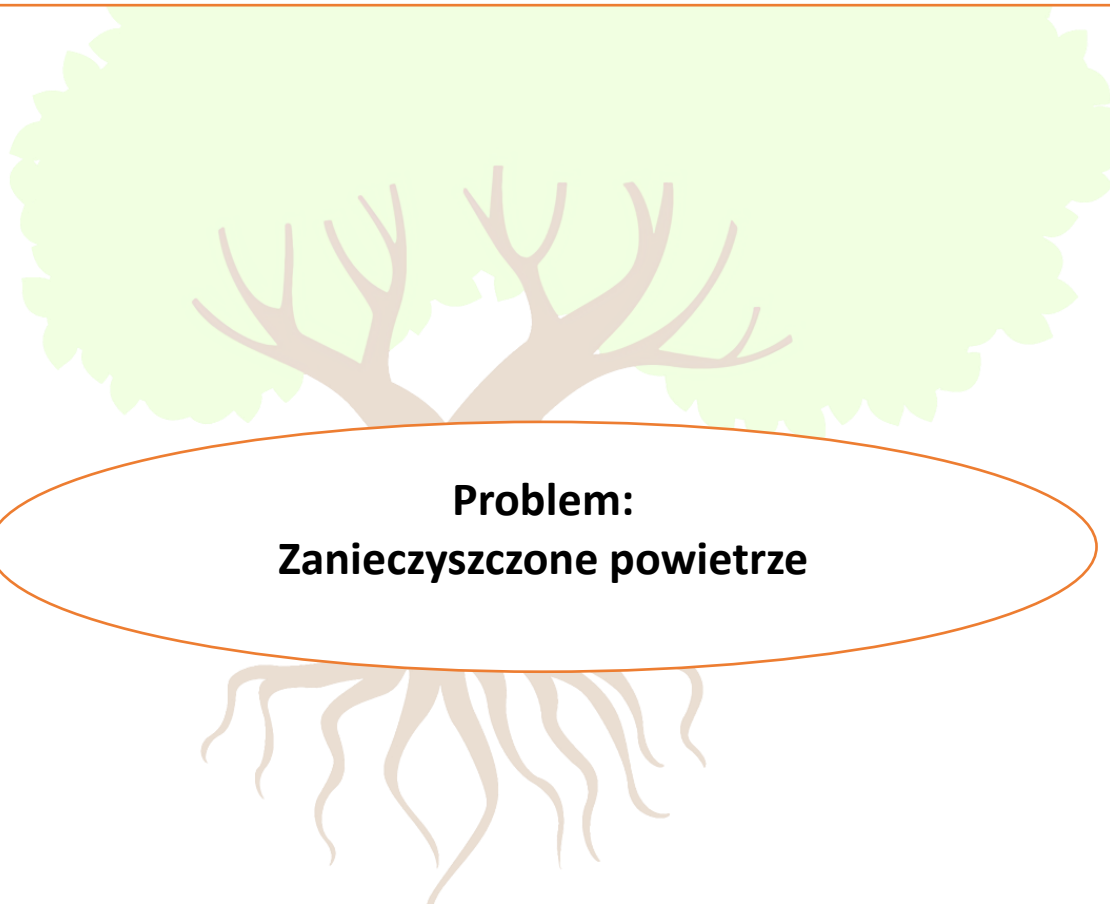
Problem: Niski stopień dostępności komunikacyjnej

PRZYCZYNY

- Transport publiczny nie dociera do wszystkich miejscowości - „białe plamy komunikacyjne”
- Brak odpowiedniej sieci dróg
- Zły stan infrastruktury drogowej
- Brak skorelowania działań między gminami a powiatem
- Brak siatki regularnych, stabilnych połączeń we wszystkich gminach (są przewozy okresowe)
- Brak finansów na wypróbowanie alternatywnych mechanizmów połączeń komunikacyjnych
- Niewystarczające środki finansowe na inwestycje drogowe lub na wkład własny w projektach infrastrukturalnych
- Brak dostatecznej ilości firm transportowych
- Firmy transportowe typu PKS nie osiągają zysków z transportu ludzi na tym terenie, nie jest to dla nich opłacalne.
- Niedostatecznie rozwinięta sieć dróg pieszo-rowerowych

SKUTKI

- **OBNIŻENIE ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU PARTERSTWA**
- **MIGRACJA MIESZKAŃCÓW, ZWŁASZCZA MŁODYCH DO MIEJSC O LEPSZEJ LOKALIZACJI I LEPSZYCH WARUNKACH ŻYCIA**
- Smog
- Zwiększona zachorowalność na choroby układu oddechowego, nowotwory i choroby układu krążenia
- Uciążliwość i obniżony komfort życia mieszkańców

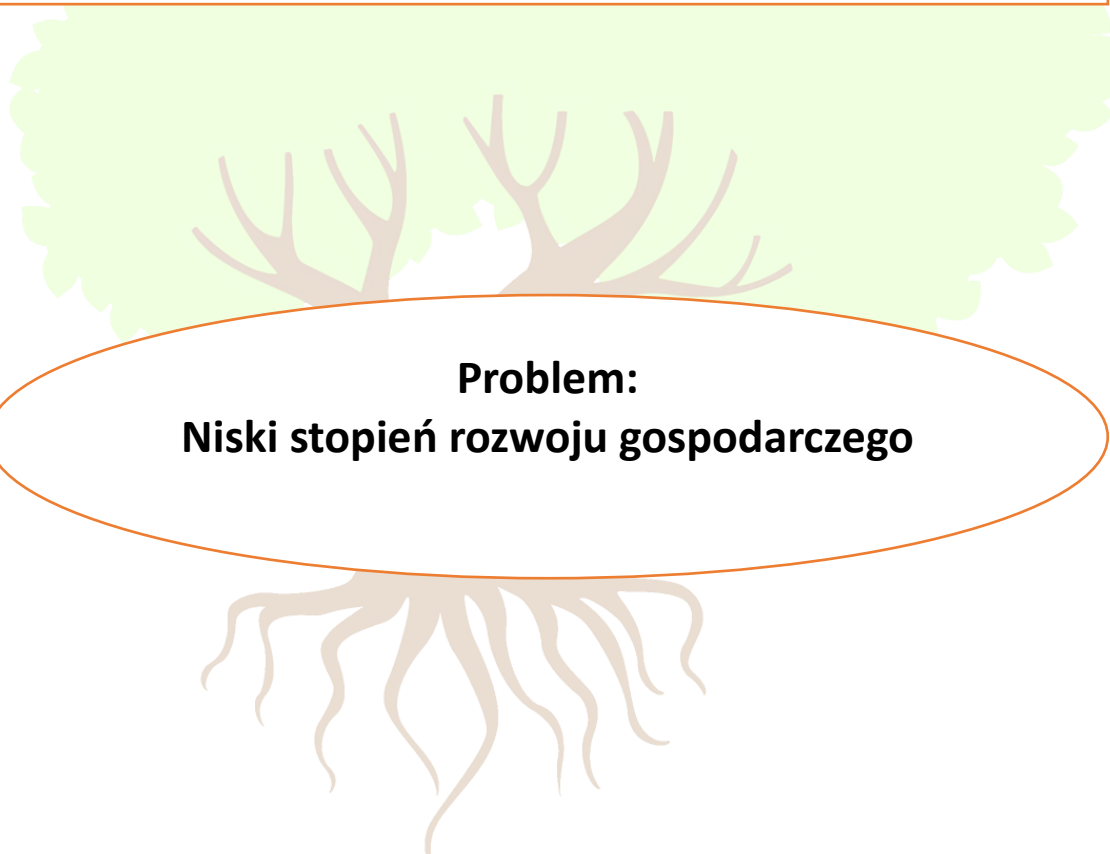
PRZYCZYNY

- Niska emisja na terenach zurbanizowanych – stosowanie tradycyjnych, nieekologicznych źródeł ogrzewania i paliw
- Niskie parametry termoizolacyjne zabudowy w miejscowościach – zwiększone zużycie paliw
- Małe zainteresowanie mieszkańców wymianą źródeł ogrzewania, mimo preferencji finansowych
- Niska świadomość ekologiczna mieszkańców
- Brak dostatecznych środków finansowych na inwestycje proekologiczne
- Wzmożony ruch komunikacyjny, szczególnie uciążliwy na terenach zurbanizowanych

SKUTKI

• OBNIŻENIE ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU PARTERSTWA

- **MIGRACJA MIESZKAŃCÓW, ZWŁASZCZA MŁODYCH DO MIEJSC O LEPSZEJ LOKALIZACJI, OFERUJĄCYCH MIEJSCA PRACY WYSOKIEJ JAKOŚCI**
- Niska konkurencyjność obszaru partnerstwa
- Brak dużych, nowoczesnych firm
- Niedobór nowoczesnych miejsc pracy
- Niskie dochody budżetów parterów z tytułu PIT i VAT

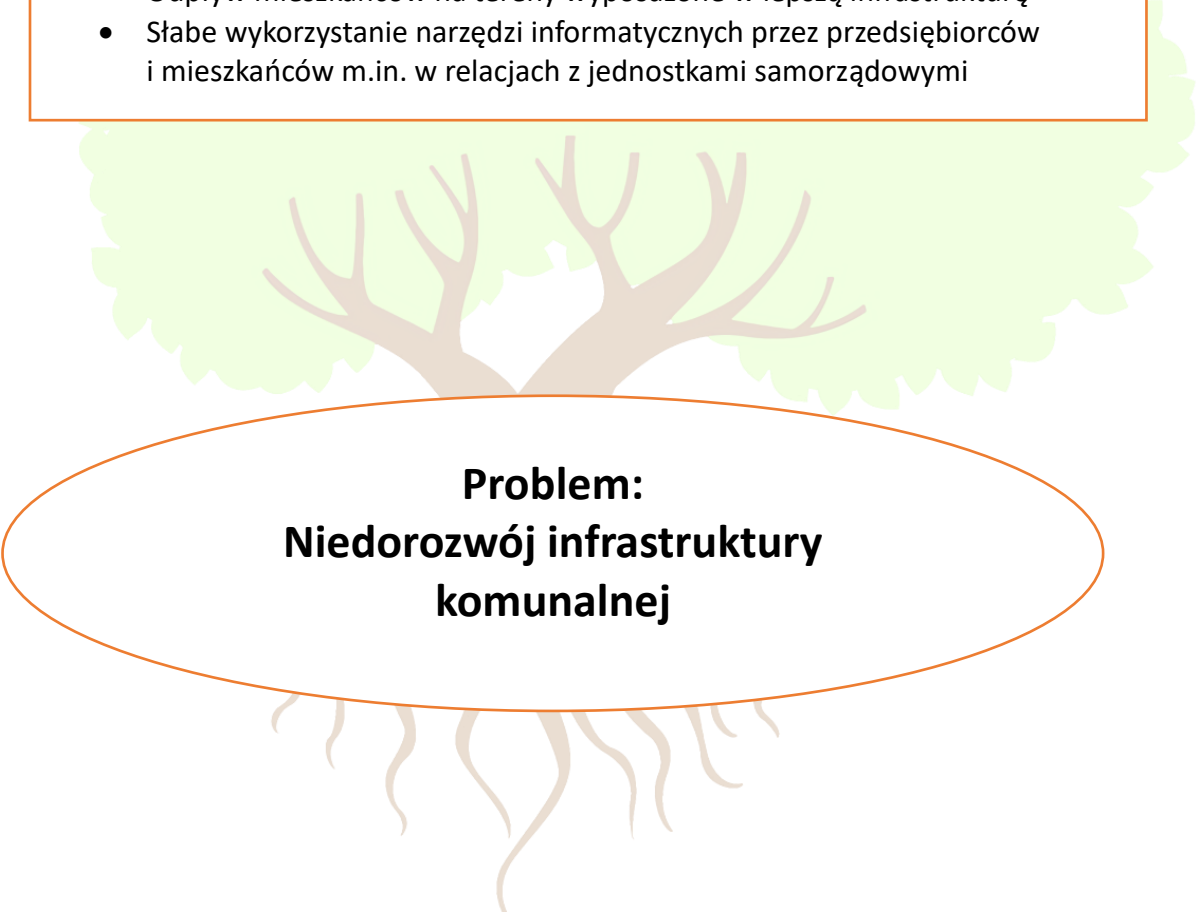

PRZYCZYNY

- Niedostateczne wsparcie istniejących i potencjalnych inwestorów
- Niedostatecznie przygotowana oferta inwestycyjna
- Niedostateczne skomunikowanie i uzbrojenie terenów dla potencjalnych inwestorów
- Niedobór wykwalifikowanych kadr
- Niedogodna lokalizacja potencjalnych terenów inwestycyjnych
- Niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców
- Niedostatecznie zagospodarowany potencjał turystyczny i przyrodniczy oraz niedostatecznie wykorzystana infrastruktura turystyczna
- Słabe mechanizmy współpracy pomiędzy jst na obszarze Partnerstwa
- Niewystarczająca liczba przedsięwzięć związanych z rewitalizacją obszarów problemowych
- Poważne deficyty w zakresie planowania przestrzennego (brak mpzp)
- Niewielkie doświadczenie w realizacji projektów PPP

SKUTKI

- **OBNIŻENIE ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU PARTERSTWA**
- **MIGRACJA MIESZKAŃCÓW, ZWŁASZCZA MŁODYCH DO MIEJSC O LEPSZEJ LOKALIZACJI, OFERTUJĄCYCH LEPSZĄ JAKOŚĆ ŻYCIA**
- Niska jakość życia mieszkańców
- Zanieczyszczenie i degradacja terenów zielonych
- Odpływ mieszkańców na tereny wyposażone w lepszą infrastrukturę
- Słabe wykorzystanie narzędzi informatycznych przez przedsiębiorców i mieszkańców m.in. w relacjach z jednostkami samorządowymi

Problem: Niedorozwój infrastruktury komunalnej

PRZYCZYNY

- Wysokie koszty inwestycji infrastrukturalnych - brak środków finansowych w budżetach gmin na inwestycje infrastrukturalne
- Brak inwestycji w infrastrukturę komunalną
- Słabo rozwinięta sieć wodno-kanalizacyjna
- Niesprawny system gospodarki odpadami
- Słabo rozwinięta sieć szybkiego internetu

SKUTKI

- Słaba znajomość spraw gminy, problemów jej rozwoju teraz i w przyszłości
- Niewielki wpływ mieszkańców na bieg spraw we wspólnocie samorządowej
- Niski stopień integracji i zaangażowania wspólnot lokalnych
- Kryzys poczucia tożsamości i dumy z lokalnej ojczyzny
- Obojętność lub nasilenie się niezadowolenia, postaw roszczeniowych
- Zaburzona komunikacja pomiędzy samorządem a mieszkańcami
- Brak wiedzy o opiniach mieszkańców
- Niedostateczna liczba partnerów wśród organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz wspólnot lokalnych

Problem: Niska aktywność społeczna mieszkańców

PRZYCZYNY

- Bierność, niechęć do wspólnych działań, do działań dla dobra społecznego
- Nieskuteczny dialog – niedostateczna wiedza lub przekonanie o skuteczności różnych form partycypacji społecznej
- Bariery w komunikacji z mieszkańcami – niezrozumiały język urzędniczy
- Brak zainteresowania sprawami innymi niż moje własne
- Poczucie braku sprawczości i wpływu na sprawy gminy wśród mieszkańców, zniechęcenie

3.3 Determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa

W procesie planowania rozwoju istotne jest wskazanie determinant rozwojowych tj. tych elementów, które w procesie rozwoju mogą wzmocnić lub osłabić potencjały partnerstwa SZO. Równie ważne jest zidentyfikowanie tych elementów, które mogą pogłębiać istniejące problemy lub przyczyniać się do ich eliminowania.

W poniższych tabelach dokonano oceny wpływu wybranych, najważniejszych determinant rozwojowych na potencjały i deficyty partnerstwa SZO. Zastosowano następujące symbole:

- ++   bardzo duży, pozytywny wpływ na potencjały/deficyty
- +   duży, pozytywny wpływ na potencjały/deficyty
- 0   brak wpływu – czynnik neutralny
- duży, negatywny wpływ na potencjały/deficyty
- bardzo duży, negatywny wpływ na potencjały/deficyty

Tabela 28   **Determinanty rozwoju - wpływ na najważniejsze potencjały obszaru partnerstwa**

Potencjały Determinanty rozwoju	Ludzie – ich wiedza, kompetencje, umiejętności i doświadczenie	Środowisko naturalne – gleby, flora i fauna, rzeki, surowce naturalne	Lokalni przedsiębiorcy	Infrastruktura, obiekty	Instytucje	Dziedzictwo historyczne, kulturowe Tradycje, symbole – tożsamość miejsca
Zmiany demograficzne Depopulacja, starzenie się społeczności	--	0	--	0	-	-
Zatrzymanie mieszkańców	+	0	+	+	+	+
Poprawa jakości życia na obszarze	+	+	+	+	+	+
Edukacja	+	+	+	+	+	+
Rozwój usług	+	0	+	+	+	0
Poprawa dostępności dobrze płatnych miejsc pracy	+	0	+	0	+	0
Poprawa dostępności komunikacyjnej	+	0	+	0	+	0

Potencjały Determinanty rozwoju	Ludzie – ich wiedza, kompetencje, umiejętności i doświadczenie	Środowisko naturalne – gleby, flora i fauna, rzeki, surowce naturalne	Lokalni przedsiębiorcy	Infrastruktura, obiekty	Instytucje	Dziedzictwo historyczne, kulturowe Tradycje, symbole – tożsamość miejsca
Poprawa dostępności cyfrowej	+	0	+	0	+	0
Lepsza dostępność mieszkań	+	0	+	+	0	0
Dostępność wykształconych, przygotowanych kadr pracowniczych	+	0	++	0	++	+
Klimat dla przedsiębiorczości	+	0	++	+	+	0
Jakość środowiska	+	++	0	+	+	+
Współpraca	+	+	+	+	+	+

Potencjały Determinanty rozwoju	Ludzie – ich wiedza, kompetencje, umiejętności i doświadczenie	Środowisko naturalne – gleby, flora i fauna, rzeki, surowce naturalne	Lokalni przedsiębiorcy	Infrastruktura, obiekty	Instytucje	Dziedzictwo historyczne, kulturowe Tradycje, symbole – tożsamość miejsca
Angażowanie mieszkańców i przedsiębiorców we współpracę na rzecz rozwoju	++	+	+	0	+	++
Integracja	+	0	+	0	0	+
Rozwój potencjału administracyjnego	+	+	+	0	0	0
Stabilność i bezpieczeństwo	+	+	++	+	++	+
Stabilne prawodawstwo	+	+	++	0	++	0
Wspólna wizja rozwoju	+	+	+	+	++	+

Potencjały Determinanty rozwoju	Ludzie – ich wiedza, kompetencje, umiejętności i doświadczenie	Środowisko naturalne – gleby, flora i fauna, rzeki, surowce naturalne	Lokalni przedsiębiorcy	Infrastruktura, obiekty	Instytucje	Dziedzictwo historyczne, kulturowe Tradycje, symbole – tożsamość miejsca
Lepsza sytuacja finansowa samorządów	+	+	+	++	++	+
Dostępność funduszy	+	++	++	++	++	+
Rozwój planowania przestrzennego (MPZP)	+	+	++	+	+	+

Źródło: opracowanie własne

Tabela 29   **Determinanty rozwoju - wpływ na deficyty obszaru partnerstwa**

Problemy Determinanty rozwoju	Depopulacja i starzenie się społeczeństwa	Niski stopień dostępności komunikacyjnej	Zanieczyszczone powietrze	Niski stopień rozwoju gospodarczego	Niedorozwój infrastruktury komunalnej	Niska aktywność społeczna mieszkańców
Zatrzymanie mieszkańców	+	0	+	+	+	+
Poprawa jakości życia na obszarze	+	+	+	+	+	+
Edukacja	+	0	+	+	0	+
Rozwój usług	+	+	+	+	+	+
Poprawa dostępności dobrze płatnych miejsc pracy	+	+	0	++	0	0
Poprawa dostępności cyfrowej	+	0	+	+	+	+
Lepsza dostępność mieszkań	+	+	0	+	+	0

Problemy Determinanty rozwoju	Depopulacja i starzenie się społeczeństwa	Niski stopień dostępności komunikacyjnej	Zanieczyszczone powietrze	Niski stopień rozwoju gospodarczego	Niedorozwój infrastruktury komunalnej	Niska aktywność społeczna mieszkańców
Dostępność wykształconych, przygotowanych kadr pracowniczych	+	0	+	++	0	+
Klimat dla przedsiębiorczości	+	+	+	++	+	0
Jakość środowiska	+	0	++	+	+	+
Współpraca	+	++	++	++	+	+
Angażowanie mieszkańców i przedsiębiorców we współpracę na rzecz rozwoju	+	+	+	++	+	++
Integracja	++	+	+	+	+	++

Problemy Determinanty rozwoju	Depopulacja i starzenie się społeczeństwa	Niski stopień dostępności komunikacyjnej	Zanieczyszczone powietrze	Niski stopień rozwoju gospodarczego	Niedorozwój infrastruktury komunalnej	Niska aktywność społeczna mieszkańców
Rozwój potencjału administracyjnego	+	0	+	0	+	+
Stabilność i bezpieczeństwo	+	+	+	++	+	+
Stabilne prawodawstwo	+	+	++	++	+	0
Wspólna wizja rozwoju	+	+	+	+	+	+
Lepsza sytuacja finansowa samorządów	++	++	++	++	++	+
Dostępność funduszy	+	++	++	++	++	+
Rozwój planowania przestrzennego (MPZP)	0	+	+	+	+	+

Źródło: opracowanie własne

Determinanty, które mają największy wpływ na zmianę/poprawę sytuacji na obszarze całego partnerstwa są dla partnerów wyzwaniem kluczowym. Zhierarchizowane kluczowe wyzwania powinny wskazywać kierunki współpracy partnerstwa.

3.4. Kluczowe wyzwania, kierunki strategicznej interwencji i współpracy

Wszystkie wymienione wyżej determinanty są czynnikami wpływającymi na rozwój społeczno-gospodarczy obszaru partnerstwa. Większość z nich oddziałuje stymulująco na procesy rozwojowe. **Kluczowym wyzwaniem staje się zatrzymanie mieszkańców poprzez wzmocnienie potencjału gospodarczego i społecznego obszaru oraz poprawę jakości życia.** Dotyczy to całego partnerstwa SZO. Są też determinanty, które mogą ten rozwój hamować. Są wśród nich: depopulacja i towarzyszące jej negatywne zjawiska demograficzne, wykluczenie komunikacyjne i cyfrowe, pogorszenie jakości życia, trudna sytuacja finansowa samorządów i brak funduszy na przedsięwzięcia rozwojowe. Powodują one stopniową marginalizację obszarów wiejskich i utratę funkcji społeczno-gospodarczych przez ośrodki miejskie. Jest niezmiernie istotne, które wyzwania - w kontekście określonych potencjałów i deficytów rozwojowych - za priorytetowe uważają mieszkańcy obszaru partnerstwa SZO. W przeprowadzonych w styczniu i lutym 2021 r. badaniach ankietowych swoją opinię na ten temat wyraziło około 600 osób.

Mieszkańcy pytani o przedsięwzięcia, które powinny być zrealizowane w pierwszej kolejności wymieniają przede wszystkim:

- lepszą i bardziej dostępną opiekę zdrowotną (podstawową i specjalistyczną) (62,79%)
- lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem, drogi (55,23%)
- lepsze warunki i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości, zakładania własnych firm (51,16%)
- wsparcie rozwoju budownictwa mieszkaniowego, większą dostępność mieszkań (43,02%)
- stworzenie atrakcyjnej infrastruktury i warunków życia mieszkańców; chodniki, ścieżki rowerowe, obiekty sportowe itp. (38,95%)
- atrakcyjną ofertę kulturalną i spędzania czasu wolnego (38,37%)
- pełniejsze i realne włączenie mieszkańców w procesy planowania, decydowania i zarządzania w sprawach samorządowych. 35,47%)

Jak widać, oczekiwania są spore, mimo deklarowanego ogólnego zadowolenia z warunków życia na obszarze Samorządów Ziemi Oleskiej.

W opinii liderów środowisk lokalnych kluczowe dla dalszego rozwoju są:

- lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem, drogi itp. (47,83%)
- wsparcie dla rozwoju postaw przedsiębiorczych, zakładania własnych firm, gospodarstw rolnych, samozatrudnienia (47,83%)
- lepsze warunki i wsparcie dla lokalnych firm (w tym gospodarstw rolnych), ich inwestycji, produktów i konkurencyjności (34,78%)
- wsparcie rozwoju budownictwa mieszkaniowego, większa dostępność mieszkań (30,43%)
- podniesienie jakości i poszerzenie oferty usług komunalnych (30,43%)
- stworzenie przez samorząd specjalnej oferty dla młodych (stypendia, granty, staże, ulgi, inkubatory, doradztwo zawodowe) (30,43%)
- lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (podstawowa i specjalistyczna) (30,43%).

6 najważniejszych przedsięwzięć, które zdaniem młodych respondentów powinny być zrealizowane w gminie, by młodzi ludzie chcieli tu pozostać lub wrócić po zakończeniu nauki:

- więcej miejsc dobrej pracy (najmniej) (70,87%)
- lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (podstawowa i specjalistyczna) (50,97%)
- lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem (49,51%)
- stworzenie atrakcyjnej infrastruktury i warunków życia: chodniki, przystanki, ścieżki rowerowe, obiekty sportowe (42,23%)
- warunki i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości, zakładania własnych firm, samozatrudnienia (48,54%)
- lepsza i szersza oferta edukacyjna (47,57%)

W wypowiedziach respondentów ze wszystkich trzech grup przewijają się następujące priorytetowe zagadnienia:

- **dobra praca**
- **lepsza dostępność komunikacyjna**
- **lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna**
- **rozwój przedsiębiorczości**
- **wsparcie rozwoju budownictwa mieszkaniowego**

- stworzenie atrakcyjnej infrastruktury i poprawa warunków życia mieszkańców
- rozwój usług komunalnych

Tabela 30 Kluczowe wyzwania i obszary działań zdefiniowane przez Partnerów

Podmiot samorządowy	Transport, komunikacja					Środowisko ograniczenie niskiej emisji, adaptacja do zmian klimatu	Przedsiębiorczość	Infrastruktura komunalna		Zdrowie, rekreacja	Wykorzystanie unikalnych walorów obszaru partnerstwa		Mieszkalnictwo	
	Poprawa dostępności komunikacyjnej	Budowa dróg rowerowych	Rozwój elektro-mobilności	Adaptacja do zmian klimatu	Ograniczenie niskiej emisji – rozwiązania antysmogowe	Rozwój przedsiębiorczości	Budowa kanalizacji sanitarnej	Likwidacja wykluczenia cyfrowego	Rekreacja, zdrowy styl życia	Aktywizacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnościami i po chorobie na Covid-19		Ratowanie i adaptacja zabytków na cele użytkowe	Promocja	
Gmina Olesno														

Podmiot samorządowy	Transport, komunikacja				Środowisko ograniczenie niskiej emisji, adaptacja do zmian klimatu	Przedsiębiorczość	Infrastruktura komunalna		Zdrowie, rekreacja		Wykorzystanie unikalnych walorów obszaru partnerstwa		Mieszkalnictwo
Gmina Zębówice													
Gmina Gorzów Śl.													
Gmina Radłów													
Powiat Oleski													

Źródło: opracowanie własne

Spis rysunków

Rysunek 1	Położenie partnerstwa SZO na mapie Polski.....	8
Rysunek 2	Partnerstwa w projekcie pilotażowym CWD	16
Rysunek 3	Położenie obszaru partnerstwa na mapie Polski	22
Rysunek 4	Formy ochrony przyrody na obszarze partnerstwa SZO	23
Rysunek 5	Krajobraz gminy Zębowice	29
Rysunek 6	Kościół pątniczy pod wezwaniem św. Anny w Oleśnie	34
Rysunek 7	Miejskie Centrum Sportu i Rekreacji w Oleśnie	74
Rysunek 8	Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa SZO w latach 2014-2019.....	90
Rysunek 9	Wartości ogólnego wskaźnika rozwoju dla partnerstw uczestniczących w projekcie CWD	91
Rysunek 10	Wskaźnik ogólny rozwoju obszaru partnerstwa w wymiarze gospodarczym w latach 2014-2019.....	92
Rysunek 11	Wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym dla partnerstw uczestniczących w projekcie CWD	93
Rysunek 12	Wskaźnik ogólny rozwoju partnerstwa w wymiarze społecznym w latach 2014-2019.....	94
Rysunek 13	Wskaźnik ogólny rozwoju partnerstwa w wymiarze środowiskowym w latach 2014-2019	95
Rysunek 14	Zmiany liczby mieszkańców w latach 2016-2019.....	99
Rysunek 15	Zmiany liczby ludności w latach 2014-2019 w %.....	100
Rysunek 16	Przyrost naturalny na 1000 ludności (średnie trzyletnie)	104
Rysunek 17	Saldo migracji na 1000 osób - średnia 3-letnia	104
Rysunek 18	Liczba mieszkańców w wieku od 25 do 34 lat na 1000 mieszkańców	105
Rysunek 19	Wskaźnik starości w latach 2010-2019 (odsetek mieszkańców w wieku 65+)	105
Rysunek 20	Ludność obszaru partnerstwa wg ekonomicznych grup wieku w 2019 r.	108
Rysunek 21	Liczba osób w wieku 25-34 l. na 1000 mieszkańców w gminach w 2019 r... ..	109

Rysunek 22	Prognoza demograficzna dla obszaru partnerstwa do 2030 r.	112
Rysunek 23	Prognoza GUS - zmiany liczby ludności w 2030 r. [%]	115
Rysunek 24	Prognoza GUS: odsetek osób powyżej 65 roku życia na 1000 mieszkańców w gminach w 2030 r. [%]	116
Rysunek 25	Podział gmin zgodnie z kryterium: relacja liczby osób w wieku przedprodukcyjnym do liczby osób w wieku poprodukcyjnym w 2030 r.	117
Rysunek 26	Gorzów Śląski - liczba podatników wg wysokości przychodów w 2019 r.	129
Rysunek 27	Olesno - liczba podatników wg wysokości przychodów w 2019 r.....	129
Rysunek 28	Radłów - liczba podatników wg wysokości przychodów w 2019 r.....	130
Rysunek 29	Zębowice - liczba podatników wg wysokości przychodów w 2019 r.	130
Rysunek 30	Udział podatników z dochodami zagranicznymi w liczbie podatników ogółem	135
Rysunek 31	Wzrost dochodów własnych gmin partnerstwa w latach 2010-2019.....	139
Rysunek 32	Kwota dotacji na zadania inwestycyjne w latach 2010-2019.....	141
Rysunek 33	Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej pomniejszonej o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących	143
Rysunek 34	Równoważenie elementów budżetu w latach 2010-2019 - gmina Olesno...	144
Rysunek 35	Równoważenie elementów budżetu w latach 2010-2019 – gmina Gorzów Śląski	145
Rysunek 36	Równoważenie elementów budżetu w latach 2010-2019 – gmina Radłów .	145
Rysunek 37	Równoważenie elementów budżetu w latach 2010-2019 – gmina Zębowice....	146
Rysunek 38	Wysokość nadwyżki operacyjnej, dochodów i wydatków bieżących oraz spłaty długu w gminach partnerstwa w latach 2010-2019.....	147
Rysunek 39	Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w 2019 r. .	149
Rysunek 40	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w latach 2002-2019.....	149
Rysunek 41	Lokalizacja terenów inwestycyjnych w gminie Olesno	151
Rysunek 42	Lokalizacja terenów inwestycyjnych w gminie Olesno (2)	152
Rysunek 43	Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2020 r.....	156
Rysunek 44	Zmiana liczby otrzymanych PIT-11 w gminie ogółem – różnica w latach (2015-2019) w%	157

Rysunek 45	Sposoby zagospodarowania terenów na obszarze partnerstwa.....	160
Rysunek 46	Rozkład przestrzenny liczby dni z przekroczeniem wartości średniodobowej pyłu PM10 powyżej 50 µg/m ³ na obszarze województwa opolskiego w 2018 roku.....	163
Rysunek 47	Obszary przekroczeń uzyskane w ocenie jakości powietrza za rok 2018 dla pyłu PM10.....	164
Rysunek 48	Obszary przekroczeń uzyskane w ocenie jakości powietrza za rok 2018 dla pyłu PM2,5.....	165
Rysunek 49	Obszary przekroczeń uzyskane w ocenie jakości powietrza za rok 2018 dla pyłu BaP	166
Rysunek 50	Przebieg 24-godzinnego stężenia pyłu PM10 na poszczególnych stanowiskach pomiarowych województwa opolskiego na tle poziomu dopuszczalnego w latach 2010-2019.....	168
Rysunek 51	Stężenie średnioroczne pyłu PM10 na poszczególnych stanowiskach pomiarowych na tle poziomu dopuszczalnego w latach 2010-2019	168
Rysunek 52	Sieć komunikacyjna na obszarze partnerstwa w 2019 r.	177
Rysunek 53	Ocena obszaru partnerstwa w przeprowadzonych badaniach – czy obszar ten jest dobrym miejscem do życia i rozwoju?.....	187

Spis tabel

Tabela 1	Bilans usług	40
Tabela 2	Najważniejsze czynniki wewnętrzne (zależne od samorządów) i zewnętrzne sprzyjające i hamujące współpracę samorządów	80
Tabela 3	Wizja rozwoju, priorytety i cele strategiczne rozwoju w dokumentach Partnerów	85
Tabela 4	Liczba mieszkańców obszaru partnerstwa w latach 2016-2019 (dane GUS) i na koniec 2020 r. (dane z ewidencji ludności gmin)	99
Tabela 5	Aktualna liczba mieszkańców gmin partnerstwa - stan w dniu 31.12.2020 r.	101
Tabela 6	Przyrost naturalny i saldo migracji w gminach obszaru partnerstwa w latach 2018-2019	103
Tabela 7	Ludność obszaru partnerstwa i poszczególnych gmin wg ekonomicznych grup wieku w latach 2018-2019	107
Tabela 8	Prognozy demograficzne dla obszaru partnerstwa do 2030 r.....	110
Tabela 9	Prognoza liczby mieszkańców w grupach wieku do 2030 r.....	113
Tabela 10	Skutki zjawiska kryzysowego w przyszłości.....	119
Tabela 11	Organizacje pozarządowe z siedzibą w powiecie oleskim w 2020 r.	125
Tabela 12	Frekwencja w głosowaniach w gminach w latach 2019-2020	127
Tabela 13	Wysokość dochodów mieszkańców gmin partnerstwa w 2019 r.	131
Tabela 14	Średnia wysokość miesięcznych przychodów i dochodów podatników - mieszkańców obszaru partnerstwa w 2019 r.	134
Tabela 15	Podstawowe wskaźniki dotyczące sytuacji finansowej partnerstwa SZO ogółem w latach 2015-2019	136
Tabela 16	Dochody własne gmin partnerstwa w latach 2010-2019 oraz dynamika	138
Tabela 17	Dochody własne w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2010-2019 oraz dynamika	138
Tabela 18	Kwota dotacji na zadania inwestycyjne w latach 2010-2019	140

Tabela 19	Podmioty gospodarki narodowej na obszarze partnerstwa w latach 2018-2019 wg klas wielkości	148
Tabela 20	Lesistość [w % powierzchni gminy]	161
Tabela 21	Porównanie gęstości zaludnienia w gminach obszaru partnerstwa w 2019 r. [osoby/km ²]	161
Tabela 22	Zaopatrzenie w wodę, odprowadzania ścieków i gospodarka odpadami w 2019r.	173
Tabela 23	Pozycja gmin partnerstwa w Powiecie Oleskim i w województwie opolskim w 2019 r.	174
Tabela 24	Liczba przystanków autobusowych i kolejowych na obszarze partnerstwa w 2019 r.	180
Tabela 25	Długość dróg rowerowych [km] - stan w 2019 r. i plany na przyszłość	181
Tabela 26	Ocena obszaru partnerstwa w przeprowadzonych badaniach.....	182
Tabela 27	Najważniejsze zasoby obszaru partnerstwa i produkty o największym potencjale i perspektywach rozwojowych.....	189
Tabela 28	Determinanty rozwoju - wpływ na najważniejsze potencjały obszaru partnerstwa	211
Tabela 29	Determinanty rozwoju - wpływ na deficyty obszaru partnerstwa	216
Tabela 30	Kluczowe wyzwania i obszary działań zdefiniowane przez Partnerów.....	223

